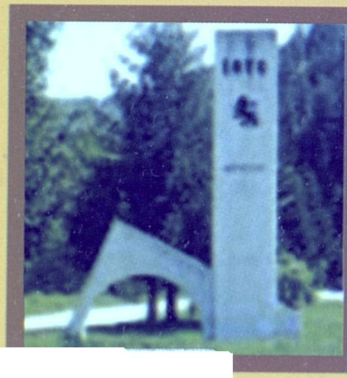

Пело Михайлов

СПИСЪЦИТЕ НА НАСЕЛЕНИТЕ МЕСТА КАТО ИЗВОРИ ЗА НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ

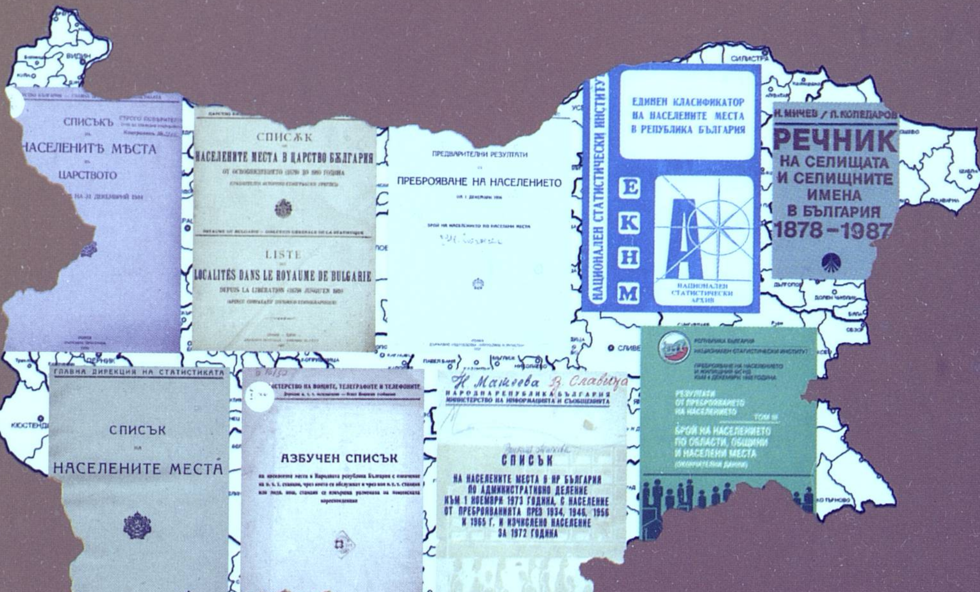
СПИСЪКЪ НА НАСЕЛЕНИТѢ МѢСТА ВЪ ЦАРСТВОТО
СПИСЪКЪ НА НАСЕЛЕНИТЕ МЕСТА В ЦАРСТВО БЪЛГАРИЯ
LISTE DES LOCALITÉS DANS LE ROYAUME DE BULGARIE
ПРЕДВАРИТЕЛНИ РЕЗУЛТАТИ ОТ ПРЕБРОЯВАНЕ НА НАСЕЛЕНИЕТО
ЕДИНЕН КЛАСИФИКАТОР НА НАСЕЛЕНИТЕ МЕСТА В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
НАЦИОНАЛЕН СТАТИСТИЧЕСКИ ИНСТИТУТ
ЕКНМ
НАЦИОНАЛЕН СТАТИСТИЧЕСКИ АРХИВ
Н. МИЧЕВ / П. КОЛЕДАРОВ
РЕЧНИК НА СЕЛИЩАТА И СЕЛИЩНИТЕ ИМЕНА В БЪЛГАРИЯ 1878–1987
ГЛАВНА ДИРЕКЦИЯ НА СТАТИСТИКАТА
СПИСЪК НА НАСЕЛЕНИТЕ МЕСТА
АЗБУЧЕН СПИСЪК
СПИСЪК НА НАСЕЛЕНИТЕ МЕСТА В НР БЪЛГАРИЯ ПО АДМИНИСТРАТИВНО ДЕЛЕНИЕ КЪМ 1 НОЕМВРИ 1973 ГОДИНА
1973
БРОЙ НА НАСЕЛЕНИЕТО ПО ОБЛАСТИ, ОБЩИНИ И НАСЕЛЕНИ МЕСТА
ВИДИН
СИЛИСТРА
СЛИВЕН
КЮСТЕНДИЛ

Пело Михайлов

СПИСЪЦИТЕ НА НАСЕЛЕНИТЕ МЕСТА КАТО ИЗВОРИ ЗА НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ

Анотирана библиография

Монографията се издава по проект „**Тезаурус на българската топонимия – неизчерпаем източник на информация за културно-историческо минало и народностна идентичност**“, финансиран от Фонд „Научни изследвания“ при Министерството на образованието, младежта и науката.

От същата поредица

Излязоха от печат:

„**Местните имена в Ардинско**“ – Георги Христов
„**Местните имена в Брезнишко**“ – Вельо Велев
„**Местните имена в Луковитско**“ – Недялка Иванова
„**Местните имена в Беленско**“ – Николай Ковачев, Росица Ковачева-Цветанова
„**Местните имена в Русенско**“ – Лиляна Минева-Ковачева
„**Топонимията на Плисковско-Мадарския регион**“ – Борис Симеонов, Елена Иванова

Очаквайте:

„**Местните имена в Пернишко**“ – Вельо Велев
„**Местните имена в Плевенско**“ – Анелия Петкова
„**Местните имена в Никополско**“ – Кирил Цанков
„**Местните имена в Ивайловградско**“ – Ничка Бечева
„**Местните имена в Харманлийско**“– Румяна Кокаличева
„**Топонимията на Тополовградско**“ – Драгомир Лалчев
„**Топонимията като отражение на етнорелигиозните процеси в Родопите**“ – Георги Христов
„**Български водопис**“ – Йордан Заимов

На корицата: *Горе – вляво:* мемориал, посветен на Априлското въстание в гр. Априлци; *вдясно:* общ изглед от град Априлци. *Долу – в картата на България (отляво-надясно)* – факсимилета на кориците на: *(горен ред)* Списък 1939 (Стат), Списък 1921, Списък 1957, Класификатор 1992, Речник 1989; *(долен ред)* Списък 1945, Списък1949, Списък 1973, Списък 1994.

© Пело Михайлов Михайлов – автор, 2010
© Център по българска ономастика „Проф. Николай Ковачев“
при ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“, 2010
© Издателство „Астарта“ – графично оформление, 2010

ISBN 978-954-350-094-9

ASL 49
(дар)

Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий“
Център по българска ономастика „Проф. Николай Ковачев“

Пело Михайлов

СПИСЪЦИТЕ НА НАСЕЛЕНИТЕ МЕСТА КАТО ИЗВОРИ ЗА НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ

Анотирана библиография

АСТАРТА
Пловдив, 2010

В памет на
дядо ми Пело.

Авторът

УВОД

Всяка книга има своя *история* и си поставя някаква *цел*.

Историята на „Списъците на населените места като извори за ойконимията и други науки“ започна през 2002 г., когато в изследване на Анна Чолева-Димитрова прочетох:

> *За база на проучването са взети имената на селища, включени в... „Списък на населените места в царството. Преброяване на 31 декември 1934 г.“. Това е един от най-ценните списъци за населени места у нас – в него имената на селищата са дадени с ударение, в повечето случаи поставено съвсем точно, а в подлиние, като бележки, за първи път в такъв вид административна литература са изброени имената на всички махали към отделните селища*[1].

Впоследствие авторката повтори оценката си и в друга публикация:

> *В работата използвам също и „Списък на населените места в Царството. Преброяване на 31 декември 1934 г.“. Това е един от най-ценните списъци на населени места у нас – в него са посочени всички селища, които по Ньойския договор, 1919 г., остават извън нашата територия, освен това онимите са дадени с ударение, в повечето случаи поставено съвсем точно, а в подлиние, като бележки, са изброени имената на всички махали към отделните селища*[2].

От този момент нататък не намерих спокойствие, докато не видях високо оценения списък от 1934 г., в действителност издаден през 1939 г. И тъй като в библиотеката, която ползвам най-често – Народна библиотека „Иван Вазов“ в Пловдив, той липсваше, се наложи да го потърся в София. За радост лесно го открих в библиотеката на Националния статистически институт.

Любопитството ми към списъците на населените места се засили, затова започнах масираното им издирване – първоначално на издадените от националната статистика, а след това и на тези, отпечатани от МВР. Междувременно от библиографии и от каталозите на отделни библиотеки продължих да попълвам корпуса на списъците на населените места. Появиха се такива, издадени от други министерства, държавни ведомства и издателства, от отделни лица.

Прелистените хиляди страници ми дадоха увереност, че познавам много добре списъците на населените места и тяхното разнообразно съдържание. Това ми позволи да открия грешки в оценката, която първоначално запали интереса ми към тях. И даже да проявя критичност към използването или по-точно неизползването на много от списъците на населените места като извори в редица топонимични и ойконимични изследвания. В тях открих нова и неизвестна информация дори за основната наука, с която се занимавам – географията.

---

[1] **Чолева-Димитрова, Анна.** Селищни имена от Югозападна България. Изследване. Речник. София-Москва, Pensoft, 2002, с. 17.

[2] **Чолева-Димитрова, А.** Някои аспекти при изследване на селищните имена в България. – *Български език*, L, 2003, № 2–3, с. 117.

Всичко това породи в мен идеята да обобщя познанията си в изследване, което да разгледа списъците на населените места като извори за науката. Естествено само за няколкото науки, за които прецених, че тези своеобразни справочници са наистина неоценим извор на селищни имена и статистически данни. Първа сред тях безспорно е ойконимията!

Но стойността на такова изследване ще е по-висока, ако то има и част (извадка), която на практика да показва каква информация може да се извлече от списъците на населените места. А за завършек събраните сведения да бъдат проверени чрез сравнение с вече публикувани топонимични, ойконимични, историко-географски, краеведски и географски изследвания.

През 2007 година при безкрайните ми търсения в библиотеките открих неизвестна статия на професора по география Анастас Иширков (1868–1937). В самия ѝ край проф. А. Иширков рецензира един от най-добрите списъци на населените места – този от 1921 година:

> *Главната дирекция на статистиката издаде миналата година един важен и монументален труд под наслов: „Списък на населените места в Царство България от Освобождението (1879) до 1910 година. (Сравнителен историко-етнографски преглед)“. В тоя голям том (564 стр. фолио) са отбелязани най-грижливо промените на селищните имена. Посочено е дали името е променено от самото население или по административен и законодателен ред с номер и дата на указа. Много би било полезно, ако мястото и източниците допущаха това, да се отбележеха и мотивите, въз основа на които е избрано това или онова име. Само тогаз би се много засилил историко-етнографският характер на сравнителния преглед. Препоръчвам най-горещо на бъдещите комисии и учреждения, които ще променят селищните имена, да мотивират добре своето предложение за промяната. Това е потребно не само за бъдещия изследовател на селищните имена, но и за успеха на самата работа по прекръстването на имената. Когато се изискват мотиви, няма съвсем лекомислено и случайно да се прекръщават имена, които имат своето значение и история*[3].

От този момент нататък нямах никакво съмнение – за списъците на населените места трябва да има специално научно изследване, което да разкрие богатството на съдържащата се в тях информация и за какво тя може да се използва. Допълнителен мотив стана фактът, че от 22 списъка, отпечатани от 1885 до 1941 г., в големия библиографски обзор „Български книги 1878–1944“[4] е включен един-единствен – означеният тук под № 21. Списък 1939 (Делов)[5]. Като най-добра форма за такова изследване се очерта *анотираният библиографски списък* – с точните заглавия и издателски данни за книгите, с анотации, насочващи читателите към всичко по-важно, което отделните списъци съдържат. За да се избегне тавтологията *„библиографски списък на списъците на населените места“*, по-натътък в книгата фòрмата на изследване е означена като ***анотирана библиография***.

---

[3] **Иширков, А.** Имената на нашите селища. – *Слово*, I, № 83, 22 юли 1922. Статията беше препечатана без съкращения в: **Иширков, Анастас.** Имената на нашите селища. Увод и бележки – Пело Михайлов. – *Ловеч прес*, XIV, № 66, 28–31 авг. 2008, с. 4.

[4] Български книги 1878–1944. Библиографски указател. Азбучна поредица. Т. 1–9. С., НБКМ, 1978–2006.

[5] Пак там, т. 2, 1978, с. 197, № 11299.

Целта на книгата е да разкрие значението на списъците на населените места и да докаже тяхната роля като значими извори за няколко науки – ойконимия, историческа география, краезнание, география на селищата и генеалогия.

За постигането на целта бяха формулирани следните задачи:

1. Да се открият класификации на източниците на информация в избраните пет науки.

2. Да се приведат примери от вече отпечатани изследвания по изброените науки за използването на списъците на населените места като източници на информация.

3. Да се подберат удачно селища, като чрез извадки на данни за тях да се докаже важната роля, която имат списъците на населените места като извори.

4. Да се състави максимално пълен корпус от списъци на населените места – публикации с това заглавие или със сходна структура и съдържание.

5. Да се извърши оценка на различните издания на списъците на населените места в системата на общия им набор.

6. Чрез сравнение на извлечената от списъците с вече публикуваната информация за избраните селища, на практика да се докаже какви нови и ценни сведения съдържат списъците на населените места за изброените науки.

Обект на изследване са списъците на населените места – 47 публикации, обобщени под горното заглавие.

Предмет на изследване са значението и ролята на списъците на населените места като извори за избраните пет науки – ойконимия, историческа география, краезнание, география на селищата и генеалогия.

Първата част на книгата е теоретична и разкрива значението на списъците на населените места като извори за науката.

Основна за изследването е *втората част – анотираната библиография.* В началото ѝ са изяснени съдържанието и способите за съставяне на корпуса на списъците на населените места, както и критериите за подбор на включените в него книги. В методическите бележки е обяснена анотацията, която трябва да ориентира читателите за качествата на всяко от изданията.

В *третата* (практическа) *част* става сравнението на данните от извадките с вече публикуваната информация. Тази част ще докаже или отрече ролята на списъците на населените места като извори.

Книгата завършва със заключение, в което са обобщени изводите и доказателствата, свързани с необходимостта в ойконимични, краеведски, географски и други изследвания задължително като извори да се използват списъците на населените места.

За селища, чрез извадки на данни за които да се докаже ролята, която имат списъците на населените места като извори, бяха избрани населените места от бившите общини Видима, Зла река, Ново село и Острец от Троянска околия. Това са 24 самостоятелни селища (с новообразуваното през 1971 г. с. Видима са 25) и 80 селищни образувания – махали, колиби и местности, посочени в бележки под линия.

Водещи за избора на тези селища са особеното им географско положение и интересният им статут – самостоятелни села и махали в обхвата на сборни села, както и само махали, групирани в едно сборно село. Постепенно през годините се е пристъпило по естествен или административен път към окрупняване на населените места, сливането и присъединяването им, за да се стигне накрая до вливането на всичките 105 селищни образувания в рамките само на един новообразуван град – Априлци. От данните за града и предшествениците му в първите 15 списъка се вижда, че е извървяна своеобразна еволюция – тръгвайки само от 4 селища и стигайки до 101. Естествено тук не става въпрос за обособяване на нови населени места, а за постепенното вписване в основния текст на отдавна съществуващи села и махали, както и на родови махали и колиби, записани в бележките под линия.

След това списъците свидетелстват за тенденция на свиване на броя на населените места – от 23 (в **Списък 1945**), през 13 (в **Класификатор 1971**), за да се стигне само до 1 (в **Класификатор 1980** и следващите го списъци). За географията на селищата това е нагледен пример за оптимизиране (чрез свиване) на селищната мрежа в резултат на социално-икономически условия и причини.

Заради наличието на публикуван материал по топонимия и краезнание, така необходим за сравнението в практическата част, град Априлци и предшествениците му са много удачен пример. За територията, в която попадат – Троянска околия, отдавна има отпечатано топонимично изследване[6], позволяващо да се сравнят данните от списъците на населените места с тези, събрани чрез теренни проучвания. Отпечатаните краеведски изследвания за града[7] и за едно от слетите към него села[8], както и книга с популярен характер[9], дават възможност за сравнение и на друга информация, извлечена от списъците – демографски данни за броя на населението, сведения за административно-териториалното деление и административната принадлежност на наблюдаваните селища.

За правилното възприемане на текста е публикуван списък на съкращенията. Използваната литература е цитирана под линия, като във всяка от трите части бележките са с нова номерация. В края на книгата е публикувана библиография с два раздела. В първия в азбучен ред са описани всички списъци на населените места, включени в корпуса, а във втория е дадена литературата, цитирана в текста или в бележките под линия. В библиографията (в отличие от наложените стандарти) личните имена на авторите са изписани изцяло, а не съкратено. Изцяло са изписани и заглавията на периодичните издания, в които са публикувани статиите и законодателните актове, цитирани в книгата. Това е направено за улеснение на читателите и по-лесно откриване на цитираните заглавия в библиотеките.

---

[6] **Ковачев, Николай.** Топонимията на Троянско. С., БАН, 1969. 263 с.

[7] **Варчев, Варчо.** Априлци. С., Булгарика, 2000. 423 с.

[8] **Варчев, В.** Видима. Априлци, 1999. 87 с.

[9] **Лалев, Лалю.** Априлци. С., Медицина и физкултура, 1988. 63 с. (Малка турист. библ., № 5).

Искам да благодаря на хората, без които книгата нямаше да е факт:

На историка **Живодар Душков**, който ме поощри да превърна заниманията ми със списъците на населените места в анотирана библиография.

На **Владимир Балчев** от Териториален държавен архив – Пловдив, осигурил ми издания на списъците, липсващи във фонда на Народна библиотека „Иван Вазов“ в Пловдив или в Централната библиотека на Аграрния университет – Пловдив. Негова податка ми помогна да открия и документа за създаването на Видимска община.

На **Сашо Йорданов** от кв. Княжево в София – бивш служител на фирма „Картография“ ЕООД и най-безкористния човек в географската гилдия, когото познавам, за това, че ми намери недостъпния Списък 1960 (Кюркчиев).

На **Надя Берова** от кв. Видима на гр. Априлци – студентка в специалност „Аграрен туризъм“ в Аграрния университет – Пловдив, която ми набави книгите на Варчо Варчев за Априлци и Видима и туристическата карта на града. Ценя високо и допълнителните консултации, които тя направи в родния си град, за местоположението на отдавна забравени махали.

На **Мариана Белнейска-Георгиева** – докторантка в Института за български език „Проф. Любомир Андрейчин“ при Българската академия на науките, за оказаната помощ, когато спешно ми трябваше книга или справка от Националната библиотека.

На информаторите ми от гр. Априлци: за Ново село – **Пенка Г. Мирчева**; за Острец – **Григор Й. Банев**; за Видима – **Варчо Й. Варчев**. За съжаление, не успях да намеря надежден информатор за Зла река.

На библиотекарите от Народна библиотека „Иван Вазов“ в Пловдив, които ми осигуриха комфорта да прегледам стотици книги, вестници и списания, за да съм сигурен във всичко, което ще напиша.

На библиотекарите от библиотеката на Националния статистически институт за направените справки и проверки във фондовете.

На рецензентите на книгата: проф. д.ф.н. **Людвиг Селимски** от Шльонския университет в Катовице (Полша) и държавен експерт **Албена Генова** от отдел „Администриране на бази данни“ в Националния статистически институт. Погледът им върху ръкописа ми помогна да отстраня няколко досадни грешки, а техните препоръки ми позволиха да подобря текста на книгата.

На баща ми **Михайл** и сестра ми **Теодора**, които стоически изтърпяха пръснатите в дома ни оригинали и ксерокопия на списъци на населените места.

И отново на **Живодар Душков**, заслужил доцент на Русенския университет „Ангел Кънчев“ – този път в ролята му на редактор на текста.

Посвещавам книгата на паметта на дядо ми по бащина линия **Пело Михайлов** (14.V.1912 – 13.XII.1996) от с. Горни Дъбник, Плевенско.

Окончателната работа по ръкописа приключи на 4 януари 2010 г.
Публикации, излезли след тази дата,
не са включени в „Библиография на българската топонимия“
в първата част на книгата.

ПЪРВА ЧАСТ

СПИСЪЦИТЕ НА НАСЕЛЕНИТЕ МЕСТА КАТО ИЗВОРИ ЗА НАУКАТА

Списъците на населените места представляват регистри на имената на селищата в България, включващи почти винаги и демографски данни за броя на жителите им, както и други сведения. В тях ойконимите са представени по административно-териториални единици, а по-рядко са подредени азбучно в единен за цялата страна ред.

Безспорно списъците на населените места като извори са най-ценни за ойконимията. Но те са полезни и за още няколко науки – историческа география, краезнание, география на селищата и генеалогия.

В първата част на книгата са издирени класификации на източниците на информация за всяка от петте науки и е направен опит да се посочи мястото в тях на списъците на населените места. Приведени са примери от научната и научнопопулярната литература за използването (цитирането) им. Цитираните заглавия са пояснени с поредния номер или означението, под които са вписани във втората част на книгата – корпуса на списъците на населените места.

За разграничаването на списъците са използвани или само поредният номер, или само означението. В бележките под линия е посочено само означението. Пълните библиографски данни за списъците могат да бъдат взети от втората част на книгата – корпуса на списъците на населените места.

1. В ОЙКОНИМИЯТА

Определение

Ойконимията е дял от топонимията за *имената на населените места*. Прието е тяхното по-тясно деление на: *астионими* (гръц. άστεϊος 'град') – имена на градове, и *комоними* (гръц. χώμη 'село, махала, колиби') – имена на селски населени места[1]. От своя страна *топонимията* (гръц. τόπος 'място, местност' и ονομα 'име') *е дял* от ономастиката, изучаващ *географските (местните) имена*[2], а *ономастиката* (гръц. ονομα 'име') *е наука за собствените имена*[3].

---

[1] *По* **Ковачев, Николай.** Българска ономастика. (Наука за собствените имена). С., Наука и изкуство, 1987, с. 24; **Подольская, Н. В.** Словарь русской ономастической терминологии. 2-е изд., перераб. и доп. Москва, Наука, 1988, с. 41, 66, 89.

[2] **Ковачев, Н.** Българска ономастика..., с. 18.

[3] Пак там, с. 14.

Източници на информация

Не толкова ясно стои въпросът с класификацията на изворите за топонимията. Николай Ковачев ги подразделя съвсем накратко и доста схематично:

Краеведски селищни проучвания[4]*;*
Сведения на антични автори[5]*;*
Дарствени грамоти, османски фермани[6]*;*
Карти и планове;
Устни анкети[7]*.*

В тази класификация е трудно да се намери дори приблизителното място на списъците на населените места като извори за топонимията и за един от нейните дялове – ойконимията. Но те безспорно имат такава роля, която ще докажа в следващите редове.

Примери от практиката

В посоченото изследване „Българска ономастика" Николай Ковачев пише за наименуването и преименуването на обекти: *„Всички промени на селища в страната от 1878 до 1972 г. са посочени в полезния справочник „Промени в имената и статута на селищата в България" от П. Коледаров и Н. Мичев (1973 г.)"*[8], който е един от списъците на населените места, включен в корпуса под № 34.

Пак според Н. Ковачев при събирателската дейност важен факт за селището, който трябва да се уточни още в началото на изследването, е административната му принадлежност: *„Към коя община, околия, област или окръг е принадлежало селището в миналото и сега, и през 1956 г. У нас е прието топонимията да се събира и проучва според административните граници на околиите през 1956 година"*[9]. В бележка към този текст авторът е изброил следните източници:

Предварителни резултати от преброяване на населението на 1 януари 1881 г. С., 1881;

Списък на населените места в Царство България от Освобождението до 1910 година. С., 1921;

Предварителни резултати от преброяването на населението в Царство България на 31.XII.1934 г. С., 1945 (грешно, правилното е 1935 – б. м. П. М.)*;*

Предварителни резултати от преброяването на населението на 1.XII.1956 г. С., 1957[10].

От цитираните заглавия второто и четвъртото са включени в корпуса на списъците на населените места под № 13 и № 28.

---

[4] Пак там, с. 33.
[5] Пак там, с. 34.
[6] Пак там, с. 35.
[7] Пак там, с. 36.
[8] Пак там, с. 38.
[9] Пак там, с. 68.
[10] Пак там, с. 111, бел. 128.

В друга своя методическа разработка Николай Ковачев разяснява, че един от етапите в събирателската дейност е уточняване на името на селището и съставните му части:

> *Кога и в каква форма е засвидетелствано името на селището по писмени паметници. Какви са причините за преименуването му, ако е преименувано. Как населението обяснява названието и какви легенди и предания са свързани с него (да се запише подробно). Какви са имената на отделните махали и квартали и как се обясняват от жителите им*[11].

Естествено, ще е пресилено да наречем списъците на населените места писмени паметници, но понякога вариантите на името на едно населено място, събрани от различните им издания, надхвърлят 8–10. Всички включени в корпуса списъци на населените места са официални печатни издания[12] на националната статистика[13], други държавни ведомства[14] и министерства[15]. Така независимо дали името му е вписано в тях според местния диалект и изговор, с правилно или неправилно поставено ударение, 42 от списъците на населените места разкриват под какво име, с какъв статут и в каква административна съподчиненост държавата „разпознава“ официално дадено селище.

В бележките под линия в немалка част от списъците, особено в **Списък 1921**, са публикувани сведения за преименуванията на селищата – официални или извършени от самото население, със или без административен акт. Срещат се и безценни данни за някои от епонимите, чиито имена историята е на път да изличи от националната памет. Дори краеведските изследвания не съдържат толкова махали, числящи се към дадено селище, колкото има в бележките под линия на списъците, издадени от Министерство на вътрешните работи и Главна дирекция на статистиката между 1902 и 1939 г. Естествено, тук трябва да се направи разграничение между *махала*, като част от дадено купно селище (в този смисъл я е употребил Николай Ковачев), и *махала*, числяща се към населено място от пръснат тип (в този смисъл е употребена в бележките под линия).

Списъците на населените места трябва да се ползват като извори за ойконимията и в още един аспект – като източник на статистическа информация за броя на жителите на селищата при отделните преброявания. До 2010 г. в България е имало 16 преброявания на населението, провели се на следните дати:

---

[11] **Ковачев, Н.** Насоки за разработка на домашни, курсови и дипломни работи по ономастика. В. Търново, ВТУ „Кирил и Методий“, 1980, 7–8.

[12] Изключение правят: Списък 1939 (Делов), Списък 1960 (Кюркчиев), Речник 1973, Речник 1989 и Речник 2005.

[13] Носила през годините имената: Статистическо бюро, Дирекция на статистиката, Главна дирекция на статистиката, Комитет по единна система за социална информация при Министерския съвет, Централно статистическо управление, Национален статистически институт.

[14] Държавна печатница, Държавно книгоиздателство.

[15] Министерство на: – вътрешните работи (и народното здраве); – на железниците, пощите и телеграфите; – на пощите, телеграфите и телефоните; – на информацията и съобщенията.

1. 31 декември 1880 г. / 1 януари 1881 г.
– за Южна България (Източна Румелия) 31 декември 1884 г. / 1 януари 1885 г.
2. 31 декември 1887 г. / 1 януари 1888 г.
3. 31 декември 1892 г. / 1 януари 1893 г.[16]
4. 31 декември 1900 г.
5. 31 декември 1905 г.
6. 31 декември 1910 г.
7. 31 декември 1920 г.
8. 31 декември 1926 г.
9. 31 декември 1934 г.
10. 31 декември 1946 г.
11. 1 декември 1956 г.
12. 1 декември 1965 г.
13. 2 декември 1975 г.
14. 4 декември 1985 г.
15. 4 декември 1992 г.
16. 1 март 2001 г.[17]

Подбрана информация за броя на жителите в отделните селища е публикувана в повечето топонимични изследвания по околии. Така например в монографията за *Пирдопско*[18] Йордан Заимов привежда сравнителни данни за 1880, 1910, 1934 и 1956 г. За *Севлиевско*[19] Николай Ковачев публикува сведения само за 1880 и 1910 г., а за *Габровско*[20] същият автор дава като години за съпоставка 1880 и 1956 г. Димитрина Михайлова в изследването си за *Михайловградско*[21] публикува броя на населението за 1880, 1900, 1934, 1956 и 1972 г. (изчислено население от **Списък 1973**), докато при *Берковско*[22] се е ограничила с годините 1880, 1910, 1956 и 1972 г. Ничка Бечева публикува за *Грудовско (Средецко)*[23] сравнителни данни за 1905, 1926, 1934, 1946, 1956, 1965 и 1985 г. В монографията на Тодор Балкански за *Чепинското краище (Велинградско)*[24] не може да се установи единен алгоритъм. За някои от селищата той привежда извадки за 1880, 1884, 1887, 1892, 1900, 1905 и 1910 г., а за други – за 1926, 1934, 1946, 1956 и 1965 г. Вероятната причина е, че част от селищата в околията влизат в границите на Третата българска държава след 1891 г. и 1912 г., а дотогава са в Турция. Белчо Кръстев в изследването за *Преславско*[25] дава данни за броя на жителите от всичките преброявания. В една от последните защитени дисертации за *Новозагорско*[26] Юлианна Петкова задължително отразява броя на населението от последните 3 преброявания – през 1985, 1992 и 2001 г., а подборно предлага данни и за годините: 1880, 1887, 1900, 1906 (?), 1921 (?) и 1960 (?). В някои от най-ранните изследвания[27] данни за броя на жителите обаче не са публикувани.

---

[16] За първите три преброявания се срещат и двете дати – 31 декември и 1 януари, включително и в официални документи на националната статистика.

[17] Известна е датата на предстоящото седемнадесето преброяване – 10 март 2011 г.

[18] **Заимов, Йордан.** Местните имена в Пирдопско. С., БАН, 1959, 11–24: *Поселищна история.*

[19] **Ковачев, Н.** Местните названия от Севлиевско. С., БАН, 1961, 114–130: *Кратки бележки за селищата.*

[20] **Ковачев, Н.** Местните названия в Габровско. С., БАН, 1965, 14–24: *Поселищни бележки.*

[21] **Михайлова, Димитрина.** Местните имена в Михайловградско. С., БАН, 1984, 7–61: *Селищна история.*

[22] **Михайлова, Д.** Местните имена в Берковско. С., БАН, 1986, 7–39: *Селищна история.*

[23] **Бечева, Ничка.** Местните имена в Грудовско (Средецко). С., 1998, 1–22: *Селищна история.*

[24] **Балкански, Тодор.** Местните имена на Чепинското краище (Велинградско). В. Търново, Знак'94, 1998, 5–70: *Поселищна история.*

От списъците на населените места, включени в корпуса, за всяко селище могат да се извлекат данни за броя на жителите му за 16-те преброявания. В последните им издания[28] дори има публикуван цял ред данни – от 1934 до 2001 г. (съответно до 1992, 1985 г.). За отбелязване е, че в тези три книги при някои селища броят на жителите им за по-стари години е публикуван като сбор от населението на вече слетите населени места, както е и при град Априлци. Затова изследователите, ако искат да извадят точни данни за селища, които вече са слети, трябва да преровят всички издания на списъците, в които е публикувана демографска статистика от преброяванията. Разбира се, има и неприятни изключения – например в нито един списък не е показан броят на населението от преброяването на 1 декември 1965 г. за Троянския манастир, който от 1923 до 1971 г. има статут на самостоятелно населено място. Това се дължи на факта, че манастирът е присъединен към с. Орешак през 1971 г. Първият списък на населените места, в който е публикуван броят на жителите от преброяването през 1965 г., е **Списък 1973**. В него обаче е даден само сборът на жителите от всички селища, слети през 1971 г. със с. Орешак[29]. Естествено, липсващата информация може да бъде открита в други публикации на националната статистика с данни от преброяванията[30].

На отлично доказателство за ценността на списъците на населените места като извори за ойконимията попаднах чрез цитираното изследване на Тодор Балкански за Чепинското краище (Велинградско). Той пише: *„По Сп[исък 19]21 към Цветино (Флорово) се числят колибите Бѝркови,... Туневи,... Юру̀кови“*[31].

---

[25] **Кръстев, Белчо.** Топонимията на Преславско. Шумен, УИ „Еп. Конст. Преславски“, 2005, 19–53: *Поселищни данни.*

[26] **Петкова, Юлианна.** Топонимията на Новозагорска околия. С., Темто, 2007, 31–155: *Селищна история.*

[27] **Дуриданов, Иван.** Местните названия от Ломско. С., БАН, 1952; **Попов, Константин.** Местните имена в Белослатинско. – *Годишник на Софийския университет, Филологически факултет*, т. 54, кн. 2, (за 1959), 1960, 501–542: *Поселищна история.*

[28] Списък 2002, Списък 1994, Списък 1988.

[29] С Указ № 757.от 5 май 1971 г. – *Държавен вестник*, № 36, 8 май 1971, с. 3, са заличени от списъка на населените места Ильовското, Коевци, Койнов трап, Ливадките, Упчовското и населеното място Троянски манастир, поради фактическото им сливане със с. Орешак.

[30] Данни за броя на жителите на Троянския манастир през 1965 г. има в: Резултати от преброяването на населението на 1.XII.1965 г. Т. I. 10. Окръг Ловеч. С., Центр. статист. управл., 1967.

[31] **Балкански, Т.** Цит. съч., с. 62.

Малко по-нататък Балкански посочва: *„Туневи, в Сп[исък 19]21, с. 493 – колибак към Флорово. Не успях да го локализирам. По предмохамеданско родово име, вероятно донесено от Бабек“*[32]. Проверка в първоизточника **Списък 1921** показа, че колибите се наричат *Тупеви*. На посочената страница[33] името е отпечатано нечетливо, с дребни букви и с еднаква допустимост може да се прочете като *Туневи* или *Тупеви*. Проверката в *„Азбучен показател“*, където са публикувани имената на местности, колиби, махали и др., които се срещат в забележките към текста, категорично показа, че колибите се наричат *Тупеви*[34]. Колиби *Тупеви* се споменават за първи път в основния текст на **Списък 1900**[35] като съставно селище на Флоровска община. В **Списък 1902 (МВР)** те са посочени в бележка под линия: *„Към с. Флорово се числят колибите: Биркови,... Тупеви,... и Юрукови“*[36]. Същото е повторено в **Списък 1902 (Стат)**[37], **Списък 1906**[38], **Списък 1907**[39], **Списък 1911**[40], **Списък 1912**[41]. Нова информация се появява едва в **Списък 1924**: *„Селото Флорово се състои от колибите... Към същото село са се числили и к[оли би] Вехови, с по-малките колиби Бичкови,... и Тупеви (Луповски), които са се изселили през 1901–1905 год[ина] в с. Бабяк (Мехомийска околия)...“*[42]. Информацията е повторена и в **Списък 1930**, като само е осъвременено името на околията – *„Разложка околия“*[43]. В **Списък 1939 (Стат)** името *Тупеви* вече не фигурира в текста на списъка или бележките под линия. След като жителите на колиби Тупеви са се изселили през 1905 г., съвсем естествено е топонимистът Тодор Балкански, който прави теренните си проучвания между 1974 и 1983 г.[44], да не открие дори спомен за тях. Защото са изминали повече от 70 години от изселването на жителите им. Но сведения за тяхното съществуване и административната им принадлежност и дори за двойното им име е запазен в няколко списъци на населените места.

Интересен от практическа гледна точка е фактът колко от българските топонимисти са използвали в своите изследвания списъци на населените места. За целта прегледах посочената литература или бележките под линия на 69 книги и статии, представени по-долу. В библиографията са включени: публикуваните 37 топонимични изследвания по околии (1–5, 7, 9–12, 17, 18, 20, 22–27, 32, 34–39, 41, 42, 44–46, 50, 51, 57, 59, 60, 63), 27 публикации, посветени на селищните имена[45] (6, 8, 13, 16, 19, 21, 28–31, 33, 40, 43, 47, 52–54, 56, 58, 61, 62, 64–69), 3 книги за крайбрежни български територии (48, 49, 55) и 2 топонимични изследвания върху по-голяма територия (14, 15), като изданията са номерирани. Показани са авторът, заглавието и издателските данни на изследването, страницата и списъкът (списъците) на населените места, цитиран(и) там.

---

[32] Пак там, с. 239.

[33] **Списък 1921**, с. 493, № 4777: с. Флорово, бел. 1.

[34] Пак там, с. 560.

[35] **Списък 1900**, с. 40.

[36] **Списък 1902 (МВР)**, с. 46, бел. 3.

[37] **Списък 1902 (Стат)**, с. 19, бел. 5.

[38] **Списък 1906**, с. 46, бел. 3.

[39] **Списък 1907**, с. 35, бел. 3.

[40] **Списък 1911**, с. 48, бел. 3.

[41] **Списък 1912**, с. 19, бел. 3.

[42] **Списък 1924**, с. 40, бел. 3.

[43] **Списък 1930**, с. 44, бел. 1.

[44] **Балкански, Т.** Цит. съч., с. 5.

Библиография на българската топонимия[46]

1. **Ангелова-Атанасова, Мария.** Топонимията на Горнооряховско. В. Търново, Бендида, 1996. 475 с. – 🕮 с. 461: Речник 1973; с. 462: Списък 1957; с. 463: Списък 1900, Списък 1921, Списък 1935.

2. **Балкански, Тодор.** Местните имена на Чепинското краище (Велинградско). В. Търново, Знак'94, 1998. 268 с. – 🕮 с. 261: Речник 1973; с. 262: Списък 1921, Списък 1930, Списък 1960 (Стат).

3. **Балкански, Тодор, Кирил Цанков.** Местните имена от Доспатското краище. В. Търново, Знак'94, 2000. 224 с. – 🕮 с. 214: Речник 1973; с. 216: Списък 1921; с. 217: Списък 1930.

4. **Балкански, Тодор, Кирил Цанков.** Местните имена от Пещерското краище. В. Търново, УИ „Св. св. Кирил и Методий", 2007. 372 с. – 🕮 с. 359: Речник 1973; с. 362: Списък 1921, Списък 1930, Списък 1960 (Стат).

5. **Бечева, Ничка.** Местните имена в Грудовско (Средецко). С., 1998. 216 с. – 🕮 с. 211: Речник 1989; с. 212: Списък 1907, Списък 1960 (Стат).

6. **Бърнеков, Тотю.** Старите имена на градовете в България. Кратък речник. С., Турист. д-во „Иван Вазов", 1974. 48 с. (Маршрутна библиотека, XIV, № 53). – 🕮 с. 41: Речник 1973, Списък 1960 (Стат), Класификатор 1971.

7. **Велев, Вельо.** Местните имена в Брезнишко. В. Търново, Фабер, 2009. 488 с. – 🕮 с. 11, бел.* (на ред.): Речник 1989.

8. **Великова, Менча.** Селищните имена на Провадийско. – *Архив за поселищни проучвания (В. Търново)*, VIII, 1999, № 3–4, 52–60. – Няма посочени списъци в литературата.

9. **Димитрова-Тодорова, Лиляна.** Местните имена в Поповско. С., АИ „Проф. Марин Дринов", 2006. 695 с. – 🕮 с. 654: Речник 1973; с. 655: Речник 1989; с. 661: Списък 1921, Списък 1939 (Стат), Списък 1973; с. 664: Списък 1957.

10. **Дуриданов, Иван.** Местните названия от Ломско. С., БАН, 1952. 204 с. – 🕮 с. 186: Списък 1945.

11. **Дуриданов, Иван.** Топонимията на Първомайска околия. – *Годишник на Софийския университет, Филологически факултет*, т. 52, кн. 2, (за 1956–1957), 1958, 1–200. – 🕮 с. 194: Списък 1921.

---

[45] Тук са включени книги или статии, в които под формата на речник се разглеждат селищните имена в една или повече околии, в окръг (регион) или област или в по-голяма територия от страната.

[46] В наблюдението не е включена книгата: **Иванов, Йордан.** Местните имена между Долна Струма и Долна Места. (Принос към проучването на българската топонимия в Беломорието). С., БАН, 1982. 240 с., поради това, че обхваща територия извън съвременните граници на България.

F A
LFI TP H
БИ П ,О7

12. Еленин, Йордан. Топонимията на Дупнишко. Благоевград, УИ „Неофит Рилски“, 2006. 519 с. – 🕮 с. 507: Списък 1960 (Стат).

13. Ерулски, Иван. Селищни имена в Пернишки регион. Произход и значение. [Перник], ИК „Ясия“, 1997. 64 с. – 🕮 с. 56: Речник 1989.

14. Заимов, Йордан. Български географски имена с *-jь*. Принос към славянския ономастичен атлас. С., БАН, 1973. 194 с. – 🕮 с. 180: В „Книгопис и съкращения“ има *Сп – Списък на населените места*, но без указана година.

15. Заимов, Йордан. Заселване на българските славяни на Балканския полуостров. Проучване на жителските имена в българската топонимия. С., БАН, 1967. 352 с. – 🕮 с. 288: Списък 1921.

16. Заимов, Йордан. Из Панагюрската ономастика. Селищните имена в Панагюрско. – В: Панагюрище и Панагюрският край в миналото. Сборник. [Т.] 2. С., Наука и изкуство, 1961, 7–18. – Няма посочени списъци в бележките.

17. Заимов, Йордан. Местните имена в Панагюрско. С., БАН, 1977. 200 с. – Няма посочени списъци в литературата.

18. Заимов, Йордан. Местните имена в Пирдопско. С., БАН, 1959. 306 с. – Няма посочени списъци в литературата.

19. Заяков, Нинко. Селищните имена във Видински окръг. – *Известия на музеите в Северозападна България*, т. 7, 1982, 97–125. – 🕮 с. 122, бел. 5: Речник 1973.

20. Иванов, Йордан. Местните имена в Гоцеделчевско (Неврокопско). С., 1996. 204 с. – 🕮 с. 198: Речник 1973.

21. Иванова, Елена. Селищни имена от Исперихско, Разградска област. – В: Материали за миналото на Разградска област. Т. 3. Разград, Исторически музей, 1988, 106–131. – 🕮 с. 130: Речник 1973.

22. Иванова, Недялка. Местните имена в Луковитско. – В. Търново, Фабер, 2009. 407 с. – 🕮 с. 10, бел.* (на ред.): Речник 1989; с. 393: Речник 1973; с. 395: Списък 1921, Списък 1960 (Стат).

23. Иванова-Чавдарова, Недялка. Местните имена в Павликенско. – *Трудове на Великотърновския университет, Филологически факултет*, т. 30, кн. 2 – Езикознание, (за 1994), 1996, 1–256. – 🕮 с. 251: Речник 1973; с. 252: Списък 1921, Списък 1960 (Стат).

24. Ковачев, Николай. Местните названия в Габровско. С., БАН, 1965. 200 с. – 🕮 с. 192: Списък 1921.

25. Ковачев, Николай. Местните имена в Дряновско. В. Търново, УИ „Св. св. Кирил и Методий“, 2009. 448 с. – 🕮 с. 11, бел. 8: Списък 1939 (Стат); с. 12, бел. 10: Списък 1945, бел. 11: Списък 1957; с. 37, бел. 50: Списък 1894; с. 429: Речник 1973; с. 431: Списък 1921.

26. Ковачев, Николай. Местните имена във Великотърновско. В. Търново, УИ „Св. св. Кирил и Методий“, 2001. 323 с. – 🕮 с. 309: Речник 1973; с. 310: Списък 1921, Списък 1957.

27. Ковачев, Николай. Местните названия от Севлиевско. С., БАН, 1961. 300 с. – 📖 с. 288: Списък 1921.

28. Ковачев, Николай. Названия на селищата във Великотърновско. – В: Юбилеен сборник. (В чест на 10-годишнината на университета). Кн. 1 – Езикознание. В. Търново, Великотърновски университет, 1973, 3–40. – 📖 с. 3, бел. 2: Списък 1894, бел. 3: Списък 1902 (Стат); с. 4, бел. 4: Списък 1939 (Стат), бел. 5: Списък 1957; с. 7, бел. 22: Списък 1921.

29. Ковачев, Николай. Селищните имена в Габровски окръг като исторически извор. – *Трудове на Великотърновския университет „Кирил и Методий“, Филологически факултет*, т. 20, кн. 2 – Езикознание, 1987, 165–192. – 📖 с. 168, бел. 4: Речник 1973.

30. Ковачев, Николай. Селищните названия в Дряновско. – *Onomastica (Wroclaw etc.)*, 21, 1976, 107–124. – 📖 с. 107, бел. 1: Списък 1957.

31. Ковачев, Николай. Селищните названия в Павликенския край. – В: Павликени и Павликенският край. С., ОФ, 1977, 115–134. – 📖 с. 126, бел. 40: Списък 1921; с. 130, бел. 66: Речник 1973.

32. Ковачев, Николай. Топонимията на Троянско. С., БАН, 1969. 263 с. – 📖 с. 247: Списък 1921, Списък 1957.

33. Ковачев, Николай, Лиляна Минева-Ковачева. Названия на селищата в Русенско. – *Известия на Института за български език*, кн. 18, 1969, 217–242. – 📖 с. 217, бел. 2: Списък 1902 (Стат), бел. 3: Списък 1957; с. 235, бел. 6: Списък 1921; с. 236, бел. 5: Списък 1894.

34. Константинова, Цанка. Топонимията на Казанлъшко. В. Търново, УИ „Св. св. Кирил и Методий“, 2008. 940 с. – 📖 с. 910: Речник 1973; с. 913: Речник 1989, Речник 2005; с. 916: Списък 1957; с. 918: Списък 1894, Списък 1907, Списък 1921, Списък 1930, Списък 1939 (Стат), Списък 1960 (Стат), Списък 1973.

35. Костадинов (Чешмеджиев), Костадин. Местните имена в Асеновградско. Асеновград, Екобелан, 1997. 368 с. – 📖 с. 363: Речник 1973, Речник 1989; с. 364: Списък 1935, Списък 1957 (описан грешно на друга редна дума), Списък 1960 (Стат).

36. Кръстев, Белчо. Топонимията на Преславско. Шумен, УИ „Еп. Конст. Преславски“, 2005. 296 с. – 📖 с. 280: Речник 1989; с. 281: Списък 2002 (описан на друга редна дума); с. 282: Списък 1921, Списък 2002.

37. Михайлова, Димитрина. Местните имена в Берковско. С., БАН, 1986. 162 с. – Няма посочени списъци в литературата.

38. Михайлова, Димитрина. Местните имена в Ботевградско. С., АИ „Проф. Марин Дринов“, 2008. 256 с. – Няма посочени списъци в литературата.

39. Михайлова, Димитрина. Местните имена в Михайловградско. С., БАН, 1984. 206 с. – Няма посочени списъци в литературата.

40. Намерански, Никола. Имената на селищата в Берковско, Михайловградско и Ломско. С., Иван Вазов, 1991. 184 с. – 📖 с. 165: Речник 1973; с. 166: Списък 1921, Списък 1960 (Стат).

41. Николов, Богдан. Топонимията на Врачанска околия. С., Алиса, 1997. 472 с. – 🕮 с. 466: Речник 1973.

42. Павлова, Неда. Топонимията на Чирпанско. С., УИ „Св. Климент Охридски“, 2005. 406 с. – 🕮 с. 398: Речник 1973; с. 400: Списък 1907, Списък 1921, Списък 1960 (Стат).

43. Пенков, Минко. Селища и селищни имена от Герлово. – *Известия на Народния музей – Шумен*, кн. 6, 1973, 283–310. – Няма посочени списъци в литературата.

44. Петкова, Юлианна. Топонимията на Новозагорска околия. С., Темто, 2007. 396 с. – 🕮 с. 386: Речник 1973; с. 390: Списък 1921, Списък 1960 (Стат).

45. Попов, Константин. Местните имена в Белослатинско. – *Годишник на Софийския университет, Филологически факултет*, т. 54, кн. 2, (за 1959), 1960, 485–671. – 🕮 с. 491, бел. 3 и с. 664: Списък 1957; с. 498, бел. 1: Списък 1921.

46. Попов, Константин. Местните имена в Разложко. С., БАН, 1979. 182 с. – 🕮 с. 172: Речник 1973, Списък 1973; с. 173: Списък 1957.

47. Радев, Ради. Произход и значение на селищните имена в Поповско. – В: Попово в миналото. [Т.] 2. Доклади и съобщения от научна конференция, проведена в гр. Попово на 17 май 1996 г. С., 1997, 84–91. – 🕮 с. 91: Речник 1973.

48. Райчевски, Стоян. Крайбрежна Стара планина. Топонимия и хидронимия. С., Български бестселър, 2007. 536 с. – 🕮 с. 526: Речник 1973.

49. Райчевски, Стоян. Крайбрежна Странджа. Топонимия и хидронимия. С., УИ „Св. Кл. Охридски“, 2001. 239 с. – Няма посочени списъци в литературата.

50. Саламбашев, Атанас. Местните имена в Смолянско. С., БАН, 1976. 186 с. – 🕮 с. 182: Списък 1930.

51. Симеонов, Борис. Етимологичен речник на местните названия от Годечко. – *Годишник на Софийския университет, Факултет по славянски филологии*, т. 60, 1966, 115–249. – 🕮 с. 238: Списък 1894, Списък 1912, Списък 1921, Списък 1945, Списък 1960 (Стат).

52. Симеонов, Борис. Произход и значение на селищните названия в Годечко. – *Български език*, XIV, 1964, № 4–5, 377–388. – 🕮 с. 379, бел. 3: Списък 1921; бел. 5: Списък 1894, Списък 1912.

53. Симеонов, Борис. Произход на селищните названия от Западнософийския район (Сливнишко). – *Български език*, XXI, 1971, № 1, 44–54. – Няма посочени списъци в бележките.

54. Топалов, Георги. Речник на селищните наименования в Добричка област. Добрич, Матадор, 2005. 592 с. – 🕮 Повсеместно цитирани: Списък 1902 (МВР), Списък 1907 и Речник 1989.

55. Трифонов, Трифон. Седемстотин наименования от Българското Черноморие. (Справочник). Варна, 2003. 166 с. – 🕮 с. 157: Речник 1989.

56. Умленски, Иван. За имената на селата в Кюстендилско и на гр. Кюстендил. Кюстендил, Окръжен държ. архив, 1985. 62 с. – Няма посочени списъци в литературата.

57. Умленски, Иван, Георги Ковачев. Местните имена в Кюстендилско. Речник. Т. 1. А–Г. С., АИ „Проф. Марин Дринов“, 2008. 183 с. – Няма посочени списъци в литературата.

58. Харизанов, Димитър. Произход и значение на селищни имена в Търговищко. – *Известия на Исторически музей – Търговище*, № 1, 2005, 48–55. – Няма литература или бележки.

59. Христов, Георги. Местните имена в Ардинско. В. Търново, ИВИС, 2009. 640 с. – 🕮 с. 32, в текста: Речник 1973; с. 81, в текста, но без коректно описание: Списък 1924, Списък 1930, Списък 1950, Списък 1960 (Стат), Списък 1973.

60. Христов, Георги. Местните имена в Маданско. С., БАН, 1964. 360 с. – 🕮 с. 6: Списък 1930, Списък 1960 (Стат).

61. Чолева-Димитрова, Анна. За произхода и значението на селищните имена в Петричко. – В: Научни доклади и съобщения от конференцията, посветена на десетгодишнината на Филологическия факултет и на Европейската година на езиците. Благоевград, УИ „Неофит Рилски“, 2002, 94–104. – 🕮 с. 103: Речник 1989. В съкратен вид е публикувано и под заглавие: Относно произхода и значението на някои селищни имена в Петричко. – *Македонски преглед*, XXXII, 2009, № 2, 93–104.

62. Чолева-Димитрова, Анна. Имената на селища, включени към български околии до 1919 г. и по Ньойския договор, останали извън нашата граница. – *Македонски преглед*, XXIII, 2000, № 4, 67–90. – 🕮 с. 87: Списък 1939 (Стат).

63. Чолева-Димитрова, Анна. Местните имена в Радомирско. С., Институт за български език „Проф. Любомир Андрейчин“, 2009. 504 с. – 🕮 с. 491: Списък 1921.

64. Чолева-Димитрова, Анна. Произход и значение на селищните имена в Санданско. – *Македонски преглед*, XXV, 2002, № 2, 87–108. – 🕮 с. 88, бел. 2: Речник 1989; с. 105: Списък 1939 (Стат), Списък 1957 (описан некоректно).

65. Чолева-Димитрова, Анна. Произход и значение на селищните имена от Софийско. – В: Състояние и проблеми на българската ономастика. Т. 7. В. Търново, УИ „Св. св. Кирил и Методий“, 2005, 160–187. – Няма посочени списъци в литературата.

66. Чолева-Димитрова, Анна. Селищни имена от Югозападна България. Изследване. Речник. София-Москва, Pensoft, 2002. 216 с. – 🕮 с. 204: Речник 1989; с. 206: Списък 1939 (Стат), Списък 1957 (описан некоректно).

67. Чолева-Димитрова, Анна. Селищните имена в Благоевградско. – *Македонски преглед*, XXVII, 2004, № 2, 53–70. – 🕮 с. 55, бел. 3: Речник 1989; с. 66: Списък 1957 (описан некоректно).

68. Чолева-Димитрова, Анна. Селищните имена в Радомирско. – *Българска реч*, VI, 2000, № 1–2, 51–55. – Няма литература или бележки.

69. Чолева-Димитрова, Анна. Селищните имена през XX век. (Промени на ойконими в западната част на Софийска област от 1934 г. до наши дни). – В: Българският език през XX век. С., АИ „Проф. Марин Дринов“; Пенсофт, 2001, 312–322. – 🕮 с. 321: Речник 1989; с. 322: Списък 1939 (Стат), Списък 1957 (описан некоректно).

Статистиката показва, че от 69-те изследвания в 54 са описани или цитирани списъци на населените места. Посочени са общо 21 (№ 4–7, 9, 11, 13–16, 20, 23, 26, 28, 29, 32–34, 41, 46, 47) от включените в корпуса 47 списъка.

Най-много заглавия – 11, са цитирани в книгата на **Константинова 2008**. С по шест са две изследвания – **Димитрова-Тодорова 2006** и **Ковачев 2009**. С по пет списъка, описани в литературата, са четири публикации: **Ангелова-Атанасова 1996, Костадинов 1997, Симеонов 1966** и **Ковачев 1973**. От таблица 1. става ясно, че най-често цитиран е **Списък 1921**.

Табл. 1. *Брой цитирания на отделните списъци в топонимичните изследвания*

	Означение на списъка на населените места	**Брой книги, в чиято библиография е цитиран**	**Номера на заглавията от библиографията по топонимия, в които е цитиран**
1.	Списък 1921	26	1–4, 9, 11, 15, 22–28, 31–34, 36, 40, 42, 44, 45, 51, 52, 63
2.	Речник 1973	25	1–4, 6, 9, 19–23, 25, 26, 29, 31, 34, 35, 40–42, 44, 46, 47, 48, 59
3.	Списък 1957	16	1, 9, 25, 26, 28, 30, 32, 33–35, 45, 46, 64, 66, 67, 69
4–5.	Списък 1960 (Стат)	15	2, 4–6, 12, 22, 23, 34, 35, 40, 42, 44, 51, 59, 60
4–5.	Речник 1989	15	5, 7, 9, 13, 22, 34–36, 54, 55, 61, 64, 66, 67, 69
6.	Списък 1939 (Стат)	8	9, 25, 28, 34, 62, 64, 66, 69
7.	Списък 1930	7	2–4, 34, 50, 59, 60
8.	Списък 1894	6	25, 28, 33, 34, 51, 52
9–10.	Списък 1907	4	5, 34, 42, 54
9–10.	Списък 1973	4	9, 34, 46, 59
11.	Списък 1945	3	10, 25, 51
12–14.	Списък 1902 (Стат)	2	28, 33
12–14.	Списък 1912	2	51, 52
12–14.	Списък 1935	2	1, 35
15–21.	Списък 1900	1	1
15–21.	Списък 1902 (МВР)	1	54
15–21.	Списък 1924	1	59
15–21.	Списък 1950	1	59

15–21.	Класификатор 1971	1	6
15–21.	Списък 2002	1	36
15–21.	Речник 2005	1	34

Един много добър списък, посочен по-долу като *задължителен* за използване – **Списък 1911**, обаче не е цитиран от нито един топонимист. Друго от *задължителните* заглавия – **Списък 1924**, е отбелязано само от един изследовател.

Интересно е да се види колко от списъците на населените места се срещат в двете библиографии по ономастика – от 1980 г.[47] и 1993 г.[48], използвани от всички изследователи на топонимията и в частност ойконимията. В първата библиография съставителите Ив. Дуриданов и Ст. Андреева са включили 5 от десетте отпечатани през периода 1940–1970 г. списъка на населените места:

II. Български език.

Б. Етимология. Материали.

КЮРКЧИЕВ, Александър. Справочен списък на населените места в НР България. С., 1960. 230 с.[49]

ПРЕДВАРИТЕЛНИ резултати от преброяване на населението на 31 декември 1946. Брой на населението по населени места. С., 1947. XII, 107 с.[50]

ПРЕДВАРИТЕЛНИ резултати от преброяването на населението на 1 декември 1956. Брой на населението по населени места. С., 1957. 103 с.[51]

СПИСЪК на населените места в НР България по съществуващото административно деление към 15 януари 1960 година с брой на населението от преброяванията през 1926, 1934, 1946 и 1956 години. Изд. Центр. стат. управл. С., Наука и изкуство, 1960. 348 с.[52]

СПИСЪК на населените места в Южна Добруджа. Преброяване на 31 ян. 1941 год. (Изд.) Главна дирекция на статистиката (б. м. г.). 8 л.[53]

Петте цитирани списъка на населените места са поместени в корпуса под номера № 30, 24, 28, 29 и 22.

---

[47] **Дуриданов, Ив., Ст. Андреева.** Библиография на българската ономастика 1940–1970. С., СУ „Кл. Охридски", 1980. 403 с. Книгата има и предходно издание: **Дуриданов, Ив., Ст. Андреева.** Библиография на българската ономастика 1960–1970. С., СУ „Кл. Охридски", 1972. 60 с. В него, в рубриката *I. Български език – Б. Етимология. Извори*, с. 18, под № 94 е включен само **Списък 1960 (Кюркчиев)**. Тъй като в книгата от 1980 г. са повторени всички библиографски записи от 1972 г., нататък цитирам само изданието за периода 1940–1970 г.

[48] Библиография на българската ономастика 1971–1980. Състав. А. Чолева, Н. Бечева, Р. Кокаличева, Л. Лазарова. В. Търново, УИ „Св. св. Кирил и Методий", 1993. 160 с.

[49] **Дуриданов, Ив., Ст. Андреева.** Библиография на българската ономастика 1940–1970, с. 104, № 923.

[50] Пак там, с. 149, № 1362.

[51] Пак там, с. 150, № 1363.

[52] Пак там, с. 165, № 1510.

[53] Пак там, № 1511.

Във втората библиография съставителите са описали само два от петте списъка на населените места, отпечатани в периода 1971–1980 г.:

II. Български език.

Б. Етимология. Извори.

КОЛЕДАРОВ, Петър и Николай Мичев. Промените в имената и статута на селищата в България. 1878–1972 г. [Азб. справочник]. С., Наука и изкуство, 1973. 287 с. с к.[54]

МАРКОВА, Лилия. Списък на населените места в НР България по административно деление към 1 ноември 1973 година, с население от преброяванията през 1934, 1946, 1956 и 1965 г. и изчислено население за 1972 г. С., (ЦСУ), 1973. 313 с.[55]

Особено показателно е името на рубриката, в която са описани списъците – „*Етимология. Извори*“. Двете цитирани заглавия са включени в корпуса под № 34 и № 33.

Приложение на списъците на населените места

На изследователя ойконимист препоръчвам алгоритъм на изследване, който ще му позволи да не пропусне ценна информация:

1. Използването на **Списък 1921** спестява преглеждането на други 5 издания (№ 1, 4, 7, 9, 11), понеже в него има сведения за имената на селищата при всяко от шестте преброявания до 1910 г. и демографски данни за броя и етническата принадлежност на жителите им. Той съдържа подробни бележки за преименуванията на селищата (мотиви, номер и дата на издаване на административния акт), станали до края на 1910 г., както и за това кои махали, колиби, гари и манастири се числят към населените места от основния списък.

2. Препоръчително е за проверка на данните да се ползва и поне един списък, издаден от Министерството на вътрешните работи (**Списък 1902 (МВР), Списък 1906, Списък 1911**). Като мотив ще изтъкна, че *манастирът „Св. Ив. Богослов“* (в землището на с. Белово, дн. гр. Земен) е означен под линия само в тези списъци[56]. За най-добър сред тях намирам **Списък 1911**.

3. **Списък 1924, Списък 1930** и **Списък 1939 (Стат)** са задължителни за използване заради изобилните бележки под линия и отбелязаните ударения на селищните имена (в първите два ударенията са означени дори върху имената под линия). Особено внимателно трябва да се сравняват бележките под линия за отделните селища, защото данни за слетите махали и колиби от по-ранните списъци не са отпечатани в **Списък 1939 (Стат)**, но пък в него има имена, които се публикуват за първи и единствен път (🕮 с. 31, бел. 9: *м. Троенци* към с. Кръвеник).

4. **Списък 1957** също е задължителен за ползване поради факта, че при топонимичните изследвания по него се уточняват границите на околиите и селищата, включени в тях.

---

[54] Библиография на българската ономастика 1971–1980..., с. 39, № 319.

[55] Пак там, с. 43, № 348.

[56] **Списък 1902 (МВР)**, с. 38, бел. 1; **Списък 1906**, с. 39, бел. 2; **Списък 1911**, с. 41, бел 2.

5. Списък 2002 е снабден с подробни бележки за промени в имената, статута и административната принадлежност на населените места за сравнително дълъг период от време – от 1934 до 2001 г. В показалеца към него са означени и ударенията на селищните имена.

6. Препоръчително е данни за броя на жителите на отделните селища, каквито има в повечето топонимични изследвания по околии, да бъдат събрани и публикувани за всички 16 преброявания, както това е направил Белчо Кръстев[57]. Като източници на информация могат да се ползват:

а) за 1881 г. (за Южна България 1885 г.), 1888 г., 1893 г., 1900 г., 1905 г. и 1910 г. – **Списък 1921**;

б) за 1920 г. – **Списък 1924**;

в) за 1926 г. – **Списък 1930**;

г) за 1934 г. – **Списък 1939 (Стат)**;

д) за 1946 г., 1956 г., 1965 г., 1975 г., 1985 г., 1992 г. и 2001 г. – **Списък 2002**.

7. Задължително е използването и на един от трите **Речник**-а, описани в корпуса. Както е видно от статистиката в таблица 1., **Речник 1973**, **Речник 1989 и Речник 2005** са цитирани общо 41 пъти в 36 различни заглавия измежду 69-те, описани в „Библиография на българската топонимия“. Топонимист, който днес започва изследванията си, трябва да ползва последното издание – **Речник 2005**, защото то съдържа всички промени, станали до посочената в него дата. За съжаление точно то, измежду трите издания, е с най-много грешки[58]. Затова препоръчвам при използването на данни от него – номера на укази, дати на публикуването им в „Държавен вестник“ и др., те да бъдат проверявани в първоизточниците.

В заключение – всеки ойконимист, който иска изследването му да не е лишено от ценна информация, следва задължително да използва **Списък 1911**, **Списък 1921**, **Списък 1924**, **Списък 1930**, **Списък 1939 (Стат)**, **Списък 1957** и **Списък 2002**, както и **Речник 2005**.

Изброените под линия в списъците на населените места махали, колиби, заселища, мини, гари, спирки, манастири, спадащи към градове, села, махали и колиби, не са включени в нито едно от трите издания на речника на Коледаров и Мичев, означени в корпуса като **Речник 1973**, **Речник 1989** и **Речник 2005**. Двамата са обхванали само селищата със статут на самостоятелни населени места. Търсенията от антропонимистите на родови селища – махали или колиби, които дават начало на родови или фамилни имена, често са безплодни. Тези търсения най-сетне могат да се увенчаят с успех, ако се прегледат и бележките под текста в описаните в корпуса списъци. Имената под линия също са включени в азбучните указатели в края на книгите и това безспорно е улеснение за всеки изследовател.

---

[57] **Кръстев, Б.** Цит. съч.

[58] Големия брой грешки в третото издание съм разкрил и систематизирал в рецензията си за него. Вж.: **Михайлов, Пело.** Ценно справочно издание, но с много грешки. (Отзиви и рецензии). – *Проблеми на географията*, 2008, № 3–4, 197–202.

Списъците на населените места като извори за ойконимията са най-ценни с неизчерпаемото количество имена на селища, което се съдържа в тях. Освен настоящите към момента на отпечатването им ойконими, списъците съдържат данни и за предишни (променени) или двойни и тройни (вариантни) имена на населените места. Пълноценен и непроучен извор са и имената на по-малки селища, които са описани в бележките под линия в списъците с номера № 5–15 и № 20. Важна е и информацията за промените в статута на самостоятелните населени места.

Ценни са данните за броя на населението при отделните преброявания, а тези от **Списък 1921** – и със сведенията за етническата принадлежност на жителите. В 6 от списъците са поставени ударения на селищните имена, с което издателите са искали да ликвидират колебанията при произнасянето на ойконимите.

2. В ИСТОРИЧЕСКАТА ГЕОГРАФИЯ

Определение

„Историческата география е помощна историческа дисциплина, която има за задача да възстанови, характеризира, възпроизведе и да изобрази графично физическата, стопанската, политическата и социалната география и антропогеографията с техните закономерности и особености в развитието на дадени условия при протичането на историческия процес“ [59], гласи едно от ранните определения на Петър Коледаров за тази наука. Четиринадесет години по-късно същият автор доуточнява:

> *Историческата география и картография изследва и възпроизвежда словесно и графически основните черти и характерни особености на местността и населението при тяхното взаимодействие при протичането на историческия процес изобщо или само в даден район или епоха... Резултатите от историко-географските изследвания се представят в описателни (словесни) характеристики и в картни изображения. Тези трудове представляват самостоятелни студии, очерци или уводи в общите курсове или други проучвания*[60].

Източници на информация

Петър Коледаров дава и една от първите класификации на източниците, от които историческата география черпи сведения:

> *Историко-географските източници... могат да се разпределят според естеството си на четири големи дяла: 1) писмени, 2) веществени, 3) природонаучни и 4) устни. Към първия се причисляват разнообразните по вид и произход писмени извори за българската история, географските и картографските произведения и др. ...*

---

[59] **Коледаров, Петър.** Някои въпроси на историческата география и картография в България. – *Исторически преглед*, XXI, 1965, № 2, с. 94.

[60] **Коледаров, П.** Историческата география и нейните задачи в България. – В: Помощни исторически дисциплини. Т. 1. С., Наука и изкуство, 1979, с. 197.

> *Най-ценните и многобройни източници на историческата география и картография [са] писмените извори. Това са същите извори, от които черпи материалите си и отечествената ни история, взети като цяло. От тях обаче се извличат само тези сведения, които спомагат за изясняването и реконструкцията на географските и демографските условия в миналото. Те са пръснати из историческите съчинения, в литературните произведения, типици на манастири и църкви, данъчни и кадастрални описи, епархийски списъци, хрисовули, грамоти, договори и всевъзможни документални материали с най-различна дата и характер... Писмените извори са основен източник за българската историческа география*[61].

Безспорно е, че списъците на населените места са *писмени историко-географски източници*. На П. Коледаров принадлежи и друга, по-разгърната, класификация:

> *Източниците на историческата география и картография се делят на следните видове:*
>
> *1. **Писмени** – литературни произведения от различни жанрове (географски описания, пътеписи, летописи, писма, деяния, слова, поеми, приписки и др.), документални материали в тесния смисъл на думата (частни и международни договори, законодателни и други актове, завещания, дарствени и други грамоти, регистри и инвентарни описи, епархийски и земеделски списъци, търговски книги и т.н.), възпоменателни, обявителни и други видове надписи върху траен материал, стари географски карти, чертежи, планове, скици, перспективни рисунки и пр.*
>
> *2. **Веществени** – археологически и етнографски паметници на материалната култура...*
>
> *3. **Природонаучни** – геоложки, геофизични, ботанически, зоологически, антропологически и други, като се почне от техните помощни дисциплини, изследващи най-старите епохи (като палеонтология, палеоботаника, палеозоология, палеоантропология) и други подобни клонове от естествознанието.*
>
> *4. **Устни** (езикови) – местни, лични и семейни имена, говори, фолклорни материали, предания и др.*[62]

Без затруднение списъците на населените места отново могат да се отнесат към първата група *писмени източници* – от типа на *регистри и инвентарни описи*. Новото и по-интересното обаче се съдържа при четвъртия вид източници – *устните*. П. Коледаров обявява за такива *местните имена* – топонимите. Нещо повече – той счита, че топонимията *„е от особена важност като извор за историческата география на българските земи“*[63]. Освен чрез човешката памет, топонимите се съхраняват и предават и чрез писмените извори. Именно такъв извор са списъците на населените места, защото в тях са записани и съхранени имената на градове, села, махали и колиби, обобщени с научния термин *ойконими*. В списъците, издадени от Главната дирекцията на статистиката и Министерството на вътрешните работи и народното здраве между 1902 и 1939 г., дори са включени по-малки съставни части на селата и махалите, наричани отново *махали* (подразбира се: *родови махали*) и колиби, заселища, местности и др.

---

[61] **Коледаров, П.** Някои въпроси..., с. 99.

[62] **Коледаров, П.** Историческата география..., с. 200.

[63] **Коледаров, П.** Някои въпроси..., с. 101.

Петър Коледаров продължава разсъжденията си по въпроса:

> *Особени трудности се срещат при проучването и осветляването на историята на населението в българските земи. Взаимодействието между него и останалите елементи (физикогеографски облик, стопанство и политически промени) показва също голямо разнообразие. То изпъква особено много при изследването на антропологическия и националния състав и гъстота на населението, при историята на заселването, положението, развитието, формите и разпределението на селищата, техния политически и административен статут, агломерацията на градското население и т.н.*[64]

Като въпрос от особена важност за историческата география изследователят посочва локализирането и идентифицирането на населените места и историческите обекти:

> *Неразривно свързан с антропогеографията в миналото е и въпросът за топономастиката, локализацията и идентификацията на населените места и различните исторически обекти... При всичката устойчивост на топонимията местните имена тук са претърпели множество естествени, насилствени и дори произволни промени, които изискват специални изследвания и изясняване, преди да се правят изводи. Като примери могат да се посочат десетки хиляди изчезвания, обновявания, премествания, сливания и разделяния на селища*[65].

Примери от практиката

Интересно е да се проследи има ли в практиката примери на използване на списъците на населените места като извори за историческата география. Открих пет такива случая, без да претендирам, че са прегледани всички възможни източници. Примерите са подредени хронологично.

В книгата си с емблематично заглавие „Принос към историческата география на Тракия" Павел Делирадев пише:

> *Поради планинския характер на землището Каменица... е колибарско селище и се състои, според последния „Списък на населените места" от 1950 г., от к. Брестака, Илинден, с. Каменица, Мальов рът, Преспа (доскоро Борил), Плъзище, Хвърчил, Черковище и Яловица. В старите списъци Брестака е показан и с второ име Скулица*[66].

Авторът има предвид списъка на населените места, отбелязан в корпуса под № 26. В края на цитирания текст П. Делирадев загатва, че познава и други списъци, но без да уточни точно кои. Проверка в първоизточниците потвърди предположението. Колиби Брестака с двойно име в скоби Скулица се появяват за първи път в **Списък 1900**[67] и се срещат и в **Списък 1902 (МВР)**[68], **Списък 1902 (Стат)**[69], **Списък 1906**[70], **Списък 1907**[71], **Списък 1911**[72], **Списък 1912**[73], **Списък 1924**[74], **Списък 1930**[75], **Списък 1935**[76], **Списък 1937 (Стат)**[77], **Списък 1938**[78], **Списък 1939 (Стат)**[79], **Списък 1939 (Делов)**[80], **Списък 1945**[81] и **Списък 1947**[82]. Особено ценен е **Списък 1921**, в който е записано, че селището *Брестака (Скулица)* *„още преди Освобождението се именувало и на двете имена"*[83]. Екскурс[84], подобен на направения от Павел Делирадев, може да стане само на базата на доброто познаване на списъците на населените места.

---

[64] Пак там, с. 97.

[65] Пак там, с. 98.

[66] **Делирадев, Павел.** Принос към историческата география на Тракия. Т. 2. С., БАН, 1953, с. 364.

В предговора на том 1. на „Турски извори за българската история. Серия XV–XVI век" съставителките Бистра Цветкова и Вера Мутафчиева уточняват:

> *В коментара е направен опит за идентифицирането на селищните имена. Едва ли е необходимо да се изтъква трудността на подобна задача. За нейното осъществяване бяха използвани наличните списъци на селищата в България и балканските земи. Въпреки това [имената на] селищата в известни райони останаха неуточнени,... понеже са претърпели някакви промени, неотразени в историческите източници, или са напълно изчезнали*[85].

В бележка под линия към цитирания текст те посочват следните издания:

Списък на населените места. София, 1885;

Списък на населените места в Княжество България. София, 1902;

Списък на населените места в Царство България. София, 1912;

Предварителни резултати от преброяването на населените места в Царство България. София, 1935;

Списък на населените места в царството. София, 1937[86].

---

[67] **Списък 1900**, с. 76.

[68] **Списък 1902 (МВР)**, с. 72.

[69] **Списък 1902 (Стат)**, с. 32.

[70] **Списък 1906**, с. 74.

[71] **Списък 1907**, с. 55.

[72] **Списък 1911**, с. 76.

[73] **Списък 1912**, с. 30.

[74] **Списък 1924**, с. 54.

[75] **Списък 1930**, с. 62.

[76] **Списък 1935**, с. 56.

[77] **Списък 1937 (Стат)**, с. 43.

[78] **Списък 1938**, с. 62.

[79] **Списък 1939 (Стат)**, с. 41.

[80] **Списък 1939 (Делов)**, с. 163.

[81] **Списък 1945**, с. 61.

[82] **Списък 1947**, с. 68.

[83] **Списък 1921**, с. 54, № 524, бел. 1.

[84] *Екскурс* – отклонение от главната тема за разглеждане на страничен въпрос.

[85] Турски извори за българската история. Серия XV–XVI в. Т. 1. (Извори за българската история. Т. 10.). Състав. и ред.: Бистра Цветкова и Вера Мутафчиева. С., БАН, 1964, 11–12.

[86] Пак там, с. 12, бел. 1. Вж. и: с. 19, бел. 2.

Без четвъртото заглавие останалите издания са включени в публикувания тук корпус на списъците на населените места под номера № 1, 7, 11 и 17.

В предговора на том 3. на „Турски извори за българската история“ съставителката Бистра Цветкова пише: *„При уточняването на селищата бяха използвани и всички достъпни пособия“*[87], като в бележка под линия описва следните издания:

Списък на населените места. София, 1885;
Списък на населените места в Княжество България. София, 1902;
Списък на населените места в Царство България. София, 1912 и 1935;
Списък на населените места в царството. София, 1937[88].

Изворът, поставен на третата позиция, не е коректно описан. Според мен са събрани в едно заглавие „Списък на населените места в Царство България според преброяването на 31 декември 1910 година“ (С., Глав. дир. на статистиката, 1912) и „Списък на населените места в Царство България с всички изменения в състава на общините и в имената на селищата, направени до края на 1934 г., и азбучен указател“ (С., Държ. книгоизд., 1935). След съпоставяне на данните от библиографиите в двата тома (т. 1. и т. 3) на „Турски извори за българската история“ е видно, че във втория том е използван нов списък на населените места, който в корпуса е посочен под № 16.

В изследването си *„Зараждане на капиталистическите отношения в чифлишкото стопанство на Северозападна България през XVIII век“*[89] Христо Гандев публикува и *„Списък на чифлишките обекти в Северозападна България, Софийско и Русенско през XVII и XVIII век, отразени в използваните документи“*[90]. Той пише: *„Отъждествяването на [чифлиците в] Северозападна България е извършено с помощта на няколко статистически извори... Контролни справки бяха извършени и в първите отпечатани списъци на населените места у нас, включително до 1900 г. и предимно в Списък на населените места в Княжество България според преброяването на 31 декември 1900 г., София, 1902“*[91]. Цитираният списък е включен в корпуса под № 7.

В едно изключително интересно и с голям обем изследване Хана Хинкова разглежда пътеписите на пътешествениците от XV и XVI век, които са посетили днешните български земи[92]. Авторката разказва за трудностите си при локализацията на срещащите се в текстовете географски имена:

> *Старите названия от края на XIX век, които намирах в студиите, сравнявах със сегашните имена било чрез анкети по време на направените от мен теренни проучвания*

---

[87] Турски извори за българската история. Т. 3. (Извори за българската история. Т. 16.). Състав. и коментар: Бистра Цветкова. Под ред. на Б. Цветкова и А. Разбойников. С., БАН, 1972, с. 10.

[88] Пак там, с. 10, бел. 1. Вж. и: с. 16, бел. 2.

[89] **Гандев, Христо.** Проблеми на Българското Възраждане. С., Наука и изкуство, 1976, 271–394.

[90] Пак там, 357–367.

[91] Пак там, с. 358.

[92] **Хинкова, Хана.** Пътеписни извори от XV и XVI в. за бита и културата на българския народ. – *Сборник за народни умотворения и народопис*, кн. 55, 1976, 145–273.

или пък чрез проведените консултации с български научни работници. Разполагах само с някои списъци на местни имена. Затова географската локализация на сведенията беше много трудна и някои от изопачените имена останаха неизяснени[93].

Посредством използваната литература Х. Хинкова разкрива онези списъци на населените места, които са я подпомогнали да локализира голяма част от срещащите се в пътеписната литература селищни имена:

Предварителни резултати от преброяване на населението на 1 декември 1956 г. София, 1957.

Списък на населените места в Царство България от Освобождението (1879) до 1910 година (сравнителен историко-етнографски преглед). София, 1921.

Списък на населените места в Царство България според преброяването на 31 декември 1926 година. София, 1930.

Списък на населените места в НР България по съществуващото административно деление към 15 януари 1960 година с брой на населението от преброяванията през 1926, 1934, 1946 и 1956 години. София, 1960[94].

Цитираните издания са включени в корпуса на списъците на населените места под номера № 28, 13, 15 и 29.

В раздел „Справочници“ на библиографията на своя „Речник на селищни имена и названия на административно-териториални единици в българските земи през XV–XIX век“ съставителят Стефан Андреев е включил:

Мичев, Н., П. Коледаров. *Речник на селищата и селищните имена в България 1878–1987. С., 1989.*

Списък *на населените места (по преброяването на 1 януари 1881 г.). С., 1885.*

Списък *на населените места в Княжество България според преброяването на 31 декември 1900 г. С., 1902.*

Списък *на населените места в Царство България според преброяването на 31 декември 1910 г. С., 1912.*

Списък *на населените места в царство България според преброяването на 31 декември 1926 г. С., 1930.*

Списък *на населените места. С., 1945*[95].

Посочените шест заглавия са включени в корпуса на списъците на населените места под номера № 41, 1, 7, 11, 15, 23. Вероятно С. Андреев е ползвал източниците за уточняване на старите и новите имена на селищата.

Приведените примери са интересни поне от 2 гледни точки:

1. Изследователите в областта на историческата география намират за нужно да ползват списъци на населените места и по този начин правят 12 техни издания достояние на читателите.

---

[93] Пак там, 146–147.

[94] Пак там, с. 254.

[95] **Андреев, Стефан.** Речник на селищни имена и названия на административно-териториални единици в българските земи през XV–XIX век. С., Главно управление на архивите, 2002, с. 299.

2. Най-често използвани са **Списък 1902 (Стат)** (в корпуса № 7) – 4 пъти, **Списък 1885** (№ 1) и **Списък 1912** (№ 11) – по 3 пъти, и **Списък 1930** (№ 15) и **Списък 1937 (Стат)** (№ 17) – по 2 пъти.

Приложение на списъците на населените места

Считам, че приведените пет примера са достатъчно доказателство за мястото на списъците на населените места като извори в историческата география – най-вече като регистратор на промените в административно-териториалното деление на една изследвана територия или на цялата страна.

Реферираните по-долу издания са полезни и с наличието в тях на данни за броя на населението на отделните населени места, както и с описаните предишни, двойни (и дори тройни) имена на селищата. Последната информация може да се използва при локализирането на населени пунктове, срещащи се с неправилно предадени имена или с названия, различни от настоящите, в пътеписите от XV–XIX век или в други писмени исторически източници: географски описания, писма, приписки, договори, законодателни актове, завещания, грамоти, надписи върху траен материал, стари географски карти и др.

3. В КРАЕЗНАНИЕТО

Определение

При краезнанието трудно беше намирането на добро определение, но затова пък списъците на населените места изрично са споменати в източниците на информация.

Едно от най-ясните определения за тази наука е дадено от Петър Коледаров:

> *Краезнанието е всестранно изучаване и опознаване на част от родината (селище, област или окръг) чрез методите на научно дирене и чрез популяризацията на резултатите му със следните способи: съставяне на местни истории, описания, пътеводители и очерци, устройване на изложби, музеи и сбирки, изнасяне на беседи, лекции и кръжоци, организиране на излети, походи и чествания във връзка с годишнини и други поводи... Краезнанието, покрай известна събирателска и издирвателска работа, има преобладаващо и подчертано популяризаторски страни и задачи*[96].

Източници на информация

Списъците на населените места са упоменати изрично и в двете открити класификации на изворите в краезнанието. В по-ранната публикация Димитър Иванчев и Петър Чолов посочват само по-значителната краеведска литература, издадена самостоятелно или в научни сборници, като наблягат преди всичко на издания, които могат да служат като извори: библиографски, служебни, общи справочници. С оглед на ограниченото място, с което са разполагали, *„официал-*

---

[96] **Коледаров, П.** Краезнанието и историческата география. – *Известия на Българското историческо дружество*, кн. 31, 1977, с. 253.

ните издания (доклади, изложения, протоколи и др.), които представляват богат източник на фактически материал, са посочени съвсем схематично при общите извори, макар повечето от тях да се отнасят до отделни окръзи или градове“[97].

По-нататък те предлагат следната схема за класифициране на изворите за краеведски проучвания:

1. ОБЩИ ИЗВОРИ
а. Библиографски извори[98]
б. Общи съчинения[99]
в. Официални издания
А. Бюджети – приходи и разходи
Б. Движение на населението[100]
В. Преброяване на населението, сгради, животни и др...
б. Предварителни резултати от преброяването – за отделни години и окръзи...
Г. Списъци на населените места
Излизат под различни заглавия и за различни периоди:
Списък на населените места... от Освобождението до 1910 г. (Сравнителен истор.-етнографски преглед). С., 1921. 564 с.
Списък на населените места в Народна република България по съществуващото административно деление към 15.I.1960 г. с брой на населението от преброяването през 1926, 1934, 1946 и 1956 г. С., 1960. 348 с.
Списък на градските и селските общини (или на населените места). Излиза почти след всяко преброяване на населението
Списък на гарите и спирките по нормалните и теснопътните жп. линии
Списък на т.п.т. станции и районите, които те обслужват
Списък на панаирите в България, на бирническите участъци и др.[101]
Д. Стопанска статистика
Е. Състояние на окръзите
Ж. Санитарно състояние на окръзите
З. Търговия и стопанство[102]
И. Учебно дело
2. ПОСЕЛИЩНА ЛИТЕРАТУРА (ПО ОКРЪЗИ)
[Във всеки окръг:] Общи материали; За отделни селища и райони[103].

Двата цитирани списъка на населените места са включени в корпуса под № 13 и № 29.

---

[97] **Иванчев, Димитър, Петър Чолов.** Краезнание и краеведска работа в библиотеките. Теоретически и практически указания с указател на краеведска литература. С., Наука и изкуство, 1961, с. 92.

[98] Пак там, с. 94.

[99] Пак там, с. 97.

[100] Пак там, с. 108.

[101] Пак там, с. 109.

[102] Пак там, с. 110.

[103] Пак там, с. 111.

БАН
ЦЕНТРАЛНА
БИБЛИОТЕКА

Според друг известен изследовател – Марин Ковачев, „*работата на краеведите за издирване публикациите за определено селище, събитие или лице неминуемо е свързана с предварително установяване на библиографските, документалните и други източници на материали за края*“[104]. Той подчертава, че „*трябва да бъдат включени и излизащите в различни периоди от Освобождението от османско иго до 9.IX.1944 г. официални издания на местни административни органи като „изложения“, „доклади“, „отчети“ и др. за бюджети; движение на населението; преброяване на населението, сгради, животни и др.; стопанска статистика; санитарно състояние; учебно дело; списъци на населени места и пр.*“[105].

М. Ковачев описва при *по-важните общи съчинения и документални сборници* следните списъци на населените места:

КОЛЕДАРОВ, П. и Н. Минчев (Sic.). *Промените в имената и статута на селищата в България 1878–1972 г. (Справочник). С., Наука и изкуство, 1973. 287 с.*[106]

МАРКОВА, Л. Списък на населените места в НР България по административно деление към 1 ноември 1973 година, с население от преброяванията през 1934, 1946, 1956 и 1965 г. и изчислено население за 1972 година. С., (ЦСУ), 1973. 313 с.[107]

СПИСЪК на градските и селските общини в Княжеството. С., Държ. печ., 1887. 39 с.

СПИСЪК на населените места в Царство България с всички изменения в състава на общините и в имената на селищата, направени до края на 1934 г., и азбучен указател. С., Държ. к-во, 1935. 157 с.

СПИСЪК на населените места в Царство България от Освобождението (1879) до 1910 година. (Сравнителен истор.-етногр. преглед). С., Глав. дир. на статистиката, 1921. XXI, 564 с.[108]

Петте цитирани списъка на населените места са включени в корпуса под номера № 34, 33, 2, 16 и 13.

Сведения за списъците на населените места във връзка с краезнанието открих още на едно място – в учебната програма за дисциплината „Краезнание“, четена от проф. Марин Ковачев пред студентите бакалаври от специалност „Етнология“ във Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“[109]. В тематичния план на лекциите като девета тема с хорариум от 2 часа е включена:

ПО-ВАЖНИ ОФИЦИАЛНИ ИЗДАНИЯ ЗА КРАЕВЕДСКИ ИЗСЛЕДВАНИЯ. Бюджети – приходи и разходи; Движение на населението; Преброяване на населението, сгради, животни, инвентар и др.; Списъци на населени[те] места; Стопанска статис-

---

[104] **Ковачев, Марин.** Източници за краеведски проучвания. (Методика на краеведската работа.). В. Търново, Окръжна библиотека „П. Р. Славейков“, 1982, с. 1.

[105] Пак там.

[106] Пак там, с. 28.

[107] Пак там, с. 29.

[108] Пак там, с. 33.

[109] Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий“ <http://www.uni-vt.bg/show_uchp.asp?nspec=000057&ndiscipl=199818&filename=199818.doc> (22 август 2009).

тика; Състояние на окръзите. Търговия. Стопанство; Учебно дело; Санитарно състояние на окръзите и др. Общи документални сборници[110].

Във всички издирени препоръчителни библиографии по краезнание съставителят Марин Ковачев включва в групата *„По-важни общи съчинения и документални сборници“* и списъци на населените места, макар и само изброените по-горе пет книги[111].

Примери от практиката

Краеведската литература е необхватна по обем, тъй че ще се огранича само с два примера относно това как краеведите използват в своите изследвания списъците на населените места.

В библиографията на своята „Книга за Еленския край“[112] Христо Станев е включил:

Мичев, Н., П. Коледаров. *Речник на селищата и селищните имена в България 1878–1987. С., 1989.*

Списък на населените места в Царство България от Освобождението 1879 до 1910, сравнително историко-етнографски преглед. С., 1921.

Списък на общините в България. С., 1960.

Списък на населените места в Царство България с всички изменения в състава на общините и в имената на селищата, направени до края на 1934 г., и азбучен указател. С., 1935.

Списък на населените места в НР България по съществуващото административно деление към 15 януари 1960 година с брой на населението от преброяванията през 1926, 1934, 1946 и 1956 години. С., 1960.

Брой на населението по селищни системи и населени места. С., 1983[113].

Тъй като не съществува *Списък на общините в България*, издаден през 1960 г., се наложи да проверя информацията в текста на книгата. В бележка след една от главите Христо Станев цитира *„Списък на общините в България, С., 1900“*[114]. Става ясно, че на с. 420 е сгрешена годината – 1960, вместо правилното 1900. Приятна изненада е включването на един рядко използван списък на населените места – „Брой на населението по селищни системи и населени места“ (С., КЕССИ, 1983), означен в корпуса като **Списък 1983**. Шестте цитирани списъка на населените места са поместени в корпуса под номера № 41, 13, 5, 16, 29 и 38.

Поради повсеместното им цитиране из цялата му книга, първото (**Речник 1989**), второто (**Списък 1921**) и шестото (**Списък 1983**) заглавие Христо Станев е включил в *„По-важни съкращения“* под следните абревиатури: *Мичев, Коледаров – РССИБ, СНМЦБ, БНССНМ*[115].

---

[110] Пак там, 2–3.

[111] **Ковачев, М.** Училище и краезнание. С., Народна просвета, 1989, 101–102, 104; **Същият.** По-важни „домашни“ източници за краеведски проучвания. – *Архив за поселищни проучвания (В. Търново)*, V, 1996, № 1–2, с. 172, 174; **Същият.** Краезнание. В. Търново, Астарта, 2004, 94–95, 97.

[112] **Станев, Христо.** Книга за Еленския край. Историко-демографски очерк за населението и селищата. В. Търново, Астарта, 2005. 480 с.

[113] Пак там, с. 420.

[114] Пак там, с. 85, бел. 57.

На друго място в книгата, в бележка след една от главите авторът цитира още и *„Списък на населените места в Царство България според преброяването на 31 декември 1920 г. С., 1924“*[116]. Изданието, вероятно случайно пропуснато в използваната литература, е включено в корпуса на списъците на населените места под № 14.

Хр. Станев публикува за всички съществуващи населени места в Еленско данни[117] от преброяванията на населението от 1880 до 1992 г. включително. Той явно е ползвал, без изрично да ги посочи, и други публикации на националната статистика с данни за преброяванията през 1985 и 1992 г. Доказателство за това се открива в текста на книгата: *„Данните са взети от публикуваните резултати от преброяванията в статистическите сборници“*[118].

Авторът Христо Станев използва повсеместно в книгата си трите списъка, включени в *„По-важни съкращения“*, като източник на информация за броя на населението в отделните села, махали и колиби и за промените в административната им принадлежност към една или друга община. В много случаи **Списък 1921** и **Речник 1989** са единствените писмени източници за съществуването на отдавна изселени или заличени малки селища (🕮 с. 189: *махала Възел*), често дори нямащи статут на самостоятелни населени места (🕮 с. 209: *махала Даг махлеси*).

Историкът Анастас Ангелов – уредник в Музей на мозайките в Девня, също се е опрял на редица издания на списъците на населените места в своята книга „Девня“[119]. В използваната литература той е цитирал:

Предварителни резултати от преброяване на населението на 31 декември 1946. Брой на населението по населени места. С., 1947[120].

Списък на населените места в България. С., 1902.

Списък на населените места в Царството. Преброяване на 31 декември 1934. С., 1939.

Списък на населените места в НР България по административно деление към 1 ноември 1973 година, с население от преброяванията през 1934, 1946, 1956 и 1965 г. и изчислено население за 1972 година. С., 1973[121].

Четирите цитирани списъка на населените места фигурират в корпуса под номера № 24, 6, 20 и 33.

Във второто (само електронно) издание на книгата[122] А. Ангелов вече е включил:

---

[115] Пак там, с. 419.

[116] Пак там, с. 85, бел. 62.

[117] Пак там, 422–436: *Приложение 1. Таблица за населените места в Еленския край с данни за броя на жителите им при преброяванията на населението от 1880 до 1992 г. включително.*

[118] Пак там, с. 91.

[119] **Ангелов, Анастас.** Девня. Страници от историята. Русе, Дунав прес, 2001. 136 с.

[120] Пак там, с. 120.

[121] Пак там, с. 121.

Н. Мичев, П. Коледаров. Речник на селищата и селищните имена в България 1878–1987. Наука и изкуство, С., 1989[123].

Списък на населените места (по преброяването на 1 януари 1881 г.). Държавна печатница, С., 1885[124].

Списък на общините в Княжество България. Издаден от Министерството на Вътрешните работи. Държавна печатница, С., 1891[125].

Списък на населените места в България. Издаден от Министерството на вътрешните работи. Държавна печатница, С., 1902[126].

Списък на населените места в Царство България от Освобождението (1879) до 1910 година. (Сравнителен историко-етнографски преглед). Държавна печатница, С., 1921[127].

Списък на населените места в Царството. Преброяване на 31 декември 1934. Държавна печатница, С., 1939[128].

Предварителни резултати от преброяване на населението на 31 декември 1946. Брой на населението по населени места. С., 1947[129].

Списък на населените места в НР България по административно деление към 1 ноември 1973 година, с население от преброяванията през 1934, 1946, 1956 и 1965 г. и изчислено население за 1972 година. С., 1973[130].

Брой на населението по селищни системи и населени места. Преброяване на населението и жилищния фонд към 2 декември 1975 година. С., 1980[131].

Преброяване на населението, жилищния фонд и земеделските стопанства през 2001. Том 1. Население. Книга 3. Население по области, общини и населени места. Национален статистически институт, С., 2002[132].

По реда, в който са описани тук, списъците са включени в корпуса под номера № 41, 1, 3, 6, 13, 20, 24, 33, 36, 46. Авторът ги използва като източник на статистическа информация за броя на населението при отделните преброявания, а от **Речник 1989** е взел сведения за преименуванията и сливанията на селищата, влизащи в границите на днешния град Девня. Положително е, че във второто електронно издание Анастас Ангелов е добавил още 6 списъка, разширявайки най-вече времето, когато е издадена литературата. Сред новите 6 има издания от края на XIX в. (№ 1 и 3) и края на XX в. и началото на XXI век (№ 36, 41 и 46).

---

[122] **Ангелов, Анастас.** Девня – страници от историята. Варна, електронно издателство LiterNet, 2003. 2. изд. <http://liternet.bg/publish10/aangelov/devnia/index.html> (22 август 2009).

[123] Пак там. Град Девня. Природно-географски данни, бел. 1; Името, бел. 17; Река Девня, бел. 15; Емрелер, Емирлер, Марково, Повеляново, бел. 17; Девня и Река Девня през погледа на пътешественици – XVI–XIX век, бел. 12.

[124] Пак там. Демографски данни, бел. 11; Река Девня, бел. 12; Емрелер, Емирлер..., бел. 15.

[125] Пак там, Демографски данни, бел. 12.

[126] Пак там, бел. 14.

[127] Пак там, бел. 11, 13.

[128] Пак там, бел. 18.

[129] Пак там, бел. 20.

[130] Пак там, бел. 21.

[131] Пак там, бел. 23.

[132] Пак там, бел. 26.

Приложение на списъците на населените места

Познавайки списъците на населените места, препоръчвам използването им като извори за краезнанието с оглед обогатяване на съдържанието с данни за:

а) промените в имената и статута на селищата;

б) броя на населението в дадено селище или покрайнина при отделните преброявания;

в) административно-териториалното деление;

г) по-малките населени места – махали и колиби, както и гарите, спадали към отделните селища;

д) броя на сградите и домакинствата;

е) надморската височина на населените места;

ж) пощенската станция, обслужваща селището.

4. В ГЕОГРАФИЯТА НА СЕЛИЩАТА

Определение

Географията на селищата, именувана и *„география на населените пунктове, изучава разселването на населението по територии от различен таксономичен ранг както в неговите основни единици (населени места и отделни обитаеми точки), така и в определени териториални съвкупности от селища (мрежи и системи от населени места)“* [133]. Тя се дели на *география на градовете*, наричана и *геоурбанистика*[134], и *география на селските селища*, наричана и *георуралистика*[135], които изучават съответните селища и техните териториални групи (мрежи, системи).

От своя страна географията на селищата е раздел на **географията на населението** – *„наука, изучаваща закономерностите и пространствените особености във формирането и развитието на съвременния състав на населението и населените места в различни социални, икономически, исторически и природни условия. В географията на населението се различават две основни направления: 1) изследване на населението на отделни страни и части от тях; 2) изследване на мрежите и териториалните системи от населени места с анализ на регионалните различия в типовете и формите на разселване. В съответствие с това са се обособили раздели на географията на населението: география на трудовите ресурси, география на миграциите, география на селищата и др.“*[136].

Една от най-известните оценки за значението на селищата дава проф. Анастас Иширков преди повече от 100 години: *„За да можем да изучим всестранно*

---

[133] Географический энциклопедический словарь. Понятия и термины. Глав. ред. А. Ф. Трёшников. Москва, Советская энциклопедия, 1988, 58–59.

[134] Пак там, с. 57.

[135] Пак там, с. 60.

[136] Пак там, с. 58.

нашия народ, трябва преди всичко да изучим неговите селища – най-висшият изразител на неговата материална култура“[137]. Безспорно едни от най-пълните и достоверни източници на сведения за селищата са списъците на населените места. Нещо повече: често пъти те се явяват и единствените публикации, в които са упоменати някои от най-малките махали и колиби. За пример ще посоча, че все още не съм намерил географска или топографска карта, на която да са означени всички 80 селищни образувания, описани под линия към селищата в бившите четири общини Видима, Зла река, Ново село и Острец.

От друга страна, върху всички видове тематични карти заедно с хидрографски обекти най-често и в най-голям обем се изобразяват населени места, тъй като „*са най-важни и най-известни измежду всички елементи на географския ландшафт и служат като добър ориентир*“[138].

Източници на информация

Най-силното доказателство за значението на списъците на населените места за географията на селищата дава Гунчо Гунчев. Разсъждавайки за изучаването на изчезналите селища в България, той пише:

> *Ако бихме имали списъци на населените места от миналите векове, както е това в страните, живели при по-други условия, бихме могли направо от тях да почерпим указания, сравнявайки тогавашните със сега съществуващите селища. Такива списъци за съжаление има единствено от миналия век насам, като в тия отпреди Освобождението са изброени само по-важните селища, влизащи в административните единици, на които се делили тогава българските земи*[139].

Въпреки задълбоченото издирване на класификация на източниците на информация в географията на селищата, открих само една, и то непълна – в токущо цитираната публикация. Тя се отнася само за изчезналите селища, но все пак дава някаква представа за изворите в този раздел на географската наука. Според Г. Гунчев изучаването става чрез:

> *1. Обиколки в изучваната област и установяването им на самото място, било направо, било чрез разпитване.*
>
> *2. Чрез проучване на всички паметници и писмени източници*[140].

В групата на писмените източници авторът включва:

а) *грамоти на българските царе от Второто българско царство.*

б) *устави или поменици на манастирите*[141].

---

[137] **Иширков, А.** Упътване за изучване селищата в българските земи. – *Училищен преглед*, XI, 1906, № 2, с. 219.

[138] **Данева, Мария.** Необходим е официален списък на населените места в НР България. – *География*, XI, 1961, № 7, с. 9.

[139] **Гунчев, Гунчо.** Изчезналите селища в България. – *Архив за поселищни проучвания*, I, 1938, № 2, с. 41.

[140] Пак там.

[141] Пак там.

в) *жития на светии, приписки по черковни и религиозни книги.*

г) *турски документи (фермани, завещания, съдебни книги, заповеди).*

д) *пътеписи на стари пътувачи.*

е) *трудове на научни изследвачи.*

ж) *стари карти*[142].

з) *стари описания на отделни области или селища.*

и) *публикувани истории на отделни градове или антропогеографски проучвания на покрайнини*[143].

Тази подялба не е пълна, което ми позволява да дам свой принос в класифицирането на източниците на информация в географията на селищата.

Източниците на информация за проучванията в географията на селищата могат да се класифицират чрез придобитите сведения от:

I. Писмени източници с исторически характер:

1. Летописи, жития на светии.
2. Типици на манастири[144], приписки в църковни книги.
3. Пътеписи[145].
4. Географски описания[146].

---

[142] Пак там, с. 42.

[143] Пак там, с. 43.

[144] Вж.: Типик на Григорий Бакуриани. Увод Г. Цанкова-Петкова. Прев. и коментар Г. Цанкова-Петкова, П. Тивчев, В. Тъпкова-Заимова. – В: Гръцки извори за българската история. Т. 7. (Извори за българската история. Т. 14). С., БАН, 1968, 39–66.

[145] Вж.: Английски пътеписи за Балканите – края на XVI–30-те год. на XIX в. Увод, състав. и коментар Мария Тодорова. С., Наука и изкуство, 1987. 824 с. (Чужди пътеписи за Балканите, № 7).

Арменски пътеписи за Балканите XVII–XIX в. Състав., прев. от древноарм., коментар [с предговор] Агоп Орманджиян. С., Наука и изкуство, 1984. 248 с. (Чужди пътеписи за Балканите, № 5).

Маджарски пътеписи за Балканите XVI–XIX в. Подбор, прев. [от унг.] и коментар Петър Миятев. С., Наука и изкуство, 1976. 144 с. (Чужди пътеписи за Балканите, № 2).

Немски и австрийски пътеписи за Балканите XV—XVI в. Увод, подбор и коментар Михаил Йонов. С., Наука и изкуство, 1979. 518 с. (Чужди пътеписи за Балканите, № 3).

Немски и австрийски пътеписи за Балканите XVII–средата на XVIII в. Увод, подбор и коментар Михаил Йонов. С., Наука и изкуство, 1986. 416 с. (Чужди пътеписи за Балканите, № 6).

Френски пътеписи за Балканите XV–XVIII в. Състав. и ред. Бистра Цветкова. С., Наука и изкуство, 1975. 535 с. (Чужди пътеписи за Балканите, № 1).

Френски пътеписи за Балканите XIX в. Състав., ред. [с предговор] Бистра Цветкова. С., Наука и изкуство, 1981. 579 с. (Чужди пътеписи за Балканите, № 4).

[146] Вж.: Географико-историко-статистическо описание на Татар-Пазарджишката кааза с една карта и таблици на различни стари паметници. Съчинено от Стефан Захариев, т.-пазарджичанин. Виена, печ. на Л. Соммер и сие, 1870. 80 с. (2. юбил. фототип. изд. с коментар. Науч. коментар и ред. Ив. Батаклиев и Ал. Арнаудов. С., ОФ, 1973, XX, 152 с.).

Описание на село Панагюрище, съставено от В[асил] Чолаков, а издадено от панагюрското читалище. Печатано у Цариград в 1866. 8 с.

Статистическо описание на казата Екси Загра от Г[осподин] С[лавов]. Цариград, печ. на Цариградски вестник, 1858. 16 с.

II. Писмени източници от съвременен характер:

1. Доклади[147] и отчети[148] за състоянието на окръзите.
2. Регистри и инвентарни описи.
3. Епархийски и земеделски списъци.
4. Търговски книги.
5. Краеведски селищни проучвания[149], истории на градове[150], антропогеографски проучвания на покрайнини[151], градове[152] и села[153].

III. Публикации на статистическото ведомство:

1. Демографска статистика – резултати от преброяванията и текуща статистика.
2. Списъци на населените места.
3. Стопанска и социална статистика.

IV. Нормативни актове на:

1. Националното законодателство – закони и правилници за прилагането им и др.

---

[147] Вж.: Доклад на Пловдивския окръжен управител [П. Димитров] за общото състояние на окръга през г. 1887–88. Представен на окръжния съвет през септемврийската му сесия 1888. Пловдив, печ. Генадиев, 1888. 48 с.

[148] Вж.: Отчет за състоянието на Плевенското окръжие в икономическо, земеделско, промишлено и други отношения през 1891 и 1892 години от Плевенския окръжен управител [М. Ив. Македонски]. Плевен, печ. Братство, 1892. 115 с.

Отчет на Пловдивската окръжна постоянна комисия за деятелността ѝ от 1 май 1925 год. до 1 януари 1926 год. Пловдив, Търговска печ., 1926. 140 с.

[149] Вж.: **Маринов, Васил.** Плисково <Абобско> поле. Поселищно-географско изучване. С., печ. С. М. Стайков, 1943. 184 с. (Библ. География на България, № 5).

[150] Вж.: **Табаков, Симеон.** Опит за история на град Сливен. Т. 1–3. С., Комитет за историята на град Сливен (печ. С. М. Стайков), 1911–1929.

Т. 1. История-хорография. 1911. XXIII, 620 с.

Т. 2. (Политически, духовен и икономически вървеж на сливенци от старо време до днес). 1924. 605 с.

Т. 3. Ч. I Икономически развой; Ч. II. Народен бит. С., Сливенска културна дружба Д-р Селимински, 1929. 353 с.

[151] Вж.: **Батаклиев, Иван.** Чепино. Специално-географски проучвания. – *Годишник на Софийския университет, Историко-филологически факултет,* кн. 26, 1, 1930. 120 с.

Маринов, Васил. Герлово. Областно географско изучване. С., [печ. България], 1936. 94 с.

Маринов, Васил. Дели-Орман <южна част>. Областно географско изучване. С., печ. С. М. Стайков, 1941. 224 с. (Библ. География на България, № 4).

[152] Вж.: **Попов, Владимир.** Град Златица. Принос към поселищно-стопанската география на Златишката котловина. С., печ. Гр. Гавазов, 1942. 36 с. (Приноси за географското изучаване на България. Антропогеографска серия, № 1).

[153] Вж.: **Батаклиев, Иван.** Село Сестримо. Антропогеографски проучвания. С., Франклин, 1926. 20 с.

Братков, П. Село Скутаре, Пловдивска околия. Антропогеографско изучване. с. Скутаре, читалището, 1940 (Пловдив, печ. Добруджа). 40 с.

Братков, П. Стрелци, Пъдарско и Борец, Пловдивска околия. Антропогеографско изучване. с. Стрелци, общината,1941 (С., Придворна печ.). 89 с.

Гунчев, Гунчо. Вакарел. Антропогеографски проучвания. – *Годишник на Софийския университет, Историко-филологически факултет,* кн. 29, 8, 1933. 188 с.

2. Ведомственото (министерства, агенции и други ведомства, имащи разрешителен и контролиращ характер) законодателство – наредби, нормативи и др.

3. Местното законодателство – наредби, заповеди, планове за развитие и др.

V. Архивни документи, излезли от употреба:

1. Съхранявани в национални хранилища – Централен държавен архив (ЦДА), Централен военен архив (ЦВА), Централен исторически архив при Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“ (ЦИА–НБКМ), Научен архив на Българската академия на науките (НА–БАН).

2. Съхранявани в хранилища по места – Териториалните държавни архиви в областните градове.

VI. Картни изображения:

1. Стари карти до 1900 г.
2. Общогеографски и топографски карти след 1900 г.
3. Тематични карти след 1900 г.

VII. Теренни проучвания:

1. От наблюдения и измервания.
2. От анкети и интервюта с местни жители.

VIII. Дистанционни методи:

1. Аеро-фото снимки и сателитни снимки.
2. Географски информационни системи.

IX. Изследвания с научен характер от областта на:

1. Геологията.
2. Ботаниката.
3. Зоологията.
4. Етнографията.
5. Езикознанието и др. науки.

Примери от практиката

Допускам, че географите не споменават в изследванията си списъците на населените места, понеже е естествено ползването на този вид източници на информация. С доста усилия издирих няколко публикации, в които те са цитирани.

Г. Матов посочва две издания: *„Списък на населените места от 1900 год.“*[154] и *„Списък на населените места от 1880 г.“*[155], в които се разпознават списъците, включени в корпуса под № 7 и № 1.

Анастас Разбойников се позовава на *„Списък на населените места в Царство България според преброяването на 31 декември 1926 г., издание на Главната ди-*

---

[154] **Матов, Г.** Материали за изучването разпределението на населението в България по населени места. Агломерацията на населението, според преброяването през 1900 год. – *Сборник за народни умотворения, наука и книжнина*, кн. 22–23, нова редица кн. 4–5, II. Дял за държавни науки, 1906–1907, 3–4, бел. 1.

[155] Пак там, с. 6, бел. 1.

рекция на статистиката, София, 1930“[156], фигуриращ в корпуса под № 15 и който вероятно е списъкът с най-голям тираж измежду отпечатаните до 1944 г.

Любомир Динев използва в своя публикация *„Списък на населените места за преброяване на населението на 31.XII.1934 год. Издаден от Дирекцията на статистиката през 1939 г.“*[157], записан тук под № 20.

Игнат Пенков цитира *„Предварителни резултати от преброяването на населението на 1 декември 1956 г., издание на ЦСУ, София, 1957 г.“*[158], фигуриращ в корпуса на списъците на населените места под № 28.

Три издания са описани в раздел „Статистически публикации“ на литературата към първата академична „География на България“:

> *Резултати, Предварителни резултати от преброяването на населението на 1.XII.1956, Брой на населението по населени места, ЦСУ, София, 1957*[159].
>
> *Списък на населените места в Царство България от Освобождението (1879) до 1910 г. София, 1923* (грешно, правилното е 1921 – б. м. П. М.).
>
> *Списък на населените места в НР България по съществуващото административно деление към 15.I.1960 г. с брой на населението от преброяването през 1926, 1934, 1946 и 1956 година, ЦСУ, София, 1960*[160].

Те са включени в корпуса на списъците на населените места под номера № 28, 13 и 29.

Списъците на населените места са изрично упоменати и в един библиографски указател[161] с отношение към географията. Там, в раздел *V. Списъци с географски названия*, в групата *Списъци на български език* е посочено:

> *Официално българско издание е „Списък на населените места в НР България по съществуващото административно деление към 15 януари 1960 г. с брой на населението от преброяванията през 1926, 1934, 1946 и 1956 години (С., 1960)“, както и предходни издания все под същото заглавие „Списък на населените места*[162].

Цитираният списък е включен в корпуса под № 29.

Интересно е, че списъците на населените места са били обект на специално проучване[163] от страна на географската наука, което е приключило с публикуването през 1961 г. на критичен анализ за качествата им и грешките, допускани в различните им издания. Авторката Мария Данева показва задълбочено познаване на материята:

---

[156] **Разбойников, Ан.** Видове населени места в България. – В: Сборник в чест на проф. Анастас Иширков по случай 35-годишната му професорска дейност. (=*Известия на Българското географско дружество*, кн. 1). С., Държ. печ, 1933, с. 338.

[157] **Динев, Любомир.** Колибарските селища в Средна Стара планина. Принос към изучаване на колибарските селища в България. – *Известия на Българското географско дружество*, кн. 10 (за 1942), 1943, с. 279.

[158] **Пенков, Игнат.** Относно пръснатите селища в България. – *Известия на Българското географско дружество*, кн. 2 (12), 1959, с. 78, бел. 1.

[159] География на България. Т. 2. Икономическа география. Под ред. на А. Бешков и Е. Валев. С., БАН, 1961, с. 537.

[160] Пак там, с. 538.

[161] **Тренков, Христо.** Пътеводител по литературата в Народна библиотека „Кирил и Методий“. VI. География. С., НБКМ, 1968. 46 с.

[162] Пак там, с. 27.

[163] **Данева, М.** Цит. съч., 9–11.

> *Списъци са издавани след всяко преброяване на населението. Същите се съставят с цел да се отразяват измененията в броя и големината на селищата и в административното деление на страната, станали в периода между две последователни преброявания... Всеки нов списък се съставя по предхождащия го и по такъв начин той съдържа всички допуснати в него по един или друг начин грешки*[164].

Специален обект на критичен анализ е изписването на ойконимите:

> *На наименованията на населените места не се отделя достатъчно внимание. Поради това тия списъци съдържат много погрешни наименования и по-точно наименования, които се различават от тия, употребявани от местното население... В крайна сметка се е стигнало до утвърждаване като „официални" на наименования, коренно различни от тия, употребявани от местните жители... У нас има едно преплитане на местни и „официални" с действителни и на стари и нови наименования, което е неправилно и вредно*[165].

Конкретен обект на критика е последният списък на населените места в България по онова време, включен в корпуса под № 29, който *„в нееднаква степен пълно отразява гъстотата и териториалното разпределение на населените места у нас... Той е много подробен и съдържа по-голям брой махали и колиби у Габровски, Търновски, Ловешки, Смолянски и Софийски окръг, отколкото в Благоевградски, Кюстендилски и Кърджалийски, които са не по-малко типични с пръснатите си селища... Списъкът не дава вярна картина на характера на заселването, разпространението на пръснатите селища и което е още по-важно, редицата невключени в него малки населени пунктове за мнозина остават неизвестни, а представляват интерес не само от научна, но и от чисто практическа гледна точка"*[166].

Авторката завършва с призив да се издаде *официален списък на населените места*, който *„да съдържа абсолютно всички населени места, от всички категории, включително и отделните дворове"*, с големината, категорията, състава и наименованията им и *„който по-нататък може да се коригира, попълня, обновява съобразно с измененията на обществено-икономическите и културните условия у нас"*[167].

През 1971 г. е издаден официален и унифициран списък на самостоятелните селища в България, наречен „Единен класификатор на населените места" (№ 32 в корпуса). Той обаче не отговаря на очакванията на М. Данева по отношение на обхвата си – в него липсват всички по-малки селищни образувания от рода на махали, колиби и др., описани под линия в списъците на населените места до 1939 г., както и всички вече заличени, поради сливане и присъединяване, ойконими.

---

[164] Пак там, с. 9.

[165] Пак там, 9–10.

[166] Пак там, с. 10.

[167] Пак там, с. 11.

Мария Данева сполучливо прогнозира, че процесът на отмиране на пръснатите селища ще продължи дълго, а жилищният им фонд *„ще се използва за скотовъдни ферми, почивни станции, туристически бази, при което болшинството от възникналите на тяхно място обекти вероятно ще носят същите наименования и следователно необходимо е да ги знаем“*[168]. Като доказателство за нейната правота ще посоча заличаването[169], поради строежа на язовир „Цонево“, на село Дебелец, дн. общ. Долни чифлик, Варненско. В района му обаче са построени почивни бази на предприятия, а оформилата се туристическа база взема името на заличеното село. През 2007 г. с. Дебелец е възстановено[170] като населено място. Името на заличеното[171] село Кормисош на територията на община Лъки, Пловдивско, пък се носи от близкото държавно ловно стопанство.

Приложение на списъците на населените места

Безспорно списъците на населените места са извори за географията на селищата по отношение на сведения за административно-териториалното деление, имената и статута на населените места, административната им съподчиненост, броя на жителите и различни допълнителни данни като надморската височина, брой на сградите и домакинствата и др. В голяма степен тези им функции се припокриват с функциите на списъците и за краезнанието.

Но различното е, че единствено списъците дават сведения за селищната мрежа като система от населени места, организирани в административно-териториални единици със своя йерархия по отношение на големината, означена чрез броя на жителите им, както и съподчинеността, изразена чрез отнасяне на вписаните в бележките под линия селища към такива от основния списък.

Списъците на населените места съдържат и друга информация, която е много ценна за географията на селищата и е налична единствено в тях – за съществуването, броя и състава на т.нар. „сборни села“. Това е особена категория населени места, която се нуждае от допълнителни проучвания от гледна точка на географската наука. *Сборните села* не фигурират в Закона за селските общини[172], но въпреки това са въведени в практиката със **Списък 1900**, а чрез **Списък 1902 (МВР)** са приети за законова норма. Техният юридически статут, същност, обхват, брой и териториално разпределение все още чакат своето задълбочено изследване.

---

[168] Пак там.

[169] Заличено с Указ № 202 от 23 февруари 1976 г. – *Държавен вестник*, № 18, 2 март 1976, с. 1.

[170] Възстановено с Решение № 695 на Министерския съвет от 29 октомври 2007 г. – *Държавен вестник*, № 89, 6 ноем. 2007, с. 15, и Указ № 343 от 1 ноември 2007 г. – *Държавен вестник*, № 94, 16 ноем. 2007, с. 45.

[171] Заличено с Указ № 2294 от 22 декември 1978 г. – *Държавен вестник*, № 101, 26 дек. 1978, с. 1074.

[172] Закон за селските общини. Утвърден от Негово Височество с Указ от 11 юли 1886 година под № 117. С., Държ. печ., 1902. 28 с.

Закон за селските общини и Правилник за счетоводството и деловодството на селските общински управления, поправени и допълнени според измененията до 1 януари 1903 г. С., Държ. печ., 1903. 95 с.

Необходимо е да се направи уточнение за терминологията, използвана по отношение на селищата[173]. Понятията *селище* и *населено място* са синоними и означават едно и също нещо. Като самостоятелни населени места в **ИЗВАДКИТЕ** се броят всички селища, посочени в основния списък, включително и тези, които са в състава на т.нар. „сборни села". Последните обаче не се включват в броя на самостоятелните селища. Основание за това тълкувание дава третирането на селищата в **Списък 1921** и **Класификатор 1971**. Така например съществуващото в **Списък 1912** сборно село Видима се състои от махалите Габровница, Горнените, Гробът, Дуневци, Дюгените, Карювци, Крантовци, Курулезите, Маришница, Миховци, Пандуците и Стърна река. В **Списък 1921** сборни села няма, а всичките 12 махали са разгледани поотделно и преброени като самостоятелни селища. В **Класификатор 1971** вече фигурират само с. *Видима* и махалите *Габровница*, *Карювци*, *Пандуците* и *Стърна река*. Липсват: м. *Маришница*, защото е слята с другата махала Маришница от общ. Острец; махалите *Горнените*, *Дуневци* и *Дюгените*, защото са слети в новото с. Видима; заличените, поради изселване, м. *Гробът* и *Миховци*; м. *Крантовци* и *Курулезите*, които са слети съответно към Стърна река и Пандуците.

Допълнително основание дава отношението на държавата към селищата в **Класификатор 1971**, в който тя им е дала персонален идентификационен номер именно защото ги счита за самостоятелни населени места.

Общият брой на самостоятелните населени места в четирите избрани общини Видима, Зла река, Ново село и Острец до 1911 г. е **24**. След тази година махала *Маришница* от общ. Видима е присъединена към махала Маришница от общ. Острец. Така общият им брой до 1971 година е **23**. След тази година той бързо се редуцира.

Понятията *махала*, *колиби* и *местност*, употребени в **ИЗВАДКИТЕ** под линия, са идентични по съдържание – малки родови или фамилни селищни образувания, без статут на самостоятелни населени места. Различието между *махала* и *колиби* идва единствено чрез употребения термин. В два случая – при Падиш и Реката, терминът *местност*[174] е използван в смисъла на родово или фамилно селище, намиращо се в местност с това име. Общият брой на селищните образувания под линия се приема за **80**, независимо че в нито един от списъците не фигурират едновременно.

За *ойконим*, *селищно име*, *селище* или *селищно образувание* се приемат всички имена в **ИЗВАДКИТЕ** – описани в основния списък или под линия. Дори от различен тип, всичките срещащи се на двете места (в списъка и под линия) имена представляват *селища* – места, където живее население. В настоящето изследване като синоним на *селища* са използвани и термините *селищни образувания, селищни форми* и *форми на заселване.*

---

[173] По темата вж. изключително интересната и с многобройни примери статия на: **Разбойников, Ан.** Цит. съч, 337–351.

[174] Анастас Разбойников предлага употребяваното в списъците на населените места понятие *местност* да бъде заменено с *колиби*. Вж.: **Разбойников, Ан.** Цит. съч, с. 283, бел. 1.

Общият брой на ойконимите от територията на четирите общини Видима, Зла река, Ново село и Острец, извлечени от списъците на населените места, е **106**, като в него се включват и имената на създаденото през 1971 г. с. Видима и създаденият през 1976 г. град Априлци.

5. В ГЕНЕАЛОГИЯТА

Определение

Списъците на населените места могат за намерят приложение дори в генеалогията. Тя е „*помощна историческа дисциплина, която се занимава с отношенията между отделните човешки единици, при което тези отношения са дадени с техния родов произход или с роднинските им връзки. Тя включва изследването и на последствията, които са свързани и произтичат от посочените отношения (исторически, правни, обществени, биологични и т.н.)*“[175].

Източници на информация

Антоанета Запрянова-Тодорова класифицира генеаложките извори по следния начин:

- *документи от личен произход;*
- *документи от официален произход;*
- *публикации с научна, изворова или по-общ вид информация за изследвания обект;*
- *документи, създадени от генеалога*[176].

Документите от официален произход, където без съмнение попадат списъците на населените места, са „*отложени от дейността на държавни, църковни, професионални и културни (от държавен или частно-правен характер) институции*“[177].

Според изследователката те се подразделят на:

- *документи, които служат за идентификация на личността*[178];
- *публикувани персоналии с биографични данни*;
- *панегирически произведения, монографични и периодични издания с публикации от самата изследвана личност или критики, отзиви и информация за нея*;

---

[175] **Krejčíková, Jarmila, Tomáš Krejčík.** Základy heraldiky, genealogie a sfragistiky. 1. vyd. Praha, Státní pedagogické nakladatelství, 1987, s. 199. Цитирано по: **Запрянова-Тодорова, Антоанета.** Генеалогия или как да изследваме своя род. С., 1994. (Библ. Нов ден, № 5), с. 143.

[176] **Запрянова-Тодорова, А.** Цит. съч., с. 81.

[177] Пак там, с. 83.

[178] Пак там.

– публикувани резултати от ономастични, топонимистични, историко-географски изследвания[179];

– обнародвани предания, приказки, поговорки и анекдоти, така наречените устни извори[180];

– издания с енциклопедичен и справочен характер, описи на извори от домашен и чужд произход;

– публикации на статистическите резултати от преброявания на населението или от други поводи. Те като правило носят косвена информация, но подпомагаща общата професионална осведоменост на генеалога;

– художествена литература, пътеписи, исторически карти и планове, историко-географска номенклатура, иконографски описания и др.[181]

Почти половината от представените списъци на населените места са публикации на резултати от преброяванията (№ 1, 4, 7, 9, 11, 13–15, 17, 20, 22–24, 28, 29, 33, 36, 38, 39, 44, 46). Значителен е и броят на изданията, съдържащи единствено географска номенклатура: имена на селища и административно-териториални единици (№ 2, 5, 6, 8, 10, 12, 16, 26, 32, 35, 37, 40, 42, 43, 45) или само ойконими (№ 34, 41, 47).

Марина Христова също включва списъците на населените места като извори в генеалогията: *„От XVI век съществуват и адресните регистри. В тях се прави разлика между регистър на жителите и регистър по местоживеене, в който се посочват къщите и техните обитатели*“[182]. Няколко от списъците на населените места, включени в корпуса (№ 3, 7, 9, 11, 14, 15 и 20), безспорно са регистри по местоживеене с посочен брой на сградите и населението.

Примери от практиката

Не бяха открити такива примери, може би защото използването на списъците на населените места е „скрито“, т.е. прави се, но без да се цитира в литературата. Допускам и втора причина – списъците са останали неизвестни на специалистите, занимаващи се с генеалогия.

Приложение на списъците на населените места

Значението на списъците на населените места като извори за генеалогията ще бъде изяснено в третата част на книгата.

---

[179] Пак там, с. 85.

[180] Пак там, с. 86.

[181] Пак там, с. 87.

[182] **Христова, Марина.** Типология на генеалогичните извори. – *Родознание*, XI, 2006, № 1, с. 22.

ВТОРА ЧАСТ

КОРПУС НА СПИСЪЦИТЕ НА НАСЕЛЕНИТЕ МЕСТА

Анотирана библиография

1. СЪДЪРЖАНИЕ

В корпуса на изданията, разглеждани под общото название **списъци на населените места**, са включени:

1. Шестнадесет книги, носещи заглавието *„Списък на населените места“*, издадени от Статистическо бюро, Дирекция на статистиката, Главна дирекция на статистиката, Централно статистическо управление или Национален статистически институт – № 1, 4, 7, 9, 11, 13–15, 17, 20, 22, 23, 26, 29, 33 и 42.

2. Пет издания (след 1980 г.) на Централно статистическо управление, Комитет по единна система за социална информация при Министерския съвет и Национален статистически институт с публикувани данни от преброяванията на населението, които по своето съдържание и оформление също се явяват списъци на населените места, макар да не носят това заглавие – № 36, 38, 39, 44 и 46.

3. По изключение – и две книги със заглавие *„Предварителни резултати от преброяване на населението“* – за 1946 и 1956 г. – № 24 и 28. Първата е добавена, тъй като за преброяването на 31 декември 1946 г. не е издаден списък на населените места с окончателни данни. Втората книга – за преброяването на 31 декември 1956 г., е анотирана заради изключителното значение, което има за топонимичните изследвания в България. Тя се явява последният регистър на състава на околиите – териториалните единици, по които се извършват регионалните топонимични изследвания. Малко по-късно – през 1959 г., околиите биват завинаги заличени от административно-териториалното деление на страната и последното издание, в което те са описани, е именно **Списък 1957**.

4. Четири книги със заглавие *„Списък на населените места“*, издадени от Министерството на вътрешните работи (МВР) – № 6, 8, 10 и 12.

5. Две книги със заглавие *„Списък на общините“*, издадени също от МВР, които по своето съдържание (а изданието от 1900 г. дори и по графичното си оформление) повтарят списъците на населените места, отпечатани от същото ведомство – № 3 и 5.

6. Шест класификатора – издания на Централното статистическо управление и Националния статистически институт, които, макар и да имат други цели, се явяват регистри на населените места и подобия на списъците на МВР, отпечатани под името *„Списък на общините“* и *„Списък на населените места“* – № 32, 35, 37, 40, 43 и 45.

7. Пет *списъка на населените места*, издадени от Министерството на пощите, телеграфите и телефоните или други издатели, посветени на организацията на пощенските съобщения в страната – № 18, 21, 25, 27 и 31.

8. Три издания на речник на имената на селищата в страната – № 34, 41 и 47.

9. Един *„Списък на градските и селски общини“*, издание на Държавната печатница, с описани в него всички селища и общини – № 2.

10. Един *„Списък на населените места“*, издаден от Държавното книгоиздателство – № 16.

11. Един *„Списък на населените места в съдебно отношение“* – № 19.

12. Един *списък на населените места* с демографски данни, тиражиран от Управлението по геодезия и картография – № 30.

В корпуса списъците на населените места са описани по съвременните библиографски стандарти. Те са подредени в хронологичен ред според времето на отпечатването им. Този принцип е спазен дори когато в една година има повече от едно издание.

2. СПОСОБИ ЗА СЪСТАВЯНЕТО

Корпусът на списъците на населените места е съставен по няколко способа:

1. Чрез преглеждането на каталозите на редица публични библиотеки и поръчване на намерените там заглавия.

2. По библиографски път – от редица общи или специализирани библиографии[1], библиографски списъци или друг вид справочна литература. След това отново следваше издирване и поръчване на съответните заглавия в някоя от публичните библиотеки.

3. Чрез търсене в електронните каталози на публичните библиотеки.

4. Чрез ресурсите на търсачката http://books.google.com/, която има възможност да преглежда пълния текст на книгите и да показва стотици резултати при търсене по ключови думи: *списък*, *списъци*, *населени места*, *общини* и др.

Всяко заглавие, включено в корпуса на списъците на населените места, е открито във фонда на някоя библиотека, прегледано е многократно и е описано *de visu*. По същия начин са прегледани и описани всички заглавия, които по различни мотиви са изключени от корпуса, но са посочени в бележките под линия към следващата точка *3. Критерии за подбор*.

3. КРИТЕРИИ ЗА ПОДБОР

Основният критерий да попадне едно издание в библиографския списък беше да включва *всички населени места на територията на България* било то с демографски и други допълнителни данни, или само като регистър на имената на селищата и административно-териториалните единици[2]. Не са включени списъци на населените места за български земи, останали извън днешната територия на страната[3]. Пропуснати са и издания, разглеждащи само отделни части от територията на България[4].

---

[1] Вж.: **Дуриданов, Ив., Ст. Андреева.** Библиография на българската ономастика 1940–1970. С., СУ „Кл. Охридски“, 1980. 402 с.; Библиография на българската статистическа литература 1878–1980. Част I и II. С., К-т по единна система за социална информация при Минист. съвет, 1981. 303 с.

Пропуснати са публикуваните само в „Държавен вестник“, но не и като самостоятелни издания, списъци на населените места или укази на Държавния съвет, които по своето съдържание се явяват своеобразни списъци на населените места[5]. Не са включени и публикации, наподобяващи списъци на населените места, но отпечатани само като части от книги[6].

---

[2] По този критерий от обзора отпаднаха:

1. Списък на преименованите градове и села в Царство България от турски на български, според най-последните официални сведения на Министерството на вътрешните работи, Дирекцията на статистиката и „Държавен вестник“, до края на месец септември 1935 год. Съставили: Ц. П. К. и П. Н. П. С., изд. Цочо П. Консулов, 1935. II, 44 с. 1500 тир. Списъкът съдържа само променени имена.

2. Азбучен списък на населените места, до които може да се пътува само с открит лист. С., М-во на вътр. работи, 1947. 24 с. [Без сведения за тираж]. Включени са имената на 1111 селища в близост до държавната граница.

3. Списък на общините в България към 1 август 1941 год. С., Държ. книгоизд., 1941. 50 л. 208 тир. Списъкът съдържа имената на общинските центрове, но не и на селищата, влизащи в състава на общините.

4. Списък на общините към 1.IX.1942 год. С., Държ. к-во и п-ца, 1942. 51 с. 250 тир. Не успях да открия списъка в никоя библиотека и да го прегледам de visu. Тук е описан по: Български книгопис. Год. XLVI, 1942, Т. I – Книги (II полугодие), с. 79, № 723. Мога да предположа, с голяма сигурност, че е второ издание на предходния списък на общините от 1941 г. и отново съдържа само имената на общинските центрове.

[3] По този критерий от обзора отпаднаха:

1. Списък на населените места в Македония, Моравско и Одринско. Издаден от Министерството на вътрешните работи и народното здраве. С., Държ. печ., 1917. 149 с. [Без сведения за тираж]. Съдържа имена на селища, попадащи в създадените през 1915 г. Македонска и Моравска военно-инспекционни области, както и от Одринско.

2. Списък на населените места в Беломорската, Битолската и Скопската области 1941. [С.], Главна дирекция на статистиката, [б. г.]. 60 л. Надтекстно загл.: Списък на населените места в новоосвободените Македония и Тракия. [Без сведения за тираж]. Не успях да открия списъка в никоя библиотека и да го прегледам de visu. Тук е описан по: Библиография на българската статистическа литература 1878–1980. Част I и II. С., К-т по единна система за социална информация при Минист. съвет, 1981, с. 77, № 1415. От заглавието става ясно, че съдържа имена на селища извън днешната територия на Република България.

[4] По този критерий от обзора отпаднаха:

1. Преименоване на населените места във Варненски окръг. Издание на Варненската окръжна постоянна комисия. Варна, печ. Г. Генов, 1910. 34 с. [Без сведения за тираж]. Съдържа само имената на селищата в окръга.

2. Списък на населените места в Шуменски окръг. Издава Шуменската окр[ъжна] постоянна комисия. Шумен, печ. Сп. Попов, 1915. 14 с. [Без сведения за тираж]. Списъкът съдържа само имената на селищата в окръга.

3. **Врачев, Теодоси.** Книга за населените места в Пловд[ивска] област с новите и старите наименования на всички села и броя на населението им през 1934 година. Пловдив, Т. Врачев, 1935. 14 с. 1500 тир. Съдържа само имената на селищата в областта.

4. **Матеев, Тодор.** Указател на новото наименование на градовете и селата в следните области: Пловдивска, Старозагорска, Бургаска и Кърджалийска. С., Вносно-износен вестник, 1935. 28 с. 1200 тир. Съдържа само имената на селищата в четирите области.

5. Новите наименования на всички селища в Добруджа. Варна, печ. А. Пъндъклийски, [1942]. 16 с. [Без сведения за тираж]. Съдържа само имената на селищата в Добруджа.

При всяко преброяване на населението от 1910 г. насам (без това през 2001 г., за което няма публикувани предварителни данни) винаги има различия в броя му според предварителните и окончателните резултати. Затова не са включени публикации, наподобяващи списъци на населените места, но съдържащи само предварителни резултати от преброяванията[7], с изключение на двете вече споменати издания (вж. по-горе: *1. Съдържание*, т. 3).

---

[5] По този критерий от обзора отпаднаха:

1. Списък на градските и селските общини в Княжеството. Утвърден с Указ под № 182 от 12 март т. год., обнародван в 38-и брой на „Държавен вестник", година V. – *Държавен вестник*, V, № 73, 12 юли 1883, 685–699.

2. Указ № 2295 за определяне седалищата и състава на общините в Народна република България от 22 декември 1978 г. – *Държавен вестник*, № 101, 26 дек. 1978, 1075–1093.

[6] По този критерий от обзора отпадна:

Закон за административното деление територията на Княжеството. – В: Сборник от действующите закони в Княжество България по Министерството на вътрешните работи и военното министерство (за 1878 год. до 2 февруари 1896 год.). Официално издание на Министерството на правосъдието. С., печ. Вълков, 1896, 3–39. [Без сведения за тираж].

[7] По този критерий от обзора отпаднаха:

1. Предварителни резултати от преброяване на населението в Царство България на 31 декември 1910. Броят на населението по населени места. С., Глав. дир. на статистиката, 1911. 49 с. [Без сведения за тираж].

2. Предварителни резултати от преброяване на населението в Царство България на 31 декември 1920 г. Брой на населението по населени места. С., Глав. дир. на статистиката, 1921. 44 с. [Без сведения за тираж].

2а. Предварителни резултати от преброяване на населението в Царство България на 31 декември 1920 год. Брой на населението по населени места (второ издание). С., Глав. дир. на статистиката, 1922. 44 с. [Без сведения за тираж].

3. Предварителни резултати от преброяване на населението в Царство България на 31 декември 1926 г. Брой на населението по населени места. С., Глав. дир. на статистиката, 1927. V, 84 с. [Без сведения за тираж].

3а. Предварителни резултати от преброяване на населението в Царство България на 31 декември 1926 г. Брой на населението по населени места (второ издание). С., Глав. дир. на статистиката, 1927. V, 84 с. [Без сведения за тираж].

4. Предварителни резултати от преброяване на населението в Царство България на 31 декември 1934 г. Брой на населението по населени места. С., Глав. дир. на статистиката, 1935. XI, 72 с. 5000 тир.

5. Предварителни резултати от преброяването на населението и жилищния фонд на 1 декември 1965 година. Т. 1. Брой на населението по населени места. С., Центр. статист. управл., 1966. 252 с. 2500 тир.

5а. Предварителни резултати от преброяването на населението и жилищния фонд на 1 декември 1965 година. Т. 2. Брой на населението по населени места и основни възрастови групи. С., Центр. статист. управл., 1966. 360 с. 2000 тир.

6. Преброяване на населението и жилищния фонд към 2 декември 1975 година. Брой на населението по населени места (предварителни данни). С., Центр. статист. управл., 1976. 298 с. 2200 тир.

7. Преброяване на населението и жилищния фонд към 4 декември 1985 година. Население по населени места (предварителни данни). С., Центр. статист. управл., 1986. 291 с. 2000 тир.

8. Преброяване на населението и жилищния фонд към 4 декември 1992 година. Брой на населението по области, общини и населени места (предварителни данни). С., Центр. статист. управл., 1993. 296 с. 600 тир.

В обзора не са включени издания на Националния статистически институт, наподобяващи списъци на населените места, но с демографски данни, извън тези от преброяванията[8]. Пропуснати са и изданията на пощенската администрация, свързани с пощенския или телефонния код на селищата, поради това, че не носят заглавието „Списък на населените места“[9]. Не са включени и книги, посветени на населените места в България, в които обаче има допуснати методически грешки или са структурирани по трудно разбираем начин[10].

В корпуса са включени само печатни издания. Въпреки това в края на първото десетилетие на XXI век не бива да се пренебрегват и други форми за продажба, съхранение и обмен на информация – чрез CD, DVD или Internet. Съществуват два електронни адреса, на които има ресурси, явяващи се списъци на населените места. И двата се поддържат от Националния статистически институт.

Първият е *„Единен класификатор на административно-териториалните и териториалните единици в Република България“* <http://www.nsi.bg/EKATTE/Ekatte-i.htm>(18 октомври 2009). Ресурсът представлява списък, достъпен онлайн, с азбучно подреждане на областите, общините и населените места. Информацията за селищата се предлага по общини в таблица със 7 колони, без тази, в която са изписани имената им, за: **1.** Област; **2.** Община; **3.** Кметство; **4.** Тип (вид, статут); **5.** Код; **6.** Категория; **7.** Надморска височина. Класификаторът разполага и с търсачка, чрез която могат да се открият имена на селища или административно-териториални единици[11].

---

[8] По този критерий от обзора отпадна:

Териториално разпределение, концентрация и урбанизация на населението в Република България. С., Нац. статист. институт, 1994. 248 с. 250 тир. Публикувани са данни за броя на населението към 31 декември 1993 г.

[9] По този критерий от обзора отпаднаха:

1. Пощенски код. Указател. С., Земиздат, 1975. 106 с. 500 000 тир. Други изд.: М-во на информ. и съобщенията, Управл. Пощенски съобщения.

2. Пощенски код. Указател. С., Български пощи, 1995. 160 с. 30 000 тир. Други изд.: Управл. Пощенски услуги и мрежа.

3. Указател на националните телефонни кодове на селищата в Република България. Пловдив, Регионално управл. „Далекосъобщения“, 1997. 40 с. [Без сведения за тираж].

4. Пощенски код. Указател. С., Български пощи, 1998. 165 с. 30 000 тир.

5. Пощенски код. Указател. С., Български пощи, 2008. 184 с. 30 000 тир.

[10] По този критерий от обзора отпадна:

Божиков, Веселин. Населените места в Царство България 1878–1944. Справочник. [С.], Сфера, 2008. 150 с. [Без сведения за тираж]. Съдържанието не отговаря на заглавието. Публикуваният списък на населените места не е за целия период 1878–1944 г., а според засичане с информацията от други списъци – само за периода 1934–най късно до края на 1940 г.

[11] На 19 декември 2009 г. Националният статистически институт обнови своята интернет-страница (http://www.nsi.bg/index.php), при което беше свален онлайн-вариантът на „Единен класификатор на административно-териториалните и териториалните единици“. Не е ясно дали достъпът до него ще бъде възстановен.

Класификаторът се предлага и във вид, удобен за безплатно изтегляне[12] на персоналния компютър – като файл с разширение *-.rar*. След разархивиране, основният файл е с име *Ek_atte.xls*. Информацията за селищата е публикувана в списък, в който те са подредени азбучно в общ за страната ред. Това е направено в таблица с 11 колони, означени с латински букви от **A** до **L**, без тази, в която са изписани имената им, за: **A.** Код по ЕКАТТЕ; **B.** Вид (статут); **D.** Област; **E.** Община; **F.** Кметство; **G.** Код за типа (град, село или манастир); **H.** Категория; **I.** Надморска височина; **J.** Документ за последната промяна; **K.** Териториално статистическо бюро; **L.** Пореден номер при азбучната подредба. В последната версия на списъка, с актуализация към 11 декември 2009 г., има описани 5302 населени места. Във файл с име *Ekat_ver.txt* е публикувана информация за промените в имената, статута и административно-териториалното деление, подредени хронологично в обратен ред – от най-новата към най-старата промяна.

Вторият ресурс е *„Национален регистър на населените места"* <http://www.nsi.bg/nrnm/> (18 октомври 2009). В него само в режим онлайн могат да се правят справки за промени в имената, статута и административната принадлежност на населените места, както и за наименованията и обхвата на административно-териториалните единици – области, окръзи, околии, общини, кметства и други. Регистърът е изграден по пътя на обратната хронология – от настоящия момент назад във времето до 28 септември 1949 г. В него се предлага по-обширна информация, отколкото в **Речник 2005**, но само за периода от 1949 г. до момента. Според сведенията, с които разполагам, работата по попълването на данните за периода преди 28 септември 1949 г. временно е преустановена. Така регистърът не предлага пълната информация по темата.

4. МЕТОДИЧЕСКИ БЕЛЕЖКИ

Включените в корпуса на списъците на населените места 47 издания са разграничени като *класификатори*, *списъци* и *речници*.

В описанието на всеки от списъците на населените места е посочено:

1. Пореден номер и означение, с които е вписан в корпуса

Поредният номер често се използва в първата или третата част на книгата, когато е необходимо да се покаже, че дадено заглавие, срещащо се в различни публикации, е включено в корпуса на списъците на населените места. **Означението** се явява кратко заглавие с годината на отпечатване на съответния списък. Една част от означенията са заимствани от вече известни публикации[13], а останалите са създадени по сходен модел[14]. Използвани са разграниченията *Класификатор*, *Списък*, *Речник*. Когато в една и съща година има отпечатани повече от един *Списък* в означението след годината в скоби е добавено уточнение (обикновено за издателя или автора), което позволява изданията да бъдат ясно разграничени.

---

[12] След 19 декември 2009 г. класификаторът може да бъде изтеглен от страницата на „Национален регистър на населените места" (<http://www.nsi.bg/nrnm/>) > Единен класификатор на административно-териториалните и териториалните единици (ЕКАТТЕ).

[13] Вж.: **Заимов, Йордан.** Заселване на българските славяни на Балканския полуостров. Проучване на жителските имена в българската топонимия. С., БАН, 1967, с. 88: ***Сп 1917*** *— Списък на*

2. Заглавие и тираж

Заглавието е описано по титулната страница на книгата. Ако в коричното описание се срещат различия в заглавието или годината на издаване, то това е показано изрично. Използвани са общоприетите съкращения за печатници, издателства, страници и др.

Сведенията за тиража са публикувани с цел читателите да направят извод за популярността на книгата и дали си заслужава да я търсят в други библиотеки, извън указаните три. Данните за тиража са взети от самите издания или от други библиографски списъци, най-често *„Български книгопис"*. За 21 от книгите (44,6 % от всички) не успях да открия сведения за тиража. За пет от списъците са добавени сведения за публикувани за тях рецензии.

3. Сигнатури, под които може да бъде открит в три български библиотеки

Изборът на трите библиотеки е целенасочен. Те са публични и общодостъпни. Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий" в София (НБКМ) и Народна библиотека „Иван Вазов" в Пловдив (НБИВ) са съответно първото и второто по значимост книгохранилища на България. Двете са *депозитни* още от първия закон за депозиране от 1897 г.[15] и това продължава и до днес. В съвременните условия двете библиотеки са *депозитни* дори за книгите с най-малък тираж. За издадените в тираж до 100 екземпляра Законът и Правилникът за

населените места в Македония, Моравско и Одринско. София, 1917; ***Сп 1921*** *– Списък на населените места в Царство България от Освобождението (1879) до 1910 година. Сравнителен историко-етнографски преглед. София, 1921.*

Балкански, Тодор. Местните имена на Чепинското краище (Велинградско). В. Търново, ИК Знак'94, 1998, с. 262: ***Сп 1956*** *– Списък на населените места в НРБ по съществуващото административно деление към 15.I.1960 г. с брой на населението от преброяванията през 1926, 1934, 1946 и 1956. С., 1960.*

[14] За първи път използвах част от означенията в: **Михайлов, Пело.** От кога град Татар-Пазарджик носи името Пазарджик. – В: Научни приноси в памет на професор Константин Попов. Материали от научната конференция „100 години от рождението на проф. Константин Попов", София, 29–30 ноември 2007 г. В. Търново, Знак'94, 2007, 300–314. Различното е, че там в скоби след годината посочих уточнения само за списъци, които не са издадени от националната статистика. Напр.: Списък 1906 (МВР), Списък 1935 (Държавна печатница). Впоследствие използвах означенията и в: **Михайлов, Пело.** Манастирите в България като част от селищната мрежа на страната. Пловдив, Интелексперт-94, 2008.

[15] Закон за депозиране печатни издания в народните библиотеки, утвърден с Указ № 9 от 10 февруари 1897 г. – *Държавен вестник*, XIX, № 41, 22 февр. 1897, 2–3.

БАН
ЦЕНТРАЛНА
БИБЛИОТЕКА

прилагането му[16] задължават да се депозират по един екземпляр за двете книгохранилища и един за неупоменатия *Архив на българската книжнина*. Така може да се направи предположението, че двете библиотеки *трябва задължително да притежават и съхраняват* всички списъци на населените места, включени в корпуса, без първите четири, отпечатани преди 1897 г.

Третото книгохранилище е библиотеката на Националния статистически институт (БНСИ). Тя все още е безплатна за читателите си и предлага отлични условия за работа с книгите. При избора си на третата библиотека изхождах от друго предположение – *книгите трябва да са добре съхранени и от издателя им*. А двадесет и девет от 47-те списъка на населените места (или 61,7% от всички) са издадени от Националния статистически институт или неговите предходници – Статистическо бюро, Дирекция на статистиката, Главна дирекция на статистиката, Комитет по единна система за социална информация при Министерския съвет и Централно статистическо управление.

Не разполагам със сведения за публични библиотеки в Министерството на вътрешните работи или в системата на пощенската администрация в България, иначе бих ги добавил в обзора. Защото шест от списъците на населените места са издадени от МВР, а други пет са свързани с функционирането на пощенските служби в страната.

Поместените тук сигнатури извадих от каталозите на трите библиотеки. В **НБКМ** извърших справката през май 2009 г., но на място поръчах и ползвах само списъците с номера № 18, 20, 21 и 27. Възможно е при останалите списъци да има разминаване между заглавия и сигнатури или самите книги да липсват. В **НБИВ** повечето сигнатури проверих многократно чрез поръчване на книгите за работата по съставянето на обзора и анотациите. В **БНСИ** отново през май 2009 г. направих нарочна справка, при която библиотекарите гарантираха наличието на книгите под съответните сигнатури или установиха трудно обясними липси на няколко заглавия.

За съжаление нито една от трите библиотеки не притежава пълен корпус от списъците на населените места. Затова считам, че предлаганите данни за сигнатурите на книгите, респективно в коя библиотека могат да бъдат открити, ще улеснят ойконимисти, историци, географи, краеведи и генеалози при планиране на работата по техните изследвания. С тази цел предлагам и таблица 2., която уточнява кой списък в коя библиотека може да бъде намерен.

Анализът на данните от табл. 2. показва, че най-много списъци притежава Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“ – 42, за един от които обаче поръчки не се изпълняват. В последния месец преди завършването на книгата, библиотеката на Националния статистически институт дигитализира осем от списъците, които не притежаваше във фонда си. И по този начин изпревари Народна библиотека „Иван Вазов“ – Пловдив, по броя на изданията, които може да предостави за ползване на своите читатели.

---

[16] Закон за задължителното депозиране на екземпляри от печатни и други произведения, обнародван с Указ № 488 от 22 декември 2000 г. – *Държавен вестник*, № 108, 29 дек. 2000, 17–20; Правилник за прилагане на Закона за задължителното депозиране на екземпляри от печатни и други произведения, приет с Постановление на Министерския съвет № 46 от 4 март 2002 г. – *Държавен вестник*, № 26, 12 март 2002, 2–5.

Табл. 2. *Наличие на списъците на населените места в трите наблюдавани библиотеки*

№	Списък	НБКМ	НБИВ	БНСИ
1.	Списък 1885	+		+
2.	Списък 1887	+	+	+
3.	Списък 1891	+	+	+
4.	Списък 1894	+	+	+
5.	Списък 1900	+	+	+
6.	Списък 1902 (МВР)	+	+	+
7.	Списък 1902 (Стат)	+	+	+
8.	Списък 1906	+	+	+
9.	Списък 1907	+		+
10.	Списък 1911	+	+	+
11.	Списък 1912	+	+	+
12.	Списък 1915	+	+	+
13.	Списък 1921	+	+	+
14.	Списък 1924	+	+	+
15.	Списък 1930	+	+	+
16.	Списък 1935	+	+	+
17.	Списък 1937 (Стат)	+	+	+
18.	Списък 1937 (ПТТ)	+	+	+
19.	Списък 1938	+	+	+
20.	Списък 1939 (Стат)	+	+	+
21.	Списък 1939 (Делов)	+	+	
22.	Списък 1941			+
23.	Списък 1945	+		+
24.	Списък 1947	+	+	+
25.	Списък 1949		+	+

№	Списък	НБКМ	НБИВ	БНСИ
26.	Списък 1950	+	+	+
27.	Списък 1956	+		
28.	Списък 1957	+		+
29.	Списък 1960 (Стат)	+	+	+
30.	Списък 1960 (Кюркчиев)	+		
31.	Списък 1965		+	
32.	Класификатор 1971	+	+	+
33.	Списък 1973	+	+	+
34.	Речник 1973	+	+	
35.	Класификатор 1980	+		
36.	Списък 1980	+	+	+
37.	Класификатор 1982	+		+
38.	Списък 1983	+	+	
39.	Списък 1988			+
40.	Класификатор 1989		+	+
41.	Речник 1989	+	+	
42.	Списък 1992	+	+	+
43.	Класификатор 1992	+	+	+
44.	Списък 1994	+	+	+
45.	Класификатор 2001	+	+	+
46.	Списък 2002	+	+	+
47.	Речник 2005	+	+	+
	ОБЩО СПИСЪЦИ	**42**	**37**	**39**

Със знак + е означено, че библиотеката притежава списъка.

4. Анотация

Анотацията включва подробно описание какво съдържа списъкът, подкрепено с примери от текста. В нея цитатите от списъка са в курсив, оградени са с кавички, и е посочена страницата, от която са взети. Термини, употребени от съставителите, също са в курсив, но без кавички. В [ ] *средни скоби* са разкрити съкращения, открити в текста на списъка, или са поправени грешки и неясноти. Комбинацията от ( ) *малки скоби* и / *наклонена черта* е осъществена, за да се избегне натрупването на еднакви графични знаци. Употребеният в анотацията и другаде в книгата знак 🕮 (*разтворена книга*) се чете като „виж“ или „например“.

Използвани са и следните термини:

а) **двойни или тройни (вариантни) названия** – за да се покаже, че селището име две (🕮 *Сарая /Коджа-кьой/*[17]) или три (🕮 *Ветрен /Хисарджик или Еникьой/*[18]) имена, с които е известно. Те са наследство от времето преди Освобождението (1878 г.) и са в паралелна употреба от българското и турското население. Не са променяни с официален акт, в списъците първо е записано българското, а в скобите – турското име. След **Списък 1921** обаче бележките в скоби „*бивше*“ изчезват. Възможно е в следващите списъци в анотациите след термините *двойни* и *тройни названия* да са посочени и *предишни названия*.

б) **предишни (променени) названия** – за да се покаже, че името е променено с официален акт. В този случай първо е записано настоящото, а в скоби предишното (старото) наименование (🕮 *Цар Асен /бивше Халваджи-ендже-кьой/*[19]).

5. Извадка

В нея са дадени данни за 25 самостоятелни селища от бившите общини Видима, Зла река, Ново село и Острец, които са слети в днешния град Априлци. Извадката е необходима, за да може читателят да добие ясна представа за вида и обема на предлаганата за всяко селище информация и нейното графично оформление. По технически причини в извадката не може да се изпише знакът { *голяма скоба*, с която се показва, че селото е сборно. В такъв случай над селищата, които го съставят, е изписано с думи „{ **Сборно село**“ и името му. Ексцерпираният текст не е поставен в курсив.

В Приложението в края на книгата са поместени факсимилета от няколко списъка на населените места. На фиг. 1, 2 и 5 е показано как изглежда в оригинал използването на знак { *голяма скоба* за „заскобяване“ на имената на населените места, съставляващи сборните села.

6. Коментар

В различни по обем текстове споделям своите наблюдения, сравнения и словесни оценки за стойността на списъците.

В продължението на коментара за **НАБЛЮДАВАНИТЕ СЕЛИЩА** при погрешно интерпретираните имена е подчертана онази част от името, която е сгрешена. За правилно приемам изписването на имената в списъка на „Селища от общините Видима, Зла река, Ново село и Острец, извлечени от списъците на населените места“ (вж. с. 179–182).

---

[17] **Списък 1906**, с. 43.

[18] Пак там, с. 42.

[19] Пак там, с. 66.

7. Оценка

Тя е представена в графичен вид, чрез * (звездички) – от две до пет.

Поставената оценка не е за отделния списък сам по себе си, а в система от всичките, включени в корпуса, списъци на населените места. Така еднотипни издания могат да получат различна оценка от гледна точка на това, че съдържащата се в тях информация е налична и на друго място в корпуса. На няколко от списъците е присъдена (или отнета) допълнително по една звездичка с мотивировка, упомената в коментара.

Оценки и критерии:

** – Списъкът включва предимно данни за имената и административната принадлежност на селищата. Има задоволителна стойност.

*** – Списъкът съдържа допълнителни демографски данни за броя на населението или сведения от друг тип. Има повишена стойност.

**** – Списъкът съдържа разнообразни данни, обикновено публикувани в него за първи път. Има висока стойност.

***** – Списъкът съдържа впечатляващо разнообразна и ценна информация от полза за ойконимисти, историци, географи, краеведи и генеалози. Има изключителна стойност. Задължителен е за ползване от всеки изследовател, държащ да достигне високо научно ниво на трудовете си.

5. ПОВТАРЯЩА СЕ В СПИСЪЦИТЕ ИНФОРМАЦИЯ

За краткост в анотациите са пропуснати онези елементи или характеристики, които се повтарят в повечето от списъците:

1. Критерии за отделни населени места

В списъците, издадени от МВР – № 6, 8, 10 и 12, като отделни населени места са отбелязани градовете и селата, а от махалите и колибите – онези, които *„ако и наречени махали и колиби, всъщност са села, т.е. или имат отделни землища, или съставляват от стари времена отделни групи, или пък са на едно по-голямо разстояние“.*

В списъците, издадени от Дирекцията на статистиката – № 7, 9, 11, 14 и 15, за отделни населени места са приети всички градове и села и онези махали и колиби, които *„имат свои землища или съставляват от стари времена отделни самостоятелни групи и се сматрят* [разглеждат – б. м. П. М.] *от населението като отделни н[аселени] места, или пък най-сетне отстоят едни от други на едно по-голямо разстояние“*, както и няколко гари, които *„по големината и населеността си съставляват отделни населени места“.*

В списъци № 5–11, 13–14 като отделна община и населено място е посочен *Рилски манастир.*

2. Изключение от азбучното подреждане на селищата

В списъци № 6–12, 14–15, 20–24, 26, 28 изключение от азбучното подреждане на населените места е направено за сборните села с третия начин на обозначаване (вж. по-долу). При тях първо е посочено главното селище, а след това азбучно са изброени и останалите.

3. Изписване на имената на населените места

Имената на селищата в списъците, с изключение на № 34–35, 37, 40–41 и 47, са изписани с редовни букви (главна начална и останалите малки), а при имена от две или три думи, при второто и третото име – с главна или малка начална буква в зависимост от правописната норма. В № 35, 37 и 40 имената на населените места са изцяло с главни букви. В № 34, 41 и 47 изписването с главни и редовни букви е обяснено в анотацията.

В **ИЗВАДКИТЕ** от отделните списъци имената на населените места са предадени според съвременните правописни норми. Запазен е само правописът на стари имена от турски произход, съставени от две думи, които в първоизточника са напечатани с тире между тях.

4. Означаване на вида (статута) на селищата

В списъците от № 3 до № 46 пред имената на населените места съкратено или изцяло е показан видът им (с изключение на № 18, 34 и 41, вж. там). Използвани са общоприетите съкращения: *гр.* (град), *с.* (село), *м.* (махала), *к.* (колиби), *пром. с.* (промишлено селище) и *мин. с.* (минно селище). Изключение са списъците № 3, 5–10, 12–13, където *град* е изписан „*г.*“, № 29–30, където *промишлено селище* е със съкращение „*пром. сел.*“, № 43, където се срещат „*п. с.*“ (промишлено селище) и „*м. с.*“ (минно селище). Терминът *селище от градски тип* го има в четири списъка: в № 32, където е означено „*сгт*“ и в № 33–34 и 41, където е съкратено „*с. гр. т.*“. *Гара* във всички списъци е изписана изцяло. За манастирите, имащи статут на населени места, е посочено само името на манастира: *Рилски манастир*, *Клисурски манастир* и др. Изключение са списъците с № 45 и 46 (в азбучния указател), където пред имената на манастирите съкратено е записано „*ман.*“.

5. Наличие в списъците на сборни села

Сборни села има в списъците от № 5 до № 29 (ако между тези два списъка има такива без сборни села, то това изрично е посочено в анотацията). От № 6 нататък за сборните села важи следното:

Сборните села са оградени отпред със знак голяма скоба {, който означава че: „*а) населените места съставляват едно село или една махала; б) второто или следващите населени места се броят за части от първото. В първия случай названието на селото или махалата е написано отвесно по протежение на знака*“.

В действителност сборните села са означени по три начина.

При първите два пред знака *голяма скоба* { вертикално (отдолу-нагоре) е изписано името на сборното село. При първия начин сред имената на съставящите го села, махали или колиби има такова, което е еднакво с името на сборното село, а при втория – няма.

При третия начин на обозначаване пред скобата няма изписано име, първото посочено селище е главно, а останалите, изброени надолу, са части от него.

Във всеки от списъците са дадени примери за сборни села с трите начина на означаване.

6. В бележките под линия

Освен в списък № 5 сведения за селища в Кюстендилска (*Лисия*) и Царибродска (*Планиница*) околия, *„просечени от пограничната линия"*, се съдържат и в № 6–8 и № 10.

7. В извадката

Когато се анонсира информацията от извадката, колоните в таблицата са с една по-малко, тъй като не е броена тази, в която е изписано името на населеното място.

В **ИЗВАДКАТА** номерата на индексите са идентични с тези в разглеждания списък. Бележките под линия за тези индекси са публикувани след края на таблиците. Бележките към индексите в анотацията и коментара са публикувани под линия в края на страницата.

На места в **ИЗВАДКАТА** след съкращенията за вида (статута) на селищата или имената им е използван изразът *Sic.* – (лат.) 'така', който се поставя в текста след думи, предадени буквално, с грешките им.

8. Данни за броя на населението

В списъците след № 22 с посочен брой на населението за всички селища, които до 1940 г. са били в Румъния, в колонката за 1934 г. са публикувани данни от преброяването на 31 януари 1941 г.

6. ОБХВАТ

Корпусът на списъците на населените места има максимален обхват. Включени са:

1. Всички списъци на населените места, издадени от статистическото ведомство, както и изданията, съдържащи статистическа информация от преброяванията след 1975 г.

2. Всички списъци, издадени от Министерството на вътрешните работи.

3. Всички класификатори, отпечатани от статистическото ведомство.

4. Други списъци на населените места, издирени по библиографски път.

Макар и да е много малко вероятно, не е невъзможно да има и още списъци на населените места, извън включените в корпуса и описаните в бележките под линия към точка *3. Критерии за подбор*. Евентуалният пропуск би се получил, ако изданието е описано в библиотечните каталози с редна дума фамилията на автора.

7. КОРПУС

ПОРЕДЕН НОМЕР И ОЗНАЧЕНИЕ: № 1. Списък 1885.

ЗАГЛАВИЕ И ТИРАЖ: Списък на населените места (по преброяването на 1 януари 1881 г.). – София : Статист. бюро, 1885. – VII, 119 с. [Без сведения за тираж].

СИГНАТУРИ

НБКМ: II 6894
НБИВ: не го притежава
БНСИ: 23 / ХР 1

АНОТАЦИЯ: Съдържа две части. В *част I* (с. 3–78) са изброени *„поименно в азбучен ред всичките населени места във времето на преброяването на 1 януари 1881 година“*, а в *част II* (с. 80–119) селищата са представени по окръзи и околии, според *„сегашното административно деление на Княжеството“* (с. III). Няма сведения за критерия какво се приема за отделно селище.

Населените места в първата част са подредени азбучно в единен за цялата страна списък (с. 3–78). Във втората част също са подредени азбучно (с. 80–119): по окръзи (номерирани с римски цифри); във всеки окръг – по околии (номерирани с арабски цифри); във всяка околия селищата са без номерация. Не е показан броят на населените места, но е видно, че са разпределени в 17 окръга и 55 околии (с. VII).

В *„Предисловие“*-то (с. III–V) е уточнено: *„населението на много места не е показано по тази причина, че числото на жителите им е слято с населението на ближните градове и села и твърде често с населението на общинския център или пък, че на 1881 год. в тези места не се е намерило население“* (с. III). В специална таблица на с. III–V (вж. **ИЗВАДКАТА**) са посочени селища, чиито жители са броени към други населени места. Останалите *„населени места, на които числото на жителите не е показано... на 1 януари 1881 година не са имали население“* (с. V).

След имената на селищата в скоби са записани предишни или двойни названия (🕮 с. 9 и 82: *Ботево /Хюшенлии/*), а след това съкратено (със съкращенията: *г.*, *гц.*, *с.*, *к.*) е посочен видът им – град, *градец*, село, *колиба* (грешно, правилното е колиби – б. м. П. М.). Не са означени ударенията им.

В първата част за всяко селище в 4 колони са отпечатани данни за това в коя: **1.** Община; **2.** Околия; и в кой **3.** Окръг; попада и **4.** Брой на жителите от преброяването на 1 януари 1881 г. Във втората част в 2 колони са публикувани сведения, както е показано в **ИЗВАДКАТА**. Отличителното от следващите списъци е, че в околиите селищата са подредени по азбучен ред, а не по общини. Данните за броя на жителите не са обобщени по окръзи и околии.

В списъка няма сборни села. Липсват и бележки под линия. Ролята на азбучен показалец играе *част I*. Не беше открит списък на печатните грешки.

ИЗВАДКА

с. IV:

Окръжие	**Околия**	**Населено място**	**Към кое населено място е отнесено населението**
Ловеч	Троян	Зла река	В с. Ново село
"	"	Острец	В с. Ново село
"	"	Черни връх	В с. Ново село

с. 90: V. Окръг Ловеч; с. 91: 3. Околия Троян

Населени места	**Община**	**Жители**
Зла река с.	Ново село	–
Ново село гц.	Ново село	6156
Острец с.	Ново село	–

с. 92:

Черни връх с.	Ново село	–

КОМЕНТАР: В списъка са включени само населените места от Княжеството – без Южна България (Източна Румелия). Съдържа ограничени данни за имената на селищата, административната им принадлежност и резултати от първото преброяване на населението през 1881 г.

НАБЛЮДАВАНИТЕ СЕЛИЩА

Разяснение: Към датата на преброяването *градецът* Ново село и трите *села* Острец, Зла река и Черни връх са в община Ново село, Севлиевска околия, Севлиевско окръжие (вж. данните в **Списък 1921**). През юли 1882 г. Ловчанското окръжие е заличено, като Троянска околия е присъединена към Севлиевското окръжие[20]. През ноември 1882 г. към Троянска околия са придадени севлиевските села Врабево, Дебневски колиби, Дебнево, Ново село, Млечевските колиби: Джокарите, Гумошник, Мачковци и Скандалото[21]. През януари 1884 г. Ловчанското окръжие отново е възстановено[22]. Така община Ново село преминава от Севлиевски към Ловешки окръг.

За първи път: Община Ново село; Зла река, *градец* Ново село, Острец, Черни връх.

Ново: Данни от преброяването през 1881 г.

Погрешни интерпретации: Видът (статутът) на Зла река и Черни връх е посочен село вместо правилното махала.

ОЦЕНКА: **

---

[20] Със Закон за административното деление територията на Княжеството, утвърден с Указ № 573 от 28 юли 1882. – *Държавен вестник*, IV, № 91, 21 авг. 1882, 711–713.

[21] Със Закон за определяне границите на околиите в Княжество България, утвърден с Указ № 782 от 10 ноември 1882 г. – *Държавен вестник*, IV, № 132, 18 ноем. 1882, 1059–1062.

[22] С Указ № 16 от 17 януари 1884 г. – *Държавен вестник*, VI, № 7, 21 ян. 1884, с. 3.

ПОРЕДЕН НОМЕР И ОЗНАЧЕНИЕ: **№ 2. Списък 1887.**

ЗАГЛАВИЕ И ТИРАЖ: Списък на градските и селски общини в Княжеството. (Утвърден от г-да регентите с указ от 15 май 1887 година под № 157). – София : Държ. печ., 1887. – 39 с. [Без сведения за тираж].

СИГНАТУРИ

НБКМ: II 6843
НБИВ: I 3569
БНСИ: 23 (само в дигитализиран вид)

АНОТАЦИЯ: Списъкът за първи път е публикуван в „Държавен вестник" като приложение към:

По Министерството на вътрешните дела.

Указ № 157

Ние, Регентите на България,

По предложение на Министъра на вътрешните дела, представено нам с доклада му под № 4320 от 13 текущий месец, и въз основание чл. 4 от „Закона за селските общини"

ПОСТАНОВИХМЕ И ПОСТАНОВЯВАМЕ:

I. Да утвърдим състава на общините, според приложения тук списък, и да заповядаме да се обнародва тоя списък в „Държавен вестник".

II. Изпълнението на настоящия указ се възлага г-ну Министру на вътрешните дела.

Издаден в г. София на 15 май 1887 год.

На първообразното със собствените ръце на регентите написано:

С. Стамболов
Подполковник Муткуров
Георги Живков

Приподписал:

Министър на вътрешните дела: **В. Радославов**[23]

Предисторията на указа е следната:

На 22 юли 1886 г. е публикуван „Закон за селските общини"[24]. В един от неговите текстове се казва:

Чл. 4. До изтичането най-много на два месеца от утвърждението и обнародването на тоя закон, постоянната окръжна комисия, откак вземе пò преди мнението на отделните села, махали и колиби, прави списък на общините в окръжието, като обозначи центъра им и селата, от които те се състоят. Окръжний съвет в най-близката си сесия разглежда този списък и заедно с постановление го изпраща чрез окръжния управител Министру на вътрешните дела, който го представя за утвърждение с княжески указ[25].

---

[23] *Държавен вестник*, IX, № 55, 23 май 1887, с. 1. Списък на градските и селски общини в Княжеството е отпечатан на с. 1–37 и завършва с подписа на главния секретар (на министерството на вътрешните дела) Ил. Луканов.

[24] Закон за селските общини, утвърден с Указ № 117 от 11 юли 1886 г. – *Държавен вестник*, VIII, № 70, 22 юли 1886, 2–14.

[25] Пак там, с. 3.

Следователно публикуваният като приложение към указ № 157 от 1887 г. „Списък на градските и селски общини в княжеството“ има законодателен характер, като с неговото обнародване са утвърдени множество промени в административно-териториалното деление на страната. Те са направени от Окръжните съвети в резултат на задължаващото ги действие на чл. 4 от „Закон за селските общини“. Вероятно за удобство и за популяризиране на направените промени, списъкът е издаден и в отделно книжно тяло.

Той е съставен според административното деление на княжеството на 15 май 1887 г. Населените места са подредени (с. 3–39) по *окръжия* (по азбучен ред, неномерирани); във всяко окръжие – по околии (разбъркано, неномерирани); във всяка околия – по общини (разбъркано, номерирани с арабски цифри с единна за целия списък номерация от 1 до 1795); за всяка община е показано дали е градска, или селска, а населените места са изброени без номерация – първо селището, чието име носи общината, след това и другите (разбъркано). Посочен е единствено броят на общините – 1795 (с. 39).

Често имената на населените места са изписани със съкращения, а в редки случаи след тях в скоби има предишни или двойни названия (🕮 с. 37: *Белица /Сърт кьой/*). Не са посочени ударенията им. Няма азбучен показалец. Не беше открит списък на печатните грешки.

ИЗВАДКА

с. 11: Ловченско *(Sic.)* окръжие; с. 12: Троянска околия.

434. Острецката селска община [се] състои от селото Острец.

438. Новоселската селска община [се] състои от селата: Ново село и мах. Каменно *(Sic.)* бърдо.

КОМЕНТАР: За първи път са включени и селищата от Южна България. Информацията в списъка обаче е оскъдна.

НАБЛЮДАВАНИТЕ СЕЛИЩА

За първи път: Община Острец[26]; махала Камено бърдо.

Погрешна интерпретация на име: Каменно бърдо. [В книгата за правилно възприех името *Камено бърдо*, защото така го е регистрирал и Николай Ковачев при теренните си проучвания (вж. с. 186) – б. м. П. М.]

ОЦЕНКА: **

---

[26] Община Острец е обособена с Указ № 157 от 15 май 1887 г. – *Държавен вестник*, IX, № 55, 23 май 1887, с. 10. Когато се проследи хронологията на събитията, е видно, че обособяването на новата община е станало между 22 юли 1886 г., когато е публикуван „Закон за селските общини“, и 22 септември 1886 г., какъвто срок е определил неговият чл. 4. Събирането на сведенията от всички окръжия и изготвянето на „Списък на градските и селски общини в Княжеството“ вероятно се е забавило и указ № 157 за неговото утвърждаване е издаден чак на 15 май 1887 г. Именно той е законодателният акт, с който е обнародвано решението за обособяване на община Острец.

ПОРЕДЕН НОМЕР И ОЗНАЧЕНИЕ: **№ 3. Списък 1891.**

ЗАГЛАВИЕ И ТИРАЖ: Списък на общините в Княжество България. Издаден от Министерството на вътрешните работи. – София : Държ. печ., 1891. – 223 с. [Без сведения за тираж].

СИГНАТУРИ

НБКМ: II 6833
НБИВ: 5 $^{5}/_{12}$
БНСИ: 23 / ХР 1

АНОТАЦИЯ: Не е показано към коя дата е съставен. Населените места са подредени азбучно (с. 1–199): по *окръжия* (номерирани с римски цифри); във всяко окръжие – по околии (номерирани с арабски цифри); във всяка околия – по общини (с единна за целия списък номерация от 1 до 1857); във всяка община селищата не са номерирани.

Публикувани са 4713 населени места – 75 града, 3899 села и 739 махали и колиби, разпределени в 22 окръжия, 85 околии и 1857 общини (с. 200). След имената на населените места в скоби са записани предишни или двойни названия (🕮 с. 56: *Крумово /Дервиш-махла/*). Не са отбелязани ударенията им.

За всяко селище в 12 колони са публикувани данни, както е показано в **ИЗВАДКАТА**. Те не са обобщени по окръзи, околии или общини. В бележки под линия за някои населени места има сведения, че са изселени и чие притежание е станала земята им.

В *„Азбучен показател“* (с. 201–222) са включени старите и новите имена на селищата. При старите в скоби е записано *„виж“* и са посочени новите ойконими, а след новите в скоби (без друга бележка) са отбелязани старите им наименования (🕮 с. 201: *Адъмово /виж Фердинандово/* – с. 220: *Фердинандово /Адъмово/).*

Има отбелязани *„Печатни погрешки“* [с. 223].

ИЗВАДКА

с. 45: **VI. Ловешко окръжие**; с. 50: 3. Троянска околия; с. 51:

№ по ред	Наименование на общините – градски и селски, и на градовете и селата, от които се състои всяка община	Числото на домовете във всеки град и село			Числото на жителите във всеки град и село			Числото на членовете, които се избират за в общинския съвет на всяка община		Разстояние в километри от центъра на всяка община до нейните		
		Български	Небългарски	Всичко	Български	Небългарски	Всичко	От всеки град и село	Всичко	Села, ако е в съставна община	Околийския град	Окръжния град
434	*Новоселска селска:*											
	с. Ново село	885	–	885	3861	–	3861	12	12	–	20	45
436	*Остречка селска:*											
	с. Острец	274	–	274	1529	–	1529	12	12	–	23	48

КОМЕНТАР: Списъкът представя за първи път няколко вида данни: за броя на домовете (сградите), за етническата принадлежност на жителите, за броя на общинските съветници, които се избират от всяко селище, и за първи и единствен (!) път – разстоянието в километри от общинския център до съставните му селища, околийския център и окръжния град.

НАБЛЮДАВАНИТЕ СЕЛИЩА

За първи път: Брой на домовете. Разделението на български и небългарски етнос на домовете и населението. Брой на общинските съветници, избирани от всяко селище. Разстоянието в километри от Ново село и Острец до околийския и окръжния център.

ОЦЕНКА: ***

ПОРЕДЕН НОМЕР И ОЗНАЧЕНИЕ: **№ 4. Списък 1894.**

ЗАГЛАВИЕ И ТИРАЖ: Списък на населените места в Княжество България според преброяването на 1 януари 1893 година. – София : Статист. бюро, 1894. – 101 с. [Без сведения за тираж].

СИГНАТУРИ

НБКМ: II 6891
НБИВ: 5 ${}^{5}/_{17}$
БНСИ: 23 / ХР 1

АНОТАЦИЯ: Съставен е според административното деление на княжеството на 1 януари 1893 г. В бележки под линия са посочени промените, станали след тази дата. Населените места са подредени азбучно (с. 3–80): по окръзи (означени с римски цифри); във всеки окръг – по околии (с номерация с арабски цифри); във всяка околия – по общини (номерирани с арабски цифри); във всяка община селищата също са номерирани (с арабски цифри).

Публикувани са 4698 населени места – 78 града, 3918 села и 702 махали и колиби, разпределени в 22 окръга, 85 околии, 1858 общини (с. 83). След имената на селищата в скоби са записани предишни или двойни названия (🕮 с. 47: *Александрово /Хасаноглу/*). Не са посочени ударенията им.

За всяко населено място в 3 колони са отпечатани данни, както е показано в **ИЗВАДКАТА**. Те са обобщени по окръзи и околии в отделна таблица (с. 81–83: *„Населените места по околии и окръзи“*), където има сведения и за територията им.

Сборни села все още няма, но има няколко десетки двойки (🕮 с. 60: *м. Гьола, м. Трите къщи*) и тройки (🕮 с. 40: *к. Донковци, к. Недялковци, к. Сираците*) селища, за които е показано, че жителите им са преброени заедно.

В *„Азбучен пòказател“* (с. 84–99) има стари и нови имена на населените места. След старите наименования в скоби е записано *„в.“* [виж] и следват новите имена на селищата, а след новите също в скоби (но без друга бележка) са отбелязани старите им имена (🕮 с. 84: *Бали-Ефенди /в. Княжево/* – с. 97: *Княжево /Бали-Ефенди/*).

Включени са и *„Поправки на забележените печатни погрешки“* [с. 101].

ИЗВАДКА:

с. 21: VI. Окръг Ловеч; с. 22: 3. Околия Троян; с. 23:

№ по ред на общините	**Наименование на общините и на населените места**	Брой на сградите	Брой на жителите
14	*Община Ново село*		
	1. с. Ново село	841	4607
16	*Община Острец*		
	1. с. Острец	267	1534

КОМЕНТАР: Информацията в списъка е оскъдна, понеже се отнася само за броя на сградите и жителите.

НАБЛЮДАВАНИТЕ СЕЛИЩА

Ново: Данни от преброяването през 1893 г. Интересно е, че в сравнение с предходния списък броят на жителите се е увеличил, но на сградите е намалял.

ОЦЕНКА: ***

ПОРЕДЕН НОМЕР И ОЗНАЧЕНИЕ: **№ 5. Списък 1900.**

ЗАГЛАВИЕ И ТИРАЖ: Списък на общините в България. Издаден от Министерството на вътрешните работи. – София : Държ. печ., 1900. – 178 с. [Без сведения за тираж].

СИГНАТУРИ

НБКМ: 46915

НБИВ: 44 $^{3}/_{23}$, II 109191

БНСИ: 23 / ХР 1

АНОТАЦИЯ: Не е показано към коя дата е съставен. В уводните бележки се среща определението: *„махалите и колибите са един вид малки селца или части от едно село, отделени едни от други и пръснати на голямо или малко пространство. Някои от тях, особено по планините, имат само по няколко къщи“* (с. 2). Като отделна община и населено място е посочен *Рилски манастир*. Три гари са дадени като самостоятелни селища: Разград, Шейтанджик и *(станция)* Каспичан. Населените места са подредени азбучно (с. 3–122): по *окръжия* (неномерирани); във всяко окръжие – по околии (номерирани с арабски цифри); във всяка околия – по общини (с единна номерация с арабски цифри за всяко окръжие); във всяка община селищата не са номерирани.

Не е показан броят на населените места, окръжията, околиите и общините. След имената на селищата в скоби са записани предишни (🕮 с. 71: *Стефан Караджово /бивше Ичме/*), двойни или тройни (🕮 с. 53: *Батемберг /бивше Късъл-Мурад, Ново село/*) названия. Имената в скоби са посочени с бележка *„бивше“* или без нея. Не са обозначени ударенията им.

За първи път са посочени няколко сборни села. При тях пред имената на съставящите ги села, махали и колиби е поставен знак голяма скоба { и пред него вертикално (отдолу-нагоре) е изписано името на сборното село.

Сборните села са означени по два начина. При първия сред имената на съставящите ги села, махали или колиби има такова, което е еднакво с името на сборното село (🕮 с. 87: сборно *село Баба,* състоящо се от *с. Баба, м. Вирянска, м. Джерина, м. Куцилова, м. Рангелов хан, м. Славкова, м. Спасова, м. Тотмачкова*), а при втория – няма такова име (🕮 с. 77: сборно *село Годеч,* състоящо се от *м. Глотница, м. Елечанова, м. Йовкина, м. Молак, м. Негулова, м. Равна, м. Старо село, м. Стокина, м. Трап*).

В бележки под линия са посочени: 1. Сведения за населени места, заселени след Освобождението; 2. Селища, които са се изселили; 3. Чифлици, спадащи към населените места; 4. Селища в Кюстендилска (🕮 с. 24, бел. 1: *Лисия*) и Царибродска (🕮 с. 88, бел. 1: *Планиница*) околия, *„просечени от пограничната линия“*; 5. Махали и колиби, които вече са се слели с други села и махали; 6. Сведения за наименуването на отделни населени места (🕮 с. 36, бел. 1: *Селото Доганово Конаре е носело наименованието Конаре (Куру-кьой). То е наименувано Доганово Конаре след изселването на с. Доганово, една част от жителите на което (българите) са се преселили в Конаре*).

В *„Допълнителен списък на населените места“* (с. 123–127) са изброени махали и колиби от Врачанско, Кюстендилско, Ловешко, Пловдивско и Севлиевско окръжие, с означение на околията, общината и селището към които спадат.

В *„Азбучен показател“* (с. 131–178) има стари и нови имена на селищата, но без препратки помежду им. Печатните грешки са поместени в таблица *„Поправки“* (с. 129–130).

ИЗВАДКА

с. 29: Ловешко окръжие; с. 32: 3. Троянска околия; с. 32–33:

№ по ред	**Наименование на общините и населените места**
59	*Видимска община:*
	с. Видима.
69	*Новоселска община:*
	м. Зла река.
	с. Ново село.
	м. Черни връх.
71	*Острешка община:*
	м. Боголонта.
	" Бойовска. *(Sic.)*
	" Касалийска.
	" Маришница.
	" Мядна.
	с. Острец.
	м. Паздерите.
	" Събьовска.

с. 125 126:

Допълнителен списък на населените места

Троянска околия

Към Видимската община:[1]

к. Видимски.
м. Габровница.
„ Горнените.
„ Гробът.
„ Дуневци.
„ Дюгените.
„ Карювци.
„ Крантовци.
„ Курунезите. *(Sic.)*
„ Меришница.
„ Миховци.
„ Пандуците.
„ Стара река. *(Sic.)*

[1] Изброените тук колиби и махали съставляват селото Видима.

Към Новоселската община:

к. Барахарите.
„ Боджеците.
„ Бояджиите.
„ Велчовци.
„ Вълковци.
„ Геневци.
„ Гръстовци.
„ Гърдевци.
„ Долни край.
„ Жулювци.
„ Иванджиците.
„ Йотовци.
„ Йочовци.
„ Кална.
„ Камено бърдо.
„ Каменска лъка.
„ Касалийте. *(Sic.)*
„ Кривня.
„ Крушово.
„ Кръстевци.
„ Липака.
„ Лъгът.
„ Маряците.
„ Мурговци.
„ Пандевци.
„ Пастованите.
„ Пачниците.
„ Пиперите.
„ Пъровци.
„ Ранковци.
„ Салатите.
„ Свинова поляна.
„ Селото.
„ Сръбска ливада.
„ Сяровци.
„ Татарлийте. *(Sic.)*
„ Тобовци.
„ Тотювци.
„ Футевци.
„ Фъшески.
„ Цачовци.
„ Чакърите.
„ Чоповци.
„ Шеневци.
„ Шоляците.
„ Щърбаните.

Към Острешката община:

к. Балавуски. *(Sic.)*
„ Барбулти.
„ Бегликчиите.
„ Безиргяните.
„ Боевци.
„ Гечовци.
„ Енчовски.
„ Златевски. *(Sic.)*
„ Касапите.
„ Ковачите.
„ Колчевци.
„ Куевци.
„ Кукените.
„ Минковци.
„ Мъневски.
„ Падиш.
„ Реката.
„ Стойковци.
„ Цоневци.
„ Чекър-камък. *(Sic.)*
„ Чернокожска. *(Sic.)*

КОМЕНТАР: В списъка има сведения само за имената и административната принадлежност на селищата.

НАБЛЮДАВАНИТЕ СЕЛИЩА

За първи път: Община Видимска[27]; село Видима, махала Боголонта, Касалийска, Маришница, Мядна, Паздерите и Събьовска (в основния списък); махала Габровница, Горнените, Гробът, Дуневци, Дюгените, Карювци, Крантовци, Меришница, Миховци, Пандуците, колиби Барахарите, Бодժеците, Бояджиите, Велчовци, Вълковци, Геневци, Гръстовци, Гърдевци, Долни край, Жулювци, Иванджиците, Йотовци, Йочовци, Кална, Камено бърдо, Каменска лъка, Кривня, Крушово, Кръстевци, Липака, Лъгът, Маряците, Мурговци, Пандевци, Пастованите, Пачниците, Пиперите, Пъровци, Ранковци, Салатите, Свинова поляна, Селото, Сръбска ливада, Сяровци, Тобовци, Тотювци, Футевци, Фъшески, Цачовци, Чакърите, Чоповци, Шеневци, Шоляците, Щърбаните, Барбулти, Безиргяните, Боевци, Гечовци, Енчовски, Касапите, Ковачите, Колчевци, Куевци, Кукените, Минковци, Мъневски, Падиш, Реката, Стойковци, Цоневци (в допълнителния списък).

---

[27] Община Видимска е обособена с Указ № 197 от 11 юли 1896 г. – *Държавен вестник*, XVIII, № 153, 15 юли 1896, 18–19, с който е утвърдено взетото с протокол № 16 от 30 септември 1895 г.

Погрешни интерпретации

Като селища: Колиби Видимски няма – вероятно се имат предвид махалите, които в следващия списък са посочени под линия към махалите от сборно село Видима: махала Кънювци, Мановска, Бахлювци, Пандушка, Салафите, Тарлювци и Тодорани. Махала Бегликчиите пък е посочена като колиби и е вписана под линия.

На имена, включително посочени за първи път: Махала Бойовска (в основния списък); махала Курунезите, Стара река, колиби Касалийте, Татарлийте, Балаву[р]ски, Златевски, Чекър-камък, Чернокожска (в допълнителния списък).

ОЦЕНКА: **

ПОРЕДЕН НОМЕР И ОЗНАЧЕНИЕ: № 6. Списък 1902 (МВР).

ЗАГЛАВИЕ И ТИРАЖ: Списък на населените места в България. Издаден от Министерството на вътрешните работи. – София : Държ. печ., 1902. – 170 с. [Без сведения за тираж].

СИГНАТУРИ

НБКМ: 76689

НБИВ: 78 $^{8}/_{125}$, 44 $^{2}/_{45}$

БНСИ: 23 (само в дигитализиран вид)

АНОТАЦИЯ: Не е показано към коя дата е съставен. Като отделни населени места са отбелязани градовете и селата, а от махалите и колибите – онези, които *„ако и наречени махали и колиби, всъщност са села, т.е. или имат отделни землища, или съставляват от стари времена отделни групи, или пък са на едно по-голямо разстояние“* (с. 2). Като отделни селища са посочени гарите *Ашиклар, Каспичан, Разград и Шейтанджик* (с. 120, бел. III). Населените места са подредени азбучно (с. 3–119): по окръзи (неномерирани); във всеки окръг – по околии (номерирани с арабски цифри); във всяка околия – по общини (с единна номерация с арабски цифри за всеки окръг); във всяка община селищата не са номерирани. Изключение от азбучното подреждане на населените места е направено за сборните села с третия начин на обозначаване (вж. по-долу). При тях първо е посочено главното селище, а след това азбучно са изброени и останалите.

Публикувани са 4900 населени места – 79 града, 3854 села и 967 махали и колиби, разпределени в 12 окръга, 71 околии, 1891 общини (с. 120). *„173 махали*

решение на Ловешкия окръжен съвет. В указа е написано, че от Новоселска община се отцепва *махалата „Видима“ (непоказана в официалния списък)*. От **Списък 1900** и най-вече от **Списък 1902 (МВР)** става ясно кои селища са включени в новата община.

и колиби в околиите: Еленска, Самоковска, Тетевенска, Троянска и Царибродска, заградени със знак {, ако и да са поименовани в текста, не са броени в сметката, понеже са слети в 16 села, и тези последните са вписани в рубриката «села»" (с. 120). След имената на селищата в скоби са записани предишни, двойни (🕮 с. 119: *Могила /Мухла/*) или тройни (🕮 с. 97: *Тръсиите /Търси-гъзите, Градище/*) названия. Имената в скоби са посочени с бележка „*бивше*" или без нея. Не са означени ударенията им.

За втори път в Списъка се публикуват сборни села, но е ново уточнението: „*знакът { означава че: а) населените места съставляват едно село или една махала; б) второто и следующите населени места се броят части от първото. В първия случай названието на селото или махалата е написано отвесно по протежение на знака*" (с. 2).

В действителност сборните села са означени по три начина. При първите два пред знака голяма скоба { вертикално (отдолу-нагоре) е изписано името на сборното село. При първия начин сред имената на съставящите го села, махали или колиби има такова, което е еднакво с името на сборното село (🕮 с. 62: сборно *село Скандалото,* състоящо се от *м. Кованджиите, м. Лъката, м. Павловото, м. Скандалото, м. Топузите*), а при втория – няма такова име (🕮 с. 38: сборно *село Друган,* състоящо се от *м. Владимир, м. Грамаде, м. Опалово, м. Старо село*). При третия начин на обозначаване пред скобата няма изписано име, първото посочено селище е главно, а останалите, изброени надолу, са части от него (🕮 с. 62: *с. Старо село, м. Канджийска, м. Ралчовска, м. Терзийска, м. Шарбанска*).

В бележки под линия са посочени: 1. Махали, колиби, местности и чифлици, които се числят към съответното селище от основния списък; 2. Сведения за населени места, заселени след Освобождението; 3. Селища, които са се изселили; 4. Махали и колиби, които вече са се слели с други села и махали; 5. 95 манастира и 71 гари, които „*отстоят от градовете и селата на не по-малко от 1 километър*" (с. 120), като за гарите е посочено и точното разстояние в километри; 6. Сведения за наименуването на отделни населени места (🕮 с. 49, бел. 2: *Бившето с. Суютчук е изселено и жителите му са се преселили в с. Муслу-чал, а това последното е преименувано [на] Суютчук*).

В „*Азбучен показател*" (с. 121–170) има стари и нови имена на селищата, но без препратки помежду им. Не беше открит списък на печатните грешки.

ИЗВАДКА

с. 53: Плевенски окръг; с. 60: 6. Троянска околия; с. 60–62:

140. Видимска община:
{ Сборно село Видима́
м. Габровница.
" Горнените.

" Гробът.
" Дуневци.
" Дюгените (Видимска).
" Карювци (Начевска).
" Крантовци.[3]
" Курулезите.[4]
" Меришница.
" Миховци.
" Пандуците.[5]
" Стърна река.
150. Новоселска община:
{ Сборно село Ново село
м. Зла река.[6]
с. Ново село.[7]
м. Черни връх.[8]
152. Острешка община:
{ Сборно село Острец
м. Бегликчиите (Касапите).
" Боголонта.[12]
" Боевска.[13]
" Касалийска.
" Маришница.
" Мядна.[1]
с. Острец.[2]
м. Паздерите.
" Събьовска.[3]

---

[3] С м. Крантовци е слята м. Кънювци.

[4] С м. Курулезите е слята м. Мановска.

[5] С м. Пандуците са почти слети м. м. Бахлювци, Пандушка, Салафите, Тарлювци и Тодорани.

[6] М. Зла река се състои от по-малките махали: Барахарите, Боджеците, Гръстовци, Жулювци, Зла река, Иванджиците, Йотовци, Каменно *(Sic.)* бърдо, Каменска лъка (Салапите), Кръстевци, Липака, Мурговци, Пастованите, Пачниците, Сяровци, Тобовци, Футевци, Фъшески и Чоповци.

[7] Ново село [се] състои от малките махали: Велчовци, Вълковци, Долни край, Кална, Касалиите, Крушово, Лъгът, Маряците, Салатите, Селото и Сръбска ливада.

[8] М. Черни връх [се] състои от по-малките махали: Бояджиите, Вълевци, Геневци (Глоговица), Гърдевци, Йочовци, Кривня, Пандевци, Пиперите, Пъровци, Ранковци, Свинова поляна, Татарлиите, Тотювци, Цачовци, Чакърите, Шеневци, Шоляците и Щърбаните.

[12] Към м. Боголонта се числят к. к. Балавурски, Безиргяните, Златевци, Куевци и Стойковци.

[13] Към м. Боевска се числят к. Боевци.

[1] Към м. Мядна се числят к. к. Кукените, Минковци, Падиш и Реката.

[2] Към с. Острец се числят колибите Барбулти, Гечовци, Енчовски, Колчевци, Мъневски, Цоневци, Чакъров камък и Чернокожки.

[3] С м. Събьовска са почти слети к. Ковачите.

КОМЕНТАР: Списъкът се явява подзаконов административен акт, тъй като е отпечатан във връзка със задължаващото действие на чл. 36 от „Закона за разпределение населените места от закритите околии и за прехвърляне селата от едни околии в други": „*В началото на 1902 г. Министерството на вътрешните работи ще издаде подробен списък на населените места в Княжеството, разпределени по общини, околии и окръзи, според Закона за административното деление територията на държавата от 16 май 1901 год. и настоящия закон*"[28]. Списъкът има и нормативен характер, след като е упоменат като норматив в два правилника: „*Чл. 2. Имената на градовете във всички официални актове се пишат точно тъй, както са напечатани в най-новоиздадения от министерството на вътрешните работи списък на населените места в княжеството*"[29] и „*Чл. 3. Имената на селищата, махалите и колибите във всички официални актове се пишат точно тъй, както са напечатани в най-новоиздадения от министерството на вътрешните работи списък на населените места в княжеството*"[30].

В списъка има сведения само за имената и административната принадлежност на селищата. Но това е първото издание, в което информацията за населените места е представена завършено: сборни села, съставните им махали, индекси и бележки под линия за махали и колиби, числящи се към тях.

НАБЛЮДАВАНИТЕ СЕЛИЩА

За първи път: Сборно село Видима, сборно село Ново село, сборно село Острец; съставните им махали Габровница, Горнените, Гробът, Дуневци, Дюгените (Видимска), Карювци (Начевска), Крантовци, Курулезите, Меришница, Миховци, Пандуците, Стърна река, Бегликчиите (Касапите), включително двойните имена (в основния списък); Кънювци, Мановска, Бахлювци, Пандушка, Салафите, Тарлювци, Тодорани, Зла река и двойните имена на Каменска лъка (Салапите) и на Геневци (Глоговица) (под линия).

Ново: Селищата вече са в Плевенски окръг[31].

Погрешно интерпретирано име: Каменно бърдо.

Особено внимание: Да се отбележи наличието на две махали с близки имена: Меришница (от сборно село Видима) и Маришница (от сборно село Острец).

ОЦЕНКА: ***

---

[28] Закон за разпределение населените места от закритите околии и за прехвърляне селата от едни околии в други, утвърден с Указ № 437 от 28 ноември 1901 г. – *Държавен вестник*, XXIII, № 268, 8 дек. 1901, с. 3.

[29] Правилник за прилагане закона за градските общини, утвърден с Указ № 145 от 13 май 1905. – *Държавен вестник*, XXVII, № 106, 23 май 1905, с. 6.

[30] Правилник за прилагане закона за селските общини, утвърден с Указ № 165 от 1 юни 1905. – *Държавен вестник*, XXVII, № 126, 17 юни 1905, с. 6.

[31] Със Закон за административното деление територията на държавата, утвърден с Указ № 236 от 16 май 1901 г. – *Държавен вестник*, XXIII, № 104, 17 май 1901, 1–3, Ловешки окръг е закрит, а околиите му са присъединени към Плевенски окръг.

ПОРЕДЕН НОМЕР И ОЗНАЧЕНИЕ: **№ 7. Списък 1902 (Стат).**

ЗАГЛАВИЕ И ТИРАЖ: Списък на населените места в Княжество България според преброяването на 31 декември 1900 г. – София : Дир. на статистиката, 1902. – VII, 125 с. [Без сведения за тираж].

СИГНАТУРИ

НБКМ: II 6874
НБИВ: 44 $^{1}/_{89}$
БНСИ: 23 / ХР 1

АНОТАЦИЯ: Публикуван е в два варианта – според административното деление на княжеството на 31 декември 1900 г. (с. 1–50) и според Закона за административното деление, утвърден с указ [№ 236] от 16 май 1901 г., и промените, утвърдени с укази № [251], 275, 437, 442, 443, 451 и 452 от 1901 г. [според административното деление на княжеството на 15 декември 1901 г.] (с. 51–100). За отделни населени места са приети всички градове и села и онези махали и колиби, които *„имат отделни свои землища или съставляват от стари времена отделни самостоятелни групи и се смятрят* [разглеждат – б. м. П. М.] *от населението като отделни н[аселени] места, или пък най-сетне отстоят едни от други на едно по-голямо разстояние"* (с. III), както и няколко гари, *„които по големината и населеността си съставляват отделни населени места"* (с. III).

Селищата и в двата варианта са подредени азбучно (с. 3–50 и 53–100): по окръзи (означени с римски цифри); във всеки окръг – по околии (номерирани с арабски цифри); във всяка околия – по общини (с номерация с арабски цифри); във всяка община населените места също са номерирани (с арабски цифри).

Публикувани са 5069 селища – 79 града, 3849 села и 1141 махали и колиби, разпределени в 12 окръга, 71 околии, 1890 общини (с. 102). Изработването на два варианта на списъка е наложено от приетото през 1901 година ново административно деление на страната и *„за удобство"* (с. Ш). Дирекцията на статистиката е била длъжна да изчака издаването от МВР на „Списък на населените места" (тук **Списък 1902 /МВР/**) и затова забавя отпечатването на своя списък (с. Ш). В бележка под линия е указано, че сградите се делят на 3 категории: *1) Сгради, служещи само за живеене; 2) за живеене и същевременно и за други цели; 3) само за други цели* (с. Ш, бел.* под втората колона). След имената на селищата в скоби са записани предишни, двойни или тройни (🕮 с. 7 – с. 60: *Александрово /бивше Оҫмание, Бързици/* и с. 17 – с. 67: *Ветрен /Хисарджик или Ени-кьой/*) названия. Имената в скоби са посочени с бележка *„бивше"* или без нея. Не са означени ударенията им.

За всяко населено място в 2 колони са публикувани данни от преброяването на 31 декември 1900 г., както е показано в **ИЗВАДКАТА**. Те са обобщени по окръзи и околии в отделна таблица (с. 101–102: *„Рекапитулационна таблица за броя на общините, населените места, сградите и жителите по околии /новото административно деление/"*) със сведения и за територията им.

Има сборни села с първия (🕮 с. 15 – с. 74: сборно *село Гложене,* състоящо се от *м. Асен (Хъ̀сен), с. Гложене, м. Зоренишки дол, м. Лозето, м. Топилища*), втория (🕮 с. 33 – с. 80: сборно *село Долна Василица,* състоящо се от *м. Бальова махала, м. Вологарска, м. Герджикова, м. Гьола, м. Трите къщи, м. Шуманска*) и третия (🕮 с. 37 – с. 84: *с. Димовци, м. Брестова, м. Жерговец, м. Червени попови, м. Юрта*) начин на означаване.

В *забележки под текста* (бележки под линия) са посочени: 1. Махали, колиби, местности и чифлици, които се числят към съответното селище от основния списък; 2. Сведения за населени места, заселени след Освобождението; 3. Селища, които са се изселили; 4. Махали и колиби, които вече са се слели с други махали и села; 5. 93 манастира и 69 гари, намиращи се в землищата на съответните градове и села. За гарите е посочено точното разстояние в километри. За повече от манастирите за първи и единствен път (!) е показан броят на населението им при преброяването на 31 декември 1900 г.; 6. Сведения за наименуването на отделни населени места.

В *„Азбучен показател“* (с. 103–124) има стари и нови имена на селищата, но без препратки помежду им. Срещу всяко име са посочени две страници – по една за списъка по старото (с. 3–50) и новото (с. 53–100) административно деление. Знакът звездичка (*) след номера на страницата означава, че името е в *забележките под текста.*

В изданието има и страница с *„Печатни погрешки“* [с. 125].

ИЗВАДКА

с. 14: VI. Окръг Ловеч – с. 71: VII. Окръг Плевен
с. 16: 3. Околия Троян – с. 75: 6. Околия Троян
с. 16 – с. 75:

Наименование на общините и на населените места	Брой на сградите	Брой на жителите
4. Община Видима:		
{ **Сборно село Видима**		
1. м. Габровница	21	107
2. " Горнените	11	47
3. " Гробът	38	205
4. " Дуневци	21	122
5. " Дюгените (Видимска)	39	175
6. " Карювци (Начевска)	8	53
7. " Крантовци[5]	28	152
8. " Курулезите[6]	11	49
9. " Меришница	41	204
10. " Миховци	9	52
11. " Пандуците[7]	27	143
12. " Стърна река	16	70

14. Община Ново село		
{ **Сборно село Ново село**		
1. м. Зла река[14]	247	1304
2. с. Ново село[15]	248	1002
3. м. Черни връх[16]	240	1107
16. Община Острец		
{ **Сборно село Острец**		
1. м. Бегликчиите (Касапите)	5	34
2. " Боголонта[20]	69	361
3. " Боевска[21]	63	363
4. " Касалийска	15	69
5. " Маришница	4	32
6. " Мядна[22]	53	248
7. с. Острец[23]	26	108
8. м. Паздерите	35	192
9. " Събьовска[24]	37	212

[5] С махала Крантовци е слята махала Кънювци

[6] С м. Курулезите е слята м. Мановска.

[7] С м. Пандуците са почти слети махалите: Бахлювци, Пандушка, Салафите, Тарлювци и Тодорани.

[14] Махала Зла река [се] състои от по-малките махали: Барахарите, Боджеците, Гръстовци, Жулювци, Зла река, Иванджиите, Йотовци, Каменно *(Sic.)* бърдо, Каменска лъка (Салапите), Кръстевци, Липака, Мурговци, Пастованите, Пачниците, Сяровци, Тобовци, Футевци, Фъшески и Чоповци.

[15] С. Ново село [се] състои от малките махали: Велчовци, Вълковци, Долни край, Калиа, Касалиите, Крушово, Лъгът, Маряците, Салатите, Селото и Сръбска ливада.

[16] Махала Черни връх [се] състои от по-малките махали Бояджиите, Вълевци, Геневци (Глоговица), Гърдевци, Йочовци, Кривня, Пандевци, Пиперите, Първовци, Ранковци, Свинова поляна, Татарлиите, Тотювци, Цачовци, Чакърите, Шеневци, Шоляците и Щърбаните.

[20] Към махалата Боголонта се числят колибите: Балавурски, Безиргяните, Златевци, Куевци и Стойковци.

[21] Към м. Боевска се числят колибите Боевци.

[22] Към м. Мядна се числят колибите: Кукените, Минковци, Падиш и Реката.

[23] Към с. Острец се числят колибите: Барбулти, Гечовци, Енчовски, Колчевци, Мъневски, Цоневци, Чакъров камък и Чернокожки.

[24] С м. Събьовска са почти слети колибите Ковачите.

КОМЕНТАР: Единствено в този списък е показано населението на манастирите, макар и не на всички.

НАБЛЮДАВАНИТЕ СЕЛИЩА

Ново: Данни от преброяването през 1900 г.

Погрешно интерпретирано име: Каменно бърдо.

ОЦЕНКА: ***

ПОРЕДЕН НОМЕР И ОЗНАЧЕНИЕ: **№ 8. Списък 1906.**

ЗАГЛАВИЕ И ТИРАЖ: Списък на населените места в България. Издаден от Министерството на вътрешните работи. – София : Държ. печ., 1906. – 172 с. [Без сведения за тираж].

СИГНАТУРИ

НБКМ: 45299

НБИВ: 58 $^{8}/_{140}$

БНСИ: 23 (само в дигитализиран вид)

АНОТАЦИЯ: Не е показано към коя дата е съставен. Селищата са подредени по азбучен ред (с. 3–121): по окръзи (неномерирани); във всеки окръг – по околии (номерирани с арабски цифри); във всяка околия – по общини (с единна номерация с арабски цифри за всеки окръг); във всяка община населените места не са номерирани.

Публикувани са 4685 селища – 80 града, 3852 села и 753 махали и колиби, разпределени в 12 окръга, 71 околии, 1893 общини (с. 122). След имената на населените места в скоби са записани предишни (🕮 с. 85: *Борисоград* (Sic.) */бивши Хаджи-Елес/*) или двойни (в редки случаи тройни) названия. Имената в скоби са посочени с бележка „*бивше*“ или без нея. Не са означени ударенията им.

Има сборни села с първия (🕮 с. 58: сборно *село Батулци,* състоящо се от *с. Батулци, м. Дубравата, м. Мишкарете (Трънето), м. Мушат, м. Присоето, м. Сираковци (Съботиновци), м. Слатина*), втория (🕮 с. 75: сборно *село Горна Василица (Капуджик),* състоящо се от *м. Гледжова махала, м. Новата махала, м. Пердова махала*) и третия (🕮 с. 35: *с. Бобошево, м. Въртен камък, м. Кръчино*) начин на означаване.

В бележки под линия са посочени: 1. Махали, колиби, местности и чифлици, които се числят към съответното селище от основния списък; 2. Сведения за населени места, заселени след Освобождението; 3. Селища, които са се изселили; 4. Махали и колиби, които вече са се слели с други села и махали; 5. 96 манастири и 73 гари, които „*отстоят от градовете и селата на не по-малко от 1 километър*“ (с. 122), като за гарите е посочено и точното разстояние в километри; 6. Сведения за наименуването на отделни населени места (🕮 с. 113, бел. 1: *С[ело] Градище, за различие от онова под същото название в Севлиевската околия и понеже се намира близо до р. Осъм, се именува от населението и Осма-Градище или Осмо-Градище*); 7. Данни за двойни имена, които не са показани в скоби в основния списък (🕮 с. 31, бел. 5: [Кнежа /Книжа/] *До Освобождението на България официалното име на селото Кнежа е било Исмаил-бунар, но населението и тогава го е наричало Книжа*).

В „*Азбучен показател*“ (с. 123–172) има стари и нови имена на селищата, но без препратки помежду им.

Не беше открит списък на печатните грешки.

ИЗВАДКА (вж. Приложение, фиг. 1 и 2)

с. 53: Плевенски окръг; с. 60: 6. Троянска околия; с. 61–63:

140. Видимска община:
{ Сборно село Видима
м. Габровница.
" Горнените.

" Гробът.
" Дуневци.
" Дюгените (Видимска).
" Карювци (Начевска).
" Крантовци.[3]
" Курулезите.[4]
" Меришница.
" Миховци.
" Пандуците.[5]
" Стърна река.
150. Новоселска община:
м. Касалийска.
{ Сборно село Ново село
" Зла река.[1]
с. Ново село.[2]
м. Черни връх.[3]
152. Острешка община:
{ Сборно село Острец
м. Бегликчиите (Касапите).
" Боголонта.[7]
" Боевска.[8]
" Маришница.
" Мядна.[9]
с. Острец.[10]
м. Паздерите.
" Събьовска.[11]

---

[3] С м. Крантовци е слята м. Кънювци.

[4] С м. Курулезите е слята м. Мановска.

[5] С м. Пандуците са почти слети м. м. Бахлювци, Пандушка, Салафите, Тарлювци и Тодорани.

[1] М. Зла река [се] състои от по-малките махали: Барахарите, Боджеците, Гръстовци, Жулювци, Зла река, Иванджиците, Йотовци, Каменно *(Sic.)* бърдо, Каменска лъка (Салапите), Кръстевци, Липака, Мурговци, Пастованите, Пачниците, Сяровци, Тобовци, Футевци, Фъшески и Чоповци.

[2] Ново село [се] състои от малките махали: Велчовци, Вълковци, Долни край, Кална, Касалиите, Крушово, Лъгът, Маряците, Салатите, Селото и Сръбска ливада.

[3] М. Черни връх [се] състои от по-малките махали: Бояджиите, Вълевци, Геневци (Глоговица), Гърдевци, Йочовци, Кривня, Пандевци, Пиперите, Първовци, Ранковци, Свинова поляна, Татарлиите, Тотювци, Цачовци, Чакърите, Шеневци, Шоляците и Щърбаните.

[7] Към м. Боголонта се числят к. к. Балавурски, Безиргяните, Златевци, Куевци и Стойковци.

[8] Към м. Боевска се числят к. Боевци.

[9] Към м. Мядна се числят к. к. Кукените, Минковци, Падиш и Реката.

[10] Към с. Острец се числят колибите Барбулти, Гечовци, Енчовски, Колчевци, Мъневски, Цоневци, Чакъров камък и Чернокожки.

[11] С м. Събьовска са почти слети к. Ковачите.

КОМЕНТАР: В списъка има сведения само за имената на селищата и административната им принадлежност.

НАБЛЮДАВАНИТЕ СЕЛИЩА

Ново: Махала Касалийска е прехвърлена в община Ново село.

Погрешно интерпретирано име: Каменно бърдо.

ОЦЕНКА: **

ПОРЕДЕН НОМЕР И ОЗНАЧЕНИЕ: № 9. Списък 1907.

ЗАГЛАВИЕ И ТИРАЖ: Списък на населените места в Княжество България според преброяването на 31 декември 1905 г. – София : Дир. на статистиката, 1907. – 127 с. [Без сведения за тираж].

СИГНАТУРИ

НБКМ: П 1033

НБИВ: не го притежава

БНСИ: 23 / ХР 1

АНОТАЦИЯ: Съставен е според административното деление на княжеството на 31 декември 1905 г. Селищата са подредени азбучно (с. 3–94): по окръзи (означени с римски цифри); във всеки окръг – по околии (номерирани с арабски цифри); във всяка околия – по общини (с номерация с арабски цифри); във всяка община населените места също са номерирани (с арабски цифри).

Публикувани са 5018 селища – 80 града, 3838 села и 1100 махали и колиби, разпределени в 12 окръга, 71 околии, 1893 общини (с. 96). В предговора в 6 точки са изброени промените в броя и статута на населените места, настъпили между двете преброявания – на 31 декември 1900 и на 31 декември 1905 г. В бележка под линия е указано, че сградите се делят на 3 категории: *1) Сгради, служещи само за живеене; 2) за живеене, а същевременно и за други цели; 3) само за други цели* (с. 1, бел.* под втората колона). След имената на селищата в скоби са записани предишни, двойни (🕮 с. 88: *Стамболово /бивше Долни Турчета/*) или тройни (🕮 с. 68: *Козаревец /Кечилер-махле, Явузларе/*) названия. Имената в скоби са посочени с бележка *„бивше“* или без нея. Не са означени ударенията им. Промени в имената, станали след преброяването на 31 декември 1905 г. (най-много са в Старозагорски окръг), също са отразени в списъка.

За всяко селище в 2 колони са публикувани данни от преброяването на 31 декември 1905 г., както е показано в **ИЗВАДКАТА**. В броя на сградите са включени само първите две категории: 1) *Сгради, служещи, само за живеене*; 2) *Сгради, служещи и за живеене и за други цели* (с. 1). Данните са обобщени по окръзи и околии в отделна таблица (с. 95–96: *„Рекапитулационна таблица за броя на общините, населените места, сградите и жителите по околии“*), където има сведения и за територията им.

Отбелязани са сборни села с първия (🕮 с. 45: сборно *село Джурово,* състоящо се от *м. Беляновец, с. Джурово, м. Мишковци*), втория (🕮 с. 45: сборно *село*

Шумнене, състоящо се от *м. Драгоица, м. Ламбевска, м. Пали лула*) и третия (🕮 с. 83: *с. Стеврек, м. Пирелери, м. Хаджи-Ахматлари*) начин на означаване.

В *забележки под текста* (бележки под линия) са посочени: 1. Махали, колиби, местности и чифлици, които се числят към съответното селище от основния списък; 2. Населени места, които са се изселили; 3. Махали и колиби, които вече са се слели с други села и махали; 4. Манастири и гари, намиращи се в землищата на съответните градове и села; 5. Сведения за наименуването на отделни населени места.

В *„Азбучен показател“* (с. 97–126) има стари и нови имена на селищата, но без препратки помежду им. Знакът звездичка (*) след номера на страницата означава, че името е в *забележките под текста.*

В книгата има публикувани *„Печатни погрешки“* [с. 127].

ИЗВАДКА

с. 40: VII. ОКРЪГ ПЛЕВЕН; с. 45: 6. Околия Троян; с. 46–47:

Наименование на общините и на населените места	Брой на сградите	Брой на жителите
4. Община Видима		
{ Сборно село Видима		
1. м. Габровница	20	97
2. " Горнените	10	38
3. " Гробът	41	208
4. " Дуневци	22	124
5. " Дюгените (Видимска)	35	169
6. " Карювци (Начевска)	9	46
7. " Крантовци[8]	2	42
8. " Курулезите[9]	3	44
9. " Меришница	44	192
10. " Миховци	9	54
11. " Пандуците[10]	28	158
12. " Стърна река	51	198
14. Община Ново село		
1. м. Касалийска	17	71
{ Сборно село Ново село		
2. " Зла река[1]	249	1381
3. с. Ново село[2]	255	1068
4. м. Черни връх[3]	222	1088
16. Община Острец		
{ Сборно село Острец		
1. м. Бегликчиите (Касапите)	6	35
2. " Боголонта[7]	69	394

3. " Боевска[8]	16	96
4. " Маришница	4	34
5. " Мядна[9]	31	166
6. с. Острец[10]	90	501
7. м. Паздерите	32	193
8. " Събьовска[11]	36	230

[8] С махала Крантовци е слята и махала Къньовци

[9] С м. Курулезите е слята махала Мановска.

[10] С м. Пандуците са почти слети махалите Бахлювци, Пандушка, Салафите, Тарлювци и Тодорани.

[1] Махала Зла река се състои от по-малките махали: Барахарите, Боджеците, Грътовци, Жулювци, Зла река, Иванджиците, Йотовци, Камено бърдо, Каменска лъка (Салапите), Кръстевци, Липака, Мурговци, Пастованите, Пачниците, Сяровци, Тобовци, Футевци, Фъшески и Чоповци.

[2] Селото Ново село се състои от малките махали: Велчовци, Вълковци, Долни край, Калиа, Касалиите, Крушово, Лъгът, Маряците, Салатите, Селото и Сръбска ливада.

[3] Махалата Черни връх се състои от по-малките махали: Бояджиите, Вълевци, Геневци (Глоговица), Гърдевци, Йочовци, Кривня, Пандевци, Пиперите, Първовци, Ранковци, Свинова поляна, Татарлиите, Тотювци, Цачовци, Чакърите, Шеневци, Шоляците и Щърбаните.

[7] Към махалата Боголонта се числят колибите: Балавурски, Безиргяните, Златевци, Куевци и Стойковци.

[8] Към махалата Боевска се числят колибите Боевци.

[9] Към махалата Мядна се числят колибите: Кукените, Минковци, Падиш и Реката.

[10] Към с. Острец се числят колибите: Барбулти, Гечовци, Енчовски, Колчевци, Мъневски, Цоневци, Чакъров камък и Чернокожки.

[11] С м. Събьовска са почти слети колибите Ковачите.

КОМЕНТАР: Ранен списък, издаден от Дирекция на статистиката, съдържащ сведения само за броя на сградите и населението.

НАБЛЮДАВАНИТЕ СЕЛИЩА

Ново: Данни от преброяването през 1905 г.

ОЦЕНКА: ***

ПОРЕДЕН НОМЕР И ОЗНАЧЕНИЕ: № 10. Списък 1911.

ЗАГЛАВИЕ И ТИРАЖ: Списък на населените места в България. Издаден от Министерството на вътрешните работи и народното здраве. – София : Държ. печ., 1911. – 184 с. [Без сведения за тираж].

СИГНАТУРИ

НБКМ: 45305
НБИВ: 55 $^{6}/_{142}$, II 46797
БНСИ: 23 / ХР 1

АНОТАЦИЯ: Не е указано към коя дата е съставен. Селищата са подредени азбучно (с. 3–130): по окръзи (неномерирани); във всеки окръг – по околии (номерирани с арабски цифри); във всяка околия – по общини (с единна номерация с арабски цифри за всеки окръг); във всяка община населените места не са номерирани.

Публикувани са 4686 селища – 80 града, 3853 села и 753 махали и колиби, разпределени в 12 окръга, 71 околии, 2122 общини (с. 131). След имената на населените места в скоби са записани предишни, двойни (🕮 с. 91: *Долни Мъдреци /бивше Долно Софуларе/*) или тройни (🕮 с. 89: *Дебър /бивше Дервент, Енимахле/*) названия. Имената в скоби са посочени с бележка „*бивше*“ или без нея. Не са означени ударенията им.

Има сборни села с първия (🕮 с. 61: сборно *село Голяма Брестница,* състоящо се от *к. Беровци, к. Бели камък, с. Голяма Брестница, к. Илиевци, к. Могилата, к. Под зъба, к. Сурвански дол*), втория (🕮 с. 63: сборно *село Гумощник,* състоящо се от *м. Гумощнярска, м. Джокари, м. Мачковци*) и третия (🕮 с. 52: *с. Чурен, м. Кехайов чифлик, м. Скобелево*) начин на означаване.

В бележки под линия са посочени: 1. Махали, колиби, местности и чифлици, които се числят към съответното селище от основния списък; 2. Сведения за населени места от основния списък, заселени след Освобождението; 3. Селища, които са се изселили; 4. Махали и колиби, които вече са се слели с други села и махали; 5. 96 манастира и 77 гари, които „*отстоят от градовете и селата на не по-малко от 1 километър*“ (с. 131), като за гарите е посочено и точното разстояние в километри.

В „*Азбучен показател*“ (с. 133–184) има стари и нови имена на селищата, но без препратки помежду им.

„*Печатни погрешки*“ са публикувани на с. 132.

ИЗВАДКА

с. 55: Плевенски окръг; с. 63: 6. Троянска околия; с. 63–65:

157. Видимска община:
{ Сборно село Видима
м. Габровница.
" Горнените.
" Гробът.
" Дуневци.
" Дюгените (Видимска).
" Карювци (Начевска).
" Крантовци.[5]
" Курулезите.[6]
" Миховци.
" Пандуците.[7]
" Стърна река.
167. Новоселска община:
м. Касалийска.
{ Сборно село Ново село
" Зла река.[4]
с. Ново село.[5]
м. Черни връх.[6]
169. Острешка община:

{ Сборно село Острец
м. Бегликчиите (Касапите).
" Боголонта.[10]
" Боевска.[11]
" Маришница.[12]
" Мядна.[13]
с. Острец.[14]
м. Паздерите.
" Събьовска.[15]

[5] С м. Крантовци е слята м. Кънювци.

[6] С м. Курулезите е слята м. Мановска.

[7] С м. Пандуците са почти слети м. м. Бахлювци, Пандушка, Салафите, Тарлювци и Тодорани.

[4] М. Зла река [се] състои от по-малките махали: Барахарите, Боджеците, Гръстовци, Жулювци, Зла река, Иванджиците, Йотовци, Каменно *(Sic.)* бърдо, Каменска лъка (Салапите), Кръстевци, Липака, Мурговци, Пастованите, Пачниците, Сяровци, Тобовци, Футевци, Фъшески и Чоповци.

[5] Ново село [се] състои от малките махали: Велчовци, Вълковци, Долни край, Кална, Касалиите, Крушово, Лъгът, Маряците, Салатите, Селото и Сръбска ливада.

[6] М. Черни връх [се] състои от по-малките махали: Бояджиите, Вълевци, Геневци (Глоговица), Гърдевци, Йочовци, Кривня, Пандевци, Пиперите, Пъровци, Ранковци, Свинова поляна, Татарлиите, Тотювци, Цачовци, Чакърите, Шеневци, Шоляците и Щърбаните.

[10] Към м. Боголонта се числят к. к. Балавурски, Безиргяните, Златевци, Куевци, Нацикът и Стайковци.

[11] Към м. Боевска се числят к. Боевци.

[12] По-рано м. Маришница бе разделена на две части: едната към с. Видима, а другата към с. Острец.

[13] Към м. Мядна се числят к. к. Кукените, Минковци, Падиш и Реката.

[14] Към с. Острец се числят колибите Барбулти, Гечовци, Енчовски, Колчевски *(Sic.)*, Мъневски, Цоневци, Чакъров камък и Чернокожки.

[15] С м. Събьовска са почти слети к. Ковачите.

КОМЕНТАР: Списъците, издадени от Министерството на вътрешните работи, съдържат данни само за имената и административната принадлежност на населените места. Но тяхната висока стойност се открива в понякога различните, в сравнение със списъците, издадени от Главна дирекция на статистиката, бележки под линия. **Списък 1911** е последният, издаден от МВРНЗ, и съдържа най-голям обем бележки под линия. Затова е най-пригоден за сравнения на данните с тези от списъците, отпечатани от статистическото ведомство.

НАБЛЮДАВАНИТЕ СЕЛИЩА

За първи път: Има само една махала Маришница в състава на община Острец[32].

Погрешно интерпретирани имена: Каменно бърдо, Колчевски.

ОЦЕНКА: ***

---

[32] С Указ № 20 от 13 януари 1911 г. – *Държавен вестник*, XXXIII, № 26, 4 февр. 1911, с. 2, махала Меришница се отцепва от Видимска община и се присъединява към Острешката община. По този начин махалите Меришница и Маришница се сливат под името Маришница, която остава в Острешка община.

ПОРЕДЕН НОМЕР И ОЗНАЧЕНИЕ: № 11. Списък 1912.

ЗАГЛАВИЕ И ТИРАЖ: Списък на населените места в Царство България според преброяването на 31 декември 1910 година. – София : Глав. дир. на статистиката, 1912. – III, 71 с. [Без сведения за тираж].

СИГНАТУРИ

НБКМ: II 4827
НБИВ: 64 $^1/_{12}$
БНСИ: 23 / XP 1

АНОТАЦИЯ: Съставен е според административното деление на царството на 31 декември 1910 г. Селищата са подредени азбучно (с. 1–52): по окръзи (означени с римски цифри); във всеки окръг – по околии (номерирани с арабски цифри); във всяка околия – по общини (с номерация с арабски цифри); във всяка община населените места също са номерирани (с арабски цифри).

Публикувани са 5018 селища – 80 града, 3839 села и 1099 махали и колиби, разпределени в 12 окръга, 71 околии, 2062 общини (с. 54). В предговора в четири точки са изброени промените в броя и статута на населените места, настъпили между двете преброявания – на 31 декември 1900 и на 31 декември 1905 г. Към данните за броя на фактическото население (*което на 31 декември 1910 г. към 12 часа през нощта е било заварено и преброено в дадено населено място*), което единствено се е показвало в списъците на населените места при предишните преброявания, са прибавени и данни за *местното* или *осед[на]лото население* (*което обикновено живее и се числи към дадено място*) (с. III). В бележка под линия е указано, че сградите се делят на 3 категории: *1) Сгради, служещи само за живеене; 2) за живеене, а същевременно и за други цели; 3) само за други цели* (с. III, бел.**). След имената на селищата в скоби са записани предишни (🕮 с. 37: *Николаево /бивше Ешекчии/*), двойни или тройни (🕮 с. 39: *Княз Александрово /Коруджиево, Юнуз-беюк/*) названия. Имената в скоби са посочени с бележка *„бивше“* или без нея. Не са означени ударенията им. В основния текст *„поставеният след населеното място знак * (звездичка), показва, че това населено място е център на общината“* (с. III).

За всяко населено място в 3 колони са публикувани данни от преброяването на 31 декември 1910 г., както е показано в **ИЗВАДКАТА**. В броя на сградите са включени само първите две категории: 1) *Сгради, служещи, само за живеене*; 2) *Сгради, служещи и за живеене и за други цели* (с. III; вж. също и с. 1, бел.*). Данните са обобщени по окръзи и околии в отделна таблица (с. 53–54: *„Рекапитулационна таблица. Брой на общините, населените места, сградите и жителите по околии и окръзи“*), където има сведения и за територията им.

Сборните села са означени по трите начина – първия (🕮 с. 24: сборно *село Равнище*, състоящо се от *м. Балабанска, м. Грозьов дол, с. Равнище)*, втория (🕮 с. 31: сборно *село Очуша*, състоящо се от *м. Каменчанска, м. Кесебирска, м. Кулева, м. Кьосева, м. Мартинска, м. Шатарова, м. Шехтова*) и третия (🕮 с. 20: *с. Върбово, м. Калевица, м. Сливово*).

В *забележки под текста* (бележки под линия) са посочени: 1. Махали, колиби, местности, чифлици, *заселища* и ханове, които се числят към съответното селище от основния списък; 2. Населени места, които са се изселили, при някои – с годините на изселване; 3. Бележки за новозаселени селища, при някои – с годините на заселване; 4. Махали и колиби, които вече са се слели с други села и махали; 5. 85 манастира, за някои от тях са посочени и двойните им названия (🕮 с. 31, бел. 22: ... *се намира манастирът „Св. Св. Кирил и Методий“, наричан „Св. Крал“*), и 82 гари, които отстоят от градовете и селата на не по-малко от 1 километър, без посочване на точното разстояние; 6. Данни за административно-териториални промени, настъпили след предишното преброяване през 1905 г.; 7. Сведения за няколко селища в околиите Балчик и Добрич, стопанисвани като частни чифлици (🕮 с. 5, бел.* и с. 6, бел.*); 8. Сведения за наименуването на отделни населени места; 9. Исторически и демографски бележки за някои от селищата (🕮 с. 39, бел. 5: *Селото Брястово се състои от две махали (Горна и Долна), които отстоят една от друга на около 2 километра. В турско време едната махала се наричала с. Кара-агач-горно, а другата (източната) – с. Кара-агач-долно. Жителите на Долна махала са били турци; те след Освобождението на България се изселили, а на тяхно място са се заселили българи*); 10. Двойни имена на населени места, които не са показани в основния текст (🕮 с. 2, бел. 14: *Селото Мокрен се е именувало и Кьопеклии*).

В *„Азбучен показател“* (с. 55–69) има стари и нови имена на селищата, но без препратки помежду им. Знакът звездичка (*) след номера на страницата означава, че името е в *забележките под текста.*

Отбелязани са и *„Печатни погрешки“* [с. 71].

ИЗВАДКА

с. 21: VII. Окръг Плевен; с. 25: 6. Околия Троян

Общини и населени места	Брой на страдите	Брой на жителите	
		Местно (оседло)	Налично (присъстващо)
		население	
4. Община Видима:			
{ Сборно село Видима			
1. м. Габровница	20	105	105
2. " Горнените	11	41	41
3. " Гробът	41	219	217
4. " Дуневци	27	126	128
5. " Дюгените (Видимска)	43	191	189
6. " Карювци (Начевска)	8	42	42
7. " Крантовци[8]	10	51	52

8. " Курулезите[9]	9	53	53
9. " Маришница	39	202	199
10. " Миховци	11	65	66
11. " Пандуците[10]	28	176	176
12. " Стърна река	38	175	173
14. Община Ново село:			
1. м. Касалийска	16	77	76
{ Сборно село Ново село			
2. " Зла река[15]	248	1341	1343
3. с. Ново село[16]	243	1012	1008
4. м. Черни връх[17]	221	1099	1086
16. Община Острец:			
{ Сборно село Острец			
1. м. Бегликчиите (Касапите)	6	42	42
2. " Боголонта[21]	70	382	376
3. " Боевска[22]	13	79	77
4. " Маришница	6	40	40
5. " Мядна[23]	28	129	128
6. с. Острец[24]	102	536	531
7. м. Паздерите	33	209	202
8. " Събьовска[25]	39	219	214

---

[8] С м. Крантовци е слята м. Кънювци.

[9] С м. Курулезите е слята м. Мановска.

[10] С м. Пандуците са почти слети махалите Бахлювци, Пандушка, Салафите, Тарлювци и Тодорани.

[15] Махала Зла река се състои от по-малките махали: Барахарите, Боджеците, Гръстовци, Жулювци, Зла река, Иванджиците, Йотовци, Камено бърдо, Каменска лъка (Салапите), Кръстевци, Липака, Мурговци, Пастованите, Пачниците, Сяровци, Тобовци, Футевци, Фъшески и Чоповци.

[16] Село Ново село се състои от малките махали Велчовци, Вълковци, Долни край, Калпа, Касалиите, Крушово, Лъгът, Маряците, Салатите, Селото и Сръбска ливада.

[17] Махала Черни връх се състои от по-малките махали Бояджиите, Вълевци, Геневци (Глоговица), Гърдевци, Йочовци, Кривня, Пандевци, Пиперите, Пъровци, Ранковци, Свинова поляна, Татарлиите, Тотювци, Цачовци, Чакърите, Шеневци, Шоляците и Щърбаните.

[21] Към махала Боголонта се числят колибите Балавурски, Безиргяните, Златевци, Куевци, Нацикът и Стойковци.

[22] Към махала Боевска се числят колибите Боевци.

[23] Към махалата Мядна се числят колибите Кукените, Минковци, Падиш и Реката.

[24] Към селото Острец се числят колибите Барбулти, Гечовци, Енчовски, Колчевци, Мъневски, Цоневци, Чакъров камък и Чернокожки.

[25] С махала Събьовска са почти слети колибите Ковачите.

КОМЕНТАР: Новото в списъка е публикуването на данни както за наличното, така и за местното (осед[на]лото) население от преброяването през 1910 г.

НАБЛЮДАВАНИТЕ СЕЛИЩА

Ново: Данни от преброяването през 1910 г.

Нова интерпретация на име: Маришница – име на махалата в община Видима, което в предишните издания е изписвано Меришница.

За последен път: Има две махали с името Маришница – в общините Видима и Острец, тъй като списъкът е съставен по административното деление към 31 декември 1910 г., когато те все още не са слети в една (вж. **Списък 1911**); к. Боевци към м. Боевска.

ОЦЕНКА: ***

ПОРЕДЕН НОМЕР И ОЗНАЧЕНИЕ: № 12. Списък 1915.

ЗАГЛАВИЕ И ТИРАЖ: Списък на населените места в новоприсъединените към царството земи. Издаден от Министерството на вътрешните работи и народното здраве. – София : Държ. печ., 1915. – 49 с. [Без сведения за тираж].

СИГНАТУРИ

НБКМ: 520147
НБИВ: 66 $^{9}/_{21}$
БНСИ: 23 (само в дигитализиран вид)

АНОТАЦИЯ: Не е показано към коя дата е съставен. Населените места са подредени азбучно (с. 3–33): по окръзи (неномерирани); във всеки окръг – по околии (номерирани с арабски цифри); във всяка околия – по общини (с номерация с арабски цифри); във всяка община селищата не са номерирани.

Не е показан броят на новоприсъединените населени места, но е видно, че са разпределени в 5 окръга – Бургаски, Гюмюлджински[33], Пловдивски, Старозагорски и Струмишки. След имената на селищата в скоби са записани предишни (🕮 с. 25: *Свиленград /Мустафа-паша/*) или двойни (🕮 с. 28: *Кърланово /Златков чифлик/*) названия. Не са означени ударенията им.

Има сборни села с първия (🕮 с. 24: сборно *село Кърлар-Хорозлар,* състоящо се от *м. Кърлар, м. Хорозлар*), втория (🕮 с. 32: сборно *село Игуменец,* състоящо *се* от *м. Баскалци, м. Боравичени, м. Воденицата, м. Гега, м. Горчево, м. Долни край, м. Зойчене, м. Кукурахцово, м. Мечково, м. Робово, м. Учкунци, м. Чурилово*) и третия (🕮 с. 17: *с. Старо село (Кючук-Арда), м. Орловица, м. Стърница, м. Чифлика)* начин на означаване.

В бележки под линия са посочени: 1. Махали, колиби и чифлици, които се числят към съответното селище от основния списък; 2. Сведения за населени места от основния списък, които са опожарени, разрушени, запустели или жителите им са се изселили; 3. Сведения за новозаселени селища; 4. Гари, които *„отстоят от градовете и селата на не по-малко от един километър“* (с. 2) с посочено точното разстояние в километри.

В *„Азбучен показател“* (с. 35–49) има стари и нови имена на селищата, но без препратки помежду им. Не беше открит списък на печатните грешки.

---

[33] Градът и окръгът са написани Гюмюлджина и Гюмюлджински. След това градът е известен с името Гюмюрджина и с гръцкия вариант Комотини (вж.: **Кираджиев, Светлин.** Енциклопедия География на света. С., ИК „Петър Берон“, 2001, с. 103).

ИЗВАДКА

с. 3: Бургазки *(Sic.)* окръг
1. Василикоска околия
1. Ахтополска община:
    г. Ахтопол
    с. Варвара
    „ Каланджа...
3. Василикоска община:
    г. Василико
    с. Потурнак...
6. Резовска община:
    с. Резово

КОМЕНТАР: Списъкът се явява продължение на **Списък 1911.** Представя имената и административната принадлежност на селищата в новоприсъединените земи, което носи допълнително една звездичка към оценката. Не всички от изброените селища впоследствие остават в границите на България.

НАБЛЮДАВАНИТЕ СЕЛИЩА

Не фигурират в списъка.

ОЦЕНКА: ****

ПОРЕДЕН НОМЕР И ОЗНАЧЕНИЕ: **№ 13. Списък 1921.**

ЗАГЛАВИЕ И ТИРАЖ: Списък на населените места в Царство България от Освобождението (1879) до 1910 година. (Сравнителен историко-етнографски преглед). – София : Глав. дир. на статистиката, 1921. – XXIII, 564 с. [Без сведения за тираж].

Рец.: **А. Иширков**. Имената на нашите селища. – *Слово*, I, № 83, 22 юли 1922.

СИГНАТУРИ

НБКМ: II 6873
НБИВ: 66 $^{1}/_{75}$
БНСИ: 23 / ХР 1

АНОТАЦИЯ: Включва всички селища, които са съществували в България от 1879 до края на 1910 година. Според Предговора, подписан от главния директор на статистиката Кирил Г. Попов[34], списъкът е започнал да се печата през 1914 година, но късното му завършване *„се дължи на преживените войни и на затрудненията, създадени от тях за службата както в Дирекцията на статистиката, така и в Държавната печатница“* (с. IV).

Населените места са подредени азбучно и са номерирани (с. 3–554). Публикувани са 5354 селища, без уточнение колко от тях са градове, села, махали, колиби и др. Има и обстойни исторически бележки *„Административното деление на*

---

[34] *Кирил Георгиев Попов* (1870–1927) – икономист-статистик и математик, дописен член на БАН (1919), професор в Свободния университет (1920). Управляващ Дирекцията на статистиката от 23 май 1903 до 2 юли 1903 г., директор (след 1910 г. главен директор) на Главна дирекция на статистиката от 28 януари 1908 до 6 май 1927 г.

България" (с. V–XXI). В тях е отделено внимание и на промените на имената на населените места:

> *Имената на общините и на отделните селища, също като тия на хората, са тяхно изключително наследство; никому не е позволено да се бърка в тях и даже самият закон не бива да ги изменява произволно. Както не може да се променя името на едно лице, така също не бива да се променяват и имената на населените места. Ако има някакво съмнение или неясност относително названието на някоя община, село, колиби и пр., трябва да се проследи развитието им до техния произход, и по тоя начин ще може да се отстрани всяко съмнение.*
>
> *С религиозен респект трябва да се отнасяме към старите форми и имена на населените места, когато те са осветени от обичая и времето. Имената на градовете и селата имат право на същия респект, както и наследствените, фамилните имена. От историческо гледище името на дадено населено място има капитално значение; защото това име, обикновено, резюмира произхода на заселището. Чрез етимологията си то хвърля силна светлина върху примитивния състав на селището, а чрез своята първична форма същото показва донякъде на кое племе, на коя раса и народност са принадлежали първите му жители...*
>
> *У нас е установено със закона от 7.XII.1902 год., че „променяване имената на градовете, селата, махалите и колибите става по законодателен ред". Правилникът за общините допълва още, че общинските съвети не бива да вземат решение за преименуване градове, села, махали и колиби, чиито имена са чисто български, освен когато има и други със същите имена; при преименуване градове, села, колиби и махали, чиито имена са на чужд език, предпочитат се българските преводи на тия имена. Същият предвижда освен това, щото имената на населените места (градове, села, махали и колиби) да се пишат във всички официални актове точно тъй, както са напечатани в най-новоиздадения от Министерството на вътрешните работи списък на населените места в държавата* (с. XX–XXI).

В същите исторически бележки са публикувани таблици „*Брой на общините, населените места, сградите и жителите по околии и окръзи, според преброяването на 31 декември...*" – за 1887 г. (с. X); за 1892 г. (с. XI); за 1900 г. (с. XV–XVI); за 1905 г. (с. XVI–XVIII); за 1910 г. (с. XVIII–XIX). По същество само първата таблица съдържа нова информация – за преброяването през 1887/8 г., след което няма издаден „Списък на населените места". За останалите години има публикувани данни в **Списък 1894**, **Списък 1902 (Стат)**, **Списък 1907** и **Списък 1912**. Таблиците (в последните три списъка именувани „*Рекапитулационна таблица...*") са описани в анотациите на съответните издания.

След имената на селищата в скоби са записани предишни (🕮 с. 82, № 781: *Войводово /б. Паша-кьой/*), двойни (🕮 с. 195, № 1883: *Жерговец /Тоянлъ/*) или тройни (🕮 с. 397, № 3844: *Ра́бово /Абдул-Кадир, Ходжа-кьой/*) названия. Имената в скоби са с бележки „*б.*", „*бивше*" или без тях. Не са означени ударенията им. При всяко населено място е посочено с какво име е записано при шестте преброявания, дори и да става дума за незначителни разлики (🕮 с. 51, № 501: *Бръneците* – **1880:** *Бръняците;* **1887** и **1892:** *Бръnеци;* **1900, 1905** и **1910:** *Бръnеците*).

Данните за всяко селище са представени в таблица с 15 колони и 6 реда. Колоните оформят графите: **1.** Години на преброяванията; **2.** Всичко жители (фактическо или налично население); от тях: **3.** Българи; **4.** Помаци; **5.** Турци; **6.** Татари; **7.** Гагаузи; **8.** Гърци; **9.** Евреи; **10.** Цигани; **11.** Други разни и непоказани; Административната принадлежност на селището към датата на преброяването: **12.** Община; **13.** Околия; **14.** Окръг; **15.** Забележки. По редове са публикувани данни за преброяванията на: (**1.**) [31 декември] 1880 г. (за селищата от Южна България [Източна Румелия] – [31 декември] 1884 г.); (**2.**) [31 декември] 1887 г.; (**3.**) [31 декември] 1892 г.; (**4.**) [31 декември] 1900 г.; (**5.**) [31 декември] 1905 г.; (**6.**) [31 декември] 1910 г. За първите три преброявания има данни, че са на следващия ден: 1 януари 1881 г. – вж. тук **Списък 1885** (за селищата от Южна България [Източна Румелия] – 1 януари 1885 г.); 1 януари 1888 г.; 1 януари 1893 г. – вж. тук **Списък 1894**. Не става ясно защо са посочени предходните години. По технически причини тук не са показани колоните от **3.** до **11.**

За да се добие пълна представа за предлаганата информация, в Приложение, фиг. 3 и 4 са поместени факсимилета на таблиците за две от селищата – м. Дюгените (Видимска) и м. Зла река.

В **Списъка** няма сборни села, оградени отпред със знак голяма скоба { , както е в предходните издания. Всяка тяхна съставна част – село, махала или колиби е представена самостоятелно.

В *„Забележки“* са изброени: 1. Местности, махали, колиби, манастири и гари, които се числят към съответното селище; 2. Сведения за първите три преброявания, когато някои села, махали и колиби са броени заедно с други населени места; 3. *Всички преименувания, направени по административен или законодателен ред, с номер и дата на съответната административна разпоредба*; 4. *Сведения за новозаселени или изселени селища, като по възможност е посочена годината или времето на заселването или изселването, произходът на новозаселилите се жители, както и местоизселването на изселилите се;* 5. Сведения за наименуването на отделни населени места (🕮 с. 67, № 648: *Бело-Копитово (Кауклии)*, бел. 1: *Преименувано на името на началн[ика] на бивакуващите през Руско-турската война в това село руски войски – Белокопитов;* 🕮 с. 68, № 659: *Белчево*, бел. 1: *Образувано от селата Араб-махле и Суютлии, слети в едно село под название „Белчево“ за увековечаване паметта на загиналия министър Христо Белчев*[35] */ук[аз] № 89 от 15 февруари 1893 г./*). Когато бележките са по-обемни, са публикувани отдолу под шестия ред, на ширината на цялата таблица. За онагледяване на последното в Приложение, фиг. 4 е поместено факсимиле на таблицата за м. Зла река, в която бележките са по-дълги и са подредени по този начин.

---

[35] *Христо Белчев* (1857–1891) – държавен деец, финансист и поет. Министър на финансите в правителство № 15 на Стефан Стамболов от 2 ноември 1890 до 15 март 1891 г., когато става жертва на атентат срещу министър-председателя. Съпруг на поетесата Мара Белчева.

В *„Азбучен показател“* (с. 551–561) са включени: а) *старите названия на отделни (самостойни) населени места, впоследствие преименувани и поместени в текста на списъка според сегашните им имена*; б) (означени в курсив) *названията на местности, колиби, махали и пр[очие] (части от отделни населени места), които се срещат в забележките към текста на списъка.*

В изданието има публикувани и *„Печатни погрешки“* (с. 563–564).

ИЗВАДКА

с. 31:

Наименование на населените места (г. = град; гц. = градец; с. = село; м. = махала; к. = колиби)	Година на преброяванията	Всичко жители (фактическо или налично население)	Към датата на преброяването населеното място се е числило към			Забележки
			община	околия	окръг	
307. м. Бегликчиите (Касапите)[1]						
м. Бегликчиите ...	1880	[2]	Ново село	Севлиево	Севлиево	[1] Именува се с двете имена. [2] Броени изобщо в с. Ново село. [3] Броени изобщо в с. Острец.
м. Бегликчиите ...	1887	[3]	Острец	Троян	Ловеч	
м. Бегликчиите ...	1892	[3]	"	"	"	
м. Бегликчиите ...	1900	34	"	"	Плевен	
м. Бегликчиите ...	1905	35	"	"	"	
м. Бегликчиите ...	1910	42	"	"	"	

с. 40:

394. м. Боголонта						
м. Боголонта	1880	[1]	Ново село	Севлиево	Севлиево	
м. Боголонта	1887	[2]	Острец	Троян	Ловеч	
м. Боголонта	1892	[2]	"	"	"	
м. Боголонта[3] ...	1900	361	"	"	Плевен	
м. Боголонта	1905	394	"	"	"	
м. Боголонта	1910	376	"	"	"	

[1] Показани към с. Ново село. – [2] Показани към с. Острец. – [3] Към махала Боголонта се числят колибите Балавурски, Базиргяните, Златевци, Куевци, Нацикът и Стойковци.

с. 41:

404. м. Боевска[1]						
м. Боевска	1880	[2]	Ново село	Севлиево	Севлиево	
м. Боевска	1887	[3]	Острец	Троян	Ловеч	
м. Боевска	1892	[3]	"	"	"	
м. Боевска	1900	363	"	"	Плевен	
м. Боевска	1905	96	"	"	"	
м. Боевска	1910	77	"	"	"	

[1] Към м. Боевска се числят колибите Боевци. – [2] Показани към с. Ново село. – [3] Показани към с. Острец.

с. 91:

874. м. Габровница						
м. Габровница	1880	[1]	Ново село	Севлиево	Севлиево	[1] Броени общо в с. Ново село.
м. Габровница	1887	[1]	"	Троян	Ловеч	
м. Габровница	1892	[1]	"	"	"	
м. Габровница	1900	107[1]	Видима	"	Плевен	
м. Габровница	1905	97	"	"	"	
м. Габровница	1910	105	"	"	"	

с. 112:

1075. м. Горнените						
м. Горнените	1880	[1]	Ново село	Севлиево	Севлиево	[1] Броени общо в с. Ново село.
м. Горнените	1887	[1]	"	Троян	Ловеч	
м. Горнените	1892	[1]	"	"	"	
м. Горнените	1900	47	Видима	"	Плевен	
м. Горнените	1905	38	"	"	"	
м. Горнените	1910	41	"	"	"	

с. 122:

1181. м. Гробът						
м. Гробът	1880	[1]	Ново село	Севлиево	Севлиево	[1] Броени общо в с. Ново село
м. Гробът	1887	[1]	"	Троян	Ловеч	
м. Гробът	1892	[1]	"	"	"	
м. Гробът	1900	205	Видима	"	Плевен	
м. Гробът	1905	208	"	"	"	
м. Гробът	1910	217	"	"	"	

с. 173:

1675. м. Дуневци						
м. Дуневци	1880	[1]	Ново село	Севлиево	Севлиево	[1] Броени общо в с. Ново село.
м. Дуневци	1887	[1]	"	Троян	Ловеч	
м. Дуневци	1892	[1]	"	"	"	
м. Дуневци	1900	122	Видима	"	Плевен	
м. Дуневци	1905	124	"	"	"	
м. Дуневци	1910	128	"	"	"	

с. 180: (вж. Приложение, фиг. 3).

1740. м. Дюгените (Видимска)[1]						
м. Дюгените	1880	[2]	Ново село	Севлиево	Севлиево	[1] Именува се и с двете имена. [2] Броени общо в с. Ново село.
м. Дюгените	1887	[2]	"	Троян	Ловеч	
м. Дюгените	1892	[2]	"	"	"	
м. Дюгените	1900	175	Видима	"	Плевен	
м. Дюгените	1905	169	"	"	"	
м. Дюгените	1910	189	"	"	"	

с. 201: (вж. Приложение, фиг. 4).

1932. м. Зла река[1]						
м. Зла река	1880	[2]	Ново село	Севлиево	Севлиево	
м. Зла река	1887	[2]	"	Троян	Ловеч	
м. Зла река	1892	[2]	"	"	"	
м. Зла река	1900	1304	"	"	Плевен	
м. Зла река	1905	1381	"	"	"	
м. Зла река	1910	1343	"	"	"	

[1] Махала Зла река се състои от по-малките махали Барахарите, Боджеците, Гръстовци, Жулювци, Зла река, Иванджиците, Йотовци, Камено бърдо, Каменска лъка (Салапите), Кръстевци, Липака, Мурговци, Пастованите, Пачниците, Сяровци, Тобовци, Футевци, Фъшески и Чоповци. – [2] Броени общо в с. Ново село.

с. 242:

2322. м. Карювци (Начевска[1])						
м. Карювци	1880	[2]	Ново село	Севлиево	Севлиево	[1] Именува се с двете имена. [2] Броени общо в с. Ново село.
м. Карювци	1887	[2]	"	Троян	Ловеч	
м. Карювци	1892	[2]	"	"	"	
м. Карювци	1900	53	Видима	"	Плевен	
м. Карювци	1905	46	"	"	"	
м. Карювци	1910	42	"	"	"	

с. 242:

2323. м. Касалийска						
м. Касалииска	1880	[1]	Ново село	Севлиево	Севлиево	[1] Броени общо в с. Ново село. [2] Броени общо в с. Острец.
м. Касалииска	1887	[2]	Острец	Троян	Ловеч	
м. Касалииска	1892	[2]	"	"	"	
м. Касалииска	1900	69	"	"	Плевен	
м. Касалииска	1905	71	Ново село	"	"	
м. Касалииска	1910	76	"	"	"	

с. 274:

2647. м. Крантовци[1]						
м. Крантовци	1880	[2]	Ново село	Севлиево	Севлиево	[1] С м. Крантовци е слята м. Кънювци. [2] Броени общо в с. Ново село.
м. Крантовци	1887	[2]	"	Троян	Ловеч	
м. Крантовци	1892	[2]	"	"	"	
м. Крантовци	1900	152	Видима	"	Плевен	
м. Крантовци	1905	42	"	"	"	
м. Крантовци	1910	52	"	"	"	

с. 287:

2769. м. Курулезите[1]						
м. Курулезите	1880	[2]	Ново село	Севлиево	Севлиево	[1] С м. Курулезите е слята и м. Мановска. [2] Броени общо в с. Ново село.
м. Курулезите	1887	[2]	"	Троян	Ловеч	
м. Курулезите	1892	[2]	"	"	"	
м. Курулезите	1900	49	Видима	"	Плевен	
м. Курулезите	1905	44	"	"	"	
м. Курулезите	1910	53	"	"	"	

с. 320:

3093. м. Маришница						
м. Меришница ...	1880	[1]	Ново село	Севлиево	Севлиево	[1] Броени общо в с. Ново село.
м. Меришница ...	1887	[1]	"	Троян	Ловеч	
м. Меришница ...	1892	[1]	"	"	"	
м. Меришница ...	1900	204	Видима	"	Плевен	
м. Меришница ...	1905	192	"	"	"	
м. Маришница ...	1910	199	"	"	"	
3094. м. Маришница						
м. Маришница ...	1880	[1]	Ново село	Севлиево	Севлиево	[1] Броени общо в с. Ново село. [2] Броени общо в с. Острец.
м. Маришница ...	1887	[2]	Острец	Троян	Ловеч	
м. Маришница ...	1892	[2]	"	"	"	
м. Маришница ...	1900	32	"	"	Плевен	
м. Маришница ...	1905	34	"	"	"	
м. Маришница ...	1910	40	"	"	"	

с. 332:

3210. м. Миховци						
м. Миховци	1880	[1]	Ново село	Севлиево	Севлиево	[1] Броени общо в с. Ново село.
м. Миховци	1887	[1]	"	Троян	Ловеч	
м. Миховци	1892	[1]	"	"	"	
м. Миховци	1900	52	Видима	"	Плевен	
м. Миховци	1905	54	"	"	"	
м. Миховци	1910	66	"	"	"	

с. 342:

3315. м. Мядна[1]						
м. Мядна	1880	[2]	Ново село	Севлиево	Севлиево	
м. Мядна	1887	[3]	Острец	Троян	Ловеч	
м. Мядна	1892	[3]	"	"	"	
м. Мядна	1900	248	"	"	Плевен	
м. Мядна	1905	166	"	"	"	
м. Мядна	1910	128	"	"	"	

[1] Към махалата Мядна се числят колибите Кукените, Минковци, Падиш и Реката. – [2] Броени общо в с. Ново село. – [3] Броени общо в с. Острец.

с. 354:

3434. с. Ново село						
гц. Ново село	1880	[1] 6156	Ново село	Севлиево	Севлиево	
с. Ново село	1887	[2] 4728	"	Троян	Ловеч	
с. Ново село	1892	[2] 4607	"	"	"	
с. Ново село[3]	1900	1002	"	"	Плевен	
с. Ново село	1905	1068	"	"	"	
с. Ново село	1910	1008	"	"	"	

[1] Тук са броени общо и жителите на м. м. Зла река и Черни връх, с. Видима (м. м. Габровница, Горнените, Гробът, Дуневци, Дюгените, Карювци, Крантовци, Курулезите, Маришница, Миховци, Пандуците, Стърна река), с. Острец (м. м. Бегликчиите, Боголонта, Боевска, Касалийска, Маришница, Мядна, с. Острец, Паздерите и Събьовска). – [2] Броени са също и жителите на горните 14 махали, без последните 9 (Бегликчиите, Боголонта, Боевска, Касалийска, Маришница, Мядна, с. Острец, Паздерите и Събьовска). – [3] Село Ново село се състои от малките махали Велчовци, Вълковци, Долни край, Калка, Касалиите, Крушово, Лъгът, Маряците, Салатите, Селото и Сръбска ливада.

с. 368:

3560. с. Острец[1]						
с. Острец	1880	[2]	Ново село	Севлиево	Севлиево	
с. Острец	1887	[3] 1477	Острец	Троян	Ловеч	
с. Острец	1892	[3] 1534	"	"	"	
с. Острец	1900	108	"	"	Плевен	
с. Острец	1905	501	"	"	"	
с. Острец	1910	531	"	"	"	

[1] Към селото Острец се числят колибите Барбулти, Гечовци, Енчовски, Колчевци, Мъневски, Цоневци, Чакъров камък и Чернокожки. – [2] Броени общо в с. Ново село. – [3] Тук са броени общо и жителите на м. м. Бегликчиите, Боголонта, Боевска, Касалийска, Маришница, Мядна, Паздерите и Събьовска.

с. 371:

3586. м. Паздерите						
м. Паздерите	1880	[1]	Ново село	Севлиево	Севлиево	[1] Броено общо в с. Ново село. [2] Броени общо в с. Острец.
м. Паздерите	1887	[2]	Острец	Троян	Ловеч	
м. Паздерите	1892	[2]	"	"	"	
м. Паздерите	1900	192	"	"	Плевен	
м. Паздерите	1905	193	"	"	"	
м. Паздерите	1910	202	"	"	"	

с. 372:

3600. м. Пандуците						
м. Пандуците	1880	[1]	Ново село	Севлиево	Севлиево	
м. Пандуците	1887	[1]	"	Троян	Ловеч	
м. Пандуците	1892	[1]	"	"	"	
м. Пандуците[2]...	1900	143	Видима	"	Плевен	
м. Пандуците	1905	158	"	"	"	
м. Пандуците	1910	176	"	"	"	

[1] Броено общо в с. Ново село. – [2] С м. Пандуците са почти слети махалите Бахлювци, Пандушка, Салафите, Тарлювци и Тодорани.

с. 456:

4423. м. Стърна река						
м. Стърна река ..	1880	[1]	Ново село	Севлиево	Севлиево	[1] Броени общо в с. Ново село.
м. Стърна река ..	1887	[1]	"	Троян	Ловеч	
м. Стърна река ..	1892	[1]	"	"	"	
м. Стърна река ..	1900	70	Видима	"	Плевен	
м. Стърна река ..	1905	198	"	"	"	
м. Стърна река ..	1910	173	"	"	"	

с. 465:

4505. м. Събьовска[1]						
м. Събьовска	1880	[2]	Ново село	Севлиево	Севлиево	
м. Събьовска	1887	[3]	Острец	Троян	Ловеч	
м. Събьовска	1892	[3]	"	"	"	
м. Събьовска	1900	212	"	"	Плевен	
м. Събьовска	1905	230	"	"	"	
м. Събьовска	1910	214	"	"	"	

[1] С махала Събьовска са почти слети колибите Ковачите. – [2] Броени общо в с. Ново село. – [3] Броени общо в с. Острец

с. 525:

5088. м. Черни връх[1]						
м. Черни връх ...	1880	[2]	Ново село	Севлиево	Севлиево	
м. Черни връх ...	1887	[2]	"	Троян	Ловеч	
м. Черни връх ...	1892	[2]	"	"	"	
м. Черни връх ...	1900	1107	"	"	Плевен	
м. Черни връх ...	1905	1088	"	"	"	
м. Черни връх ...	1910	1086	"	"	"	

[1] Махала Черни връх се състои от по-малките махали Бояджиите, Вълевци, Геневци (Глоговица), Гърдевци, Йочовци, Кривня, Пандевци, Пиперите, Първовци, Ранковци, Свинова поляна, Татарлиите, Тотювци, Цачовци, Чакърите, Шеневци, Шоляците и Щърбаните. – [2] Броени общо в с. Ново село.

КОМЕНТАР: Списъкът е безценен извор с информацията кога и по какъв начин са извършени преименуванията на населените места, номерата и датите на административните актове, мотивите за това, както и данните за патроните (епонимите) при някои от селищата с възпоменателни (мемориални) имена. Демографските данни, включително по етнически групи, за шест от преброяванията спестяват прелистването на много страници от други публикации на Главна дирекция на статистиката.

НАБЛЮДАВАНИТЕ СЕЛИЩА

За първи път: Публикувана е информация къде е броено по време на първите три преброявания през 1880, 1887 и 1892 г. – към Ново село или Острец – населението на селищата, които не фигурират в Списък 1885, 1892 и 1894.

Ново: Данни от преброяването през 1887 г.

Различно интерпретирани имена: За вярно е прието изписването името на махалата с № 3093 като *Маришница* от община Видима. Коректно е посочено, че навсякъде другаде, без 1910 г. (вж. **Списък 1912**) фигурира като *Меришница*. Решението на Главна дирекция на статистиката изглежда логично, тъй като през 1911 г. двете махали са слети в една, а имената им идват от географското им положение: Видимската Маришница се намира на левия, а Острешката Маришница – на десния бряг на р. Маришница.

Погрешно интерпретирано име: Базиргяните.

ОЦЕНКА: *****

ПОРЕДЕН НОМЕР И ОЗНАЧЕНИЕ: № 14. Списък 1924.

ЗАГЛАВИЕ И ТИРАЖ: Списък на населените места в Царство България според преброяването на 31 декември 1920 год. – София : Глав. дир. на статистиката, 1924. – VIII, 141 с. [Без сведения за тираж].

СИГНАТУРИ

НБКМ: II 6903
НБИВ: 70 $^{1}/_{11}$
БНСИ: 23 / ХР 1

АНОТАЦИЯ: Съставен е според административното деление на царството на 31 декември 1920 г. Селищата са подредени азбучно (с. 3–90): по окръзи (означени с римски цифри и с транскрипция на френски език); във всеки окръг – по околии (номерирани с арабски цифри и с транскрипция на френски език); във всяка околия – по общини (с номерация с арабски цифри); във всяка община населените места също са номерирани (с арабски цифри).

Публикувани са 5659 селища – 92 града, 4214 села и 1353 махали и колиби, разпределени в 15 окръга, 82 околии, 2391 общини (с. VIII).

В *„Предговор“*-а в 5 точки са изброени промените в броя и статута на населените места, станали между двете преброявания – на 31 декември 1910 и на 31 декември 1920 г. В петата точка са показани промените в броя на селищата, настъпили в резултат на действието на Букурещкия и Ньойския договор:

А. Селища, останали в загубените от България територии: 12 села в околиите Варна-селска, Видин, Кула и Разград; 37 села и град Цариброд от околия Цариброд; 17 села от околия Трън; 38 села от околия Кюстендил; 5 града, 385 села и 1 махала от околиите Балчик, Добрич, Курт-бунар, Силистра и Тутракан.

Б. Селища в новопридобитите от България земи: *17 града, 863 села и 236 махали и колиби (16-те нови околии).*

За първи път Дирекцията на статистиката е направила опит да се добавят *„в Списъка сведения за надморската височина на отделните населени места и да постави ударения върху имената на селищата, за да се предадат по възможност точните им наименования според както се произнасят на мястото от самото население“* (с. V).

Показан е броят на *местното (осед[на]ло)* (което обикновено живее и се числи към дадено населено място), *наличното (присъстваще) население* (което на 31 декември 1920 г. към 12 часа през нощта е било заварено и преброено в дадено населено място) и *бежанците, емигрантите руси и др[уги] придошли в страната след войната пришълци* (с. VI).

В бележка под линия е указано, че сградите се делят на 3 категории: *1) Сгради, служещи само за живеене; 2) Сгради за живеене, а същевременно и за други цели; 3) Сгради само за други цели* (с. VI, бел.*). Пак там е направено уточнение, че към първите две категории спадат *„колибите (паяти) извън населените места (при полските имоти – в нивята, ливадите и лозята). Обикновено тия колиби са обитаеми само лятно време. С тях главно се обясняват случаите, дето, особено в балканските и лозарските селища, показаният брой на сградите е значително по-голям от съответния такъв на домакинствата“*.

След имената на селищата в скоби са записани предишни, двойни (🕮 с. 39: *Кòньовица /Кàците/*) или тройни (🕮 с. 38: *Пѝщигово /Айгъ̀р-кьой, Чифчи-къз/*)

названия. Имената в скоби са посочени с бележки *„б.“*, *„бивше“* или без тях. За първи път са поставени ударения на имената на населените места. Сведения за тях Дирекцията на статистиката е събрала чрез *„административните власти и училищните инспекции, на които препоръча да вземат мненията и на местните общини и по-стари вещи* [знаещи – б. м. П. М.] *люде“* (с. V). Макар и да са водени преписки в продължение на 1 $^1/_2$ година, сведения от всички околии не са получени, което обяснява непълнотата в данните за ударенията при имената на населените места. В *„Предговор“*-а е уточнено, че резултатите *„не ще са лишени от множество и, може би, груби грешки и дефекти. При все това, Дирекцията се решава да ги направи публично достояние и ги помести в Списъка със съзнанието, че туря начало за едно по-пълно проучване на селищата в страната и че с течение на времето и със съдействието на компетентните и респективни места и среди пропуснатите грешки и дефекти полека-лека ще се изправят“* (с. V). Срещат се ударения и на някои от имената в скоби. За първи и единствен път само тук е посочена транскрипцията на имената на общините и селищата на френски език *(„Communes et localités“)*. В основния текст *„знакът * (звездичка), поставен след названието на населеното място, показва, че това населено място е център на общината“* (с. VI).

За всяко селище в 6 (номерирани в антетката[36]) колони са публикувани данни от преброяването на 31 декември 1920 г., както е показано в **ИЗВАДКАТА**. За някои селища по обективни причини липсват сведения за надморската височина и там е поставен знакът *„?“*. В броя на сградите са включени само първите две категории: 1) *Сгради, служещи само за живеене*; 2) *Сгради, служещи за живеене и за други цели* (с. VI; вж. също и с. 3, бел. *). Данните за броя на сградите, домакинствата и населението са обобщени по окръзи и околии в отделна таблица (с. VII–VIII: *„Пространство, обитаеми сгради, домакинства, население, общини и населени места по околии и окръзи на 31 декември 1920 год.“*), със сведения и за територията им.

Има сборни села с първия (🕮 с. 48: сборно *село Малки извор*, състоящо се от *к. Вла̀шки дол, к. Дла̀бе, к. Лѝса мо̀гила, с. Ма̀лки изво̀р, к. Мирѝовец, к. Опа̀леник)*, втория (🕮 с. 55: сборно *село Вакарел*, състоящо се от *м. Ба̀льовци, м. Ба̀нчовци, м. Бо̀гдановци, м. Брънковци, м. Бузя̀ковци, м. Джаму̀зовци, м. Драшовци, м. Кру̀шовци, м. Мѐчковци, м. Млеча̀новци, м. Па̀новци, м. По̀повци, м. По̀лиовци, м. Ръжа̀на, м. Сѐлянин, м. Сѐмковци, м. Ха̀новете*, м. Яздира̀стовци*) и третия (🕮 с. 32: *с. Стояново /Кюрт-фаши/, м. Алика, м. Мусево /Мусе/, м. Паспал /Пала/*) начин на означаване.

В *забележки под текста* (бележки под линия) са посочени: 1. Махали, колиби, местности, чифлици, *заселища*, ханове и мини, които се числят към съответното селище от основния списък; 2. Населени места, които са се изселили, при някои с годините на изселване; 3. Бележки за новозаселени селища, при някои с годините на заселване; 4. Махали и колиби, които вече са се слели с други села и махали; 5. 91 манастира, за някои от тях са посочени и двойните им названия (🕮 с. 42, бел. 12: *...се намира манастирът „Св. Параскева" /„Св. Кирик"/*), 215 гари, както и жп спирки, които отстоят от градовете и селата на не по-малко от 1 километър, без посочване на точното разстояние; 6. Данни за административно-териториални промени, настъпили след предишното преброяване през 1910 г., често с номерата и датите на указите, с които са станали; 7. Исторически и демографски бележки за много от селищата – кога и откъде са дошли заселниците, каква е етническата им принадлежност или в кои селища са се изселили жителите им; 8. Сведения за наименуването на отделни населени места; 9. Двойни имена на селища, които не са показани в основния текст (🕮 с. 46, бел. 9: *Селото Орта-кьой се именува Аспару̀хово от населението*); 10. Бележки за произношението на имена на населени места (🕮 с. 8, бел. 11: ... *Щу̀ровци, в говора последното се произнася Счу̀ровци*); 11. На повечето от имената в бележките под линия са означени ударенията им; 12. Изброени са всички селища, които по Ньойския договор са останали на територията на Сърбия, в околиите: Кула (с. 14, бел. 3), Кюстендил (с. 21, бел.*), Трън (с. 59, бел. 17) и Цариброд (с. 60, бел. 14); 13. Населени места, разделени от граничната линия (🕮 с. 60, бел. 6: *Част от с. Стрезимировци (почти половината) е останала в югославянска територия с новата погранична линия*); 14. Селища, в които са седалищата на околии (🕮 с. 34, бел. 12: [с. Свети Врач] *Селото Св. Врач е седалище на Мелнишка околия...*) или на общини (🕮 с. 29, бел. 16: [Общ. Ак-бунар] *Седалището на общината се намира в махалата Джеми-атик*).

---

[36] *Антетка* – най-горният ред на всяка таблица, в който има указания за съдържанието на отделните колони.

Поместена е *„Ведомост за измененията, направени в състава на общините от 1 януари 1921 година до 31 декември 1924 год."*. Подредбата им е азбучна – по окръзи и околии, а в околиите – по датата на промяната (с. 93–102).

В *„Азбучен показател на населените места"* (с. 105–125) има стари и нови имена на селищата, но без препратки помежду им. Знакът звездичка (*) след номера на страницата означава, че името се среща в *забележка под текста*. В азбучния показалец на френски език *„Répertoire alphabétique des localités"* (с. 127–140) фигурират само населени места от основния списък, тъй като *забележките под текста* не са преведени.

Отбелязани са *„Пропуснати грешки – Errata"* [с. 141].

ИЗВАДКА

с. 44: **Х. Окръг Плевен**; с. 49: 6. Околия Троян; с. 49–50:

Общини и населени места	Пояс на надморска височина (метри)	Стради	Домакинства	Население			Communes et localités
				Местно (оседло)	Налично (присъстващо)		
					В с и ч к о	От което бежанци, емигранти, руси и др.	
	1	2	3	4	5	6	
4. Общ. Видима:							**4. Com. Vidima:**
{ Сборно село Видима							**{ Vidima**
1. м. Габровница	500–700	20	20	110	110	–	1. Gabrovnitza
2. " Горнѐните	500–700	9	9	46	46	–	2. Gornenite
3. " Гро̀бът	700–1000	45	43	213	216	–	3. Grobat
4. " Ду̀невци	500–700	24	23	131	131	–	4. Dounevtzi
5. " Дю̀гените (Видимска)*	?	42	38	214	206	–	5. Dughenite (Vidimska)
6. " Ка̀рювци (Начевска)	?	9	8	35	35	–	6. Karuvtzi (Natchevska)
7. " Кра̀нтовци[7]	?	13	12	62	61	–	7. Krantovtzi
8. " Куру̀лезите[8]	?	17	17	92	92	–	8. Kouroulezite
9. " Мѝховци	?	12	10	67	67	–	9. Mihovtzi
10. " Панду̀ците[9]	?	29	28	132	130	–	10. Pandoutzite
11. " Стъ̀рна река	?	40	41	194	193	–	11. Starna Reka
15. Община Ново село:							**15. Com. Novo Selo**
1. м. Касалѝйска	?	19	19	82	82	–	1. Kassaliyska
{ Сборно село Ново село							**{ Novo Selo**
2. " Зла рѐка[14]	500–700	156	251	1375	1375	–	2. Zla Reka
3. с. Но̀во сѐло[15]	500–700	246	231	1035	1022	–	3. Novo Selo
4. м. Чѐрни връх[16]	500–700	230	215	1081	1074	–	4. Tcherni Vrah
17. Общ. Острец:							**17. Com.Ostretz**
{ Сборно село Острец							**{ Ostretz**
1. м. Беглѝкчиите (Касапите)	?	9	10	56	56	–	1. Begliktchiyte (Kasapite)
2. " Боголо̀нта[1]	500–700	74	75	389	388	–	2. Bogolonta
3. " Бо̀евска	?	17	18	87	86	–	3. Boevska
4. " Марѝшница[2]	500–700	51	53	278	278	–	4. Marichnitza
5. " Мя̀дна[3]	500–700	33	29	143	141	–	5. Miadna
6. с. Острѐц[4]	500–700	111	107	546	545	–	6. Ostretz
7. м. Паздѐрите	500–700	35	35	201	201	–	7. Pazderite
8. " Събьо̀вска[5]	?	40	38	212	211	–	8. Sabeuvska

[7] С м. Крантовци е слята м. Кънювци.

[8] С м. Курулезите е слята м. Мàновска.

[9] С м. Пандуците са почти слети махалите: Бàхлювци, Пàндушка, Салафѝте, Тàрлювци и Тодòрани.

[14] Махала Зла река се състои от по-малките махали: Барахàрите, Божаците (Боджаците), Велчовци, Гръстòвци, Жюлю̀вци, Зла река, Иванджѝйците, Йòтовци, Кàмено бърдо, Кàменска лъ̀ка (Салапийте), Кисьовци, Кръ̀стевци, Кỳзевци, Липàка, Лъгъ̀т, Мàряците, Мурговци, Пастовàните, Пàчниците, Ся̀ровци, Тòбовци, Фỳтевци, Фъшеците и Чòповци.

[15] Село Ново село се състои от „Селото“ и от малките махали: Вълковци, Дòлни край, Кàлна, Касалѝите, Крỳшово, Салапѝите и Сръбска ливàда.

[16] Махала Черни връх се състои от по-малките махали: Бояджѝите, Вълевци, Гѐневци (Глоговица), Гърдевци, Йòчовци, Крѝвоя (Кривня), Пàндевци, Пипѐрите, Пъ̀рвовци, Рàнковци, Свѝнова поля̀на, Татàрлиите, Тотю̀вци, Цàчовци, Чакърите, Шѐневци, Шòляците и Щърбàните.

[1] Към махала Боголонта се числят колибите: Балавỳрски, Безиргя̀ните, Злàтевци, Кỳевци, Минковци, Нацикът и Стòйковци.

[2] Към м. Маришница от община Острец е присъединена и другата (по-голямата) едноименна махала от общ. Видима (указ № 45, 13.I.1911 г.).

[3] Към махалата Мя̀дна се числят колибите: Кỳкените, Падиш и Реката (последните две са имена на местности).

[4] Към селото Острец се числят колибите: Барбулти, Гѐчовски, Енчовци, Кòлчевци, Мъневски, Цòневци, Чакъров кàмък и Чѐрнокожки.

[5] С махала Събьовска са почти слети колибите Ковàчите.

с. 93: Ведомост за измененията, направени в състава на общините от 1 януари 1921 година до 31 декември 1924 год.; с. 98:

№ по ред на пром. в окол.	**Околии.** Населени места, които са претърпели промяна	Общината, към която са се числили претърпелите промяна населени места	Естество на извършената промяна	Към коя община се зачисляват след промяната или коя нова община образуват	№ и дата на административната разпоредба на промяната	Дата, откогато е приложена подирнята
			Х. Окръг Плевен			
2.	**Околия Троян.** м. Зла река (с по-малките махали, от които се състои)	Ново село	Става село и образува самостоятелна община под название	Зла река	Ук. № 200, 25.IV.1923	21.V.1923

КОМЕНТАР: Това е първият списък, в който са включени новопридобитите по време на войните селища в Бургаско, Горно-Джумайско (дн. Благоевградско), Кърджалийско, Пашмаклийско (дн. Смолянско). Има и демографски данни от преброяване, извършено от българската държава (1920 г.), т.е. пригодни за сравнение. Липсват загубените с Ньойския договор селища в Кулско, Царибродско, Босилеградско и Струмишко, както и селищата в Южна Добруджа.

Безспорната ценност на списъка е включената за първи път информация за ударенията на имената, транскрипцията им на френски език, надморската височина, сведенията за броя на домакинствата и данни за бежанците.

НАБЛЮДАВАНИТЕ СЕЛИЩА

За първи път: Махали Кисьовци и Кузовци са отнесени към Зла река. Показано е, че администрацията на община Видима се намира в махала Дюгените (Видимска). Имената са с ударения.

Ново: Данни от преброяването през 1920 година. Махалите Лъгът, Велчовци и Маряците са в бележките под линия при Зла река вместо при Ново село. Махала Минковци е в бележките под линия при Боголонта вместо при Мядна. Падиш и Реката са означени като имена на местности.

Нова интерпретация на имена: Махала Божаците (Боджаците), Жюлювци, Фъшеците, Салапиите (вместо Салатите), Кривоя (Кривня), Първовци, Енчовци.

Погрешно интерпретирано име: Каменска лъка (Салапийте).

Погрешни данни: В бел. 2 за махала Маришница номерът на указа е сгрешен, правилният е № 20 (вж. **Списък 1911**).

ОЦЕНКА: *****

ПОРЕДЕН НОМЕР И ОЗНАЧЕНИЕ: **№ 15. Списък 1930.**

ЗАГЛАВИЕ И ТИРАЖ: Списък на населените места в Царство България според преброяването на 31 декември 1926 год. – София : Глав. дир. на статистиката, 1930. – XI, 117 с. 4000 тир.

СИГНАТУРИ

НБКМ: II 6888

НБИВ: 73 $^{1}/_{17}$

БНСИ: 23 / ХР 1

АНОТАЦИЯ: Съставен е според административното деление на царството на 31 декември 1926 г. Като отделни общини и населени места са посочени манастирите: *Клисурски, Рилски, Бачковски, Троянски и Преображенски.*

Селищата са подредени азбучно (с. 3–90): по окръзи (означени с римски цифри и с транскрипция на френски език); във всеки окръг – по околии (номерирани с арабски цифри и с транскрипция на френски език); във всяка околия – по общини (с номерация с арабски цифри); във всяка община населените места също са номерирани (с арабски цифри).

Публикувани са 5754 селища – 93 града, 4273 села и 1388 махали и колиби, разпределени в 16 окръга, 91 околии, 2651 общини (с. XI).

В „*Предговор*“-а в четири точки са изброени промените в броя и статута на населените места, настъпили между двете преброявания – на 31 декември 1920 и на 31 декември 1926 г. Запазени са нововъведенията по отношение на ударенията на имената на селищата и надморската им височина. Показан е броят на: *местното (осед[на]ло)* (което обикновено живее и се числи към дадено населено място), *наличното (присъстваще) население* (което на 31 декември 1926 г. към 12 часа през нощта е било заварено и преброено в дадено населено място) и *бежанците, емигрантите руси и др[уги] придошли в страната след войната пришълци* (с. VI). В броя на бежанците не са включени децата им, родени в България.

В бележка под линия е указано, че сградите се делят на 3 категории: *1) Сгради, служещи само за живеене; 2) Сгради за живеене, а същевременно и за други цели; 3) Сгради само за други цели* (с. VI, бел.*). В същата бележка е направено и уточнение, че към сградите от първите две категории спадат „*колибите (пая-*

ти) извън населените места (при полските имоти – в нивята, ливадите и лозята). Обикновено тия колиби са обитаеми само лятно време. С тях главно се обясняват случаите, в които, особено в балканските и лозарски селища, показаният брой на сградите е значително по-голям от съответния такъв на домакинствата“.

След имената на селищата в скоби са записани предишни, двойни (🕮 с. 21: *Кръ̀нол /Кърнол/*) или тройни (🕮 с. 67: *Па̀вел /Ба̀ня, Лъджа-кьой/*) названия. Имената в скоби са посочени с бележки *„б.“*, *„бив.“* или без тях. Запазени са ударенията върху имената на населените места, като са добавени ударения и за селища, за които това не е направено в предходния списък (вж. **Списък 1924**). Въпреки това все още има селища, на които не е означено ударението. Поставени са ударения и на някои от имената в скобите. В основния текст *„знакът * (звездичка), поставен след названието на населеното място, показва, че това населено място е център на общината“* (с. VI).

За всяко селище в 6 (номерирани в антетката) колони са публикувани данни от преброяването на 31 декември 1926 г., както е показано в **ИЗВАДКАТА**. За някои селища по обективни причини липсват сведения за надморската височина и там е поставен знакът *„?“*. В броя на сградите са включени само първите две категории: 1) *Сгради, служещи само за живеене*; 2) *Сгради, служещи и за живеене и за други цели* (с. VI; вж. също и бел.* в началото на всеки окръг). Данните за броя на сградите, домакинствата и населението са обобщени по окръзи и околии в отделна таблица (с. X–XI: *„Пространство, обитаеми сгради, домакинства, население, общини и населени места на околиите и окръзите на 31 декември 1926 год.“*), със сведения и за територията им.

Има сборни села с първия (🕮 с. 51: сборно *село Брусен,* състоящо се от *с. Бру̀сен, м. Осѐлна, м. Ха̀новете)*, втория (🕮 с. 78: сборно *село Ила̀ков рът,* състоящо се от *м. Бръчковци, м. Вѝтьовци, м. Драго̀евци*, м. Про̀дановци, м. Тарханджѝи, м. Угорелковци, м. Хвърльовци)* и третия (🕮 с. 46: *с. Сто̀йките, м. Вода̀та, м. Гра̀шица)* начин на означаване.

В *забележки под текста* (бележки под линия) са посочени: 1. Махали, колиби, местности, чифлици, *заселища,* ханове и мини, които се числят към съответното селище от основния списък; 2. Населени места, които са се изселили – при някои с годините на изселване; 3. Бележки за новозаселени селища – при някои с годините на заселване; 4. Махали и колиби, които вече са се слели с други махали и села; 5. 89 манастира – за някои от тях са посочени и двойните им названия (🕮 с. 64, бел. 14: *...се намира манастирът „Св. Архангел“, наричан още „Кокалянски“ и „Урвички“*), 221 гари, както и жп спирки, които отстоят от градовете и селата на не по-малко от 1 километър, без посочване на точното разстояние. В броя на гарите са включени и онези, отстоящи на по-малко от 1 километър, но носещи имена, различни от това на селището (🕮 с. 79, бел. 8: *Към с. Ореш спада гара Бендер)*; 6. Данни за административно-териториални промени, настъпили след предишното преброяване през 1920 г., често с номерата и датите на указите, с които са станали; 7. Исторически и демографски бележки за много от селищата – кога и откъде са дошли заселниците, каква е етническата им принадлежност или в кои селища са се изселили жителите им; 8. Сведения за наименуването на отделни населени места; 9. Двойни имена на селища, които не са показани в основния текст (🕮 с. 8, бел. 2: *Селото Подвис се е именувало и Гьокчеврен*); 10. Бележки за произношението на имена на населени места (🕮 с. 8, бел. 11: ...*Щу̀ровци. В говора последното се произнася Счу̀ровци*); 11. На повечето от имената в бележките под текста са означени ударенията им; 12. Изброени са всички селища, които по Ньойския договор са останали на територията на Сърбия, в околиите: Кула (с. 15, бел. 6), Кюстендил (с. 22, бел. 3), Трън (с. 65, бел. 8) и Цариброд (с. 66, бел. 1); 13. Населени места, разделени от граничната линия (🕮 с. 66, бел. 10: *Махалата Долна Невля е част от с. Долна Невля, останало в югославянска територия*); 14. Селища, в които са седалищата на околии (🕮 с. 31, бел. 37: [с. Шех-Джумая] *Седалището на Мъстанлийското околийско управление*) или общини (🕮 с. 89, бел. 1: [Общ. Каспичан] *Гара Каспичан е център на общината и спада в землището на с. Каспичан; брои се за отделно населено място*).

Поместена е „*Ведомост за измененията, направени в състава на общините от 1 януари 1927 година до 31 декември 1929 год.*“. Подредбата им е азбучна – по окръзи и околии, а в околиите – по датата на промяната (с. 93–96).

В „*Азбучен показател на населените места*“ (с. 97–116) има стари и нови имена на селищата, но без препратки помежду им. Знакът звездичка (*) след номера на страницата означава, че името е в *забележките под текста*.

В изданието са включени и „*Пропуснати грешки*“ [с. 117].

ИЗВАДКА

с. 48: X. Окръг Плевен; с. 52: 6. Околия Троян; с. 53:

Общини и населени места	Пояс на надморска височина (метри)	Сгради	Домакинства	**Население**		
				Местно (оседло)	Налично (присъстващо)	
					Всичко	От което бежанци, емигранти, руси и др.
	1	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**
5. Общ. Видима:						
{ Сборно село Видима						
1. м. Габрòвница	500–700	25	25	124	125	–
2. " Горнèните	500–700	9	9	57	56	–
3. " Грòбът	700–1000	50	49	242	242	–
4. " Дỳневци	500–700	37	35	148	148	–
5. " Дю̀гените (Видимска)*	?	47	45	187	189	1
6. " Кàрювци (Начевска)	?	9	8	38	37	–

7. " Кра̀нтовци[1]	?	10	9	54	54	–
8. " Куру̀лезите[2]	?	15	16	67	67	–
9. " Мѝховци	?	15	12	69	69	
10. " Панду̀ците[3]	?	34	33	169	171	
11. " Стъ̀рна рѐка	500–700	43	44	207	209	–
12. Общ. Зла река:						
1. с. Зла река[7]	500–700	346	314	1713	1701	–
17. Общ. Ново село:						
1. м. Касалѝйска	?	26	23	86	86	
{ Сборно село Ново село						
2. с. Нѐво сѐло[10]	500–700	213	211	840	849	3
3. м. Чѐрни връх[11]	500–700	244	222	1142	1133	–
19. Общ. Острец:						
{ Сборно село Острец						
1. м. Беглѝкчийте *(Sic.)* (Касапите)	?	14	15	70	71	–
2. " Боголо̀нта[15]	500–700	86	80	392	393	–
3. " Бо̀евска	?	20	21	99	99	–
4. " Марѝшница[16]	500–700	59	57	290	293	–
5. " Мя̀дна[17]	500–700	37	38	163	161	–
6. с. Острѐц[18]	500–700	148	128	604	613	–
7. м. Паздѐрите	500–700	40	37	217	213	–
8. " Събьо̀вска[19]	?	44	42	195	194	–

[1] С м. Крантовци е слята м. Къ̀нювци.

[2] С м. Курулезите е слята м. Ма̀новска.

[3] С м. Пандуците са почти слети махалите: Ба̀хлювци, Па̀ндушка, Салафѝте, Та̀рлювци и Тодо̀рани.

[7] Село Зла река се състои от по-малките махали: Бараха̀рите, Божаците (Боджаците), Велчовци, Врабци, Гръсто̀вци, Жюлю̀вци, Зла река, Иванджѝците, Йо̀товци, Ка̀мено бърдо, Ка̀менска лъ̀ка (Салапийте) *(Sic.)*, Кисьовци, Кръстевци, Ку̀зевци, Липа̀ка, Лъгъ̀т, Ма̀ряците, Му̀рговци, Пастова̀ните, Па̀чниците, Ся̀ровци, То̀бовци, Фу̀тевци, Фъшеците и Чо̀повци.

[10] Село Ново село се състои от „Селото" и от малките махали: Въ̀лковци, До̀лни край, Ка̀лна, Касалѝите, Кру̀шово, Салапѝте и Сръбска лива̀да.

[11] Махала Черни връх се състои от по-малките махали: Бояджѝите, Въ̀левци, Гѐневци (Глоговица), Гърдевци, Йо̀човци, Крѝвоя (Кривня), Па̀ндевци, Пипѐрите, Пъ̀рвовци, Ра̀нковци, Свѝнова поля̀на, Тата̀рлиите, Тотю̀вци, Ца̀човци, Чакъ̀рите, Шѐневци, Шо̀ляците и Щърба̀ните.

[15] Към махала Боголонта се числят колибите: Балаву̀рски, Безиргя̀ните, Зла̀тевци, Ку̀евци, Мѝнковци, Нацѝкът и Сто̀йковци.

[16] Към м. Маришница от община Острец е присъединена и другата (по-голямата) едноименна махала от община Вѝдима (указ № 45, 13.I.1911 год.).

[17] Към махалата Мя̀дна се числят колибите: Ку̀кените, Па̀диш и Рѐката (последните две са имена на местности).

[18] Към селото Острец се числят колибите: Ба̀рбулти, Гѐчовски, Ѐнчовци, Ко̀лчевци, Мъ̀невски, Цо̀невци, Чакъ̀ров ка̀мък и Чѐрнокожки.

[19] С махала Събьовска са почти слети колибите Кова̀чите.

Знакът * (звездичка), поставен след названието на населеното място, показва, че това населено място е център на общината.

КОМЕНТАР: Анотацията, поставената максимална оценка, посочванията на списъка в първата част на книгата елиминират нуждата от коментар.

НАБЛЮДАВАНИТЕ СЕЛИЩА

За първи път: Махала Врабци към с. Зла река.

Ново: Данни от преброяването през 1926 г. Зла река е обособено като самостоятелна община и е с променен статут – село[37].

Погрешно интерпретирани имена: Бегликчийте, Каменска лъка (Салапийте).

Погрешни данни: В бел. 16 за махала Маришница номерът на указа е сгрешен, правилният е № 20 (вж. **Списък 1911**).

ОЦЕНКА: *****

ПОРЕДЕН НОМЕР И ОЗНАЧЕНИЕ: № 16. Списък 1935.

ЗАГЛАВИЕ И ТИРАЖ: Списък на населените места в Царство България с всички изменения в състава на общините и в имената на селищата, направени до края на 1934 г., и азбучен указател. – София : Държ. книгоизд., 1935. – 157 с. [Без сведения за тираж].

СИГНАТУРИ

НБКМ: 60142

НБИВ: $83\ {}^{6}/_{84}$

БНСИ: 23 (само в дигитализиран вид)

АНОТАЦИЯ: Не е показано към коя дата е съставен, но може да се предположи, че е според административното деление на царството на 31 декември 1934 г. Като отделни населени места са показани всички селища, включени в Списъка на населените места от преброяването през 1926 г. (вж. **Списък 1930**).

Селищата са подредени азбучно (с. 3–91): по области (неномерирани); във всяка област – по околии (номерирани с арабски цифри); във всяка околия – по общини (с номерация с арабски цифри); във всяка община населените места също са номерирани (с арабски цифри).

Не е указан броят на селищата, но е посочено, че са разпределени в 7 области, 84 околии и 921 общини (с. 94).

След имената на населените места в скоби са записани предишни, двойни или тройни (🕮 с. 53: *Бистрица /Турско село, Чифлик/*) названия. Не са означени ударенията им. Няма публикувани демографски или друг вид данни за отделните селища. В списъка не са означени сборните села, а съставните им селища са изброени азбучно в състава на общините, в които попадат. Липсват бележки под линия.

В *„Азбучен показател“* (с. 95–155) има стари и нови имена на селищата, но без препратки помежду им.

Отбелязани са и установените *„Печатни грешки“* [с. 157].

---

[37] С Указ № 200 от 25 април 1923 г. – *Държавен вестник*, XLV, № 34, 14 май 1923, с. 2, махалата Зла река с по-малките махали Барахарите, Кръстевци, Липака, Пастованите, Начовци (вероятно грешка, такава махала няма – б. м. П. М.) и др., както и махалата Лъгът от с. Ново село се отцепват и образуват самостоятелна община с център Зла река, която се обявява за село.

ИЗВАДКА

с. 30: ПЛЕВЕНСКА ОБЛАСТ; с. 45: 12. ОКОЛИЯ ТРОЯН

6. Община Ново село

1. м. Бегликчийте *(Sic.)* (Касапите)
2. м. Боголопта
3. м. Боевска
4. м. Габровница
5. м. Горнените
6. м. Гробът
7. м. Дуневци
8. м. Дюгените (Видимска)
9. с. Зла река
10. м. Карювци (Начевска)
11. м. Крантовци
12. м. Курулезите
13. м. Маришница
14. м. Миховци
15. м. Мядна
16. м. Насалийска *(Sic.)*
17 с. Ново село
18. с. Острец
19. м. Паздерите
20. м. Пандуците
21. м. Стърна река
22. м. Събьовска
23. м. Черни връх

КОМЕНТАР: Списъкът съдържа ограничена информация само за имената и административната принадлежност на населените места. Той е първият, издаден след голямото преименуване на българските градове и села през 1934 г. Публикувани са новите и старите им имена. Това му носи допълнително една звездичка към оценката.

НАБЛЮДАВАНИТЕ СЕЛИЩА

Ново· Селищата са в Плевенска област[38]. Всички населени места са в една община – Ново село[39]. Селата и махалите са подредени азбучно в единен за общината ред, а не по сборни села.

Погрешно интерпретирани имена: Бегликчийте, Насалийска.

ОЦЕНКА: ***

ПОРЕДЕН НОМЕР И ОЗНАЧЕНИЕ: № 17. Списък 1937 (Стат).

ЗАГЛАВИЕ И ТИРАЖ: Списък на населените места в царството. – София : Глав. дир. на статистиката, 1937. – XV, 107 с. 1000 тир.

---

[38] С Указ № 179 от 19 май 1934 г. *Държавен вестник*, LVI, № 38, 19 май 1934, Притурка, 4–5, дотогавашните *окръзи се свеждат в области*, като в Плевенска област влизат Плевенски и Търновски окръг.

[39] Със Заповед № 3102 на министъра на вътрешните работи и народното здраве от 10 септември 1934 г. – *Държавен вестник*, LVI, № 133, 12 септ. 1934, с. 2083, в Троянска околия е обособена нова община Ново село, която обхваща досегашните общини Видима, Зла река, Ново село и Острец.

СИГНАТУРИ

НБКМ: II 11646
НБИВ: 84 $^{1}/_{47}$
БНСИ: 23 / XP 1

АНОТАЦИЯ: Съставен е според административното деление на царството на 1 октомври 1937 г. Населените места са подредени азбучно (с. 1–70): по области (означени с римски цифри); във всяка област – по околии (номерирани с арабски цифри); във всяка околия – по общини (с номерация с арабски цифри); във всяка община селищата също са номерирани (с арабски цифри).

Публикувани са 5757 населени места – 97 града, 4267 села и 1393 махали и колиби (с. X), разпределени в 7 области, 89 околии и 1171 общини. В „*Предговор*“-а е уточнено, че по технически причини „*не са заскобени населените места, които имат общо землище, както това беше направено в предходните издания*“ (с. V). След имената на селищата в скоби са записани предишни, двойни (🕮 с. 61: *Звънец /Чанлар/*) или тройни (🕮 с. 19: *Ново село /Вземен орман, Еникьой/*) названия. Не са означени ударенията им.

За всяко населено място в една колона е публикуван броят на наличното население на 31 декември 1934 г. Данните са обобщени в началото на всяка община и в края на всяка околия, а по области и околии и в отделна таблица (с. XI–XII: „*Налично население на 31 декември 1934 по околии /Административно деление на 1.X.1937/*“), където има сведения и за броя на населените места по области и околии.

Сборни села или „*населени места, които имат общо землище, са дадени в Списъка като отделни групи. Над всяка такава група е означено селото, на чието име се води землището. Надолу – спрямо следващите населени места от общината – групите са отграничени с празно място*“ (с. V). Няма бележки под линия.

В „*Азбучен показалец на населените места в България*“ (с. 71–106) има стари и нови имена на селищата, но без препратки помежду им. Старите наименования на населените места са означени пред името със звездичка (*).

Има отбелязани „*Печатни грешки*“ [с. 107].

ИЗВАДКА

с. 23: **IV. Област Плевен**; с. 35: **12. Околия Троян**

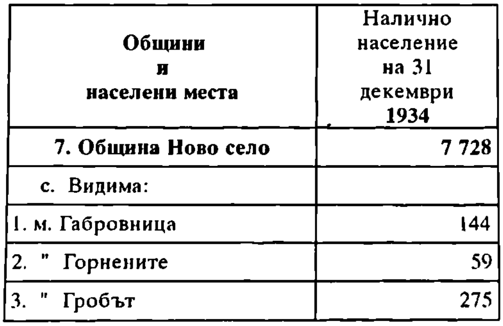

Общини и населени места	Налично население на 31 декември 1934
7. Община Ново село	**7 728**
с. Видима:	
1. м. Габровница	144
2. " Горнените	59
3. " Гробът	275

4. " Дуневци	169
5. " Дюгените (Видимска)	228
6. " Карювци (Начевска)	43
7. " Крантовци	61
8. " Курулезите	80
9. " Миховци	78
10. " Пандуците	182
11. " Стърна река	238
12. с. Зла река	1904
13. м. Касалийска	92
с. Ново село:	
14. с. Ново село	897
15. м. Черни връх	1167
с. Острец:	
16. " Бегликчиите (Касапите)	78
17. " Боголонта	402
18. " Боевска	115
19. " Маришница	298
20. " Мядна	143
21. с. Острец	642
22. " Паздерите	219
23. " Събьовска	214

КОМЕНТАР: Списъкът, макар и издаден от Главна дирекция на статистиката, предварително е обречен на ниска оценка. Не са показани чрез заскобяване сборните села, изпуснати са бележките под линия от предходните издания, демографските данни са само предварителни резултати от преброяването на населението през 1934 г.

НАБЛЮДАВАНИТЕ СЕЛИЩА

За първи път: Обобщени за цялата община данни за броя на населението.

Погрешни данни: Изписването на имената създава впечатление, че с. Зла река и м. Касалийска спадат към сборно село Видима, което не е вярно.

ОЦЕНКА: **

ПОРЕДЕН НОМЕР И ОЗНАЧЕНИЕ: № 18. Списък 1937 (ПТТ).

ЗАГЛАВИЕ И ТИРАЖ: Азбучен списък на населените места в царството с означение на т. п. т. станции и т. п. постове, чрез които се осребряват ценни книжа. – София : М-во на железниците, пощите и телеграфите; Глав. дир. на пощите, телеграфите и телефоните, 1937. – 78 с. [Без сведения за тираж].

СИГНАТУРИ

НБКМ: 26405
НБИВ: не го притежава
БНСИ: не го притежава

АНОТАЦИЯ: Не е указано към коя дата е съставен. Населените места са подредени азбучно (с. 13–78): по области (неномерирани); във всяка област – по околии (неномерирани); във всяка околия селищата не са подредени по общини, а по азбучен ред и са номерирани с арабски цифри. В три околии – Златоградска, Габровска и Кърджалийска, списъкът на селата е редуциран. В тях има по една т. п. станция и един т. п. пост. Изброени са селищата, обслужвани от поста (*пост Кирил*; *пост Дядо Страти*; *пост Стремци*), и е записано, че към станцията спадат *„всички останали села, които не влизат в района"* на т. п. поста. В още една околия – Крумовградска, е посочен само околийският град, тъй като единствено в него има т. п. станция, която обслужва и всички села.

Не е изведен броят на населените места, единствено видно е, че околиите са 84 (с. 3). В отделен *„Списък..."* е показано разпределението на околиите (с номерация 1–84) по области (с номерация I–VII)(с. 4). За всяко селище е публикувано само настоящото му (към 1937 г.) име, без да е изписан видът му: град, село, махала или колиби. Изключения са направени за селища с еднакви имена, попадащи в една околия (🕮 с. 40: № 27. *с. Черв[ен] бряг*, за да се различава от № 26. [гара] *Червен бряг*), както и за съставните махали на с. Годеч (🕮 с. 49). Единствено след имената на гаровите селища (или станции/постове) е уточнено *„гара"*. Не са дадени предишни или двойни имена. Не са означени ударенията им. Често имената са изписани със съкращения, които трудно могат да бъдат разкрити. Необходим е списък на съкращенията, какъвто не е бил изработен.

За всяко селище в 2 колони са публикувани данни, както е показано в **ИЗВАДКАТА**. В списъка няма означени сборни села, а съставните им селища са изброени азбучно в състава на околиите, в които попадат. Няма бележки под линия и азбучен указател и не беше открит списък на печатните грешки.

Допълнително са публикувани *„Азбучен списък на околиите в Царство България с означение областите, към които принадлежат"* (с. 3), *„Списък на околиите в Царство България, подредени по области, с обозначение на страницата в списъка"* (с. 4) и *„Списък на т. п. станции и т. п. постове в Царство България, чрез които се осребряват ценни книжа"* (с. 5–12) – на брой 652.

ИЗВАДКА

с. 33: ПЛЕВЕНСКА ОБЛАСТ; с. 44: Троянска околия; с. 44–45:

№ по ред	Селище	Обслужва се от т. п. станция или т. п. пост
5.	Бегликчиите	Острец
6.	Боголонта	"
7.	Боевска	"
20.	Габровица *(Sic.)*	Н. село Тр.
27.	Горнените	Н. село Тр.
29.	Гробът	Н. село Тр.
41.	Дуневци	Н. село Тр.
43.	Дюгените	Н. село Тр.
46.	Зла река	Н. село Тр.
56.	Карювци	Н. село Тр.
57.	Касалийска	Н. село Тр.
68.	Крантовци	Н. село Тр.
72.	Курлезите *(Sic.)*	Н. село Тр.
86.	Марищница	Острец
94.	Миховци	Н. село Тр.
95.	Мядна	Острец
98.	Ново село	Ново село Тр.
102.	Острец	Острец
104.	Паздерите	Острец
105.	Пандуците	Н. село Тр.
125.	Стърна река	Н. село Тр.
127.	Събьовска	Острец
141.	Черни връх	Н. село Тр.

КОМЕНТАР: Формално списъкът не отговаря на изискването да включва всички населени места на територията на страната. Въпреки това е добавен в корпуса, тъй като замисълът му е бил да покаже за всяко селище в България от коя станция или пост се обслужва. Фактът, че в четири околии е имало по една или две станции, е предоставил възможност на съставителите да реализират известни съкращения в обема на изданието.

Списъкът е ценен извор със сведенията за броя и разположението на пощенските станции. Ако се ползват данни от предходния **Списък 1937 (Стат)** за броя на селищата – 5757, става ясно, че пощенски станции или постове има едва в 11,3% от населените места. Една станция или пост е обслужвала средно 8.8 селища. Съществуват околии, в които има две и дори една пощенска станция, обслужващи по няколко десетки села!

НАБЛЮДАВАНИТЕ СЕЛИЩА

За първи път: Не са посочени двойните имена на трите махали: Дюгените, Карювци и Бегликчиите.

Погрешно интерпретирани имена: Габров[н]ица, Кур[у]лезите.

Разяснение: От публикуваните данни се вижда, че двадесет и трите селища се обслужват само от две пощенски станции: Ново село и Острец. Тъй като в списъка на станциите и постовете (с. 5–12) има три с името Ново село, тук е направено разграничението: Н[ово] село[,] Тр[оянска околия] за различие от другите две станции със същото название – във Видинска и Русенска околия.

ОЦЕНКА: ***

ПОРЕДЕН НОМЕР И ОЗНАЧЕНИЕ: **№ 19. Списък 1938.**

ЗАГЛАВИЕ И ТИРАЖ: Списък на населените места в царството в съдебно отношение. – София : Държ. книгоизд., 1938. – 65 с. 1000 тир.

СИГНАТУРИ

НБКМ: 18289
НБИВ: 83 $^{1}/_{162}$
БНСИ: 23 (само в дигитализиран вид)

АНОТАЦИЯ: Не е указано към коя дата е съставен.

Населените места са подредени азбучно (с. 3–65): по апелативни съдилища – Пловдивски, Русенски и Софийски; в състава на всеки апелативен съд – по областни съдилища (номерирани с арабски цифри); в състава на всеки областен съд – по околийски съдилища (означени с римски цифри); в състава на всеки околийски съд – по общини (с номерация с арабски цифри); в състава на всяка община селищата също са номерирани (с арабски цифри). Не е показан общият брой на населените места.

След имената на селищата в скоби са записани предишни (🕮 с. 15: *Точиларци /Масатларе/*), двойни или тройни (🕮 с. 36: *Заграждeн /Курна могила, Мъгура/*) названия. Не са означени ударенията им.

В списъка е направен опит за графично отделяне на сборните села, но тъй като не е използван знак голяма скоба {, не е постигната яснотата при другите издания. Няма бележки под линия и азбучен показалец. Не беше открит и списък на печатните грешки.

ИЗВАДКА

с. 25: **РУСЕНСКИ АПЕЛАТИВЕН СЪД**; с. 33: 3. Ловчански областен съд;
с. 34: III. Троянски окол[ийски] съд

7. Община Ново село

с. Видима
1. м. Габровница
2. м. Горнените
3. м. Гробът
4. м. Дуневци
5. м. Дюгените (Видимска)
6. м. Карювци (Начевска)
7. м. Крантовци
8. м. Курулезите
9. м. Миховци
10. м. Пандуците
11. м. Стърна река
12. с. Зла река
13. м. Касалийска
14. с. Ново село
15. м. Черни връх
16. м. Бегликчиите (Касапите)
17. м. Боголонта
18. м. Боевска
19. м. Маришница

20 м Мядна
21 с Острец
22 м Пиздерите
23 м Събьонска

КОМЕНТАР: Списъкът съдържа ограничени данни за имената и административната принадлежност на населените места. Единствено тук обаче са публикувани сведения за поделянето на територията на България в съдебно отношение, което носи допълнителна една звездичка към оценката.

НАБЛЮДАВАНИТЕ СЕЛИЩА

Погрешни данни Посочено е само сборно село Видима, а са пропуснати означенията за сборните села Ново село и Острец.

ОЦЕНКА: ***

ПОРЕДЕН НОМЕР И ОЗНАЧЕНИЕ: № 20. Списък 1939 (Стат).

ЗАГЛАВИЕ И ТИРАЖ: Списък на населените места в царството : Преброяване на 31 декември 1934. – София : Глав. дир. на статистиката, 1939. – XVII, 91 с. [Вероятен тираж 3000].

СИГНАТУРИ

НБКМ: II 13382
НБИВ I 27606
БНСИ 23 ХР 1

АНОТАЦИЯ Съставен е според административното деление на царството на 1 юли 1939 г.

За отделни населени места са приети всички градове и села и онези махали и колиби, които „*имат свое землище, или – ако нямат землище – съществуват от стари времена като самостойни селища, или пък отстоят от други населени места на голямо разстояние*“, както и няколко гари, „*които имат значителен брой население*“ (с. VI). Като отделни общини и населени места са посочени манастирите: *Клисурски, Рилски, Бачковски, Троянски и Преображенски*.

Селищата са подредени азбучно (с. 1–70): по области (неномерирани); във всяка област – по околии (номерирани с арабски цифри); във всяка околия – по общини (с номерация с арабски цифри), във всяка община населените места също са номерирани (с арабски цифри).

Публикувани са 5751 селища – 97 града, 4283 села и 1371 махали и колиби, разпределени в 7 области, 89 околии, 1213 общини (с. XI).

Според сведенията от „*Предговор*“-а издаването на този списък е наложено от промените в административното деление на страната, които са направили неудобни за ползване предишните две издания за преброяването на 31 декември 1934 г.: „Предварителни резултати от преброяване на населението в Царство България на 31 декември 1934 г. Брой на населението по населени места“. С., 1935. XI, 72 с.) (вж. тук: *Втора част*, *3. Критерии за подбор*, бел. 7, № 4 и

„Списък на населените места в Царството“ (С., 1937, XV, 107 с.) (вж. тук: **Списък 1937 /Стат/**).

При подготовката на списъка Главната дирекция на статистиката е изпратила до общините формуляр, в който е трябвало да се впишат всички населени места, включително и най-малките махали и колиби, пръснати из планинските местности. От събраните данни се е установило, че е имало значителен брой махали и колиби, които дотогава не са били включени в нито един от списъците на населените места. В това издание същите са изброени в бележките под линия. За разлика от предишни списъци, не са посочени данни за броя на бежанците, тъй като такива сведения не са събирани при преброяването. В *бележките под текста* не са дадени исторически сведения относно заселванията и изселванията на населените места, нито за присъединяванията, с каквито са снабдени по-ранните списъци. Посочени са само промени, станали след 1926 година.

В *„Методологични бележки“* в 5 точки са изброени промените в броя и статута на населените места, настъпили между преброяването на 31 декември 1926 г. и 1 юли 1939 г. При обявяването след 1926 г. на селища за населени места е *„съблюдавана следната дефиниция: за отделно населено място се смята всяка* ***група от къщи****, които* ***се обитават трайно*** *от домакинства или заведения, които носят* ***отделно име*** *и отстоят на известно* ***разстояние*** *от други групи къщи“* (с. VI).

В списъка е показан броят на *местното* (което обикновено живее и се числи към дадено населено място) и *наличното* (което в момента на преброяването е било заварено и преброено в дадено населено място) *население* (с. VI). Посочен е броят на сградите само от двете категории: *1) Сгради, служещи само за живеене; 2) Сгради, служещи за живеене и за други цели. (Сградите, служещи само за други цели, са изключени.)* (с. VI). Към тях спадат *„колибите и други сгради, намиращи се извън населените места (в нивите, ливадите и лозята). Тези сгради се обитават обикновено само лятно време. С тяхното съществуване се обяснява защо в някои случаи броят на сградите е значително по-голям от броя на домакинствата“* (с. VI).

След имената на селищата в скоби са записани предишни, двойни (📖 с. 4: *Гаврайлово /Дермѐн-дерѐ/*) или дори четворни (📖 с. 4: *Сарафово /Папàрос, Папуре, Антим I/*) названия. Запазени са ударенията върху имената на населените места, като са добавени и за такива, за които това не е направено в предходния списък. Въпреки това все още има селища без ударения. Поставени са ударения и на някои от имената в скобите.

За всяко селище в 6 колони са публикувани данни от преброяването на 31 декември 1934 г., както е показано в **ИЗВАДКАТА**. Те са обобщени в началото на всяка община и в края на всяка околия, а по области и околии – и в отделна таблица (с. XII–XIII: *„Население, сгради и домакинства на 31 декември 1934 по околии /Административно деление на 1.VII.1939/“*), където има сведения и за територията им. Рядкост са селищата, за които не е посочен поясът на надморската височина и срещу тях е поставен знакът „*?*“.

Има сборни села с първия (🕮 с. 3: сборно *село Кръвеник,* състоящо се от *м. Войнѝшка, с. Кръвенѝк, м. Табàшка, м. Шòпите*); втория (🕮 с. 46: сборно *село Шума,* състоящо се от *м. Вакарел, м. Рàетска, м. Стрàнска*) и третия (🕮 с. 21: *с. Чепинци /Чангър-дерè/, м. Дòбрева черèша, м. Кокора /Янево/*) начин на означаване.

В *бележки под текста* (под линия) са посочени: 1. Махали, колиби, местности, чифлици, *заселища,* ханове, мини, *летовища* и *минерални бани*, които се числят към съответното селище от основния списък; 2. Сведения само за населени места, които са се изселили след 1926 г.; 3. Бележки за новозаселени само след 1926 г. селища; 4. 89 манастира и 169 гари, както и жп спирки, които отстоят от градовете и селата на не по малко от 1 километър, без посочване на точното разстояние; 5. Данни за административно-териториални промени, настъпили след предишното преброяване през 1926 г., често с номерата и датите на указите, с които са станали; 6. В бележките под линия, за разлика от основния текст, не са означени ударенията на имената; 7. Изброени са всички селища, които по Ньойския договор са преминали към Сърбия, в околиите: Кула (с. 10, бел. 16), Кюстендил (с. 39, бел. 2), Трън (с. 45, бел. 23) и Цариброд (с. 46, бел. 15); 8. Населени места, разделени от граничната линия (🕮 с. 46, бел. 4: *Махала Богоина е част от с. Петачинци, останало в югославянска територия*); 9. Селища, в които са седалищата на общини (🕮 с. 46, бел. 18: [Общ. Годеч] *Махала Глотница е център на общината*).

В *„Азбучен показалец на населените места в България“* (с. 71–90) има стари и нови имена на селищата, но без препратки помежду им. Старите наименования са означени със звездичка (*) пред името. Малка буква *б*, поставена след номера на страницата, означава, че името е в *бележките под текста*. В имената на гаровите селища е включена думата *„гара“* и те са подредени азбучно на буквата Г.

В изданието има отбелязани и *„Печатни грешки“* [с. 91].

ИЗВАДКА (вж. Приложение, фиг. 5 и 6).

с. 22: Област Плевен; с. 33: 12. Околия Троян

Общини Населени места	Население			Домакинства	Сгради за живеене и за живеене и други цели	Надморска височина (метри)
	1934		1926			
	местно	налично				
8. Община Ново село	**7687**	**7706**	**7173**	**1654**	**1789**	
{ Сборно село Видима						
1. м. Габровница	145	144	125	32	31	500–700
2. " Горнèните	59	59	56	10	12	500–700

3. " Грòбът	275	275	242	52	56	700–1000
4. " Дуневци	170	169	148	37	41	500–700
5. " Дю̀гените (Видимска)	231	229	189	51	51	500–700
6. " Кàрювци (Начевска)	43	43	37	9	10	500–700
7. " Крантовци	61	61	54	10	10	700–1000
8. " Курулезите	81	81	67	15	15	700–1000
9. " Миховци	79	79	69	15	15	700–1000
10. " Пандуците	180	178	171	36	42	700–1000
11. " Стърна река	235	236	209	47	50	500–700
12. с. Зла река[11]	1892	1899	1701	360	414	500–700
{ Сборно село Ново село						
13. м. Касалѝнска	93	93	86	25	23	500–700
14. с. Нòво сèло[12]	866	889	849	243	239	500–700
15. м. Чèрни връх[13]	1166	1169	1133	239	258	500–700
{ Сборно село Острец						
16. м. Беглѝкчиите (Касапите)	76	76	71	18	20	500–700
17. " Боголòнта[14]	407	398	393	97	105	500–700
18. " Бòевска	115	116	99	23	26	500–700
19. " Марѝшница	297	296	293	67	65	500–700
20. " Мя̀дна[15]	145	143	161	37	43	500–700
21. с. Острèц[16]	637	642	613	141	164	500–700
22. м. Паздèрите	220	217	213	42	48	500–700
23. " Събьòвска	214	214	194	48	51	500–700

---

[11] Село Зла река се състои от махалите Барахарите, Божаците (Боджаците), Велчовци, Врабци, Гръстовци, Жюлювци, Зла река, Иванджиците, Йотовци, Камено бърдо, Каменска лъка (Салапиите), Кисьовци, Кръстевци, Кузевци, Липака, Лъгът, Маряците, Мурговци, Пастованите, Патевци, Пачниците, Сяровци, Тобовци, Футевци, Фъшеците и Чоповци.

[12] Село Ново село се състои [от] „селото“ и махалите Вълковци, Делиите, Долни край, Кална, Касалиите, Крушово, Салапите и Тепавици (Сръбска ливада).

[13] Махала Черни връх се състои от махалите Бояджиите, Вълевци, Геневци (Глоговица), Гърдевци, Йочовци, Кривоя (Кривня), Пандевци, Пиперите, Първовци, Ранковци, Свинова поляна, Топлец (Татарлиите), Тотювци, Цачовци, Чакърите, Шеневци, Шоляците и Щърбаните.

[14] Към м. Боголонта спадат колибите Балавурски, Безиргяните, Златевци, Куевци, Минковци, Нацикът и Стойковци.

[15] Към м. Мядна спадат колибите Кукените и местностите Падиш и Реката.

[16] Към с. Острец спадат колибите Гечовски, Енчовци, Колчевци, Мъневски, Станци (Барбулти), Цоневци, Чакъров камък и Чернокòвци *(Sic.)*.

КОМЕНТАР: Списъкът е последният, в който има подробни бележки под линия за махали, колиби, местности, чифлици, заселища, ханове, мини, летовища и минерални бани, които се числят към съответното селище от основния списък. Някои от изброените имена се срещат единствено (!) тук.

Важно достойнство на изданието е, че съдържа новите и старите имена на селищата след най-голямото преименуване, направено през 1934 година. Тогава с 9 заповеди на министъра на вътрешните работи и народното здраве са преименувани 1875 селища от Списъка на населените места, от които 14 градове, 1018 имена на махали, колиби, гари, жп спирки, заселища, чифлици и местности, които в Списъка на населените места се дават под линия, а 6 селища са повторно преименувани. Единствено в този списък са дадени новите и старите имена на селищните образувания, изписвани под линия.

Списък 1939 (Стат) има интересна съдба: още с отпечатването си е обявен за поверителен. Върху всеки екземпляр е поставен печат с текст на три реда: „***СТРОГО ПОВЕРИТЕЛНО / САМО ЗА СЛУЖЕБНО УПОТРЕБЛЕНИЕ / Контролен №...***“. Издирването му в „Български книгопис. Годишнина XLIII – 1939. Том I – Книги“ [1948], както и в следващите годишнини, не даде резултат. Това показва, че не е бил депозиран в библиотеките. Публичният екземпляр в Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“ в София е с контролен номер 0025, а върху корицата има ръкописен надпис на три реда: [*На* или *За*] / *г[осподин] министъра на войната* / *ген. Т. Даскалов*[40]. Според инвентарния номер (Д 3900 / [1]949) книгата е постъпила като дарение в библиотеката през 1949 г. Екземплярът в библиотеката на Националния статистически институт е с контролен номер 1965, като тя е притежавала още два – с контролни номера 1880 и 2437. От Териториалния държавен архив – Пловдив ми предоставиха за ползване три екземпляра – с контролни номера 0575, 0596 и 2654. Това ми дава основание да направя предположение за вероятния му тираж – 3000 екземпляра.

НАБЛЮДАВАНИТЕ СЕЛИЩА

За първи път: Махала Патевци под линия към Зла река, махала Делиите под линия към Ново село.

Ново: Махала Касалийска е съставна част от сборно село Ново село. Изпуснати са махалите, вписани в предишните списъци под линия към м. Крантовци, Курулезите, Пандуците и Събьовска. За три от махалите под линия са показани новите им имена, а в скоби – старите им названия: *Тепавици (Сръбска ливада)* от с. Ново село, *Топлец (Татарлиите)* от м. Черни връх и *Станци (Барбулти)* от с. Острец[41]. Окончателни данни от преброяването през 1934 г.

Погрешно интерпретирано име: Черноковци.

ОЦЕНКА: *****

---

[40] *Генерал Теодоси Даскалов* (1888–1945) – министър на войната в правителства № 54, 55 и 56 на Георги Кьосеиванов и в № 57 на Богдан Филов. На този пост е от 24 януари 1938 до 11 април 1942 г. Генерал-майор (1936), генерал-лейтенант (1939), генерал от пехотата (1942). Племеник на Бачо Киро Петров. Осъден на смърт от Народния съд.

[41] Преименувани със Заповед № 2820 на министъра на вътрешните работи и народното здраве от 9 август 1934 г. – *Държавен вестник*, LVI, № 109, 14 авг. 1934, с. 1757. В заповедта е допусната грешка – като ново име на *Сръбска ливада* е посочено *Тепавци*.

ПОРЕДЕН НОМЕР И ОЗНАЧЕНИЕ: № 21. Списък 1939 (Делов).

ЗАГЛАВИЕ И ТИРАЖ: **Делов, Петър Иванов.** Списък на населените места и телеграфо-пощенските станции, от които се обслужват. – София, 1939 (Кор. 1940). – 384 с. – (Библ. Пощенска просвета, г. I, кн. 2). 2000 тир.

СИГНАТУРИ

НБКМ: 90080
НБИВ: 91 $^{2}/_{76}$
БНСИ: не го притежава

АНОТАЦИЯ: Не е указано към коя дата е съставен, но според *„Упътване как стават справките“* (с. 379) може да се предположи, че е към 15 декември 1939 г. Населените места са подредени азбучно (с. 49–233): по области (означени с римски цифри); във всяка област – по околии (номерирани с арабски цифри); във всяка околия – по общини (с номерация с арабски цифри); във всяка община селищата не са номерирани.

Не е показан броят на населените места, а само на областите – 7, и на околиите – 89 (с. 11). След имената на селищата в скоби са записани предишни, двойни (🕮 с. 145: *Рибарица /Под манастиря/*) или тройни (🕮 с. 51: *Твърдица /Ахренлии, Стамболовия чифлик/*) названия. Не са означени ударенията им.

За всяко населено място в една колона е публикувано от коя п. т. т. станция или т. п. пост се обслужва по сп[естовна] каса, пощ[енски] записи и чекова служба.

Сборните села са означени текстово и графично, като след името им има – (средно тире) и текст: *„което се състои от:“*, а отдолу с три позиции отстъп надясно са изписани имената на съставните селища, подредени азбучно:

(🕮 с. 85:
с. Широка лъка – което се състои от:
  м. Горски дол
  м. Джуркалица
  м. Окманица
  м. Соломон (Силимоня) и
  с. Широка лъка).

Основният списък се предхожда от още шест: *„Списък на околиите...“* (с. 9–11), *„Списък на градовете и селата, в които има клон или агентура от Б[ългарска] Н[ародна] Б[анка]...“* (с. 12–14), *„Списък на градовете и селата, в които има клон или агенция от Бълг[арска] земеделска и кооперативна банка...“* (с. 15–18), *„Списък на селските телефоно-пощенски станции“* (с. 19–22), *„Списък на селските телефоно-пощенски постове“* (с. 23–27), *„Списък на пощенските, телеграфни и телефонни станции с обозначение до каква сума изплащат по пощенските служби: спестовна каса, записи и чекова служба“* (с. 28–45).

В *„Азбучен списък на населените места, с обозначение в коя околия спадат и от коя п. т. т. станция или т. п. пост се обслужват по службата ценни книжа“* (с. 235–375) селищата са посочени само с настоящото си (към 1939 г.) име. Названията, отпечатани с *курсив*, са седалища на общини, с **черни букви** – седалица на околии, **с черни букви и подчертани** – седалища на области, а съставните на общините селища са напечатани с редовни букви (с. 379).

Авторът е включил и *„Забелязани печатни грешки и промени, които са станали след напечатване на книгата"* (с. 383–384).

ИЗВАДКА

VII. Списък на населените места по области, околии и общини, с обозначение от коя п. т. т. станция или т. п. пост се обслужват по: спестовна каса, пощенски записи и чекова служба.

с. 104: IV. Област Плевен; с. 137: 12. Околия Троян; с. 138–139:

ОКОЛИИ, ОБЩИНИ И НАСЕЛЕНИ МЕСТА	От коя п.т.т. станция или т.п. пост се обслужва по: сп. каса, пощ. записи и чекова служба
8. Община Ново село	
с. Видима – което се състои от:	ст. с. Ново село
с. Видима *(Sic.)*	"
м. Габровница	"
м. Горнените	"
м. Гробът	"
м. Дуневци	"
м. Дюгените (Видимска)	"
м. Карювци (Начевска)	"
м. Крантовци	"
м. Курулезите	"
м. Миховци	"
м. Пандуците и	"
м. Стърна река	"
с. Зла река	"
м. Касалийска	"
с. Ново село – което се състои от:	"
с. Ново село и	"
м. Черни връх	"
с. Острец – което се състои от	ст. с. Острец
м. Бегликчиите (Касапите)	"
м. Боголонта	"
м. Боевска	"
м. Маришница	"
м. Мядна	"
с. Острец	"
м. Паздерите и	"
м. Събьовска	"

КОМЕНТАР: Списъкът е съставен за нуждите на пощенската администрация, но съдържа и информация – нова, в сравнение с вече публикуваната. Това допълнително му носи една звездичка към оценката.

НАБЛЮДАВАНИТЕ СЕЛИЩА

Погрешни интерпретации: Освен сборното село Видима е посочено и с. Видима, каквото на практика няма.

ОЦЕНКА: ***

ПОРЕДЕН НОМЕР И ОЗНАЧЕНИЕ: № 22. Списък 1941.

ЗАГЛАВИЕ И ТИРАЖ: Списък на населените места в Южна Добруджа : Преброяване на 31 януари 1941 година (предварителни резултати). – София : Глав. дир. на статистиката, [1941?]. 6 л. [Без сведения за тираж].

Кор. опис.

СИГНАТУРИ

НБКМ: не го притежава

НБИВ: не го притежава

БНСИ: 23 / ХР 1

АНОТАЦИЯ: Не е указано към коя дата е съставен, но може да се предположи, че е към 31 януари 1941 г. – датата на преброяването в Южна Добруджа.

Населените места са подредени азбучно (л. 1–6): по околии (означени с римски цифри); във всяка околия по общини (с номерация с арабски цифри); във всяка община селищата също са номерирани (с арабски цифри). Не е показан общият брой на населените места, но е видно, че са разпределени в 7 околии. След имената на селищата в скоби са записани предишни или двойни (🕮 л. 4: *Александрия /Капаклии/*) названия. Не са означени ударенията им.

За всяко населено място в 3 колони са публикувани предварителните резултати от преброяването на 31 януари 1941 г., както е показано в **ИЗВАДКАТА**. Данните за населението са обобщени в началото на всяка община и в края на всяка околия. В списъка няма сборни села.

В бележки под линия са посочени: 1. Незначителен брой махали и чифлици, които се числят към съответното селище от основния списък; 2. Сведения за слети населени места; 3. Сведения за изселени селища.

Няма азбучен указател. Не беше открит и списък на печатните грешки.

ИЗВАДКА

с. 2: II. ОКОЛИЯ БАЛЧИК

	ОБЩИНИ и населени места	Население		
		м[ъже]	ж[ени]	общо
1.	Общ. Балчик	2769	2726	5495
	1. гр. Балчик	2143	2139	4282
	2. с. Момчил	149	145	294
	3. " Реджина-Мария	477	442	919

с. 3: III. ОКОЛИЯ БАЛЧИК

7.	Общ. Добрич	15596	14928	30524
	1. Гр. Добрич	14345	13637	27982
	2. с. Стан-Поетаж	456	443	899
	3. Суютчук	795	848	1643

КОМЕНТАР: Съществуваха известни колебания при включването на списъка в корпуса. В България от него има само един съхранен публичен екземпляр – този в библиотеката на НСИ. Изданието е тиражирано на циклостил, вероятно в много малък тираж – между 100 и 200 екземпляра. Списъкът обаче е включен в две библиографии – на българската статистическа литература[42] и по ономастика[43]. Ако след време някой изследовател работи с тях и с настоящата анотирана библиография, задължително ще се запита защо списъкът е пренебрегнат. Това е причината за включването му в корпуса.

Списъкът се явява допълнение към **Списък 1939 (Стат)**. Представя сведения за новоприсъединените към България с Крайовската спогодба (1940) селища от Южна Добруджа. Населените места все още са със старите си турски и румънски имена, които са променени през 1942 г.

Както **Списък 1939 (Стат)**, така и този е обявен за поверителен. Върху корицата и л. 1 на единствения открит екземпляр е поставен печат с текст на три реда: ***„СТРОГО ПОВЕРИТЕЛНО** / САМО ЗА СЛУЖЕБНО УПОТРЕБЛЕНИЕ / Контролен №...* **“**, а ръкописно е добавен номерът – *100.*

НАБЛЮДАВАНИТЕ СЕЛИЩА

Не фигурират в списъка.

ОЦЕНКА: ***

ПОРЕДЕН НОМЕР И ОЗНАЧЕНИЕ: **№ 23. Списък 1945.**

ЗАГЛАВИЕ И ТИРАЖ: Списък на населените места. – София : Глав. дир. на статистиката, 1945. – [IV], 105 с. 6000 тир.

СИГНАТУРИ

НБКМ: II 17630
НБИВ: не го притежава
БНСИ: 23 / XP 1

АНОТАЦИЯ: Съставен е според административното деление на страната на 1 август 1945 г. Дадено е следното определение: *„За отделно населено място се смята всяка група от къщи, които се обитават трайно от домакинства или заведения, която носи отделно име и отстои на известно разстояние от друга група къщи“* (с. IV). За отделни селища се смятат всички, които фигурират в Списъка на населените места според преброяването на населението от 1926 година (вж. **Списък 1930**). Посочени са и гари и манастири, които са признати със законодателни актове за отделни селища. Населените места са подредени азбучно (с. 1–75): по области (неномерирани); във всяка област – по околии (номерирани с арабски цифри); във всяка околия – по общини (с номерация с арабски цифри); във всяка община селищата също са номерирани (с арабски цифри).

---

[42] Библиография на българската статистическа литература 1878–1980. Част I и II. С., К-т по единна система за социална информация при Минист. съвет, 1981, с. 77, № 1418.

[43] **Дуриданов, Ив., Ст. Андреева.** Библиография на българската ономастика 1940–1970. С., СУ „Кл. Охридски“, 1980, с. 165, № 1511.

Не е показан броят на населените места, областите, околиите и общините. В *„Предговор“*-а в 5 точки са изброени промените в броя и статута на населените места, станали между 1 юли 1939 г. и 1 август 1945 г. В списъка е показано *наличното население (всички лица, които в момента на преброяването са били заварени и преброени в дадено населено място)* според преброяването на 31 декември 1934 г. (с. IV).

След имената на селищата в скоби са записани предишни, двойни (🕮 с. 75: *Добри дол /Чифлика Хаджи Стамо/*) или тройни (🕮 с. 26: *Дрангово /Покровник, Чешмата – 5[.] полк/*) названия. Не са означени ударенията им. За всяко населено място са публикувани данни за наличното му население при преброяването на 31 декември 1934 г., както е показано в **ИЗВАДКАТА**. Те са обобщени в началото на всяка община и в края на всяка околия.

Има сборни села с първия (🕮 с. 40: сборно *село Полатен,* състоящо се от *к. Байовица, к. Банков дол, к. Камен дол, к. Климаш, к. Крушов дол, к. Недковци, к. Полатен*), втория (🕮 с. 56: сборно *село Годеч,* състоящо се от *м. Глотница, м. Елечанова, м. Йовкина, м. Молак, м. Негулова, м. Старо село, м. Стокина, м. Трап*) и третия (🕮 с. 68: *с. Кумонига /Кушалар/, м. Душка, м. Копитник /Йайлала/, м. Ночево /Ташлък/, м. Паничково /Чанакчи/, м. Пошево /Инаддар/*) начин на означаване.

В *бележки под текста* (под линия) са посочени: 1. Села, махали и колиби, които са слети с други селища; 2. Сведения за населени места, които са се изселили след 1939 г.; 3. Бележки за новозаселени само след 1939 г. селища; 4. Населени места, които са центрове на общини.

В *„Азбучен показалец на населените места в България“* (с. 76–103) има стари и нови имена на селищата, но без препратки помежду им. Старите наименования са означени със звездичка (*) пред името. Малка буква *б*, поставена след номера на страницата, означава, че името е в *бележките под текста*. В имената на гаровите селища е включена думата *„гара“* и те са подредени азбучно на буквата Г.

Отбелязани са *„По-важни печатни грешки“* [с. 105].

ИЗВАДКА

с. 28: Област Плевен; с. 40: 13. Околия Троян; с. 41:

Общини Населени места	Налично население
9. Община Видима	**1554**
{ Сборно село Видима	
1. м. Габровница	144
2. " Горнените	59
3. " Гробът	275
4. " Дуневци	169
5. " Дюгените (Видимска)	229
6. " Карювци (Начевска)	43

7. " Крантовци	61
8. " Курулезите	81
9. " Миховци	79
10. " Пандуците	178
11. " Стърна река	236
10. Община Зла река	**1899**
1. с. Зла река	1899
13. Община Ново село	**2151**
{ Сборно село Ново село	
1. м. Касалийска	93
2. с. Ново село	889
3. м. Черни връх	1169
15. Община Острец	**2102**
{ Сборно село Острец	
1. м. Бегликчиите (Касапите)	76
2. " Боголонта	398
3. " Боевска	116
4. " Маришница	296
5. " Мядна	143
6. с. Острец	642
7. м. Паздерите	217
8. " Събьовска	214

КОМЕНТАР: Списъкът съдържа ограничена информация за имената и административната принадлежност на селищата, както и вече публикувани демографски данни. Той е първият списък на населените места, в който са означени всички селища в съвременните граници на България (включително и върнатите от Румъния с Крайовската спогодба), заедно с демографски данни за броя на жителите им. Това повишава оценката му с една звездичка.

НАБЛЮДАВАНИТЕ СЕЛИЩА

За първи път: Няма публикувани бележки под линия за принадлежащите към населените места от основния списък махали и колиби.

Ново: Селищата отново са разпределени в четири общини[44].

ОЦЕНКА: ***

---

[44] Със Заповед № 3476 на министъра на вътрешните работи и народното здраве от 3 декември 1940 г. – *Държавен вестник*, LXIII, № 3, 4 ян. 1941, с. 19, се открива община Острец, включваща село Острец, което се отцепва от община Ново село.

Със Заповед № 2920 на министъра на вътрешните работи и народното здраве от 29 декември 1942 г. – *Държавен вестник*, LXV, № 11, 16 ян. 1943, с. 22, се открива община Зла река, включваща с. Зла река и село Видима, които се отцепват от община Ново село.

Със Заповед № 228 на министъра на вътрешните работи от 3 февруари 1945 г. – *Държавен вестник*, LXVII, № 29, 6 февр. 1945, с. 3, се открива община Видима, включваща с. Видима, което се отцепва от община Зла река.

ПОРЕДЕН НОМЕР И ОЗНАЧЕНИЕ: № 24. Списък 1947.

ЗАГЛАВИЕ И ТИРАЖ: Предварителни резултати от преброяване на населението на 31 декември 1946 : Брой на населението по населени места. – София : Глав. дир. на статистиката, 1947. – XII, 107 с. 6000 тир.

СИГНАТУРИ

НБКМ: II 463
НБИВ: I 4259
БНСИ: 22.1946 / ХР 1

АНОТАЦИЯ: Съставен е според административното деление на страната на 31 декември 1946 г. Няма сведения какво се приема за отделно селище. Населените места са подредени азбучно (с. 1–85): по области (означени с римски цифри); във всяка област – по околии (номерирани с арабски цифри); във всяка околия – по общини (с номерация с арабски цифри); във всяка община селищата също са номерирани (с арабски цифри).

Не е показан броят на населените места, но е видно, че са разпределени в 9 области и 100 околии (с. III–IV). В списъка е показано *наличното население* (*присъстващите местни жители и гостите в момента на преброяването*). След имената на селищата в скоби са записани предишни (🕮 с. 17: *Гара Хитрино /Гара Шейтанджик/*), двойни или тройни названия. Не са означени ударенията им. След имената на новообразуваните селища в скоби са посочени включените в тях села (🕮 с. 21: *Бел извор /Бела българска и Мало бабино/*).

За всяко населено място в 4 колони са публикувани данни, както е показано в **ИЗВАДКАТА**. Те са обобщени в началото на всяка община и в края на всяка околия, а по области и околии – и в отделна таблица (с. VIII–X: *„Брой на населението по околии и области според състава им на 31.XII.1946 г.“*).

Има сборни села с първия (🕮 с. 65: сборно *село Богдановци*, състоящо се от *с. Богдановци, м. Бузяковци, м. Джамузовци, м. Драшковци, м. Мечковци, м. Пановци, м. Ръжана*), втория (🕮 с. 12: сборно *село Сини вир /Сене бир/*, състоящо се от *м. Билярци /Джерджи/, м. Есе, м. Лападец /Ахлар/*) и третия (🕮 с. 41: *с. Душово, м. Душовски колиби, м. Корията*) начин на означаване.

Бележките под линия са строго индивидуални. В тези, които подлежат на групиране, има данни за: 1. Новозаселени и новопризнати населени места, някъде с годината на заселване или признаване; 2. Селища, броени общо с други; 3. Слети населени места; 4. Гари, спадащи към селищата.

В *„Азбучен показалец на населените места в България“* (с. 87–106) има стари и нови имена на селищата, но без препратки помежду им. Старите наименования са означени със звездичка (*) пред името. Малка буква *б*, поставена след номера на страницата, означава, че името е показано в *бележките под текста*. В имената на гаровите селища е включена думата *„гара“* и те са подредени азбучно на буквата Г.

В изданието са отбелязани и *„Печатни грешки“* [с. 107].

ИЗВАДКА

с. 29: V. ОБЛАСТ ПЛЕВЕН; с. 42: 13. Околия Троян; с. 43:

Общини и населени места	Налично население на 31 декември			
	1946	1934	1926	1910
5. Община Видима	**1572**	**1554**	**1367**	**1242**
{ Сборно село Видима				
1. м. Габровница	151	144	125	105
2. " Горнените	56	59	56	41
3. " Гробът	302	275	242	217
4. " Дуневци	140	169	148	128
5. " Дюгените (Видимска)*	276	229	189	189
6. " Карювци (Начевска)	48	43	37	42
7. " Крантовци	50	61	54	52
8. " Курулезите	67	81	67	53
9. " Миховци	77	79	69	66
10. " Пандуците	199	178	171	176
11. " Стърна река	206	236	209	173
11. Община Зла река	**2019**	**1899**	**1701**	**1343**
1. с. Зла река	2019	1899	1701	1343
14. Община Ново село	**2141**	**2151**	**2068**	**2170**
{ Сборно село Ново село				
1. м. Касалийска	98	93	86	76
2. с. Ново село	905	889	849	1008
3. м. Черни връх	1138	1169	1133	1086
16. Община Острец	**2192**	**2102**	**2037**	**1809**
{ Сборно село Острец				
1. м. Бегликчиите (Касапите)	99	76	71	42
2. " Боголонта	403	398	393	376
3. " Боевска	116	116	99	77
4. " Маришница	346	296	293	239
5. " Мядна	167	143	161	128
6. с. Острец	618	642	613	531
7. м. Паздерите	223	217	213	202
8. " Събьовска	220	214	194	214

* Център на общината

КОМЕНТАР: Макар и да носи заглавие „*Предварителни резултати...*“, списъкът е включен в корпуса, тъй като за преброяването през 1946 г. не е издаден друг списък на населените места. Демографските данни за броя на населението са предварителни. Те подлежат на уточняване в следваща публикация на Главна дирекция на статистиката, затова не е препоръчително да се ползват. Списъкът има повишена стойност заради сведенията, които дава за развитието на селищната мрежа.

НАБЛЮДАВАНИТЕ СЕЛИЩА

Ново: Предварителни данни от преброяването през 1946 г. В следващи издания те са коригирани, затова демографските данни от този списък не е препоръчително да се ползват.

ОЦЕНКА: ***

ПОРЕДЕН НОМЕР И ОЗНАЧЕНИЕ: № 25. Списък 1949.

ЗАГЛАВИЕ И ТИРАЖ: Азбучен списък на населените места в Народната република България и станциите, които ги обслужват и чрез които разменят пощата си. – София : М-во на пощите, телеграфите и телефоните и др., 1949. – 124 с. [Без сведения за тираж].

Кор. загл. Азбучен списък на населените места в Народната република България с означение на п. т. т. станции, чрез които се обслужват и чрез коя п. т. т. станция или подв. пощ. станция се извършва размяната на пощенската кореспонденция.

Други изд.: Дир. п. т. т. експлоатация; Отд. Пощенски съобщения.

СИГНАТУРИ

НБКМ: не го притежава

НБИВ: I 798

БНСИ: 23 (само в дигитализиран вид)

АНОТАЦИЯ: Не е указано към коя дата е съставен. Няма сведения какво се приема за отделно селище. Публикувани са 6311 населени места.

Селищата са подредени азбучно в единен за цялата страна списък (с. 3–124). Не са показани предишни и двойни имена. Не са означени ударенията им.

За всяко населено място в 4 (номерирани в антетката) колони са публикувани данни, както е показано в **ИЗВАДКАТА**. В списъка няма означени сборни села, а съставните им селища са включени като отделни имена. Няма бележки под линия, не беше открит списък на печатните грешки. Няма азбучен указател, тъй като самият списък е направен като такъв.

ИЗВАДКА

с. 6:

1	2	3	4	5
№ по ред	Наименование на населеното място с обозначение общината и околията му	Наименование на станцията, която обслужва населеното място	Наименование на п.т.т. станция или подв. пощ. станция, която е разменна на станцията, показана в графа 3-та	Чрез коя гара или спирка се извършва размяната на пощата
205	м. Беглекчиите *(Sic.)*, общ. Острец, Троянско	Острец	Троян	Ловеч

с. 10:

382	м. Боголонта, общ. Острец, Троянско	Острец	Троян	Ловеч
401	м. Боевска, общ. Острец, Троянско	Острец	Троян	Ловеч

с. 18:

831	с. Видима *(Sic.)*, общ. съща, Троянско	Видима	Троян	Ловеч

с. 23:

1066	м. Габровница, общ. Видима, Троянско	Видима	Троян	Ловеч

с. 28:

1332	м. Горнените, общ. Видима, Троянско	Видима	Троян	Ловеч

с. 31:

1490	с. *(Sic.)* Гробът, общ. Видима, Троянско	Видима	Троян	Ловеч

с. 40:

1998	с. *(Sic.)* Дуневци, общ. Видима, Троянско	Видима	Троян	Ловеч

с. 42:

2070	с. *(Sic.)* Дюгените, общ. Видима, Троянско	Видима	Троян	Ловеч

с. 47:

2315	с. Зла река, общ. съща, Троянско	Видима	Свищов–Ловеч	Ловеч

с. 53:

2670	м. Карювци, общ. Видима, Троянско	Видима	Троян	Ловеч
2671	м. Касалийска, общ. Ново село, Троя[нско]	Ново село	Троян	Ловеч

с. 59:

3003	м. Крантовци, общ. Видима, Троянско	Видима	Троян	Ловеч

с. 62:

3150	м. Курулезите, общ. Видима, Троян[ско]	Видима	Троян	Ловеч

с. 70:

3553	м. Маришница, общ. Острец, Троянско	Острец	Троян	Ловеч

с. 73:

3699	м. Миховци, общ. Видима, Троянско	Видима	Троян	Ловеч

с. 75:

3816	к. *(Sic.)* Мядна, общ. Острец, Троянско	Острец	Троян	Ловеч

с. 78:

3960	с. Ново село, общ. съща, Троянско	Ново село	Троян	Ловеч

с. 81:

4133	с. Острец, общ. съща, Троянско	Острец	Троян	Ловеч

с. 82:

4173	м. Паздерите, общ. Острец, Троянско	Острец	Троян	Ловеч
4193	м. Пандуците, общ. Видима, Троянско	Видима	Троян	Ловеч

с. 107:

5479	м. Стърна река, общ. Видима, Троян[ско]	Видима	Троян	Ловеч

с. 108:

5515	м. Събьовска, общ. Острец, Троянско	Острец	Троян	Ловеч

с. 119:

6061	с. *(Sic.)* Черни връх, общ. Ново село, Троян[ско]	Ново село	Троян	Ловеч

КОМЕНТАР: Списъкът е съставен за нуждите на пощенската администрация и дава интересна информация кои пощенски станции обслужват отделните селища, както и за разменните пощенски станции и гарите и спирките, на които пощата се разтоварва от влаковете.

НАБЛЮДАВАНИТЕ СЕЛИЩА

Разяснение: Размяната на пощата става на гара Ловеч. Имайки предвид, че жп линията Ловеч – Троян е построена през 1948 г., а списъкът е отпечатан през 1949 г., допускам, че той е съставен преди откриването на линията.

За първи път: Показано е съществуването и на трета пощенска станция – Видима[45].

Погрешни интерпретации

В статута: Махалите Гробът, Дуневци, Дюгените и Черни връх са посочени като села. Махала Мядна е означена като колиби.

На име: Махала Беглекчиите.

В административната принадлежност: Погрешно е отразено съществуването на с. Видима. Вероятно откриването на нова станция с името Видима, намираща се в централната махала Дюгените (Видимска), е накарало съставителя на списъка да реши, че има и такова село.

ОЦЕНКА: ***

---

[45] Телеграфо-пощенската станция в сборно село Видима е открита през 1943 година. За повече подробности вж.: **Варчев, Варчо.** Видима. Априлци, 1999, с. 12.

ПОРЕДЕН НОМЕР И ОЗНАЧЕНИЕ: № 26. Списък 1950.

ЗАГЛАВИЕ И ТИРАЖ: Списък на населените места. – София : Глав. дир. на статистиката, 1950. – [IV], 141 с. 4500 тир.

СИГНАТУРИ

НБКМ: 126320
НБИВ: II 172441
БНСИ: 23 / XP 1

АНОТАЦИЯ: Съставен е според административното деление на страната на 1 октомври 1950 г. Няма сведения какво се приема за отделно селище, но може да се предположи, че са включени всички от **Списък 1945**. Населените места са подредени азбучно (с. 1–112): по окръзи (означени с римски цифри); във всеки окръг – по околии (номерирани с арабски цифри); във всяка околия – по общини (с номерация с арабски цифри); във всяка община селищата също са номерирани (с арабски цифри).

Не е показан броят на населените места, окръзите, околиите и общините. След имената на селищата не са дадени предишни, двойни или тройни названия. Не са означени ударенията им. Няма бележки под линия.

Има сборни села с първия (🕮 с. 47: сборно *село Ябланица,* състоящо се от *к. Блатото, к. Братевец, к. Габровица, к. Гераня, м. Голяма гора, к. Деветте дола, к. Дървена кошара, к. Нановица, к. Шумака, с. Ябланица*), втория (🕮 с. 72: сборно *село Белица,* състоящо се от *м. Барата, м. Бойчиновци, м. Горобиовци, м. Горостанете, м. Гроздьовци, м. Гърдеж, м. Дорльовци, м. Дълга нива, м. Манастира, м. Парапандовци, м. Пауновци, м. Стара кошара, м. Суевци, м. Ценовци, м. Черковна, м. Широки рът, м. Шуглевци*) и третия (🕮 с. 24: *с. Сливовица, м. Ормани, м. Усойна, м. Чешма*) начин на означаване.

В *„Азбучен показател на населените места в България“* (с. 113–139) са показани само съвременните (към 1950 г.) имена на селищата. В имената на гаровите селища е включена думата *„гара“* и те са подредени азбучно на буквата Г. Не беше открит списък на печатните грешки.

ИЗВАДКА

с. 40: VII. ОКРЪГ ПЛЕВЕН; с. 47: 8. ОКОЛИЯ ТРОЯН; с. 47–48:

Общини и населени места
5. Община Видима
{ Сборно село Видима
1. м. Габровница
2. м. Горнените
3. м. Гробът
4. м. Дуневци
5. м. Дюгените
6. м. Карювци
7. м. Крантовци

8 м. Курулезите
9 м. Миховци
10. м. Пандуците
11. м. Стърна река
12. Община Зла река
1 с. Зла река
15. Община Ново село
{ Сборно село Ново село
1 м Касалииска
2. с. Ново село
3. м. Черни връх
17. Община Острец
{ Сборно село Острец
1. м. Бегликчиите
2. м. Боголонта
3. м. Боевска
4. м. Маришница
5. м. Мядна
6. с. Острец
7. м. Паздерите
8. м. Събьовска

КОМЕНТАР: Поради ограничената информация в списъка – за имената на селищата и административната им принадлежност, той няма особена стойност. В него обаче редица селищни имена са осъвременени без специален административен акт (🕮 таблица 3.).

Табл. 3. *Осъвременени без административен акт имена в* ***Списък 1950*** *и изписването им в* ***Списък 1947***

Изписване на имената в Списък 1947	**Осъвременени имена в Списък 1950**
с. 7: *Ботьово*	с. 111: *Ботево*
с. 9: *Ботьово*	с. 86: *Ботево*
с. 20: *Ботьово*	с. 12: *Ботево*
с. 23: *Ботьово*	с. 14: *Ботево*
с. 24: *Ботьово*	с. 19: *Ботево*
с. 52: *Граф Игнатиев*	с. 56: *Граф Игнатиево*
с. 81: *Кольо Ганчово*	с. 93: *Колю Ганчево*
с. 52: *Кръстьович*	с. 56: *Кръстевич*
с. 47: *Патриарх Евтимиево*	с. 50: *Патриарх Евтимово*
с. 10: *Поручик Гешаново*	с. 88: *Гешаново*

Това действие по осъвременяване на названията получава нормативен характер, тъй като новата им форма се препечатва и в следващите списъци.

НАБЛЮДАВАНИТЕ СЕЛИЩА

Ново: Селищата са в състава на окръг Плевен[46].

ОЦЕНКА: ***

ПОРЕДЕН НОМЕР И ОЗНАЧЕНИЕ: № 27. Списък 1956.

ЗАГЛАВИЕ И ТИРАЖ: Списък за населените места. [1. изд.]. – София : М-во на пощите, телеграфите и телефоните; Управл. Пощенски съобщения, 1956. – 182 с. [Без сведения за тираж].

СИГНАТУРИ

НБКМ: I 48146

НБИВ: Г

С ——

С 57

(липсва във фонда)

БНСИ: не го притежава

АНОТАЦИЯ: Не е указано към коя дата е съставен. Няма сведения какво се приема за отделно селище. Не е показан броят на населените места. Селищата са подредени по азбучен ред (с. 3–182). Не са показани предишни и двойни имена. Не са означени ударенията им.

За всяко населено място е посочено към коя околия спада и името на обслужващата го пощенска, телеграфна и телефонна станция, както е показано в **ИЗВАДКАТА**. Не беше открит списък на печатните грешки.

ИЗВАДКА

с. 9:

Наименование на населеното място и околията	Обслужва се от птт станция
м. Бегликчийте *(Sic.)*, Троянска	Острец

с. 14:

м. Боголонта, Троянска	Острец
м. Боевска, Троянска	Острец

с. 26:

с. Видима, Троянска	Видима

с. 33:

м. Габровница, Троянска	Видима

---

[46] Окръзите са създадени със Закон за разделяне на Републиката на окръзи, утвърден с Указ № 768 от 19 септември 1949 г. – *Държавен вестник*, LXXI, № 219, 22 септ. 1949, с. 1.

С Указ № 794 от 25 септември 1949 г. – *Държавен вестник*, LXXI, № 224, 28 септ. 1949, с. 8, е постановен обхватът на окръзите. Троянска околия се включва в Плевенски окръг.

с. 42:

м. Горнените, Троянска	Видима

с. 47:

м. Гробът, Троянска	Видима

с. 62:

м. Дуневци, Троянска	Видима

с. 64:

м. Дюгените, Троянска	Видима

с. 71:

с. Зла река, Троянска	Зла река

с. 80:

м. Карювци, Троянска	Видима
м. Касалийска, Троянска	Ново село

с. 89:

м. Крантовци, Троянска	Видима

с. 93:

м. Курулезите, Троянска	Видима

с. 105:

м. Маришница, Троянска	Острец

с. 109:

м. Миховци, Троянска	Видима

с. 112:

к. *(Sic.)* Мядна, Троянска	Острец

с. 116:

с. Ново село, Троянска	Ново село

с. 121:

с. Острец, Троянска	Острец

с. 122:

м. Паздерите, Троянска	Острец

с. 123:

м. Пандуците, Троянска	Видима

с. 159:

м. Стръмна *(Sic.)* река, Троянска	Видима

с. 160:

м. Събьовци (Sic.),Троянска	Острец

с. 175:

с. *(Sic.)* Черни връх, Троянска	Ново село

КОМЕНТАР: Списъкът е съставен за нуждите на пощенската администрация, съдържа ограничени данни за населените места.

НАБЛЮДАВАНИТЕ СЕЛИЩА

Погрешни интерпретации

В статута: Махала Черни връх е посочена като село. Махала Мядна е означена като колиби.

На имена: Бегликчийте, Стръмна река, Събьовци.

ОЦЕНКА: **

ПОРЕДЕН НОМЕР И ОЗНАЧЕНИЕ: № 28. Списък 1957.

ЗАГЛАВИЕ И ТИРАЖ: Предварителни резултати от преброяване на населението на 1 декември 1956 : Брой на населението по населени места. – София : Държ. изд. Формуляри и регистри, 1957. – XI, 104 с. 5053 тир.

Изд. Центр. статист. управл.

СИГНАТУРИ

НБКМ: II 463

НБИВ: не го притежава

БНСИ: 22.1956 / XP 1

АНОТАЦИЯ: Съставен е според административното деление на страната на 1 декември 1956 г. Няма сведения какво се приема за отделно селище. Населените места са подредени азбучно (с. 1–88): по окръзи (означени с римски цифри); във всеки окръг – по околии (номерирани с арабски цифри); във всяка околия – по общини (с номерация с арабски цифри); във всяка община селищата също са номерирани (с арабски цифри).

Не е показан броят на населените места, но е видно, че има 112 града (с. IX: Таблица Г.), 13 окръга и 117 околии (с. III–IV). В списъка е показан броят на наличното население, като данните за преброяването през 1956 г. са предварителни, т.е. подлежат на уточняване в по-късна публикация. След имената на някои от селищата в скоби са записани предишни названия (🕮 с. 45: *Сборяново /Димитрово/*). Не са означени ударенията им. След имената на новообразуваните селища в скоби са посочени включените в тях села (🕮 с. 79: *Димитровград /с. с. Мариино, Раковски и Черноконьово/*).

За всяко населено място в 4 колони са публикувани данни, както е показано в **ИЗВАДКАТА**. Те са обобщени в началото на всяка община и в края на всяка околия, а по окръзи и околии – и в отделна таблица (с. VII–IX: *„Населението на България, разпределено по околии според състава им на 1.XII.1956 г.“*).

Има сборни села с първия (🕮 с. 56: сборно *село Каменица*, състоящо се от *к. Брестака, к. Илинден, с. Каменица, к. Мальов рът, к. Преспа (Борил), к. Плъзище, к. Хвърчил, к. Черковище, к. Яловица*), втория (🕮 с. 28: сборно *село Цветница*, състоящо се от *м. Елда, м. Елша, м. Еньовец, м. Узунджата*) и третия (🕮 с. 83: *с. Черноочене, м. Вождево, м. Пряпорец, м. Среднь ово, м. Ябълчени*) начин на означаване.

Бележките под линия са строго индивидуални. В тези, които подлежат на групиране, има данни за: 1. Новозаселени и новопризнати населени места, някъде с годината на заселване и признаване; 2. Селища, броени общо с други; 3. Слети населени места; 4. Селища, отцепени от други населени места; 5. Гари, спадащи към селищата.

В *„Азбучен показалец на населените места в България“* (с. 89–102) има стари и нови имена на селищата, но без означения на различието помежду им. Няма изрично означение и за названия, срещащи се само в бележките под линия. В имената на гаровите селища е включена думата *„гара“* и те са подредени азбучно на буквата Г.

Има отбелязани и *„Печатни грешки“* [с. 103].

ИЗВАДКА

с. 29: VI. ОКРЪГ ПЛЕВЕН; с. 34: 8. Околия Троян; с. 34–35:

Общини и населени места	Налично население на			
	1 декември 1956 г.	31 декември		
		1946	1934	1926
11. Община Зла река	**3354**	**3597**	**3453**	**3068**
{ Сборно село Видима				
1. м. Габровница	142	150	144	125
2. м. Горнените	59	56	59	56
3. м. Гробът	277	301	275	242
4. м. Дуневци	140	140	169	148
5. м. Дюгените	267	274	229	189
6. м. Карювци	41	48	43	37
7. м. Крантовци	48	49	61	54
8. м. Курулезите	60	69	81	67
9. м. Миховци	72	77	79	69
10. м. Пандуците	202	205	178	171
11. м. Стърна река	197	204	236	209
12. с. Зла река	1849	2024	1899	1701
14. Община Ново село	**1953**	**2131**	**2151**	**2068**
{ Сборно селоНово село				
1. м. Касалийска	138	97	93	86
2. с. Ново село	859	903	889	849
3. м. Черни връх	956	1131	1169	1133
16. Община Острец	**1957**	**2195**	**2102**	**2037**
{ Сборно село Острец				
1. м. Бегликчиите	163	99	76	71
2. м. Боголонта	'...	403	398	393

3. м. Боевска	289	116	116	99
4. м. Маришница	265	346	296	293
5. м. Мядна	[1]...	168	143	161
6. с. Острец	850	621	642	613
7. м. Паздерите	204	222	217	213
8. м. Събьовска	186	220	214	194

[1] Броено общо със с. Острец.

КОМЕНТАР: Макар и да носи заглавие *„Предварителни резултати...“*, списъкът е включен в корпуса заради изключителното си значение за българската топонимия. По него всеки топонимист, преди да започне своето изследване, уточнява административните граници на околията, която ще проучва, и селищата, включени в нея. За съжаление правилото вероятно е битувало устно между изследователите, тъй като успях да го открия записано само два пъти, и то сравнително късно във времето. През 1982 г. Николай Ковачев пише: *„Проучването на топонимията у нас е прието да се извършва според административните граници на околиите през... 1956 година“*[47]. В бележка към този текст, на последно място измежду четири източника, авторът цитира **Списък 1957**[48]. Във второто издание на книгата са повторени същият текст[49] и бележки[50]. Демографските данни за броя на населението през 1956 г. са предварителни. Те подлежат на уточняване в следваща публикация на Централното статистическо управление, затова не е препоръчително да се ползват.

НАБЛЮДАВАНИТЕ СЕЛИЩА

За първи път: Село Зла река и сборно село Видима са обособени в една община Зла река[51]. Не са посочени двойните имена на махалите. В две от махалите населението не е броено самостоятелно, а заедно с това на с. Острец.

Ново: Предварителни данни от преброяването през 1956 г. В следващите издания те са коригирани, затова демографските данни от този списък не е препоръчително да се ползват.

За последен път: Селищата са в състава на Троянска околия. От следващия списък Троянска околия вече не съществува.

ОЦЕНКА: ****

---

[47] **Ковачев, Николай.** Българска ономастика. Спецкурс. В. Търново, ВТУ „Кирил и Методий“, 1982, с. 74.

[48] Пак там, 138–139.

[49] **Ковачев, Н.** Българска ономастика. С., Наука и изкуство, 1987, с. 68: *У нас е прието топонимията да се събира и проучва според административните граници на околиите през 1956 година.*

[50] Пак там, с. 111, бел. 128.

[51] Със Закон за изменения в състава на някои общини, околии и окръзи в страната, утвърден с Указ № 317 от 12 декември 1955 г. – *Известия на Президиума на Народното събрание*, VI, № 100, 13 дек. 1955, с. 4, се закрива община Зла река, а село Зла река се присъединява административно към община Видима.

С Указ № 148 от 25 май 1956 г. – *Известия на Президиума на Народното събрание*, VII, № 43, 29 май 1956, с. 1, се възстановява общината в с. Зла река, а се закрива община Видима, като село Видима заедно със съставните му махали се присъединява към община Зла река.

ПОРЕДЕН НОМЕР И ОЗНАЧЕНИЕ: № 29. Списък 1960 (Стат).

ЗАГЛАВИЕ И ТИРАЖ: Списък на населените места в НР България по съществуващото административно деление към 15 януари 1960 година с брой на населението от преброяванията през 1926, 1934, 1946 и 1956 години. – София : Наука и техника, 1960. – 348 с. 12 000 тир.

Изд. Центр. статист. управл.; Отд. Статистика на населението.

Рец.: **Мария Данева.** Необходим е официален списък на населените места в НР България. – *География*, XI, 1961, № 7, 9–11.

СИГНАТУРИ

ПД (1) я 2
НБКМ: С———
С 57
НБИВ: II 46476
БНСИ: 23 / ХР 1

АНОТАЦИЯ: Съставен е според административното деление на страната на 15 януари 1960 г. Няма сведения какво се приема за отделно селище. Населените места са подредени азбучно (с. 5–312): по окръзи (номерирани с арабски цифри); във всеки окръг – по общини (с номерация с арабски цифри); във всяка община селищата също са номерирани (с арабски цифри). Изключение от азбучното подреждане е направено за сборни села с първия и третия начин на означаване, където първо е посочено главното селище, а след това азбучно са изброени и останалите (вж. по-долу).

Не е уточнен броят на селищата, но е видно, че са разпределени в 30 окръга (с. 2). В списъка е показано само наличното население. След имената на населените места в скоби са записани предишни (🕮 с. 192: *Професор Иширково /Кочина/*), двойни или тройни (🕮 с. 24: *Мичурин /Царево – Василико/*) названия. Не са означени ударенията им. След имената на новообразуваните селища в скоби са посочени включените в тях села (🕮 с. 193: *Искра /с. Драгалина, с. Звездел, с. Милетич и с. Чехлари/*).

За всяко селище в 4 колони са публикувани данни, както е показано в **ИЗВАДКАТА**. Те са обобщени в началото на всяка община и в края на всеки окръг.

Има сборни села с първия (🕮 с. 151: сборно *село Поибрене,* състоящо се от *с. Поибрене, м. Алачовец, м. Балчовци, м. Курил, м. Нивица, м. Слатина, м. Тропев рът, м. Шишман*), втория (🕮 с. 129–130: сборно *село Велчево,* състоящо се от *м. Балинцово, м. Бранево, м. Врабците, м. Врачените, м. Дановци, м. Джокари, м. Драшкова поляна, м. Йорговци, м. Капинова стока, м. Кулата, м. Липова могила, м. Маринито; м. Мачковци, м. Черневото, м. Шеврева стока*) и третия (🕮 с. 111: *м. Бодровци /Мъсърлъ/, м. Босилек /Бекираа махлеси/, м. Ключево /Челингир махле/*) начин на означаване.

В бележки под линия са посочени: 1. Махали и колиби, които се числят към съответното селище от основния списък; 2. Сведения за населени места, които са се изселили, но все още не са заличени от списъка; 3. Селища, които са изселени поради строеж на язовири; 4. Бележки за новообразувани населени места с годината на обявяването им; 5. Сведения за селища, броени заедно при преброяването през 1956 г.; 6. Селища, които са центрове на общини.

В *„Азбучен указател на населените места в България“* (с. 313–347) са само съвременните (към 1960 г.) имена на селищата. В имената на гаровите селища е включена думата *„гара“* и те са подредени азбучно на буквата Г. Не беше открит списък на печатните грешки.

ИЗВАДКА

с. 127: 12. ОКРЪГ ЛОВЕШКИ; с. 133–134:

Общини и населени места	**Налично население според преброяванията**			
	1926	1934	1946	1956
26. Община Ново село	**7173**	**7706**	**7923**	**7256**
{ Сборно село Видима				
1. м. Габровница	125	144	150	141
2. м. Горнените	56	59	56	59
3. м. Гробът	242	275	301	277
4. м. Дуневци	148	169	140	164
5. м. Дюгените (Видимска)	189	229	274	244
6. м. Карювци (Начевска)	37	43	48	41
7. м. Крантовци	54	61	49	48
8. м. Курулезите	67	81	69	60
9. м. Миховци	69	79	77	75
10. м. Пандуците	171	178	205	202
11. м. Стърна река	209	236	204	196
12. м. Зла река	1701	1899	2024	1855
{ Сборно село Ново село				
13. с. Ново село	849	889	903	882
14. м. Касалийска	86	93	97	126
15. м. Черни връх	1133	1169	1131	940
{ Сборно село Острец				
16. с. Острец	613	642	621	889
17. м. Бегликчиите (Касапите)	71	76	99	144
18. м. Боевска	99	116	116	279
19. м. Маришница	293	296	346	262
20. м. Паздерите	213	217	222	204
21. м. Събьовска	194	214	220	168
22. м. Боголонта[1]	393	398	403	–
23. м. Мядна[1]	161	143	168	–

[1] Броено общо със с. Острец

КОМЕНТАР: Публикуваният по-голям ред от демографски данни (в случая за 4 поредни преброявания) позволява по-лесно да се правят сравнения.

НАБЛЮДАВАНИТЕ СЕЛИЩА

За първи път: Наблюдаваните селища са в състава на Ловешки окръг[52].

Ново: Селищата са обособени само в една община – Ново село[53]. Окончателни данни от преброяването през 1956 г.

ОЦЕНКА: ***

ПОРЕДЕН НОМЕР И ОЗНАЧЕНИЕ: **№ 30. Списък 1960 (Кюркчиев).**

ЗАГЛАВИЕ И ТИРАЖ: **Кюркчиев, Александър.** Справочен списък на населените места в НР България : Административна принадлежност и брой на населението. – София : Управл. Геодезия и картография и др., 1960. [2 л.], 231 л. [Без сведения за тираж].

Други изд.: Проектантска организация Картпроект; Справочно-картографска служба.

СИГНАТУРИ

НБКМ: 1966
К 99 а
(не се изпълнява)
НБИВ: не го притежава
БНСИ: не го притежава

АНОТАЦИЯ: Не е указано, но според написаното на титулната страница *„1 март 1960“* може да се предположи, че списъкът е съставен според административното деление на страната към тази дата. Няма сведения какво се приема за отделно селище. В списъка няма поместени методологични бележки или упътване и повечето от фактите в него трябва да се приемат или коментират по подразбиране или чрез сравняване.

Населените места са подредени по окръзи (л. 1–231). Първо са изброени от запад на изток окръзите от Северна България, а след това и тези от Южна. Когато два окръга са с еднаква географска дължина, първо е посочен по-северният. Селищата във всеки окръг са подредени азбучно: по общини (номерирани с римски цифри); във всяка община населените места също са номерирани (с арабски цифри). Не е уточнен броят на селищата, но е видно, че са разпределени в 30 окръга (*„Съдържание“*, с. 0). След сравнение на данните с тези от **Списък 1957** и

---

[52] С Указ за ново административно деление на територията на Народна република България и за създаване на временни окръжни-изпълнителни комитети от 22 януари 1959 г. – *Известия на Президиума на Народното събрание*, X, № 7, 23 ян. 1959, с. 1, съществуващите окръзи и околии са закрити и са създадени 27 нови окръга (плюс Софийска, Пловдивска и Варненска градска община със статут на окръзи), между които и Ловешки, като в него се включват и общините от досегашната Троянска околия.

[53] С Решение на Плевенски окръжен народен съвет от 29 ноември 1958 г. – *Известия на Президиума на Народното събрание*, IX, № 99, 12 дек. 1958, с. 6, са закрити общините Острец, Зла река и Видима и включените в тях населени места са присъединени към община Ново село.

Списък 1960 (Стат) се установи, че публикуваният тук брой на населението е според окончателните данни от преброяването на 31 декември 1956 г.

След имената на населените места в скоби са записани предишни (🕮 с. 3: *Тошевци /Урбабинци/*; с. 9: *Доктор Йосифово /Вълк[ова] Слатина/*) или двойни (🕮 с. 162: *Ч̲ервен /Цървен/*) названия. Указани са и два различни начини на изписване на различни варианти на имената, изразяващи се в подчертаване на вариантните букви: а) без показване на варианта (🕮 с. 9: *Габро̲вница*; с. 13: *Желе̲зна*; с. 157: *Бря̲гово*); б) с показване на различния вариант (🕮 с. 1: *Боте̲во /Ботьово/*; с. 10: *Игнато̲во /Игнатиево/*; с. 154: *Де̲де̲во /Дя̲до̲во/*; с. 167: *Я̲новска /Еновска/*). Не са означени ударенията им. След имената на слетите (🕮 с. 2: *Карбинци /с Попниколаево/*; с. 3: *Дреновец /със с. Чорлево и с. Тополовец/*) или новообразуваните селища (🕮 с. 172: *Братя Даскалови /Гроздьово, Войниците и М[алко] Борисово/*; с. 172: *Братя Кунчеви /Черково, Румъня, Подслон, Царево/*; с. 174: *Гранит /Голобрадово и Скобелево/*) в скоби са посочени включените в тях села. Административните функции на селищата в състава на общините са показани чрез три термина: а) *общ[ински] център*; б) *пълномощн[ичество]*, което отговаря на днешното *кметство*; в) *без админ[истративни функции]*, което е еквивалент на днешното *село, съставно на кметство*.

За всяко селище в 2 колони са публикувани данни, както е показано в **ИЗВАДКАТА**. Броят на населението е обобщен в началото на всеки окръг. Сборните села от предишни и следващи списъци не са означени. Тук са посочени само имената им без уточнението *„сборни“* и без да бъдат изброени съставящите ги села, махали и колиби.

Няма бележки под линия, азбучен указател и не беше открит списък на печатните грешки.

ИЗВАДКА

[Общини. Населени места]	[Административни функции]	[Брой на населението към 31 декември 1956 г.]
XXVI. Общ[ина] Ново село		
1. с. Видима	пълномощ[ничество]	1 507
2. с. Зла река	"	1 855
3. с. Ново село	общ[ински] център	1 948
4. с. Острец	пълномощ[ничество]	1 946

КОМЕНТАР: Съществуваха известни колебания при включването на списъка в корпуса. В България няма достъпен публичен екземпляр от него. Единствената библиотека, която го притежава – Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“, го съхранява в *Архив на българската книжнина*, в едно от изнесените извън София хранилища. Поръчка с отбелязаната сигнатура се изпълнява само в изключителни случаи. За анотирането използвах екземпляр, запазен в библиотеката на „Картография“ ЕООД – наследник на издателя Проектантска организация „Картпроект“. За съжаление от 1 януари 2009 г. фирмата се намира в ликвидация и екземплярът е недостъпен. Списъкът е тиражиран на циклостил, вероятно в много малък тираж – до 50 екземпляра. Той обаче фигурира в библиография по ономастика[54] и в библиографски бюлетин[55]. Ако след време някой изследовател работи с тях и с настоящата анотирана библиография, задължително ще се запита защо тук списъкът е пренебрегнат. Това, както и при **Списък 1941**, е причината за включването му в корпуса.

Уникалното, което не се среща в друг списък, е изписването на имената на селищата в различни (най-вече фонетични или диалектни) варианти чрез подчертаване на променливите букви.

НАБЛЮДАВАНИТЕ СЕЛИЩА

За първи път: Показани са административните функции на съставните на общината села – пълномощничества във Видима, Зла река и Острец.

Ново: Показани са само 4 села: (самостоятелното село) Зла река и (сборните села) Видима, Ново село и Острец. Това решение не е издържано от практическа гледна точка, след като махалите от трите сборни села продължават да се отбелязват като отделни населени места (до **Списък 1973** включително).

ОЦЕНКА: ***

ПОРЕДЕН НОМЕР И ОЗНАЧЕНИЕ: № 31. Списък 1965.

ЗАГЛАВИЕ И ТИРАЖ: Списък на населените места в НР България и на обслужващите ги ПТТ станции. [2. изд.]. – София : Техника, 1965. – 183 с. 3025 тир.

Изд. М-во на транспорта и съобщенията; Глав. управл. на съобщенията.

1. изд. 1956 със загл. Списък за населените места.

СИГНАТУРИ

НБКМ: не го притежава
НБИВ: 32315
БНСИ: не го притежава

АНОТАЦИЯ: Не е указано към коя дата е съставен. Ако текстът се съпостави с други източници (🕮 селищата, обявени за градове с Указ № 546, обн. ДВ, бр. 73 от 15 септември 1964 г. – Якоруда, Гара Каспичан, Вършец, Хисаря, Чепеларе и др., в списъка имат статут на села), може да се предположи, че е съставен към 31 август 1964 г. Няма сведения какво се приема за отделно селище. Не е посочен броят на населените места.

Селищата са подредени азбучно (с. 3–182). Не са показани предишни и двойни имена. Не са означени ударенията им. В списъка са включени бани (🕮 с. 155: *Старозагорски бани*), държавни земеделски стопанства (ДЗС) (🕮 с. 64: *Д.З.С. Совата, Търновско*), гари (🕮 с. 34: *гара Бяла, Русенско*), заводи (🕮 с. 152: *Со-*

---

[54] **Дуриданов, Ив., Ст. Андреева.** Библиография на българската ономастика 1940–1970. С., СУ „Кл. Охридски“, 1980, с. 104, № 923.

[55] Български книгопис. Месечен библиографски бюлетин, 1961, № 12 (дек.), с. 17, № 4683.

дов завод, Варненско), институти (📖 с. 75: *Институт селскостопански, Толбухински окръг*), комбинати (📖 с. 86: *Комбинат Гаврил Генов, Михайловградско*), курорти (📖 с. 24: *В. Коларов, Смолянско /курорт/*), летовища (📖 с. 97: *летовище „Г. Димитров“ – Соф[ийско]*), мини (📖 с. 108: *мина Устрем, Ямболско*), санаториуми (📖 с. 144: *Санаториум Искрец – Софийско*), топлоелектрически централи (ТЕЦ) (📖 с. 161: *ТЕЦ Марица-изток-2, Сливенско*) и язовири (📖 с. 180: *Язовир Ивайловград, Кърджалийско*), които нямат статут на самостоятелни селища, но имат собствени пощенски станции. С изключение на *Бачковски манастир* (който още през 1954 г. е слят със с. Бачково), *Преображенски манастир* и *минно селище Росен*, съкращенията пред имената на всички останали населени места от вида промишлено селище, минно селище, манастир са объркани и те са означени като села.

За всяко селище е посочено към кой окръг спада и името на обслужващата го пощенска, телеграфна и телефонна станция, както е показано в **ИЗВАДКАТА**.

Не беше открит списък на печатните грешки.

ИЗВАДКА

с. 9:

Наименование на населеното място и окръга	Обслужва се от ПТТ станция
м. Бегликчиите, Ловешко	Острец

с. 14:

м. Боголонта, Ловешко	Острец
м. Боевска, Ловешко	Острец

с. 26:

с. Видима, Ловешко	Видима

с. 33:

м. Габровница, Ловешко	Видима

с. 42:

м. Горнените, Ловешко	Видима

с. 47:

м. Гробът, Ловешко	Видима

с. 62:

м. Дуневци, Ловешко	Видима

с. 64:

м. Дюгените, Ловешко	Видима

с. 71:

с. Зла река, Ловчанско (*Sic.*)	Зла река

с. 81:

м. Карювци, Ловешко	Видима
м. Касалийска, Ловешко	Ново село

с. 90:

м. Крантовци, Ловешко	Видима

с. 94:

м. Курулезите, Ловешко	Видима

с. 105:

м. Маришница, Ловешко	Острец

с. 109:

м. Миховци, Ловешко	Видима

с. 113:

к. *(Sic.)* Мядна, Ловешко	Острец

с. 116:

с. Ново село, Ловешко	Ново село

с. 121:

с. Острец, Ловешко	Острец

с. 122:

м. Паздерите, Ловешко	Острец

с. 123:

м. Пандуците, Ловешко	Видима

с. 159:

м. Стърна река, Ловешко	Видима

с. 160:

м. Събювска *(Sic.)*, Ловешко	Острец

с. 174:

с. *(Sic.)* Черни връх, Ловешко	Ново село

КОМЕНТАР: Списъкът е съставен за нуждите на пощенската администрация, съдържа ограничени данни за населените места. Информацията какви други селищни образувания – бани, държавни земеделски стопанства (ДЗС), гари, заводи, институти, курорти, летовища, мини, санаториуми и язовири, са имали пощенски станции носи допълнително една звездичка към оценката.

НАБЛЮДАВАНИТЕ СЕЛИЩА

Погрешни интерпретации

В статута: Махала Черни връх е посочена като село. Махала Мядна е означена като колиби.

На име: Събювска.

ОЦЕНКА: ***

ПОРЕДЕН НОМЕР И ОЗНАЧЕНИЕ: **№ 32. Класификатор 1971.**

ЗАГЛАВИЕ И ТИРАЖ: Единен класификатор на населените места в НР България (ЕКНМ). [1 изд.]. – София : М-во на информ. и съобщенията; Центр. статист. управл., 1971. – VIII, 244 с. 12 000 тир.

СИГНАТУРИ

НБКМ: Читалня 9: Гр Г 711.2 / 1972
НБИВ: II 136635
БНСИ: 23 (само в дигитализиран вид)

АНОТАЦИЯ: Съставен е според административното деление на страната на 1 декември 1971 г. В класификатора са включени *„всички обособени в правно отношение населени места, т.е. признатите за такива по законодателен ред чрез закон или указ на Държавния съвет на НРБ“* (с. V). *„Като отделни класификационни единици, т.е. като отделни населени места, са включени само тези гари, колиби, манастири, махали, минни селища или промишлени селища, които са признати със законодателен акт за отделни населени места“* (с. VI). Селищата са подредени азбучно (с. 1–175): по окръзи (номерирани от 01 до 28); във всеки окръг – по общини (неномерирани и с допълнително посочване за *градска община*); във всяка община населените места не са номерирани, като едновременно с азбучното подреждане се спазва и възходящият ред на четирицифрения идентификационен шифър, уникален за всяко от тях.

Не е показан броят на населените места, но е видно, че са разпределени в 28 окръга (с. IV). Няма предишни, двойни или тройни названия. Не са означени ударенията им. Имената на градовете са изписани с главни букви, а на останалите селища – с редовни.

За всяко селище в 5 колони са публикувани данни, както е показано в **ИЗВАДКАТА**. Четирицифреният идентификационен шифър е определен след като всички имена са подредени в азбучен ред и им е даден номер от 0001 (Абланица) до 8772 (Яхиново).

В класификатора има само 4 сборни села, означени в бележки под линия като *„група махали“* (🕮 с. 135, бел.*: *Махалите с шифри 3594* [Каменчанска], *4056* [Кулева], *4107* [Кьосева], *4736* [Мартинска], *8306* [Шатарова] *и 8314* [Шехтова] *образуват групата махали Очуш* (грешно, правилното е Очуша – б. м. П. М.); с. 137, бел.*: *Махалите с шифри 1792* [Гроздьовци], *6837* [Средищна] *и 7019* [Суевци] *образуват групата махали Белица*; с. 138, бел.*: *Махалите с шифри 1507* [Гледжова махала], *5191* [Новата махала] *и 5585* [Пердова махала] *образуват групата махали Горна Василица*; с. 138, бел.**: *Махалите с шифри 0252* [Бальова махала], *1207* [Вологарска], *1482* [Гергичка], *1843* [Гьола], *7315* [Трите къщи] *и 8348* [Шуманска] *образуват групата махали Долна Василица*). Съставните им махали са дадени в основния списък като самостоятелни населени места. Бележки под линия няма освен вече посочените четири.

В (Приложение № 1) *„Азбучен указател на населените места в НР България“* (с. 177–240) са показани само съвременните (към 1971 г.) имена на селищата, като в него не фигурират сборните села, означени като *„група махали“*. В имената на гаровите селища е включена думата *„гара“* и те са подредени азбучно на буквата Г.

Не беше открит списък на печатните грешки.

ИЗВАДКА

с. 73: 10 ОКРЪГ ЛОВЕЧ; с. 76: Община НОВО СЕЛО

Идентификационен шифър	Наименование на населеното място	Шифри за:			
		вид на населеното място (гр., сгт., с. и т.н.)	административно подчинение		надморска височина (по групи)
			окръг	община	
0471	м. Боголонта	43	10	30	6
1096	с. Видима	33	10	30	6
1417	м. Габровница	43	10	30	6
3093	с. Зла река	33	10	30	6
3653	м. Карювци	43	10	30	6
4728	м. Маришница	43	10	30	6
5221	с. Ново село	33	10	30	6
5432	с. Острец	33	10	30	6
5517	м. Паздерите	43	10	30	6
5534	м. Пандуците	43	10	30	6
7014	м. Стърна река	43	10	30	6
7046	м. Събьовска	43	10	30	6
8092	м. Черни връх	43	10	30	6

с. 241: Приложение № 2. Номенклатура на видовете населени места

Шифър	Вид на населеното място
11	град
22	селище от градски тип
33	село
43	махала
53	колиби
63	гара
73	манастир
83	минно селище
93	промишлено селище

с. 243: Приложение № 3. Шифър за надморската височина (по групи) на населените места

Шифър	Групи (в метри)
1	До 49 вкл.
2	50 до 99 вкл.
3	100 до 199 вкл.
4	200 до 299 вкл.
5	300 до 499 вкл.
6	500 до 699 вкл.
7	700 до 999 вкл.
8	1000 и повече

КОМЕНТАР: В класификатора за първи път за всяко селище е публикуван уникален четирицифрен идентификационен шифър. Вече няма сборни села, а съставните им селища са публикувани като самостоятелни.

НАБЛЮДАВАНИТЕ СЕЛИЩА

За първи път: Вече ги няма трите сборни села. Публикуван е уникален четирицифрен идентификационен шифър за всяко от съществуващите все още 13 селища.

Ново: Самостоятелно (а не сборно) село Видима[56]. Липсват махалите (и сведения защо ги няма) Гробът, Горнените, Дуневци, Дюгените, Крантовци, Курулезите, Миховци, Касалийска, Бегликчиите, Боевска и Мядна[57].

ОЦЕНКА: ***

ПОРЕДЕН НОМЕР И ОЗНАЧЕНИЕ: **№ 33. Списък 1973.**

ЗАГЛАВИЕ И ТИРАЖ: **Маркова, Лилия.** Списък на населените места в НР България по административно деление към 1 ноември 1973 година, с население от преброяванията през 1934, 1946, 1956 и 1965 г. и изчислено население за 1972 година. – София : М-во на информ. и съобщенията; Центр. статист. управл., 1973. – 313 с. 6000 тир.

Авт. отбелязан на с. 3.

СИГНАТУРИ

Г 4 я 2
НБКМ: С———
С 57
НБИВ: II 155749
БНСИ: 23 / XP 1

АНОТАЦИЯ: Съставен е според административното деление на страната на 1 ноември 1973 г. Няма сведения какво се приема за отделно селище. В списъка са включени населените места, които съществуват като отделни селища към 1 ноември 1973 г. Населените места са подредени азбучно (с. 8–247): по окръзи (номерирани с арабски цифри); във всеки окръг – по общини (с номерация с арабски цифри и с допълнително посочване за *градска община*); във всяка община селищата също са номерирани (с арабски цифри).

Не е показан броят на населените места, но е видно, че са разпределени в 28 окръга (с. 4). По данни от „*Предговор*"-а селища, които са слети с други и са закрити като отделни населени места с укази на Държавния съвет на Народна република България, са показани в забележка. След имената на селищата в скоби са записани предишни названия (🕮 с. 143: *Нови Кричим /Кричим, Гара Кричим/*), но само на преименуваните в периода 1965–1972 г. Не са означени ударенията им.

---

[56] С Указ № 757 от 5 май 1971 г. – *Държавен вестник*, № 36, 8 май 1971, с. 3, махалите Дюгените, Дуневци и Горнените са слети в едно населено място, което се признава за село с наименование с. Видима.

[57] Със същия указ са присъединени: махалите Бегликчиите, Боевска и Мядна към с. Острец; махала Крантовци към м. Стърна река; махала Курулезите към м. Пандуците. Пак със същия указ са заличени от списъка на населените места: махала Касалийска поради фактическото й сливане със с. Ново село; махалите Миховци и Гробът поради изселване на жителите им.

За всяко населено място в 6 колони са публикувани данни, както е показано в **ИЗВАДКАТА**. Те са обобщени в началото на всяка община и в края на всеки окръг, а по окръзи и в отделна таблица (с. 7: *„Население на НР България по окръзи"*). В рубриката *„Забележки"* след всеки окръг са посочени: 1. Села, махали, колиби и манастири, които са заличени – поради сливане с други населени места или изселване, при някои от тях с броя на населението им назад до 1934 г., както и с годината на изселването; 2. Сведения за новообразувани селища – само с годината на обявяването им; 3. Промени в статута на селищата – само с годината на промяната.

В списъка има 4 сборни села, означени в бележки под линия като *„група махали"* (🕮 с. 191, бел.*: ... *групата махали Очуша*; с. 193, бел.*: ... *групата махали Белица*; с. 194, бел.*: ... *групата махали Горна Василица*; с. 194, бел.**: ... *групата махали Долна Василица*). Съставните им махали обаче са дадени в основния списък като самостоятелни населени места. (За състава на групите махали вж. **Класификатор 1971**). Бележки под линия няма, освен вече посочените четири.

В *„Азбучник [на населените места]"* (с. 249–312) има стари и нови имена на селищата, но без препратки помежду им, като в него не фигурират сборните села, означени като *„група махали"*. Старите наименования са означени със знак плюс ($^+$) пред името. В имената на гаровите селища е включена думата *„гара"* и те са подредени азбучно на буквата Г.

Не беше открит списък на печатните грешки.

ИЗВАДКА

с. 103: 10. ОКРЪГ ЛОВЕЧ; с. 106–107:

Общини и населени места	**Изчислено население за 1972 г. (към 31.XII.1972)**	**Постоянно население на 1. XII. 1965**	**Налично население на**			**Забележка №**
			1. XII. 1956	**31.XII. 1946**	**31.XII. 1934**	
30. Община Ново село	**4708**	**5571**	**7256**	**7923**	**7706**	18
1. м. Боголонта	214	214	–	403	398	19
2. с. Видима	351	432	467	470	457	20
3. м. Габровница	74	107	141	150	144	
4. с. Зла река	1062	1292	1855	2024	1899	
5. м. Карювци	31	35	41	48	43	
6. м. Маришница	184	184	262	346	296	
7. с. Ново село	541	891	1008	1000	982	21
8. с. Острец	787	899	1312	1004	977	22
9. м. Паздерите	125	125	204	222	217	
10. м. Пандуците	136	151	262	274	259	23
11. м. Стърна река	228	248	244	253	297	24
12. м. Събьовска	186	186	168	220	214	
13. м. Черни връх	656	656	940	1131	1169	

с. 109: ЗАБЕЛЕЖКИ; с. 110:

18. Включително населението на заличените поради изселване:

Населени места	Брой на населението					Година на изселване
	1970	1965	1956	1946	1934	
м. Гробът	122	134	277	301	275	1971
м. Миховци	11	17	75	77	79	1971

19. През 1956 година броено общо със с. Острец.
20. Образувано от сливането на махалите Горнените, Дуневци, Дюгените – 1971 година.
21. Със с. Ново село е слята м. Касалийска – 1971 година.
22. С м. Острец са слети махалите Бегликчиите, Боевска, Мядна – 1971 година.
23. С м. Пандуците е слята м. Курулезите – 1971 година.
24. С м. Стърна река е слята м. Крантовци – 1971 година.

КОМЕНТАР: В списъка са добавени демографски данни от преброяването на населението през 1965 г. Различното е публикуването на сведения освен от преброяванията и от текущата демографска статистика (изчислено население за 1972 г.). В сравнение с последния списък, издаден от Централното статистическо управление – **Списък 1960 (Стат)**, са добавени подробни бележки за извършените сливания, заличавания, преименувания и други промени.

НАБЛЮДАВАНИТЕ СЕЛИЩА

За първи път: В забележки е посочено образуването на с. Видима от сливането на м. Горнените, Дуневци и Дюгените; заличаването на м. Гробът и Миховци; сливането към други селища на м. Касалийска, Бегликчиите, Боевска, Мядна, Курулезите и Крантовци.

Ново: Данни от преброяването през 1965 г. и за изчисленото население през 1972 г. Брой на населението на заличените махали Гробът и Миховци за 1970 г.

Погрешни интерпретации в статута: В бел. 22 за Острец е посочено махала вместо правилното – село.

ОЦЕНКА: ***

ПОРЕДЕН НОМЕР И ОЗНАЧЕНИЕ: № 34. Речник 1973.

ЗАГЛАВИЕ, ТИРАЖ И РЕЦЕНЗИИ: **Коледаров, Петър и др.** Промените в имената и статута на селищата в България 1878–1972 г. [Азб. справ.] / Петър Коледаров, Николай Мичев. [1. изд.]. – София : Наука и изкуство, 1973. – 286 с. 10 085 тир.

Рец.: **Дончо Дончев.** Ценно помагало, удобен справочник. – *География*, XXIV, 1974, № 1, с. 23; **Методи Петров.** Необходима и на науката, и на практиката. – *Антени*, V, № 6 (214), 7 февр. 1975, с. 6; **Ярослав Йоцов, Милен Куманов.** – *Исторически преглед*, XXXI, 1975, № 6, 107–109.

СИГНАТУРИ

НБКМ: Читалня 4: С 801.311 (497.2) (03)
К 78

НБИВ: II 147684

НСИ: не го притежава

АНОТАЦИЯ: Съставен е според административното деление на страната към *„края на 1972 г.“* (с. 12). Под фòрмата на речникови статии са описани имената на съществуващите населени места, както и имената на слети или заличени селища. Използвани са много съкращения, разкрити на с. 17–18. Населените места са подредени в азбучен ред (с. 19–279). Не е показан броят им.

Речниковите статии са 3 типа – за съществуващи, за слети или заличени населени места, и препратки. Имената на селищата в първия тип са изписани с главни букви, а във втория и третия – с редовни. Не са означени ударенията им. Препратките показват старите имена на селищата.

За всяко населено място са публикувани: в скоби предишни негови имена, изписани с редовни букви; видът (статутът) му към момента на издаването на речника; откога е в границите на България; сведения за промените в статута и името му с номер на административния акт и дата на публикуването му в „Държавен вестник“ (или „Известия на Президиума на Народното събрание“). В редки случаи, когато няма открит административен акт за промяната, е посочена годината, в която тя е документирана.

Добавени са данни за броя на населението *„в края на 1970 г.“* (с. 16) и административната принадлежност на селището – чрез окръга (изписан съкратено) и местоположението му в координатна мрежа (публикувана на с. 286) с означения от А до Ж по вертикала и от 1 до 14 по хоризонтала. За слято или заличено населено място е посочен номер и дата на публикуването на административния акт и към кое селище е присъединено.

В речника са изброени селища, които имат (или са имали) статут на отделни населени места. Не са включени публикуваните под линия в списъците на населените места с № 5–15 и № 20 махали, колиби, гари, жп спирки, манастири, мини и заселища, които са съставни части на селищата от основния списък.

Списък на *„Печатни грешки“* е публикуван на отделен лист, поставен в книжното тяло.

ИЗВАДКА

с. 17–18: ИЗПОЛЗУВАНИ СЪКРАЩЕНИЯ

бр.	- броен (-а,-о,-и)
вж [*Sic.*]	- виж [Авторите не са поставили точка след *вж*, както е според правописната норма – б. м. П. М.]
дв. име	- двойно име
ж.	- жители
залич.	- заличен (-а, -о, -и)
м.	- махала (-и)
обн.	- обнародван (-а, -о, -и)
призн.	- признат (-а, -о, -и)
присъедн.	- присъединен (-а, -о, -и)
с.	- село
сб. с.	- сборно село
сл.	- слят (-а, -о, -и)
съст.	- съставен (-а, -о, -и)
ук.	- указ

с. 18: ОКРЪЗИ:
Лч - Ловешки

с. 30: Бегликчиите (Касапите) – м., до 1900 г. бр. към Ново село и Острец; дв. име; сл. с ук. 757/обн. 8.V.1971 – вж *Острец.*
с. 37: БОГОЛОНТА – м., до 1900 г. бр. към Ново село и Острец; 186 ж., Лч, Г-6.
с. 37: Боевска – м., до 1900 г. бр. към Ново село и Острец; сл. с ук. 757/обн. 8.V.1971 – вж *Острец.*
с. 53: ВИДИМА – с., образ. от м. Дюгените, м. Дуневци и м. Горнените с ук. 757/обн. 8.V.1971, 379 ж., Лч, Г-6.
Видима – сб. с., бр. по съст. махали – Лч, Г-6.
Видимска – вж *Дюгените.*
с. 62: ГАБРОВНИЦА – м., до 1900 г. бр. към Ново село; 79 ж., Лч, Г-6.
с. 72: Горнените – м., до 1900 г. бр. към Ново село; сл. с ук. 757/обн. 8.V.1971 – вж *Видима.*
с. 78: Гробът – м., до 1900 г. бр. към Ново село; залич. с ук. 757/обн. 8.V.1971 – Лч, Г-6.
с. 100: Дуневци – м., до 1900 г. бр. към Ново село; сл. с ук. 757/обн. 8.V.1971 – вж *Видима.*
с. 103: Дюгените (Видимска) – м., до 1900 г. бр. към Ново село; дв. име; сл. с ук. 757/обн. 8.V.1971 – вж *Видима.*
с. 114: ЗЛА РЕКА – с., до 1900 г. бр. към Ново село; призн. от м. за с. с ук. 200/обн. 14.V.1923; 1121 ж., Лч, Г-6.
с. 130: КАРЮВЦИ (Начевска) – м., до 1900 г. бр. към Ново село; дв. име; 32 ж., Лч, Г-6.
с. 130: Касалийска – м., до 1900 г. бр. към Ново село и Острец; сл. с ук. 757/обн. 8.V.1971 – вж *Ново село.*
с. 130: Касапите – вж *Бегликчиите.*
с. 144: Крантовци – м., до 1900 г. бр. към Ново село; сл. с ук. 757/обн. 8.V.1971 – вж *Стърна река.*
с. 149: Курулезите – м., до 1900 г. бр. към Ново село; сл. с ук. 757/обн. 8.V.1971 – вж *Пандуците.*
с. 165: МАРИШНИЦА – м., до 1900 г. бр. към Ново село и Острец; 161 ж., Лч, Г-6.
с. 171: Миховци – м., до 1900 г. бр. към Ново село; залич. с ук. 757/обн. 8.V.1971 – Лч, Г-6.
с. 176: Мядна – м., до 1900 г. бр. към Ново село и Острец; сл. с ук. 757/обн. 8.V.1971 – вж *Острец.*
с. 177: Начевска – вж *Карювци.*
с. 182: НОВО СЕЛО – с., в Б-я от 1878 г.; присъед. Касалийска; 571 ж., Лч, Г-6.
с. 188: ОСТРЕЦ – с., в 1880 г. бр. към Ново село; присъед.: Бегликчиите, Боевска и Мядна; 754 ж., Лч, Г-6.
с. 190: ПАЗДЕРИТЕ – м., до 1900 г. бр. към Ново село и Острец; 135 ж., Лч, Г-6.
ПАНДУЦИТЕ – м., до 1900 г. бр. към Ново село; присъед. Курулезите; 136 ж., Лч, Г-6.
с. 239: СТЪРНА РЕКА – м., до 1900 г. бр. към Ново село; присъед. Крантовци; 227 ж., Лч, Г-6.
с. 241: СЪБЬОВСКА – м., до 1900 г. бр. към Ново село и Острец; 125 ж., Лч, Г-6.
с. 266: ЧЕРНИ ВРЪХ – м., до 1900 г. бр. към Ново село; 650 ж., Лч, Г-6.

КОМЕНТАР: Речникът е пръв опит (има още две издания: вж. **Речник 1989** и **Речник 2005**) да бъде създаден азбучен списък на селищните имена за целия период на Третата българска държава. Още при първото издание съставителите са открили модел, който не променят и в следващите. В речникова статия е представено настоящото (към момента на издаването) селищно име, а чрез препратки е направена връзка с предишни имена. За съжаление са допуснати доста грешки в номерата на указите, с които са преименувани селищата и датите на публикуването им в „Държавен вестник“. Има разностилие в речниковите статии: някъде е посочен номер и дата на издаването на административния акт, другаде – номер и дата на публикуването му в „Държавен вестник“. За промените, извършени до 1910 г., въобще не са издирвани броевете и датите, на които актовете са публикувани, а е взета наготово информацията от **Списък 1921**. За съжаление, грешките не са забелязани от никого и рецензиите за първото издание на речника са изцяло хвалебствени. Това не е донесло никаква полза и не е спомогнало за подобряване качествата на речника във второто и третото издание. Въпреки това: по-добър азбучен списък на селищните имена все още не е издаден!

НАБЛЮДАВАНИТЕ СЕЛИЩА

Погрешна интерпретация: Пропусната е махала Маришница от Видимска община, съществувала до 1911 г. като самостоятелно селище.

ОЦЕНКА: ****

ПОРЕДЕН НОМЕР И ОЗНАЧЕНИЕ: **№ 35. Класификатор 1980.**

ЗАГЛАВИЕ И ТИРАЖ: Единен класификатор на населените места в НР България : ЕКНМ. 2. прераб. изд. – София : К-т по единна система за социална информ. при Минист. съвет, 1980. – VIII, 288 с. 8400 тир.

1. изд. 1971.

СИГНАТУРИ

НБКМ: Читалня 9: Гр Г 42 (1) 2 / 1980
НБИВ: не го притежава
БНСИ: не го притежава

АНОТАЦИЯ: Съставен е според административното деление на страната на 31 декември 1979 г. В класификатора са включени *„всички населени места, признати за такива по законодателен ред чрез закон или указ на Държавния съвет на НРБ“* (с. IV). *„Като отделни класификационни единици, т.е. като отделни населени места, са включени само тези гари, колиби, манастири, махали, минни селища и промишлени селища, които са признати със законодателен акт за отделни населени места“* (с. IV).

Селищата са подредени азбучно (с. 1–160): по окръзи (номерирани от 01 до 28); във всеки окръг – по общини (с номерация с арабски цифри). Във всяка община населените места не са номерирани и са подредени по възходящ ред на идентификационния петцифрен шифър, уникален за всяко от тях. Така се получава нарушаване на азбучното подреждане (🕮 с. 3 – ОБЩИНА КРЕСНА: *...11569 С. ВЛАХИ, 14492* ***ГР. КРЕСНА****, 16136 С. ГОРНА БРЕЗНИЦА, ...27098 С. ЕЗЕРЕЦ, 39699* ***С. СТАРА КРЕСНА****, 52163 М. НОВО СЕЛО...* Азбучното подреждане е нарушено, защото до 1978 г. гр. Кресна е носил името *Гара Пирин*, а с. Стара Кресна – *с. Кресна*. Селищата са променили имената си, но са запазили четирицифрените си шифри от **Класификатор 1971**, с добавена отзад контролна цифра).

Не е посочен броят на населените места, но е ясно, че са разпределени в 28 окръга (с. IV). Не са показани предишни и двойни имена на селищата. Не са означени ударенията им. За всяко населено място в 6 колони са публикувани данни, както е показано в **ИЗВАДКАТА**. Петцифреният идентификационен шифър е определен, като след четирицифрения шифър от **Класификатор 1971** е добавена контролна цифра.

В класификатора има 4 сборни села, означени в бележки под линия (🕮 с. 122, бел.*: ... *образуват с. Очуша*; с. 124, бел.*: ... *образуват с. Белица*; с. 125, бел. *: ... *образуват с. Долна Василица;* бел. **: ... *образуват с. Горна Василица*). Съставните им махали са дадени в основния списък като самостоятелни населени места. (За състава на сборните села вж. **Класификатор 1971**). Бележки под линия няма освен посочените четири.

В *„Азбучен указател на населените места“* (с. 161–287) са включени само съвременните (към 1980 г.) имена на селищата, като са изпуснати сборните села. Не беше открит списък на печатните грешки.

ИЗВАДКА

ЕДИНЕН КЛАСИФИКАТОР НА НАСЕЛЕНИТЕ МЕСТА

с. 66: ОКРЪГ 10 ЛОВЕЧ

06 ОБЩИНА АПРИЛЦИ

ИДЕНТ. ШИФЪР	НАИМЕНОВАНИЕ	ОКРЪГ	ОБЩИНА	РАЙОН	ВИД	НАДМ. ВИС.
52218	ГР. АПРИЛЦИ	10	06	00	11	6

АЗБУЧЕН УКАЗАТЕЛ НА НАСЕЛЕНИТЕ МЕСТА

с. 162:

ИДЕНТ. ШИФЪР	НАИМЕНОВАНИЕ	ОКРЪГ	ОБЩИНА	РАЙОН	ВИД	НАДМ. ВИС.
52218	ГР. АПРИЛЦИ	10	06	00	11	4*

* Грешно, правилното е 6 – б. м. П. М.

с. 288: Приложение № 1. Номенклатура и код на видовете и типове населени места

Шифър	Вид и тип на населеното място
11	Град
33	Село
43	Махала
53	Колиба**
63	Гара
73	Манастир
83	Минно селище
93	Промишлено селище

** Грешно, правилното е колиби – б. м. П. М.

с. 288: Приложение № 2. Шифър за надморска височина (по групи) на населените места

Шифър	Групи (в метри)
1	до 49 вкл.
2	50 до 99 вкл.
3	100 до 199 вкл.
4	200 до 299 вкл.
5	300 до 499 вкл.
6	500 до 699 вкл.
7	700 до 999 вкл.
8	1000 и повече

КОМЕНТАР: Новост в класификатора е, че идентификационният шифър на населените места става петцифрен, като след четирицифрения от **Класификатор 1971** отзад е добавена контролна цифра.

НАБЛЮДАВАНИТЕ СЕЛИЩА

За първи път: Вече има само едно населено място – град Априлци[58].

Ново: Утвърден е съставът на общината, център на която е гр. Априлци[59]. На новото селище е присвоен четирицифреният шифър на с. Ново село 5221 от **Класификатор 1971** с добавена контролна цифра 8. Това води до идентичен на описания по-горе случай: новообразуваният град Априлци е вписан в класификатора след 10567 с. Велчево, 20821 м. Джокари, 23621 с. Драшкова поляна, 47514 м. Мачковци и преди 66771 с. Скандалото, 80875 м. Черневото, тъй като Априлци заема мястото на с. Ново село.

ОЦЕНКА: **

ПОРЕДЕН НОМЕР И ОЗНАЧЕНИЕ: **№ 36. Списък 1980.**

ЗАГЛАВИЕ И ТИРАЖ: Преброяване на населението и жилищния фонд към 2 декември 1975 година : Брой на населението по селищни системи и населени места. – София : К-т по единна система за социална информ. при Минист. съвет, 1980. – 362 с. 1700 тир.

СИГНАТУРИ

НБКМ: Читалня 9: Гр Г 42 (1) 2 / 1980
НБИВ: П 20765
БНСИ: 22.1975 / ХР 1

АНОТАЦИЯ: Съставен е според административното деление на страната *„към І-во тримесечие на 1980 година“* (с. 5). Няма сведения какво се приема за отделно селище. Населените места са подредени азбучно (с. 44–287): по окръзи (неномерирани), като *Окръг град София* е разгледан преди *Окръг Благоевград*); във всеки окръг – по селищни системи (без номерация); във всяка селищна система селищата също не са номерирани.

Не е показан броят на населените места, но е видно, че са разпределени в 28 окръга (с. 6–7) и 291 селищни системи (с. 3). По данни от *„Предговор“*-а населението на заличените преди и през 1975 г. селища е включено в броя на населението на съответните селищни системи, а на заличените след 1975 г. – към населението на населеното място, с което са слети. След имената на селищата в скоби са записани предишни названия, но само на преименувани след 1.XII.1965 г. (🕮 с. 66: *Сини рид /Челебиево/*). Не са означени ударенията им.

---

[58] С Указ № 704 от 20 май 1976 г. – *Държавен вестник*, № 47, 11 юни 1976, с. 1, по случай 100-годишнината от Априлското въстание и 100-годишнината от Освобождението на България от османско иго, селата Ново село, Видима, Острец и Зла река, Ловешки окръг, са слети в едно населено място, което е признато за град с наименованието Априлци. С Указ № 45 от 16 януари 1978 г. – *Държавен вестник*, № 6, 20 ян. 1978, с. 66, махалите Черни връх, Стърна река, Пандуците, Карювци, Габровница, Паздерите, Маришница, Боголонта и Събьовска са слети с град Априлци.

[59] С Указ № 2295 за определяне седалищата и състава на общините в Народна република България от 22 декември 1978 г. – *Държавен вестник*, № 101, 26 дек. 1978, с. 1082, е утвърден съставът на Априлска община със седалище гр. Априлци, в която се включват гр. Априлци, с. Велчево, м. Джокари, м. Драшкова поляна, м. Мачковци, м. Черневото, с. Скандалото.

За всяко селище в 7 колони са публикувани данни, както е показано в **ИЗВАДКАТА**. Те са обобщени в началото на всеки окръг и селищна система, а по окръзи и по селищни системи – и в отделни таблици (с. 11: *„Население според преброяванията по окръзи“* и с. 14–24: *„Население според преброяванията по окръзи и селищни системи“*). В рубриката *„Забележки“* след всеки окръг са посочени: 1. Села, махали, колиби и манастири, които са заличени – поради сливане с други населени места или изселване, при някои от тях с броя на населението им назад до 1934 г., както и с годината на изселването; 2. Сведения за новообразувани селища – само с годината на обявяването им; 3. Промени в статута на населените места – само с годината на промяната; 4. Сведения за преименуването на отделни селища с номер на административния акт и дата на публикуването му в „Държавен вестник“; 5. Сведения за преместването на населени места от един окръг в друг с годината на извършване на действието.

В списъка има 4 сборни села, означени в бележки под линия (🕮 с. 227, бел.*: ... *сборно село Очуша*; с. 230, бел.*: ... *сборно село Белица*; с. 230, бел.**: ... *сборно село Долна Василица*; с. 230, бел.***: ... *сборно село Горна Василица*). Съставните им махали са дадени в основния списък като самостоятелни селища. (За състава на сборните села вж. **Класификатор 1971**). Бележки под линия няма освен вече посочените четири.

В *„Азбучник на населените места“* (с. 290–359) има стари и нови имена на селищата, но без препратки помежду им, като в него не фигурират сборните села. Старите наименования, както и тези на изселени и заличени населени места, са означени със знак плюс (+) пред името. В имената на гаровите селища е включена думата *„гара“* и те са подредени азбучно на буквата Г. Не беше открит списък на печатните грешки.

ИЗВАДКА

с. 149: 1. Население според преброяванията по селищни системи и населени места. Окръг Ловеч.

Селищни системи. Населени места	Налично население на:			Постоянно население на:		Изчислено население на 31.XII.1978	Забележка
	31.XII. 1934	31.XII. 1946	1.XII. 1956	1.XII. 1965	2.XII. 1975		
Априлци	9622	9950	8904	6807	6203	6003	
гр. Априлци	7706	7923	7256	5571	5143	4969	2, 3. 4

с. 154: ЗАБЕЛЕЖКИ...

2. Включително населението на заличените поради изселване: м. Гробът и м. Миховци – 1971 година.

3. Образуван от сливането на селата: Видима (образувано от сливането на махалите Горнените, Дуневци и Дюгените – 1971 година), Зла река, Ново село (вкл. м. Касалийска – 1971 година) и Острец (вкл. махалите: Бегликчиите, Боевска, Мядна – 1971 година) – 1976 година.

4. С гр. Априлци са слети махалите: Боголонта, Габровница, Карювци, Маришница, Паздерите, Пандуците (вкл. м. Курулезите – 1971 година), Стърна река (вкл. м. Крантовци – 1971 година), Събьовска, Черни връх – 1978 година.

КОМЕНТАР: В списъка са добавени демографски данни от преброяването на населението през 1975 г. Различното е публикуването на сведения освен от преброяванията и от текущата демографска статистика (изчислено население за 1978 г.).

НАБЛЮДАВАНИТЕ СЕЛИЩА

За първи път: В забележки са публикувани сведения за обявяването на град Априлци през 1976 г. и присъединяването към него на останалите махали през 1978 г. Вместо община е използван терминът *селищна система*.

Ново: Данни от преброяването през 1975 г. и за изчисленото население за 1978 г.

ОЦЕНКА: ***

ПОРЕДЕН НОМЕР И ОЗНАЧЕНИЕ: **№ 37. Класификатор 1982.**

ЗАГЛАВИЕ И ТИРАЖ: Единен класификатор на населените места (ЕКНМ). [3. изд.]. – София : К-т по единна система за социална информ. при Минист. съвет, 1982. – VIII, 289 с. 8000 тир.

1. изд. 1971. В кн. означено 2. прераб. изд.

СИГНАТУРИ

НБКМ: Читалня 9: Гр Г 42 (1) 2 / 1983

НБИВ: не го притежава

БНСИ: 23 / ХР 1

АНОТАЦИЯ: Съставен е според административното деление на страната на 31 май 1982 г. В класификатора са включени *„всички населени места, признати за такива по законодателен ред чрез закон или указ на Държавния съвет на НРБ“* (с. IV). *„Като отделни класификационни единици, т.е. като отделни населени места са включени само тези гари, колиби, манастири, махали, минни селища и промишлени селища, които са признати със законодателен акт за отделни населени места“* (с. IV).

Селищата са подредени азбучно (с. 1–161): по окръзи (номерирани от 01 до 28); във всеки окръг – по общини (с номерация с арабски цифри). Във всяка община населените места не са номерирани и са подредени по възходящ ред на идентификационния петцифрен шифър. Така се получава нарушаване на азбучното подреждане (🕮 с. 149 – ОБЩИНА СИМЕОНОВГРАД: *...38368 С. КОНСТАНТИНОВО, **47278 ГР. СИМЕОНОВГРАД**, 51010 С. НАВЪСЕН...* Азбучното подреждане е нарушено, защото до 1981 г. гр. Симеоновград се е казвал Марица. Градът е променил името си, но е запазил идентификационния си шифър от предишното издание на класификатора /вж. **Класификатор 1980**/).

Не е посочен броят на населените места, но е ясно, че са разпределени в 28 окръга (с. III). Не са показани предишни и двойни имена на селищата. Не са означени ударенията им. За всяко населено място в 6 колони са публикувани данни, както е показано в **ИЗВАДКАТА**.

В класификатора има 4 сборни села, означени в бележки под линия (🕮 с. 123, бел.*: *...с. Очуша*; с. 125, бел.*: *...с. Белица*; с. 126, бел. *: *...с. Долна Василица;* бел. **: *...с. Горна Василица*). Съставните им махали са дадени в основния списък като самостоятелни населени места. (За състава на сборните села вж. **Класификатор 1971**). Бележки под линия няма, освен посочените четири.

В *„Азбучен указател на населените места“* (с. 162–288) има само съвременните (към 1982 г.) имена на селищата, като в него не фигурират сборните села. Не беше открит списък на печатните грешки.

ИЗВАДКА

с. 67: ОКРЪГ 10 ЛОВЕЧ

06 ОБЩИНА АПРИЛЦИ

ИДЕНТ. ШИФЪР	НАИМЕНОВАНИЕ	ОКРЪГ	ОБЩИНА	РАЙОН	ВИД	НАДМ. ВИС.
52218	ГР. АПРИЛЦИ	10	06	00	11	6

Азбучен указател на населените места

с. 163:

ИДЕНТ. ШИФЪР	НАИМЕНОВАНИЕ	ОКРЪГ	ОБЩИНА	РАЙОН	ВИД	НАДМ. ВИС
52218	ГР. АПРИЛЦИ	10	06	00	11	6

с. 289: Приложение № 1. Номенклатура и код на видовете и типове населени места

Шифър	Вид и тип на населеното място
11	Град
33	Село
43	Махала
53	Колиба*
63	Гара
73	Манастир
83	Минно селище
93	Промишлено селище

* Грешно, правилното е колиби – б. м. П. М.

с. 289: Приложение № 2. Шифър за надморска височина (по групи) на населените места

Шифър	Групи (в метри)
1	до 49 вкл.
2	50 до 99 вкл.
3	100 до 199 вкл.
4	200 до 299 вкл.
5	300 до 499 вкл.
6	500 до 699 вкл.
7	700 до 999 вкл.
8	1000 и повече

КОМЕНТАР: Съдържа ограничена информация. В него за последен път са публикувани данни за надморската височина на отделните населени места.

НАБЛЮДАВАНОТО СЕЛИЩЕ

За последен път: Показан е поясът на надморската височина на град Априлци.

ОЦЕНКА: **

ПОРЕДЕН НОМЕР И ОЗНАЧЕНИЕ: № 38. Списък 1983.

ЗАГЛАВИЕ И ТИРАЖ: Брой на населението по селищни системи и населени места. – София : К-т по единна система за социална информ. при Минист. съвет, 1983. – 387 с. 1000 тир.

СИГНАТУРИ

НБКМ: Читалня 9: Гр Г 42 (1) 2 / 1983
НБИВ: П 20765
БНСИ: не го притежава

АНОТАЦИЯ: Съставен е според административното деление на страната *„към І-во тримесечие на 1983 година“* (с. 4). Няма сведения какво се приема за отделно селище. Населените места са подредени азбучно (с. 44–311): по окръзи (неномерирани), като *Окръг град София* е разгледан преди *Окръг Благоевград*; във всеки окръг – по селищни системи (без номерация); във всяка селищна система населените места също не са номерирани. Публикувани са 5373 селища (с. 3), разпределени в 28 окръга (с. 6–7). По данни от *„Предговор“*-а населението на заличените преди и през 1975 г. населени места е включено в броя на населението на съответните селищни системи, а на заличените след 1975 г. – към населението на селището, с което са слети.

След имената на населените места в скоби са записани предишни названия, но само на преименуваните след 1.XII.1965 г. (🕮 с. 200: *Чехларе /Морозово/*). Не са означени ударенията им.

За всяко селище в 7 колони са публикувани данни, както е показано в **ИЗВАДКАТА**. Те са обобщени в началото на всеки окръг и селищна система, а по окръзи и по селищни системи – и в отделни таблици (с. 11: *„Население според преброяванията по окръзи“* и с. 14–24: *„Население според преброяванията по окръзи и селищни системи“*). В рубриката *„Забележки“* след всеки окръг са посочени: 1. Села, махали, колиби и манастири, които са заличени – поради сливане с други населени места или изселване, при някои от тях – с броя на населението им назад до 1934 г., както и с годината на изселването; 2. Сведения за новообразувани селища – само с годината на обявяването им; 3. Промени в статута на селищата – само на годината на промяната; 4. Сведения за преименуването на отделни населени места с номер на административния акт и дата на публикуването му в „Държавен вестник“; 5. Сведения за преместването на селища от един окръг в друг с годината на извършване на действието.

В списъка има 4 сборни села, означени в бележки под линия (🕮 с. 247, бел.*: *...сборно село Очуша*; с. 250, бел.*: *...сборно село Белица*; с. 250, бел.**: *...сборно село Долна Василица*; с. 250, бел.***: *...сборно село Горна Василица*). Съставните им махали са дадени в основния списък като самостоятелни населени места. (За състава на сборните села вж. **Класификатор 1971**). Бележки под линия няма освен вече посочените четири.

В *„Азбучник на населените места“* (с. 313–384) има стари и нови имена на селищата, но без препратки помежду им. Старите наименования, както и тези на изселени и заличени населени места, са означени със знак плюс ($^+$) пред името. В имената на гаровите селища е включена думата *„гара“* и те са подредени азбучно на буквата Г.

Не беше открит списък на печатните грешки.

ИЗВАДКА

с. 161: 1. Население според преброяванията по селищни системи и населени места. Окръг Ловеч.

Селищни системи. Населени места	Налично население на:			Постоянно население на:		Изчислено население на 31.XII.1982	Забележка
	31.XII. 1934	31.XII. 1946	1.XII. 1956	1.XII. 1965	2.XII. 1975		
Априлци	9622	9950	8904	6807	6203	5720	
гр. Априлци	7706	7923	7256	5571	5143	4741	2, 3, 4

с. 167: ЗАБЕЛЕЖКИ...

2. Включително населението на заличените поради изселване: м. Гробът и м. Миховци – 1971 година.

3. Образуван от сливането на селата: Видима (образувано от сливането на махалите: Горнените, Дуневци и Дюгените – 1971 г.), Зла река, Ново село (вкл. м. Касалийска – 1971 г.) и Острец (вкл. махалите: Бегликчиите, Боевска, Мядна – 1971 г.) – 1976 година.

4. С гр. Априлци са слети махалите: Боголонта, Габровница, Карювци, Маришница, Паздерите, Пандуците (вкл. м. Курулезите – 1971 г.), Стърна река (вкл. м. Крантовци – 1971 г.), Събьовска, Черни връх – 1978 година.

КОМЕНТАР: Не е ясно кое налага издаването на този списък, при условие че в **Списък 1980** са публикувани данни от преброяването през 1975 г. Различното е публикуването на демографски данни освен от преброяванията и от текущата демографска статистика (изчислено население за 1982 г.).

НАБЛЮДАВАНОТО СЕЛИЩЕ

Ново: Данни за изчисленото население за 1982 г.

ОЦЕНКА: ***

ПОРЕДЕН НОМЕР И ОЗНАЧЕНИЕ: **№ 39. Списък 1988.**

ЗАГЛАВИЕ И ТИРАЖ: Брой на населението по области, общини и населени места. – София : Центр. статист. управл., 1988. – 302 с. 700 тир.

СИГНАТУРИ

НБКМ: не го притежава
НБИВ: не го притежава
БНСИ: 22.1985 / ХР 1

АНОТАЦИЯ: Съставен е според административното деление на страната към 31 декември 1987 г. (с. 6). Няма сведения какво се приема за отделно селище. Населените места са подредени азбучно (с. 30–243): по области (неномерирани); във всяка област – по общини (без номерация); във всяка община селищата също не са номерирани. Единственото изключение от азбучното подреждане е за *Област София град*, разгледана последна след *Хасковска област*, и за общините в нея.

Публикувани са 5311 населени места – 237 града, 4452 села и 622 махали, колиби, промишлени и минни селища (с. 8), разпределени в 9 области и 273 общини (с. 7). По данни от *„Методологични бележки“* населението на заличените поради обезлюдяване селища се включва в броя на населението на общините, към които са се отнасяли, а на заличените поради сливане – към населението на населените места, с които са се слели (с. 6). Не са показани предишни и двойни имена на селищата. Не са означени ударенията им.

За всяко населено място в 7 колони са публикувани данни, както в **ИЗВАДКАТА**. Те са обобщени в началото на всяка област и община и в отделна таблица (с. 21–29: *„Население според преброяванията по области и общини“).*

В рубриката *„Забележки“* след всяка област са посочени: 1. Села, махали, колиби и манастири, които са заличени – поради сливане с други населени места или изселване; при някои от тях – с номер на административния акт и дата на публикуването му в „Държавен вестник“, както и с броя на населението им назад до 1934 г.; 2. Промени в статута и имената на селищата с номер на административния акт и дата на публикуването му; 3. Сведения за преместването на селища от една област в друга и за промени в състава на отделни общини; 4. Данни за отделянето на части от населени места (квартали/махали) и присъединяването им към други селища с номер на административния акт и дата на публикуването му. По своята същност това са махали, които до **Списък 1939 (Стат)** са отбелязани в бележките под линия.

Има само едно сборно село – *Белица,* означено в забележка (🕮 с. 200, забел. 88). Трите съставящи го махали м. Гроздьовци, м. Средищна и м. Суевци (🕮 с. 177–178) са изброени самостоятелно.

В *„Азбучник на населените места“* (с. 245–302) са включени съвременните (към 1987 г.) имена на селищата. В имената на гаровите селища е включена думата *„гара“* и те са подредени азбучно на буквата Г.

Не беше открит списък на печатните грешки.

ИЗВАДКА

с. 70: 1. Население според преброяванията по области, общини и населени места – [Област] ЛОВЕШКА

Общини	Налично население към:			Постоянно население към:			Забележка
Населени места	31.12. 1934	31.12. 1946	1.12. 1956	1.12. 1965	2.12. 1975	4.12. 1985	
АПРИЛЦИ	9622	9950	8904	6807	6203	5363	
гр. Априлци	7706	7923	7256	5571	5143	4656	4, 5, 6

с. 102: ЛОВЕШКА ОБЛАСТ. ЗАБЕЛЕЖКИ

4. Включително населението на заличените през 1971 г. поради изселване м. Гробът и м. Миховци.

5. През 1976 г. гр. Априлци е образуван от сливането на селата Видима, Зла река, Ново село и Острец. През 1971 г. при сливането на махалите Горнените, Дуневци и Дюгените е образувано с. Видима. През 1971 г. м. Касалийска е слята със с. Ново село. През 1971 г. към с. Острец са присъединени махалите Бегликчиите, Боевска и Мядна.

6. През 1978 г. с гр. Априлци са слети махалите Боголонта, Габровница, Карювци, Маришница, Паздерите, Пандуците (през 1971 г. към м. Пандуците е присъединена м. Курулезите), Стърна река (през 1971 г. към м. Стърна река е присъединена м. Крантовци), Събьовска и Черни връх.

КОМЕНТАР: В списъка са публикувани демографски данни от преброяването на населението през 1985 г. Извършената през 1987 г. административна реформа налага те да бъдат дадени не по окръзи, както в действителност е извършено преброяването, а по области. Това води и до преструктуриране на бележките след всяка административна единица, които при повечето от деветте области надхвърлят 100.

НАБЛЮДАВАНОТО СЕЛИЩЕ

За първи път: През 1987 г. са създадени нови административни единици – области[60]. Град Априлци е в състава на Ловешка област.

Ново: Данни от преброяването през 1985 г.

ОЦЕНКА: ***

ПОРЕДЕН НОМЕР И ОЗНАЧЕНИЕ: **№ 40. Класификатор 1989.**

ЗАГЛАВИЕ И ТИРАЖ: Единен класификатор на населените места (ЕКНМ); Номенклатура на основните групи и подгрупи специалности. [4. прераб. изд.]. – София : Центр. статист. управл., 1989. – [IV], 153 с. 5000 тир.

1. изд. 1971. В кн. означено 3. изд.

СИГНАТУРИ

НБКМ: не го притежава
НБИВ: Гр Г 4
(не се изпълнява)
БНСИ: 23 / ХР 1

АНОТАЦИЯ: Не е указано към коя дата е съставен. Няма сведения какво се приема за отделно населено място. Не е посочен броят на селищата.

Населените места са подредени азбучно (с. 1–142): по области (номерирани от 01 до 09); във всяка област – по общини (с номерация с арабски цифри). Изключение от азбучното подреждане е направено за *Област Град София*, която е разгледана първа, и след нея са *Бургаска*, *Варненска* и др.

Във всяка община селищата не са номерирани и са подредени по възходящ ред на идентификационния петцифрен шифър. Така се получава нарушаване на азбучната подредба (🕮 с. 86 – ОБЩИНА ДВЕ МОГИЛИ: *...20184 ГР. ДВЕ МОГИЛИ, 30380 С.* ***МОГИЛИНО****, 36364 С. КАРАН ВЪРБОВКА...* Азбучното подреждане е нарушено, защото до 1988 г. с. Могилино е с име Захари Стояново. Селото е променило наименованието си, но е запазило идентификационния шифър от предишното издание на класификатора /вж. **Класификатор 1982**/).

Не са показани предишни или двойни имена на населените места. Не са означени ударенията им. В класификатора няма сборни села, бележки под линия и азбучен указател. Не беше открит списък на печатните грешки.

---

[60] Със Закон за създаване на административно-териториални единици – области, обнародван с Указ № 2653 от 19 август 1987 г. – *Държавен вестник*, № 65, 21 авг. 1987, с. 1, се създават областите. С Указ № 2704 от 26 август 1987 г. – *Държавен вестник*, № 67, 28 авг. 1987, с. 1, са определени броят им, границите, общините, които се включват в тях, и административните им центрове. Една от новите 9 области е Ловешка с център гр. Ловеч, включваща досегашните Великотърновски, Габровски, Ловешки и Плевенски окръг.

ИЗВАДКА

с. 32: 04 ЛОВЕШКА ОБЛАСТ
02 ОБЩИНА АПРИЛЦИ

ИДЕНТ. ШИФЪР	НАИМЕНОВАНИЕ
52218	ГР. АПРИЛЦИ

КОМЕНТАР: Съдържа ограничената информация за отделните селища – име, административна принадлежност и шифър по ЕКНМ.

НАБЛЮДАВАНОТО СЕЛИЩЕ

Няма нова информация.

ОЦЕНКА: **

ПОРЕДЕН НОМЕР И ОЗНАЧЕНИЕ: **№ 41. Речник 1989.**

ЗАГЛАВИЕ И ТИРАЖ: **Мичев, Николай и др.** Речник на селищата и селищните имена в България 1878–1987 / Николай Мичев, Петър Коледаров. [2. изд.]. – София : Наука и изкуство, 1989. – 302 с. 9105 тир.

Пълното име на първия авт. е Николай Мичев Николаев. 1. изд. 1973 със загл. Промените в имената и статута на селищата в България 1878–1972 г. и авт. Петър Коледаров и Николай Мичев. В кн. означено 1. изд.

Рец.: **Петко Петков.** Речник на селищата и селищните имена в България 1878–1987 – ценно помагало за работа в архивите. (Рецензии и отзиви). – *Архивен преглед*, 1989, № 4, 365–367; **Николай Цеков.** Необходимо и навременно пособие. (Рецензии и отзиви). – *Проблеми на географията*, 1989, № 4, 55–56; **Тихомир Личев.** – *Обучението по география*, XXXII, 1990, № 1, 46–47; **Русин Русинов.** Имената на българските селища. – *Български език*, XL, 1990, № 2, 190–192; **Максим Сл. Младенов.** – *Съпоставително езикознание*, XVI, 1991, № 3, 118–122.

СИГНАТУРИ

НБКМ: Читалня 4: С 801.311 (497.2) (03)
М 76
НБИВ: II 267995
БНСИ: не го притежава

АНОТАЦИЯ: Съставен е според административното деление на страната към *„края на 1987 г.“* (с. 19). Под фòрмата на речникови статии са описани имената на съществуващите населени места, както и имената на слети или заличени селища. В статиите са използвани много съкращения, разкрити на с. 20.

Населените места са подредени в азбучен ред (с. 21–301). Посочен е броят на съществуващите към края на 1987 г. селища: 237 града, 4414 села, 348 махали, 295 колиби, 4 промишлени селища, 2 минни селища, 5 гари и 2 манастира (с. 18).

Речниковите статии са 3 типа – за съществуващи, за слети или заличени населени места, и препратки. Имената на селищата в първия тип са изписани с главни букви, а във втория и третия – с редовни. Не са означени ударенията им. Препратките показват стари имена на селищата.

За всяко населено място са публикувани: в скоби предишни негови имена, изписани с редовни букви; видът (статутът) му към момента на издаване на речника; откога е в границите на България; сведения за промените в статута и името му с номер на административния акт и дата на публикуването му в „Държавен вестник“ (или „Известия на Президиума на Народното събрание“). В редки случаи, когато няма открит административен акт за промяната, е посочена годината, в която тя е документирана.

Добавени са данни за броя на населението към 4 декември 1985 г. по предварителните резултати от преброяването на населението (с. 18). Административната му принадлежност е показана чрез областта (изписана съкратено) и номера на общината. Списък с номерата и имената на общините във всяка област е публикуван на задния форзац на книгата, а на предния е отпечатана картосхема на областите и общините в България. За слято или заличено населено място са посочени номер и дата на публикуването на административния акт и към кое селище е присъединено.

В речника са изброени селища, които имат (или са имали) статут на отделни населени места. Не са включени публикуваните под линия в списъците на населените места с № 5–15 и № 20 махали, колиби, гари, жп спирки, манастири, мини и заселища, които са съставни части на населени места от основния списък.

Не беше открит списък на печатните грешки.

ИЗВАДКА

Не се налага тук да се прави извадка от речника, тъй като същата информация се съдържа и в извадката за **Речник 2005**. Разликата е, че тук изписването на речниковите статии все още е със съкращения, докато в **Речник 2005** няма такива.

КОМЕНТАР: Речникът представлява осъвременен и подобрен вариант на **Речник 1973**. Осъвременяването се изразява във включването на промените, станали между 1972 и 1987 г., а подобрението – в начина на изписване на административната принадлежност на селищата чрез смесен буквено-цифров индекс между името на областта и номера на общината. Не са поправени грешките, допуснати в предишното издание – в номерата на указите, с които са преименувани селищата и датите на публикуването им в „Държавен вестник“. Останало е и разностилието в речниковите статии: някъде е посочен номер и дата на издаването на административния акт, другаде номерът му и дата на публикуването му в „Държавен вестник“. За промените, извършени до 1910 г., информацията е взета наготово от **Списък 1921**. Рецензиите за второто издание вече са по-конструктивни. Градивни критики са отправени за: липсата на ударения върху имената (Русинов 1990, с. 192; Младенов 1991, с. 120), липсата *на имена на колиби и махали, които в миналото са били привеждани в някои от списъците на селищните имена* (Младенов 1991, с. 119), *правописа на селищните имена* (Младенов 1991, с. 121), неясно *обозначени различните случаи, в които има заличени имена на селища* (Младенов 1991, 121–122). Конструктивна е препоръката за *разширение на аналитичната част* (Цеков 1989, с. 56). Прекалено е обаче очакването речникът да включва *данните от предишните преброявания*, за да се проследи *динамиката на явленията* (Личев 1990, с. 47), тъй като целта му е да бъде регистратор на статута и имената на селищата в хронологичен план, а броят на населението се отбелязва само към един определен критичен момент, в случая към 4 декември 1985 г. За съжаление, оценката, че второто издание е *много добра основа за създаване на бъдещ справочник с нормативен характер за широки обществени нужди* (Младенов 1991, с. 122), си е останала само добро пожелание. Нито третото, последно засега, издание на речника е получило нормативен характер, нито е издаден друг по-добър азбучен списък на селищните имена.

НАБЛЮДАВАНИТЕ СЕЛИЩА

Ново: В съпоставка с предишните списъци (№ 35–40) няма нови данни. Но в сравнение с **Речник 1973** е осъвременена информацията за обявяването на град Априлци през 1976 г. и присъединяването към него на останалите махали през 1978 г.

Погрешна интерпретация: Пропусната е махала Маришница от Видимска община, съществувала до 1911 г. като самостоятелно селище.

ОЦЕНКА: ****

ПОРЕДЕН НОМЕР И ОЗНАЧЕНИЕ: **№ 42. Списък 1992.**

ЗАГЛАВИЕ И ТИРАЖ: Преброяване на населението и жилищния фонд към 4 декември 1992 година : Списък на населените места. – София : Нац. статист. институт, 1992. – 307 с. 900 тир.

СИГНАТУРИ

НБКМ: не го притежава
НБИВ: Гр Г 711.2
БНСИ: 23 / ХР 1

АНОТАЦИЯ: Съставен е според административното деление на страната на 30 септември 1992 г. за нуждите на предстоящото преброяване на населението [на 4 декември 1992 г.].

Няма сведения какво се приема за отделно населено място. В списъка са включени всички селища, които фигурират в Единния класификатор на населените места (ЕКНМ). Селищата са подредени азбучно (с. 6–174): по области (номерирани от 01 до 09), като изключение от азбучното подреждане е направено за *Област град София*, която е включена на първо място, а след нея са *Бургаска* и останалите, както и за общините в същата област. Във всяка област селищата са подредени по териториални статистически бюра (окръзи), означени от 01 до 28; във всяко териториално статистическо бюро (окръг) – по общини (с номерация с арабски цифри), изключение от азбучното подреждане се получава при общини, чиито центрове са променили името си (🕮 с. 14–15: *Царево*, позиционирана между *Малко Търново* и *Несебър*, на мястото на старото си име Мичурин; с. 133: *Дупница*, поставена между *Сапарева баня* и *Трекляно* заради старото си име Станке Димитров).

Във всяка община населените места не са номерирани и са подредени по възходящ ред на идентификационния петцифрен шифър. Така се получава нарушаване на азбучното подреждане (🕮 с. 107 – Община Бяла, Русенска област: *...04162 с. Бистренци, 05133* ***с. Лом Черковна,*** *05743 с. Босилковци...* Азбучното подреждане е нарушено, защото до 1991 г. с. Лом Черковна носи името Бойка. Селото е променило наименованието си, но е запазило идентификационният петцифрен шифър от последното издание на класификатора /вж. **Класификатор 1989/**).

Не е указан общият брой на селищата, но е видно, че са разпределени в 9 области и 28 териториални статистически бюра (окръзи) (с. 3–4). Не са показани предишни и двойни имена. Не са означени ударенията им.

За всяко населено място пред името му е посочен петцифрен код по Единния класификатор на населените места (ЕКНМ). Няма публикувани демографски или друг вид данни за отделните селища.

В *„Азбучен указател на населените места“* (с. 175–306) са само съвременните (към 1992 г.) имена на селищата. В 4 колони са публикувани следните данни: **1.** Код по ЕКНМ; **2.** Двуцифрен код на областта; **3.** Двуцифрен код на Териториалното статистическо бюро; **4.** Двуцифрен код на общината. Последните 3 колони позволяват намирането на населеното място в основния текст.

Не беше открит списък на печатните грешки.

ИЗВАДКА

с. 43: ЛОВЕШКА ОБЛАСТ; с. 62: 10 ТСБ (ОКРЪГ) ЛОВЕЧ

Код по ЕКНМ	**Общини Населени места**
	02 АПРИЛЦИ
52218	ГР. АПРИЛЦИ

КОМЕНТАР: Списъкът е издаден само с една цел – за нуждите на преброяването през 1992 г., затова и съдържа ограничена информация.

НАБЛЮДАВАНОТО СЕЛИЩЕ

Няма нова информация.

ОЦЕНКА: **

ПОРЕДЕН НОМЕР И ОЗНАЧЕНИЕ: **№ 43. Класификатор 1992.**

ЗАГЛАВИЕ И ТИРАЖ: Единен класификатор на населените места в Република България (ЕКНМ). [5. доп. изд.]. – София : Нац. статист. институт; Нац. статист. архив, 1992. – XIV, 418 с. 2500 тир.

1. изд. 1971. В кн. означено 4. изд.

СИГНАТУРИ

НБКМ: Читалня 9: Гр 911.372 / 1993

НБИВ: Гр Г 711.2

БНСИ: 23 / ХР 1

АНОТАЦИЯ: Съставен е според административното деление на страната на 30 октомври 1992 г. Информацията, аналогична на тази от останалите списьци на населените места, е озаглавена *„Указател на населените места по области и общини“*. В нея селищата са подредени азбучно (с. 195–340): по области (неномерирани); във всяка област – по териториални статистически бюра [бивши окръзи] (без номерация); във всяко териториално статистическо бюро – по общини (неномерирани), изключение от азбучното подреждане се получава при общини, чиито центрове са променили името си (🕮 с. 222: Община *Гр. Добрич*, позиционирана между община *Тервел* и община *Шабла*, на мястото на старото си име Толбухин), или при новообразувани общини (🕮 с. 317: *Общини Антон*, *Пирдоп*, *Мирково*, *Чавдар* и *Челопеч*, образувани през 1991 г.).

Във всяка община населените места не са номерирани и са подредени по азбучен ред, като е пренебрегнат възходящият ред на кода по ЕКНМ (🕮 с. 218 – Община Балчик: *...77390 с. Храброво,* ***48982*** *с. Царичино, 78639 с. Църква*, тъй като до 1991 г. с. Царичино е с име Момчил; и с. 244 – Община Луковит: *...72552 с. Тодоричене,* ***43058*** *с. Торос, 85010 с. Ъглен*, тъй като до 1991 г. с. Торос се е казвало Лазар Станево).

Публикувани са 5335 населени места – 238 града, 4445 села, 347 махали, 292 колиби, 5 гари, 4 промишлени селища, 2 минни селища и 2 манастира, разпределени в 9 области и 278 общини (с. XIV).

Не са показани предишни и двойни имена на селищата. Не са означени ударенията им. За всяко населено място в 2 колони са публикувани сведения, както е показано в **ИЗВАДКАТА**. Няма публикувани демографски данни за отделните селища.

В класификатора има и два указателя. В *„Азбучен указател на населените места в България“* (с. 3–178) в 6 колони са публикувани данни, видни от **ИЗВАДКАТА**. Ако едно наименование се среща повече от един път, това е означено със знак звездичка (*), поставен пред първата колона. Този указател може да се използва за намирането на селищата в основния списък. В *„Указател на кодовете по ЕКНМ“* (с. 343–404) са публикувани данни в една колона за кода по ЕКНМ. Населените места са подредени по възходящ ред на кода. Отново, ако наименование се среща повече от един път, е означено със знак *звездичка* (*), поставен пред първата колона.

Списък с промените в имената за периода 1 ноември 1992–8 февруари 1993 г., онасловен *„Важно“*, е публикуван на отделен лист, поставен в книжното тяло. Не беше открит списък на печатните грешки.

ИЗВАДКА

с. 3: Азбучен указател на населените места в Република България; с. 4:

Код на населеното място (Код по ЕКНМ)	Тип на населеното място	Наименование на населеното място	Код по ЕКНМ на общината	Наименование на общината	Наименование на областта	Функционален тип на населеното място
* 52218	гр.	Априлци	96517	общ. Априлци	обл. Ловеч	44

с. 193: Указател на населените места по области и общини; с. 243:

[Антетка на общината]

Код на областта	Код на общината в областта	Код по ЕКНМ на общината	Наименование на общината
04	02	96517	Община Априлци

[За отделното населено място]

Функционален тип на населеното място	Код по ЕКНМ на населеното място	Наименование на населеното място
44	52218	гр. Априлци

КОМЕНТАР: Класификаторът е ценен както с основния списък, така и с двата показалеца.

НАБЛЮДАВАНОТО СЕЛИЩЕ

Няма нова информация.

ОЦЕНКА: ***

ПОРЕДЕН НОМЕР И ОЗНАЧЕНИЕ: № 44. Списък 1994.

ЗАГЛАВИЕ И ТИРАЖ: Преброяване на населението и жилищния фонд към 4 декември 1992 година : Резултати от преброяването на населението. Т. 3. Брой на населението по области, общини и населени места (окончателни данни). – София : Нац. статист. институт, 1994. – 314 с. 600 тир.

СИГНАТУРИ

НБКМ: Читалня 9: Гр 312 (497.2) / 1994

НБИВ: Гр Г 711.2

БНСИ: 22.1992 / ХР 1

АНОТАЦИЯ: Съставен е според административното деление на страната на 30 октомври 1993 г. Няма сведения какво се приема за отделно селище. Населените места са подредени азбучно (с. 35–245): по области (неномерирани); във всяка област – по общини (без номерация); във всяка община селищата също не са номерирани. Изключение от азбучното подреждане е направено за *Област София град*, която е изброена на последно място след *Хасковска*, както и при общините в същата област.

Публикувани са 5336 населени места – 238 града, 4446 села, 347 махали, 292 колиби, 5 гари, 4 промишлени селища, 2 минни селища и 2 манастира (с. 10), разпределени в 9 области и 278 общини (с. 7). Показан е броят: за 1934, 1946 и 1956 г. на *наличното население („лицата, преброени като постоянно налично население, т.е. които към критичния момент на преброяването живеят постоянно в преброяваното населено място и са се намирали в него, както и лицата, преброени като временно присъстващи лица, т.е. които живеят в друго населено място, но към критичния момент са се намирали в преброяваното населено мяс-*

то"); за 1965, 1975, 1985 и 1992 г. на *постоянното население* (*„лицата, преброени като постоянно налично население, и лицата, преброени като временно отсъстващи лица, т.е. които живеят постоянно в преброяваното населено място, но към критичния момент са се намирали извън него*") (с. 5). Не са показани предишни и двойни имена на селищата. Не са означени ударенията им.

За всяко населено място в 8 колони са публикувани данни, както е показано в **ИЗВАДКАТА**. Те са обобщени в началото на всяка област и община и в отделна таблица (с. 25–34: *„Население според преброяванията по области и общини"*). В *„Забележки"* след всяка област са посочени: 1. Села, махали, колиби и манастири, които са заличени – поради сливане с други населени места или изселване, при някои от тях е отбелязан броят на населението им назад до 1934 г., както и годината на изселването; 2. Сведения за новообразувани селища – с годината на обявяването им; 3. Промени в статута на селищата – с годината на промяната; 4. Сведения за преименуването на отделни населени места.

В *„Азбучник на населените места"* (с. 246–296) са включени съвременните (към 30 октомври 1993 г.) имена на селищата. Има и *„Азбучник на заличените и преименувани населени места"* (с. 297–312), в който са имената на селища, споменати само в рубриката *„Забележки"*. В имената на гаровите селища е включена думата *„гара"* и те са подредени азбучно на буквата Г. Не беше открит списък на печатните грешки.

ИЗВАДКА

с. 74: 1. НАСЕЛЕНИЕ СПОРЕД ПРЕБРОЯВАНИЯТА ПО ОБЛАСТИ, ОБЩИНИ И НАСЕЛЕНИ МЕСТА – [Област] ЛОВЕШКА

Общини Населени места	**Налично население към**			**Постоянно население към**				Забележка
	31.12. 1934	**31.12. 1946**	**1.12. 1956**	**1.12. 1965**	**2.12. 1975**	**4.12. 1985**	**4.12. 1992**	
АПРИЛЦИ	**9622**	**9950**	**8904**	**6807**	**6203**	**5363**	**4720**	
гр. Априлци	7706	7923	7256	5571	5143	4656	4097	5,6,7

с. 102: ЗАБЕЛЕЖКИ...

5. Включително населението на заличените през 1971 г. поради изселване м. Гробът и м. Миховци.

6. През 1976 г. гр. Априлци е образуван от сливането на селата Видима, Зла река, Ново село и Острец. През 1971 г. при сливането на махалите Горнените, Дуневци и Дюгените е образувано с. Видима. През 1971 г. м. Касалийска е слята със с. Ново село. През 1971 г. към с. Острец са присъединени махалите Бегликчиите, Боевска и Мядна.

7. През 1978 г. с гр. Априлци са слети махалите Боголонта, Габровница, Карювци, Маришница, Паздерите, Пандуците (през 1971 г. към м. Пандуците е присъединена м. Курулезите), Стърна река (през 1971 г. към м. Стърна река е присъединена м. Крантовци), Събьовска и Черни връх.

КОМЕНТАР: В списъка са добавени демографски данни от преброяването на населението през 1992 г.

НАБЛЮДАВАНОТО СЕЛИЩЕ

Ново: Данни от преброяването през 1992 г.

ОЦЕНКА: ***

ПОРЕДЕН НОМЕР И ОЗНАЧЕНИЕ: № 45. Класификатор 2001.

ЗАГЛАВИЕ И ТИРАЖ: Единен класификатор на административно-териториалните и териториалните единици в Република България (ЕКАТТЕ) / Състав. Иван Михайлов. – София : Нац. статист. институт, 2001. – XII, 484 с. 1500 тир.

СИГНАТУРИ

НБКМ: Читалня 9: Гр 911.372 (497.2) / 2001
НБИВ: Гр Г 71
БНСИ: 23 / XP1

АНОТАЦИЯ: Съставен е според административното деление на страната на 1 януари 2001 г. В отделно *Приложение Ж.* са изброени промените, станали от 1 януари 2001 до 31 октомври 2001 г., но те не са включени в основния текст.

Информацията, аналогична на останалите списъци на населените места, е озаглавена *„Населените места в Република България по области и общини“*. В нея селищата са подредени азбучно (с. 19–149): по области (неномерирани); във всяка област – първо е представена общината на областния град, а след това азбучно и другите общини (без номерация); във всяка община първо е поставено населеното място – център на общината, а след това азбучно са изброени и останалите селища, като е пренебрегнат възходящият ред на кода по ЕКАТТЕ.

Не е посочен броят на селищата, но е видно, че са разпределени в 28 области (с. III). Не са показани предишни и двойни имена на населените места. В класификатора за първи път след 1939 година (вж. **Списък 1939 /Стат/**) са означени ударенията на имената. Работата по уточняването им е продължила няколко години и е извършена от експерти от отдел „Териториални регистри“ с помощта на специалисти от териториалните статистически бюра на НСИ и от други институции (с. VI). Определянето на ударенията е направено на базата на „Български диалектен атлас“, „Кратка българска енциклопедия“ и „Енциклопедия България“ (издателските им данни са посочени на с. X, бел.*–***), консултации с областните и общинските управи и с помощта на териториалните поделения на НСИ (с. X).

За всяко населено място в 3 колони са публикувани сведения, както е показано в **ИЗВАДКАТА**. Няма публикувани демографски данни за отделните селища.

В класификатора има два показалеца. В *„Азбучен показалец на населените места в Република България“* (с. 153–298) в 4 колони са публикувани данни за селищата, подредени по азбучен ред: **1.** Код по ЕКАТТЕ; **2.** Тип; **3.** Име на общината, в която се намира; **4.** Наименование на областта, в която се намира общината. Ако едно име се среща повече от един път, е означено със знак звездичка (*), поставен пред първата колона. Този указател може да се използва за намирането на населените места в основния списък. В *„Показалец на кодовете на населените места в Република България“* (с. 301–445) са публикувани в 4 колони същите данни за селищата, но подредени по възходящ ред на кода. Отново, ако наименование се среща повече от един път, е означено със знак звездичка (*), поставен пред първата колона. На всеки ред от *„Азбучен показалец...“ и „Пока-*

залец...“ са посочени ударенията на имената на населеното място, общината и областта.

Не беше открит списък на печатните грешки.

ИЗВАДКА

с. 73: Населените места в Република България по области и общини – LOV Област Ловеч

с. 74: [Антетка на общината]

Категория (функционален тип) на общината	Код на общината	Наименование
4	LOV 02	Община Априлци

[За отделното населено място]

Категория (функционален тип) на населеното място	Код на населеното място по ЕКАТТЕ	Вид	Наименование
4	52218	гр.	Априлци

КОМЕНТАР: Класификаторът е съставен прагматично, сполучливи са и двата показалеца. Изключително ценна е информацията за ударенията на селищните имена, публикувана след 72-годишно прекъсване. Именно тя добавя една звездичка в оценката.

НАБЛЮДАВАНОТО СЕЛИЩЕ

За първи път: На практика това е първият списък на населените места, в който името Априлци е с ударение, тъй като през 1939 г. такова наименование не е съществувало.

Ново: През 1999 г. броят на областите е увеличен на 28[61]. Град Априлци пак е в състава на Ловешка област, но тя вече има друг, по-малък, териториален обхват.

ОЦЕНКА: ****

ПОРЕДЕН НОМЕР И ОЗНАЧЕНИЕ: **№ 46. Списък 2002.**

ЗАГЛАВИЕ И ТИРАЖ: **България**. Национален статистически институт. Преброяване на населението, жилищния фонд и земеделските стопанства през 2001 : Т. 1–6 / Ред. съвет Иван Балев - отг. ред. и др. – София : Нац. статист. институт, 2002–2006.

Други ред.: Й. Калчев, М. Фотева, Н. Терезова, Св. Лямова, Цв. Микова, Г. Михайлова.

Т. 1. кн. 3. Население : Население по области, общини и населени места / Иван Балев. – 2002. – 524 с. 800 тир.

Авт. отбелязан на гърба на загл. с.

СИГНАТУРИ

НБКМ: Читалня 9: Гр 312 (497.2) / 2003
НБИВ: Гр Г 711.2
БНСИ: 22.2001 / ХР 1

---

[61] С Указ № 1 от 5 януари 1999 г. – *Държавен вестник*, № 2, 8 ян. 1999, 1–2, са утвърдени границите и административните центрове на 28-те области, които по своя обхват припокриват (с малки изключения) съществувалите до 1987 г. окръзи.

АНОТАЦИЯ: Съставен е според административното деление на страната на 1 март 2001 г. В глава 7. *„Приложения“*, § 1, са посочени всички административно-териториални промени за периода 1 март 2001–1 май 2002 г. Няма сведения какво се приема за отделно селище. В списъка са включени населените места, които съществуват като отделни селища към 1 март 2001 г. Населените места са подредени азбучно (с. 71–387): по области (номерирани от 5.1. до 5.28.); във всяка област – по общини (без номерация); във всяка община селищата също не са номерирани.

Публикувани са 5340 населени места (с. 53, табл. 4.4.) – 240 града и 5100 села (вкл. *Рилски* и *Клисурски манастир*), разпределени в 28 области и 262 общини (с. 27). Не са показани предишни и двойни имена на селищата. В основния списък не са означени ударенията им.

За всяко населено място след името му в 9 колони са публикувани данни, както е показано в **ИЗВАДКАТА**. В колона пред името е записан и кодът му по ЕКАТТЕ. Данните за броя на населението са обобщени в началото на всяка област и община и в отделна таблица (с. 37–44: *„Население според преброяванията по области и общини“*). В бележките под рубриката *„Административно-териториални промени“* след всяка област са посочени: 1. Села, махали, колиби и манастири, които са заличени – поради сливане с други населени места или изселване, при някои от тях е отбелязан броят на населението им назад до 1934 г., както и номер на административния акт и дата на публикуването му в „Държавен вестник“; 2. Сведения за новообразувани селища – с номер на административния акт и дата на публикуването му; 3. Промени в статута на селищата – с номер на административния акт и дата на публикуването му; 4. Сведения за преименуването на отделни населени места – с номер на административния акт и дата на публикуването му. По първите две точки периодът на отразените промени е 1934–2001 г.

Вместо азбучен указател е публикуван *„Показалец на кодовете на населените места“* (с. 389–508), който включва съвременните (към 1 март 2001 г.) имена на селищата. Информацията е обобщена в 4 колони: **1.** Код (по ЕКАТТЕ); **2.** Община; **3.** Област; **4.** Страница. Ако име се среща повече от един път, е означено със знак *звездичка* (*), поставен пред първата колона. На всеки ред от *„Показалец“*-а са посочени ударенията на имената на населеното място, общината и областта. Селищата са подредени по възходящ ред на *кода по ЕКАТТЕ*. По този начин населените места, преименувани след въвеждането му през 1971 г., могат да бъдат открити с новото си име на мястото (по азбучен ред) на старото име (🕮 Град *Добрич* не е на с. 421 между двете села Добрич (общ. Димитровград и общ. Елхово), а на с. 494 между селата Токачка и Толовица, т.е. където е било Толбухин – име на града до 1991 г.). Това прави *„Показалец“-а* крайно неефективен при търсене на имената.

Не беше открит списък на печатните грешки.

ИЗВАДКА

с. 201: 5.11. ОБЛАСТ ЛОВЕЧ; с. 204: 5.11.2. Население по общини и населени места според преброяванията

Код по ЕКАТЕЕ	Общини Населени места	Налично население към			Постоянно население към					
		31.12.1934	31.12.1946	1.12.1956	1.12.1965	2.12.1975	4.12.1985	4.12.1992	1.03.2001	
	Община Априлци	**9544**	**9901**	**8861**	**6806**	**6203**	**5363**	**4720**	**4137**	
52218	гр. Априлци	7706	7923	7256	5571	5143	4656	4097	3688	4,5,6

с. 207–208: 5.11.3. Административно-териториални промени...

4. Включително населението на заличените поради изселване през 1971 г. м. Гробът и м. Миховци с Указ № 757/обн. 8.05.1971 г.

5. През 1971 г. от сливането на махалите Горнените, Дуневци и Дюгените е образувано с. Видима с Указ 757/обн. 8.05.1971 г. През 1971 г. м. Касалийска е слята със с. Ново село с Указ № 757/обн. 8.05.1971 г. През 1976 г. към с. Острец са присъединени махалите Бегликчиите, Боевска и Мядна с Указ № 704/обн. 11.06.1976 г. *(грешно, вж. обяснението по-долу – б. м. П. М.)* През 1976 г. от сливането на с. Видима, с. Зла река, с. Ново село и с. Острец е образуван гр. Априлци с Указ № 704/обн. 11.06.1976 г.

6. През 1978 г. към гр. Априлци са присъединени махалите Боголонта, Габровница, Карювци, Маришница, Паздерите, Пандуците (през 1971 г. към м. Пандуците е присъединена м. Курулезите), Стърна река (през 1971 г. към м. Стърна река е присъединена м. Крантовци), Събьовска и Черни връх с Указ № 45/обн. 20.01.1978 г.

КОМЕНТАР: Списъкът има изключителна стойност с данните за броя на жителите в периода 1934–2001 г., промените в имената и статута на селищата, ударенията на имената на съществуващите населени места, означени само в **Показалеца**. Дори лошо направеният *„Показалец...“* не може да снижи оценката.

НАБЛЮДАВАНОТО СЕЛИЩЕ

Ново: Данни от преброяването през 2001 г.

Промяна: През 2007 г. броят на селищата в общ. Априлци е редуциран до четири, тъй като три от тях са заличени[62].

Грешна интерпретация: Невярно е посочено, че махалите Бегликчиите, Боевска и Мядна са присъединени към с. Острец с Указ № 704/обн. 11.06.1976 г. В действителност присъединяването става с Указ № 757/обн. 8.05.1971 (вж. **Класификатор 1971**).

ОЦЕНКА: *****

ПОРЕДЕН НОМЕР И ОЗНАЧЕНИЕ: **№ 47. Речник 2005.**

ЗАГЛАВИЕ И ТИРАЖ: **Мичев, Николай.** Речник на имената и статута на населените места в България 1878–2004. [3. изд.]. – София : ИК „Петър Берон“; Изток-Запад, 2005. – 408 с. [Без сведения за тираж].

---

[62] С Решение № 119 на Министерския съвет от 26 февруари 2007 г. – *Държавен вестник*, № 20, 6 март 2007, с. 52, са закрити населените места с. Мачковци, с. Джокари и с. Черневото от общ. Априлци.

Пълното име на авт. е Николай Мичев Николаев. 1. изд. 1973 със загл. Промените в имената и статута на селищата в България 1878–1972 г. и авт. Петър Коледаров и Николай Мичев на изд. Наука и изкуство. В кн. означено 1. изд.

Рец.: **Пело Михайлов.** Ценно справочно издание, но с много грешки. (Отзиви и рецензии). – *Проблеми на географията*, 2008, № 3–4, 197–202.

СИГНАТУРИ

НБКМ: Читалня 4: С 801.311 (497.2) (03)
М 76
НБИВ: II 348598
БНСИ: 23 / М 53 / ХР 1

АНОТАЦИЯ: Не е указано към коя дата е съставен, но вероятно е към 31 декември 2004 г. Под формата на речникови статии са описани имената на съществуващите населени места, както и имената на слети или заличени селища. Статиите са изписани без съкращения (с изключение на седем думи и словосъчетания, разкрити на с. 23). Населените места са подредени по азбучен ред (с. 25–400). В броя на съществуващите *„към 2004 г."* селища има различия: 247 града и 5093 села (с. 22) и 244 града и 5096 села (IV корица).

Речниковите статии са 3 типа – за съществуващи, за слети или заличени населени места, и препратки. Имената на селищата в първия тип са изписани с главни букви, а във втория и третия – с редовни. Означени са и ударенията на имената на съществуващите (към края на 2004 г.) населени места. Препратките показват стари имена на селищата, върху които няма ударения. За всяко населено място са публикувани: в скоби предишни негови имена, изписани с редовни букви; видът (статутът) му към момента на издаване на речника; откога е в границите на България; сведения за промените в статута и името му с номер на административния акт и дата на публикуването му в „Държавен вестник" (или „Известия на Президиума на Народното събрание"). В редки случаи, когато няма открит административен акт за промяната, е посочена годината, в която тя е документирана.

Добавени са данни за броя на населението към 1 март 2001 г. според окончателните резултати от преброяването на населението (с. 22). Административната му принадлежност е показана чрез областта (изписана съкратено) и номера на общината. Съкращенията са разкрити на с. 23–24, а списък с номерата и имената на общините във всяка област е публикуван на с. 401–406. За слято или заличено населено място е посочен номер и дата на публикуването на административния акт и към кое селище е присъединено.

В речника са изброени селища, които имат (или са имали) статут на отделни населени места. Не са включени публикуваните под линия в списъците на населените места с № 5–15 и № 20 махали, колиби, гари, жп спирки, манастири, мини и заселища, които са съставни части на населени места от основния списък.

На с. 407 има списък на използваната *литература*. Не беше открит списък на печатните грешки.

ИЗВАДКА

Поради това, че съдържа същата информация, настоящата извадка важи и за **Речник 1989**. Разликата е, че в него изписването на статиите все още е със съкращения, докато тук вече няма съкращения (с незначителни изключения), както и че тук е поставено ударение върху името Априлци. На 3 места в скоби и с годината 1989 (**1989**:) са показани малки различия в текста и в броя на населението на град Априлци, отпечатани в **Речник 1989**.

с. 30: АПРЙЛЦИ град, образуван от селата Ново село, Зла река, Видима и Острец с указ 704 (обн. 11.VI. 1976); присъединени Боголонта, Габровница, Карювци, Маришница, Паздерите, Пандуците, Стърна река, Събьовска и Черни връх; (**1989**: 4609 ж.) 3688 ж., Лч, 1.

с. 40: Бегликчиите (Касапите) – махала, до 1900 г. броена към Ново село и Острец; слята с указ 757 (обн. 8.V.1971) – вж. Острец, Лч.

с. 50: Боголонта – махала, до 1900 г. броена към Ново село и Острец; слята с указ 45 (обн. 20.I.1978) – вж. Априлци, Лч.

с. 51: Боевска – махала, до 1900 г. броена към Ново село и Острец; слята с указ 757 (обн. 8.V.1971) – вж. Острец, Лч.

с. 74: Видима – село, образувано от махалите Дюгените, Дуневци и Горнените с указ 757 (обн. 8.V.1971); слято с указ 704 (обн. 11.VI.1976) – вж. Априлци, Лч.
Видима – сборно село, броено по съставни махали, Лч, 2 *(Sic.)*.
Видимска – вж. Дюгените, Лч.

с. 86–87: Габровница – махала, до 1900 г. броена към Ново село; слята с указ 45 (обн. 20.I.1978) – вж. Априлци, Лч.

с. 102: Горнените – махала, до 1900 г. броена към Ново село; слята с указ 757 (обн. 8.V.1972) *(Sic.)* – вж. Видима, Лч.

с. 111: Гробът – махала, до 1900 г. броена към Ново село; заличена с указ 757 (обн. 8.V.1971), Лч, 1.

с. 143: Дуневци – махала, до 1900 г. броена към Ново село; слята с указ 757 (обн. 8.V.1971) – вж. Видима, Лч.

с. 147: Дюгените (Видимска) – махала, до 1900 г. броена към Ново село; двойно име; слята с указ 757 (обн. 8.V.1971) – вж. Видима, Лч.

с. 162: Зла река – село, до 1900 г. броено към Ново село; признато от махала за село с указ 200 (обн. 14.V.1923); слято с указ 704 (обн. 11.VI.1976) – вж. Априлци, Лч.

с. 186: Карювци (Начевска) – махала, до 1900 г. броена към Ново село; двойно име (**1989**: без текста) преди Освобождението; слята с указ 45 (обн. 20.I.1978) – вж. Априлци, Лч.
Касалийска – махала, до 1900 г. броена към Ново село и Острец; слята с указ 757 (обн. 8.V.1971) – вж. Ново село, Лч.
Касапите – вж. Бегликчиите, Лч.

с. 206: Крантовци – махала, до 1900 г. броена към Ново село; слята с указ 757 (обн. 8.V.1971) – вж. Стърна река, Лч.

с. 213: Курулезите – махала, до 1900 г. броена към Ново село; слята с указ 757 (обн. 8.V.1971) – вж. Пандуците, Лч.

с. 237: Маришница – махала, до 1900 г. броена към Ново село и Острец; слята с указ 45 (обн. 20.I.1978) – вж. Априлци, Лч.

с. 245: Миховци – махала, до 1900 г. броена към Ново село; заличена с указ 757 (обн. 8.V.1971), Лч, 1.

с. 253: Мядна – махала, до 1900 г. броена към Ново село и Острец; слята с указ 757 (обн. 8.V.1971) – вж. Острец, Лч.

с. 254: Начевска – вж. Карювци, Лч.

с. 260: Ново село – село, в България от 1878 г.; присъединено Касалийска; слято с указ 704 (обн. 11.VI.1976) – вж. Априлци, Лч.

с. 270: Острец – село, през (**1989**: в) 1880 г. броено към Ново село; присъединени Бегликчиите, Боевска и Мядна; слято с указ 704 (обн. 11.VI.1976) – вж. Априлци, Лч.

с. 272: Паздерите – махала, до 1900 г. броена към Ново село и Острец; слята с указ 45 (обн. 20.I.1978) – вж. Априлци, Лч.

с. 273: Пандуците – махала, до 1900 г. броена към Ново село; присъединено Курулезите; слята с указ 45 (обн. 20.I.1978) – вж. Априлци, Лч.

с. 344: Стърна река – махала, до 1990 г. *(Sic.)* броена към Ново село; присъединено Крантовци; слята с указ 45 (обн. 20.I.1978) – вж. Априлци, Лч.

с. 346: Събьовска – махала, до 1900 г. броена към Ново село и Острец; слята с указ 45 (обн. 20.I.1878) *(Sic.)* вж. Априлци, Лч.

с. 383: Черни връх – махала, до 1900 г. броена към Ново село; слята с указ 45 (обн. 20.I.1978) – вж. Априлци, Лч.

КОМЕНТАР: Речникът представлява актуализиран и подобрен вариант на **Речник 1989**. Осъвременяването се изразява във включване на промените, станали между 1987 и 2004 г., а подобренията – в изписването на речниковите статии без съкращения и с добавянето на ударения върху имената на селищата. Повторени са всички грешки от първите две издания. За речник с претенции да има нормативен характер е недопустимо голям броят на грешките. И то само за съществуващите селища, за които съм направил специална проверка – в изписването на имената на 43 населени места, в административната принадлежност на други 79, при поставянето на ударенията върху 68 имена, в пропусната или сгрешена информация за предишния им статут на махали или колиби при 31 селища. Всичко това води до отнемането на една звездичка от оценката.

По неизвестни причини от авторския колектив е извадено името на Петър Коледаров (1922–1992), съавтор на първите две издания.

НАБЛЮДАВАНИТЕ СЕЛИЩА

Погрешна интерпретация: Пропусната е махала Маришница от Видимска община, съществувала до 1911 г. като самостоятелно селище.

Технически грешки в текста: За сборно село Видима погрешно е посочен номерът на общината, в която се е намирало – 2, вместо правилното 1. За махала Горнените погрешно е означена годината на публикуване на указа за присъединяването ѝ към с. Видима – 1972, вместо правилното 1971. За махала Стърна река погрешно е посочена годината, до която е броена към Ново село – 1990, вместо правилното 1900. За махала Събьовска погрешно е означена годината на публикуване на указа за присъединяването ѝ към гр. Априлци – 1878, вместо правилното 1978.

ОЦЕНКА: ***

8. КЛАСИФИКАЦИЯ НА СПИСЪЦИТЕ НА НАСЕЛЕНИТЕ МЕСТА И ПРЕПОРЪКИ

1. Класификация

Включените в корпуса списъци на населените места в зависимост от информацията, която е публикувана в тях, могат да бъдат класифицирани в следните 4 групи:

1. Съдържащи само имената на селищата и тяхната административна принадлежност.

2. Съдържащи имената на селищата, тяхната административна принадлежност и демографски данни за броя на населението им, включително и сведения за промените в статута им.

3. Съдържащи имената на селищата, тяхната административна принадлежност, демографски данни за броя на населението им и допълнителни етнографски (брой на сградите и домакинствата) или поселищно-географски (надморската височина или разстояния в километри) данни.

4. Съдържащи имената на селищата, тяхната административна принадлежност и допълнителни поселищно-географски (надморската височина или обслужващите ги пощенски станции) данни.

На базата на допълнителни критерии за имената на селищата и ударенията върху тях, част от списъците могат да бъдат поделени в още две групи:

5. Съдържащи само настоящите (към момента на публикуването) селищни имена, без сведения за двойни или предишни ойконими.

6. Съдържащи сведения за ударенията върху имената на селищата.

Разпределението на списъците в четирите основни и двете допълнителни категории е представено в таблица 4.

Табл. 4. *Класифициране на списъците на населените места според тяхното съдържание*

№	Съдържа: СПИСЪК	1. Само имената на селищата и административната им принадлежност	2. Имената на селищата, административната им принадлежност, данни за броя на населението, сведения за промените в статута им	3. Имената на селищата, административната им принадлежност, данни за броя на населението и допълнителни етнографски или поселищно-географски данни	4. Имената на селищата, административната им принадлежност и допълнителни поселищно-географски данни	5. Само настоящите (към момента на публикуването) селищни имена, без сведения за двойни или предишни	6. Сведения за ударенията върху имената на селищата
1.	Списък 1885		+				
2.	Списък 1887	+					
3.	Списък 1891			+			
4.	Списък 1894		+				
5.	Списък 1900	+					
6.	Списък 1902 (МВР)	+					
7.	Списък 1902 (Стат)			+			
8.	Списък 1906	+					
9.	Списък 1907			+			
10.	Списък 1911	+					

БАН
ЦЕНТРАЛНА
БИБЛИОТЕКА

11.	Списък 1912			+			
12.	Списък 1915	+					
13.	Списък 1921		+				
14.	Списък 1924			+			+
15.	Списък 1930			+			+
16.	Списък 1935	+					
17.	Списък 1937 (Стат)		+				
18.	Списък 1937 (ПТТ)				+	+	
19.	Списък 1938	+					
20.	Списък 1939 (Стат)			+			+
21.	Списък 1939 (Делов)				+		
22.	Списък 1941		+				
23.	Списък 1945		+				
24.	Списък 1947		+				
25.	Списък 1949				+	+	
26.	Списък 1950	+				+	
27.	Списък 1956				+	+	
28.	Списък 1957		+				
29.	Списък 1960 (Стат)		+				
30.	Списък 1960 (Кюркчиев)		+				
31.	Списък 1965				+	+	
32.	Класификатор 1971				+	+	
33.	Списък 1973		+				
34.	Речник 1973		+				
35.	Класификатор 1980				+	+	
36.	Списък 1980		+				
37.	Класификатор 1982				+	+	
38.	Списък 1983		+				
39.	Списък 1988		+			+	
40.	Класификатор 1989	+				+	
41.	Речник 1989		+				
42.	Списък 1992	+					
43.	Класификатор 1992	+				+	
44.	Списък 1994		+			+	
45.	Класификатор 2001	+				+	+
46.	Списък 2002		+				+
47.	Речник 2005		+				+

Много разнообразна е информацията за броя на населените места и административно-териториалните единици, съдържаща се в отделните списъци на населените места. За удобство тя може да се представи обобщено в таблица 5.

Табл. 5. *Брой на административно-териториалните единици и селищата в различните издания на списъците на населените места*

№	Списък	Административно-териториални единици			Населени места			
		Окръзи	Околии	Общини	Общо	Градове	Села	Махали и колиби
1	Списък 1885	17	55	–	–	–	–	–
2	Списък 1887		–	1795	–	–	–	–
3	Списък 1891	22	85	1857	4713	75	3899	739
4	Списък 1894	22	85	1858	4698	78	3918	702
5	Списък 1900		–	–	–	–	–	–
6	Списък 1902 (МВР)	12	71	1891	4900	79	3854	967
7	Списък 1902 (Стат)	12	71	1890	5609	79	3894	1141
8.	Списък 1906	12	71	1893	4685	80	3852	753
9	Списък 1907	12	71	1893	5018	80	3838	1100
10.	Списък 1911	12	71	2122	4686	80	3853	753
11.	Списък 1912	12	71	2062	5018	80	3839	1099
12.	Списък 1915	5	–	–	–	–	–	–
13.	Списък 1921	–	–	–	5354	–	–	–
14.	Списък 1924	15	82	2391	5659	92	4214	1353
15.	Списък 1930	16	91	2651	5754	93	4273	1388
		Области	Околии	Общини	Общо	Градове	Села	Махали и колиби
16.	Списък 1935	7	84	921	–	–	–	–
17.	Списък 1937 (Стат)	7	89	1171	5757	97	4267	1393
18.	Списък 1937 (ПТТ)	7	84	–	–	–	–	–
19.	Списък 1938	–	–	–	–	–	–	–
20.	Списък 1939 (Стат)	7	89	1213	5751	97	4283	1371
21.	Списък 1939 (Делов)	7	89	–	–	–	–	–
22.	Списък 1941	–	7	–	–	–	–	–
23.	Списък 1945	–	–	–	–	–	–	–
24.	Списък 1947	9	100	–	–	–	–	–
25.	Списък 1949	–	–	–	6311	–	–	–
26.	Списък 1950	–	–	–	–	–	–	–
27.	Списък 1956	–	–	–	–	–	–	–
28.	Списък 1957	13	117	–	–	112	–	–

		Окръзи	Общини	Общо	Градове	Села	Махали и колиби
29.	Списък 1960 (Стат)	30	–	–	–	–	–
30.	Списък 1960 (Кюркчиев)	30	–	–	–	–	–
31.	Списък 1965	–	–	–	–	–	–
32.	Класификатор 1971	28	–	–	–	–	–
33.	Списък 1973	28	–	–	–	–	–
34.	Речник 1973	–	–	–	–	–	–
35.	Класификатор 1980	28	–	–	–	–	–
36.	Списък 1980	28	–	–	–	–	–
37.	Класификатор 1982	28	–	–	–	–	–
38.	Списък 1983	28	–	5373	–	–	–

		Области	Общини	Общо	Градове	Села	Махали и колиби
39.	Списък 1988	9	273	5311	237	4452	622[1]
40.	Класификатор 1989	9	–	–	–	–	–
41.	Речник 1989[2]	9	–	5307	237	4414	656[3]
42.	Списък 1992	9	–	–	–	–	–
43.	Класификатор 1992	9	–	5335	238	4445	655[4]
44.	Списък 1994	9	278	5336	238	4446	655[4]

		Области	Общини	Общо	Градове	Села
45.	Класификатор 2001	28	–	–	–	–
46.	Списък 2002	28	262	5340	240	5100
47.	Речник 2005[2]	28	–	5340	244 / 247[6]	5096 / 5093[6]

Бележки:

[1] Включени са махали, колиби, минни и промишлени селища.

[2] На реда е показан само броят на съществуващите селища. В речника са включени и неуточнен брой заличени населени места.

[3] Включени са 348 махали, 295 колиби, 4 промишлени селища, 2 минни селища, 5 гари и 2 манастира.

[4] Включени са 347 махали, 295 колиби, 4 промишлени селища, 2 минни селища, 5 гари и 2 манастира.

[5] Включени са и двата манастира със статут на селища – Рилски и Клисурски.

[6] Първата стойност е взета от с. 22, а втората – от IV корица на книгата. В действителност към 31 декември 2004 г. селищата са 5333, от които 247 града и 5086 села.

Анализът на данните от табл. 5. показва, че в началото на XX век има сериозни различия в броя на селищата, публикувани в списъците, издадени от МВР и от статистическото ведомство. Те варират от 709 (**Списък 1902 /МВР/** спрямо **Списък 1902 /Стат/**) до 332 (**Списък 1911** спрямо **Списък 1912**). Най-много имена на селища са публикувани в **Списък 1949** – 6311, а над 5750 има в **Списък 1930, Списък 1937 (Стат)** и **Списък 1939 (Стат)**.

2. Препоръки

Списъците на населените места трябва да се ползват внимателно, дори с известен резерв, защото не са лишени от грешки. Такива са допуснати, както показаха извадките – при изписването на имената, в обяснителните бележки и при поставянето на ударенията (вж. в *трета част*). Въпреки това информацията в тях е официална, публикувана е от българското статистическо ведомство или Министерството на вътрешните работи и предоставя отлична възможност за възстановяване на данни и факти от историята на българските селища и селищната мрежа като цяло.

ТРЕТА ЧАСТ

ПРАКТИЧЕСКА ПРОВЕРКА НА ДАННИТЕ ОТ ИЗВАДКИТЕ

За нуждите на настоящото изследване е необходимо, освен извършеното до тук представяне на списъците на населените места и на информацията, която може да се извлече от тях, да се провери каква е практическата им полза.

За целта сравних подбраните в **ИЗВАДКИТЕ** данни с изследвания по топонимия (в частност ойконимия), краезнание и география на селищата. За сравнително малкия район, какъвто е землището на днешния град Априлци, няма специализирани генеалогични и особено историко-географски изследвания. Въпреки това и за генеалогията има приведени примери, базирани на друг принцип. Чрез сравняването на информацията искам да докажа или отхвърля необходимостта от използването на списъците на населените места като извори в ойконимията и другите науки.

В различните издания на списъците на населените места открих 105 имена[1] на селища, които са присъединени към днешния град Априлци. В данните, които предлагам по-долу, да се има предвид следното: текстът след тирето насочва къде да се търси името; предлогът *от* означава, че селището е в основния списък, а *към* – че е в бележките под линия на списъците на населените места.

Селища от общините Видима, Зла река, Ново село и Острец, извлечени от списъците на населените места[2]:

1. к. **Балавỳрски** – към м. Боголонта.
2. м. **Барахàрите** – към с. Зла река.
3. м. **Бàхлювци** – към м. Пандуците.
4. м. **Беглѝкчиите (Касапите)** – с двойно име, от сборно село Острец, присъединена към с. Острец през 1971 г.
5. к. **Безиргя̀ните** – към м. Боголонта.
6. м. **Боголòнта** – от сборно село Острец, слята с гр. Априлци през 1978 г.
7. м. **Бòевска** – от сборно село Острец, присъединена към с. Острец през 1971 г.
8. к. **Боевци** – към м. Боевска.
9. м. **Божаците (Боджаците)** – с двойно име, към с. Зла река.
10. м. **Бояджѝите** – към м. Черни връх.
11. м. **Велчовци** – към с. Зла река.

---

[1] Не са включени *сборните села* Видима, Ново село и Острец и град Априлци.

[2] Изписването на имената, административната им принадлежност и ударенията е според **Списък 1939 (Стат)**, а за липсващите там селища – според **Списък 1930**.

12. с. **Вѝдима** – образувано през 1971 г. от сливането на м. Горнените, Дуневци и Дюгените, слято в гр. Априлци през 1976 г.

13. м. **Въ̀левци** – към м. Черни връх.

14. м. **Въ̀лковци** – към с. Ново село.

15. м. **Врабци** – към с. Зла река.

16. м. **Габрòвница** – към сборно село Видима, слята с гр. Априлци през 1978 г.

17. м. **Гèневци (Глоговица)** – към м. Черни връх.

18. к. **Гèчовски** – към с. Острец.

19. м. **Горнèните** – от сборно село Видима, слята през 1971 г. в с. Видима.

20. м. **Грòбът** – от сборно село Видима, заличена през 1971 г. поради изселване на жителите.

21. м. **Гръстòвци** – към с. Зла река.

22. м. **Гърдевци** – към м. Черни връх.

23. м. **Делиите** – към с. Ново село.

24. м. **Дòлни край** – към с. Ново село.

25. м. **Дỳневци** – от сборно село Видима, слята през 1971 г. в с. Видима.

26. м. **Дю̀гените (Видимска)** – с двойно име, от сборно село Видима (там се е намирала общината), слята през 1971 г. в с. Видима.

27. к. **Ѐнчовци** – към с. Острец.

28. м. **Жюлю̀вци** – към с. Зла река.

29. м. **Зла река** – към с. Зла река.

30. с. **Зла рèка**, обявено от махала за село и самостоятелна община през 1923 г.

31. к. **Злàтевци** – към м. Боголонта.

32. м. **Иванджѝците** – към с. Зла река.

33. м. **Йòтовци** – към с. Зла река.

34. м. **Йòчовци** – към м. Черни връх.

35. м. **Кàлна** – към с. Ново село.

36. м. **Кàмено бърдо** – към с. Зла река. [Приемам за правилно изписването Камено бърдо, вж. и с. 186 – б. м. П. М.]

37. м. **Кàменска лъка (Салапиите)** – с двойно име, към с. Зла река.

38. м. **Кàрювци (Начевска)** – с двойно име, от сборно село Видима, слята с гр. Априлци през 1978 г.

39. м. **Касалѝите** – към с. Ново село.

40. м. **Касалѝйска** – от сборно село Ново село, заличена от списъка на населените места (присъединена) поради фактическото ѝ сливане със с. Ново село.

41. м. **Кисьовци** – към с. Зла река.

42. к. **Ковàчите** – към м. Събьовска.

43. к. **Кòлчевци** – към с. Острец.

44. м. **Крàнтовци** – от сборно село Видима, присъединена към м. Стърна река през 1971 г.

45. м. **Крѝвоя (Кривня)** – с двойно име, към м. Черни връх.

46. м. **Кру̀шово** – към с. Ново село.

47. м. **Кръ̀стевци** – към с. Зла река.

48. к. **Ку̀евци** – към м. Боголонта.

49. м. **Ку̀зевци** – към с. Зла река.

50. к. **Ку̀кените** – към м. Мядна.

51. м. **Куру̀лезите** – от сборно село Видима, присъединена към м. Пандуците през 1971 г.

52. м. **Къ̀нювци** – към м. Крантовци.

53. м. **Липа̀ка** – към с. Зла река.

54. м. **Лъгъ̀т** – към с. Зла река.

55. м. **Ма̀новска** – към м. Курулезите.

56. м. **Ма̀ряците** – към с. Зла река.

57. м. **Марѝшница** – от сборно село Острец, слята към гр. Априлци през 1978 г.

58. м. **Меришница (Маришница)** – от сборно село Видима, отцепена от Видимската и присъединена към Острешката община през 1911 г., фактически слята с махала Маришница.

59. к. **Мѝнковци** – към м. Боголонта.

60. м. **Мѝховци** – от сборно село Видима, заличена през 1971 г. поради изселване на жителите.

61. м. **Му̀рговци** – към с. Зла река.

62. к. **Мъ̀невски** – към с. Острец.

63. м. **Мя̀дна** – към сборно село Острец, присъединена към с. Острец през 1971 г.

64. к. **Нацѝкът** – към м. Боголонта.

65. с. **Но̀во сѐло,** слято в гр. Априлци през 1976 г.

66. с. **Острѐц,** слято в гр. Априлци през 1976 г.

67. местн. **Па̀диш** – към м. Мядна.

68. м. **Паздѐрите** – от сборно село Острец, слята към гр. Априлци през 1978 г.

69. м. **Па̀ндевци** – към м. Черни връх.

70. м. **Панду̀ците** – от сборно село Видима, слята към гр. Априлци през 1978 г.

71. м. **Па̀ндушка** – към м. Пандуците.

72. м. **Пастова̀ните** – към с. Зла река.

73. м. **Патевци** – към с. Зла река.

74. м. **Па̀чниците** – към с. Зла река.

75. м. **Пипѐрите** – към м. Черни връх.

76. м. **Пъ̀рвовци** – към м. Черни връх.

77. м. **Ра̀нковци** – към м. Черни връх.

78. местн. **Рѐката** – към м. Мядна.

79. м. **Салапѝте** – към с. Ново село.

80. м. **Салафѝте** – към м. Пандуците.

81. м. **Свѝнова поля̀на** – към м. Черни връх.

82. **Селото** – към с. Ново село.

83. к. **Станци (Бàрбулти)** – към с. Острец, преименувани от Барбулти на Станци през 1934 г.

84. к. **Стòйковци** – към м. Боголонта.

85. м. **Стъ̀рна рèка** – от сборно село Видима, слята към гр. Априлци през 1978 г.

86. м. **Събьòвска** – от сборно село Острец, слята към гр. Априлци през 1978 г.

87. м. **Ся̀ровци** – към с. Зла река.

88. м. **Тàрлювци** – към м. Пандуците.

89. м. **Тепавици (Сръ̀бска ливàда)** – към с. Ново село, преименувана от Сръбска ливада на Тепавици през 1934 г.

90. м. **Тòбовци** – към с. Зла река.

91. м. **Тодòрани** – към м. Пандуците.

92. м. **Топлец (Татàрлиите)** – към м. Черни връх, преименувана от Татарлиите на Топлец през 1934 г.

93. м. **Тотю̀вци** – към м. Черни връх.

94. м. **Фу̀тевци** – към с. Зла река.

95. м. **Фъ̀шеците** – към с. Зла река.

96. м. **Цàчовци** – към м. Черни връх.

97. к. **Цòневци** – към с. Острец.

98. м. **Чакъ̀рите** – към м. Черни връх.

99. к. **Чакъ̀ров кàмък** – към с. Острец.

100. м. **Чèрни връх** – от сборно село Ново село, слята към гр. Априлци през 1978 г.

101. к. **Чèрнокожки** – към с. Острец.

102. м. **Чòповци** – към с. Зла река.

103. м. **Шèневци** – към м. Черни връх.

104. м. **Шòляците** – към м. Черни връх.

105. м. **Щърбàните** – към м. Черни връх.

Тук е мястото да поясня, че информаторите ми за четирите бивши общини не разпознаха: к. *Боевци* към м. Боевска; м. *Зла река* към с. Зла река; м. *Касалийска* от сборно село Ново село; м. *Пандушка* към м. Пандуците.

Различни податки сочат, че може би к. Боевци са дали началото и името на познатата от списъците на населените места м. Боевска, тъй като местното население я нарича *махала Бдювци*[3]. Същото вероятно се е случило и с м. Пандушка, дала началото на махала Пандуците. Махала Касалийска от сборно село Ново село и м. Касалиите към с. Ново село е едно и също селищно образувание, познато сред местното население с името *махала Касалѝите*[4]. За последния неидентифициран ойконим м. Зла река към с. Зла река по-долу посочвам друго вероятно обяснение.

---

[3] По сведения на Григор Банев.

[4] По сведения на Пенка Мирчева.

Все пак разпознаването и именуването на *к. Боевци – м. Боевска, м. Касалиите – м. Касалийска, м. Пандушка – м. Пандуците, м. Зла река – махала* (от 1923 г. *село*) *Зла река*, за първи път се е случило през 1900/1902 г. (вж. **Списък 1900, Списък 1902 /МВР/ и Списък 1902 /Стат/**). Ако тогава са допуснати грешки в разпознаването на ойконимите, то вече цитирах оценката на Мария Данева, че *„всеки нов списък се съставя по предхождащия го и по такъв начин той съдържа всички допуснати в него по един или друг начин грешки“*[5].

1. В ОБЛАСТТА НА ОЙКОНИМИЯТА

А. Сравняване с „Топонимията на Троянско“ (1969)

За Троянска околия, в която са влизали селищата, слети към град Априлци, има написано и отпечатано топонимично изследване[6]. Авторът Николай Ковачев е успял (най-вече чрез теренни проучвания) да открие и опише общо 144 ойконима в състава на четирите съществували през годините общини – Видима, Зла река, Ново село и Острец. Тук представям пълна извадка на речниковите статии, включително с етимологията, предложена от Н. Ковачев. Всяка статия се предхожда от страницата, на която е публикувана в изследването. В края, в [ ] (*средни скоби*), е посочена идентификация на записа със селище от азбучния списък „Селища от общините Видима, Зла река, Ново село и Острец, извлечени от списъците на населените места“, изразена чрез поредния му номер, поставен след = (*знак за равенство*). В случай че видът (статутът) или името на селището от речниковата статия се различава от тези в списъците на населените места, то сведения за това са добавени в скобите. В преписаните от изследването на Н. Ковачев речникови статии са разгърнати всички съкращения за: имената на главните селища, посоката, в която се намира ойконимът спрямо тях, за лично, фамилно или родово име и прякор. По изключение цитираните пасажи не са предадени в курсив, за да може да се запази изписването на речниковите статии, както е при Николай Ковачев.

Селища от общините Видима, Зла река, Ново село и Острец, извлечени от „Топонимията на Троянско“:

с. 93: **Балабурска махала** (*Бълъбу̀рскъ мълъ̀*) – Острец, източно 1,3 км, колиби от мах. *Боголонта̀*, 10 домакинства. Чрез уподобяване от *Балаву̀ри*, раст. *балу̀р* ’тръстика, кощрява – Sorghum halepense’; рум. balàur ’змей, хала, разг. циганин’ [= 1. Балавурски].

с. 94: **Бараре** (*Бъра̀ри*) – Зла река, западно 1,5 км, пасище, родови колиби. От *бара̀р* ’жител от м. Ба̀рата’ [= 2. м. Барахарите].

Барбулите (*Ба̀рбулти*) – Острец, източно 1 км, колиби от 7 домакинства под връх Острец. По прякор от рум. barabùlă ’картоф, барабой’; bàrbă ’брада’ [= 81. Станци / Барбулти/].

---

[5] **Данева, Мария.** Необходим е официален списък на населените места в НР България. – *География*, XI, 1961, № 7, с. 9.

[6] **Ковачев, Николай.** Топонимията на Троянско. С., БАН, 1969. 263 с.

с. 95: **Бахлевци** (*Бàхл'уфци*) – Зла река, южно 1,5 км, колиби, слети с мах. *Пандỳци*. По прякор [= 3. м. Бахлювци].

Бегликчиите (*Бигликчѝите*) – Острец, западно 1,2 км, махала, в 1900 г. 5 домакинства с 34 жители; известна и като *Касàпите*. Родове: Бегликчѝите и Пèновци. Тур. *beğlikçi* 'събирач на данък беглик' [= 4.].

с. 96: **Безиргяните** (*Бизирг'àнити*) – Острец, североизточно 0,8 км, колиби до Центъра, 4 домакинства. Изселени в с. Обнова, Плевенско. По родово име от прякор, тур.-перс. *bezirgân* 'търговец; алчен за печалби' [= 5.].

с. 98: **Боголонта** (*Бугулунтъ̀*) – Острец, североизточно 2 км, махала, обединяваща други родови колиби. В 1900 г. 69 сгради, 361 жители. Друго име *Нàцекът*. Значение неясно [= 6.].

с. 99: **Боевска махала** (*Бòйускъ мъълъ̀*) – Острец, югоизточно 3 км, в 1900 г. 63 сгради и 363 жители. По родово име *Бòевци* [= 7.].

Божеците (*Бужèци*) – Зла река, югозападно 1,2 км, колиби от 15 домакинства [= 9. м. Божаците /Боджаците/].

с. 101: **Бояджиите** (*Буйъжѝите*) – 2. Ново село, североизточно 1,7 км, колиби от *Черни връх*, изселени в с. Брани поле, Пловдивско. По прякор във връзка със занаят *бояджилъ̀к* [= 10. махала].

с. 102: **Букарите** (*Букàрити*) – Острец, югозападно 2 км, родови колиби южно от мах. *Сомлевци*. Изселвания в Ново село. От *букàр* 'хранещ се с буков желъд; грамотен човек' [липсва].

Бъжовци (*Бъ̀жуфци*) – Острец, югоизточно 4 км, родови колиби от мах. *Боголонта*, 5–6 домакинства. [От] лично име *Бъжо* – изчезнало [липсва].

с. 105: **Велчовци** (*Вèлчуфци*) – Зла река, северозападно 0,5 км, колиби. Родове: *Бàнковци*, *Кънъ̀ци*, *Мàреци*, *Пѝровци*, *Сòмите*. По изчезнало родово име [= 11. махала].

Видима (*Вѝдимъ*) – село, разположено в северните склонове на Юмрук чал, на левия бряг на р. Видима. От гр. Троян отстои на 30 км югоизточно.

До Освобождението носи името *Дюкя̀ните* или *Сръбска махалà*, с развитието си като административен център взема името Видима от 1876 г. [= 12.; Към момента на публикуване на изследването – 1969 г., село Видима не съществува, обособено е едва през 1971 г. от сливането на махалите Горнените, Дуневци и Дюгените].

с. 109: **Вълевци** (*Въ̀л'уфци*) – Ново село, североизточно 3,9 км, родова махала [= 13.].

Вълковци (*Въ̀лкуфци*) – Ново село, западно 0,3 км, родова част от селото [= 14.].

с. 110: **Габровница** (*Гъбрòвнищъ*) – Видима, югозападно 1,2 км, махала на едноименна река. В 1900 г. 21 сгради и 107 жители. Родове: *Гю̀ровци*, *Салàфи*, *Шейтàни* [= 16.].

с. 111: **Гатевци** (*Гàт'уфци*) – Ново село, североизточно 2,8 км, част от селото, където живее този род [липсва].

с. 112: **Геневци** (*Ген'уфци*) – Ново село, североизточно 1,5 км, колиби от мах. *Чѐрни връх*. По родово име [= 17. м. с двойно име Глоговица].

с. 113: **Гечовци** (*Гѐчуфци*) – Острец, югоизточно 2,8 км, колиби от 8 домакинства. По родово име от лично име [= 18. Гечовски].

Глоговица (*Глòгущъ*) – Ново село, североизточно 1,5 км, колиби, част от мах. *Чѐрни връх* = *Гѐневци*. От бот. *глог+ов+ица* [= 17. махала].

с. 117: **Горнените** (*Гурнѐнити*) – Видима, североизточно 1 км, родова махала, в 1900 г. 11 сгради с 47 жители. Други родове: *Миàлевци*. От *горнѐнин* „планинец“, за разлика от *долнѐнин*, *дòлненец*, *поленѐц* [= 19.].

Горни Вра̀бци – Зла река, южно 3,5 км, колиби [= 15. м. Врабци].

с. 118: **Горни Паздери** (*Го̀рни Пъздѐри*) – Острец, североизточно 2 км, махала на местността *Прѐдела*, 12 домакинства. От прякор. Виж *До̀лни* ~ или *Тра̀път* [липсва].

с. 120: **Гроба** (*Гро̀бъ*) – 2. Зла река, западно 3,1 км, махала, в 1900 г. с 38 сгради и 205 жители. Родове: *Бо̀невци*, *Врача̀ните*, *Делѝи*, *Кънчовци*, *Лю̀товци*, *Хва̀левци* и др. [= 20. Гробът].

с. 121: **Гръстовци** (*Гръстуфци*) – Зла река, южно 1,5 км, колиби, по родово име от прякор *Гръстата*, *Гръсто* [= 21. махала].

с. 122: **Гърдевци** (*Гъ̀рд'уфци*) – Ново село, североизточно 3 км, родова махала от лично име *Гърдьо* [= 22. към м. Черни връх].

с. 124: **Делиите** (*Дилийти*) – 1. Зла река, северозападно 2,5 км, махала, в 1934 г. към Ново село [= 23.]; 2. Острец, западно 1,5 км, колиби в мах. *Събевци*. Родово име от прякор *Делѝята*, тур. 'луд, буен' [липсва].

с. 129: **Долни Врабци** (*До̀лни Връпци*) – Зла река, южно 3 км, колиби. Има и *Го̀рни* ~. По прякор [= 15. м. Врабци].

До̀лни край – 2. Ново село, западно 1 км, махала = *Катранджѝйска* [= 24., без двойното име].

Долни Паздери (*До̀лни Пъздѐри*) – [Острец], североизточно 3 км, махала до Горни ~ [= 68. Паздерите].

Долни Татарлии (*До̀лни Тътърлѝй*) – Ново село, източно 1,5 км, ливади, родова махала [= 92. м. Топлец /Татарлиите/ към м. Черни връх].

Долните Шолеци (*До̀лнити Шо̀л'ъци*) – Ново село, североизточно 2,2 км, махала. Виж *Шо̀леците* [= 104. м. Шоляците към м. Черни връх].

Долния край (*До̀лнийъ край*) – 2. Ново село, североизточно 0,5 км, махала [липсва].

с. 130: **Доневци** (*До̀н'уфци*) – Зла река, южно 2,5 км, родова махала [липсва].

с. 132: **Дудеците** (*Ду̀д'ъцити*) – Зла река, югозападно 1,5 км, родови колиби. От прякора *Ду̀дек* [липсва].

с. 133: **Дуневци** (*Ду̀н'уфци*) – Зла река, северозападно 1 км, махала. В 1900 г. 21 сгради, 122 жители. По родово име, а то от лично име *Ду̀ньо* [= 25. от сборно село Видима].

с. 135: **Дюгените** (*Д'угѐните*) – Видима, старото название на централната махала, която по-късно се именува по реката Видима. В 1900 г. 39 сгради и 175 жители [= 26. с двойно име Видимска].

с. 137: **Ени кьой** (*Инѝ к'ой*) – тур. название на селищното название *Но̀во сѐло*.

Енчовци (*Ѐнчуфци*) – Острец, южно 1 км, родови колиби = *Ѐнчовска махала̀* [= 27.].

Жабили (*Жъбѝли*) – Ново село, югозападно 0,1 км, родова част от селото [липсва].

Жаралиите (*Жа̀ръл̀ийти*) – Зла река, югозападно 4 км, родови колиби, почти изселени. Тур. carlamak 'говоря кресливо, крякам', carcar 'бърборко' [липсва].

с. 138: **Жулевци** (*Жу̀л'уфци*) – Зла река, южно 1 км, колиби. По прякор *Жу̀льо* [= 28. м. Жюлювци].

с. 140: **Зла река** (*Злъ р'ъкъ̀*) – селю, разположено покрай шосето от Ново село за Троян, на левия бряг на Видима, на 24 км югоизточно от Троян. Името си носи по близкия приток на Видима – *Зла река̀* [= 30.].

Златевци (*Зла̀т'уфци*) – Острец, югоизточно 3 км, родови колиби от *Боголонта̀* [= 31.].

с. 141: **Иванджиците** (*Ивънжѝцити*) – Зла река, западно 2,7 км, махала. По родово име. Други родове: *Кура̀ци*, *Берѝеви* [= 32.].

с. 144: **Йотовци** (*Йòтуфци*) – Зла река, южно 1 км, родови колиби, от лично име *Йòто* [= 33.].

с. 146: **Кална** (*Кàлнъ*) – 2. Ново село, източно 0,3 км, махала до р. *Кàлна* [= 35.].

с. 146–147: **Камено бърдо** (*Кам'ъну бърду*) – Зла река, северозападно 4,4 км, махала, по едноименно възвишение. Родове: *Дàневци*, *Кръстевци*, *Нòчевци*, *Радѝли*, *Стрàтевци*, *Караклѝжи* [= 36.].

с. 147: **Каменска лъка** (*Кàм'ънскъ лъкъ*) – Зла река, северозападно 3 км, колиби = *Салапѝите* [= 37. махала].

Каменска река (*Кàм'ънскъ ръкъ*) – Зла река, северозападно 3 км, махала = *Салапѝите* [*вероятно грешка – б. м. П. М.* По описание идентична с 37. Каменска лъка].

с. 149: **Каревци** (*Кàр'уфци*) – Видима, югоизточно 1 км, родова махала, в 1900 г. 8 сгради и 53 жители. По лично име *Кàрьо* [= 38. Карювци /Начевска/].

Касалиите (*Късълѝйти*) – Ново село, югозападно 0,6 км, родова махала. Тур. *kisalik* 'скъсяване', *kisa* 'кратък, нисък, къс' [= 39.].

Касапите (*Късàпити*) – Острец, западно 1,2 км, родови колиби = *Бегликчѝите*. Ходили месари в Търново и Горна Оряховица, тур. *kasap* 'месар' [= 4. махала; при Бегликчиите статутът е посочено вярно].

с. 150: **Келешите** (*Килèшити*) – Ново село, североизточно 2 км, ливади на рода *Келèши*, тур. *keleş* 'хубав, краста[в](?); крастав, плешив', махала с друго име *Гèневци* [липсва, но има махала с двойно име Геневци /Глоговица/].

с. 153: **Ковачите** (*Кувàчити*) – 2. Острец, югозападно 2 км, колиби от 6 домакинства в *Събевска махала* [= 42.].

Ковачовци (*Кувàчуфци*) – 1. Зла река, югозападно 4,4 км, родова махала, изселена в Плевенско [липсва].

с. 155: **Колчовци** (*Кòлчуфци*) – Острец, източно 0,7 км, родови колиби от 2 домакинства [= 43. Колчевци].

с. 157: **Королезите** (*Курулèзити*) – Видима, южно 3 км, махала, в 1900 г. 11 сгради и 49 жители; до тази година към Ново село, сега слята с *Мѝнковска махалà*. По родово име [= 51. Курулезите[7]].

с. 158: **Крантовци** (*Крàнтуфци*) – Видима, южно 2 км, махала, в 1900 г. 28 сгради и 152 жители, слята с мах. *Къневци*. По прякора на родоначалника *Крàнтата* [= 44.].

с. 159: **Кривошиите** (*Кривушѝйти*) – Ново село, североизточно 2,8 км, махала. По родово име от прякор *Кривошѝят* [липсва].

с. 159–160: **Кривоя** (*Кривòйъ*) – 1. Зла река, северозападно 1,9 км, махала, в която пътят прави остър завой „*кривòй*"; 2. Ново село, северозападно 4 км, същата махала [= 45. с двойно име Кривня, към м. Черни връх].

с. 160: **Крушово** (*Крỳшуу*) – 1. Ново село, източно 0,2 км, колиби = *Крỳшовска махалà*. По бот. *крỳша* [= 46. махала].

Кръстевци (*Кръст'уфци*) – Зла река, северозападно 3 км, родови колиби. По лично име [= 47. махала].

Куевци (*Кỳйуфци*) – Острец, североизточно 1,8 км, родова махала от 5 домакинства. По лично име *Кỳйо*. Оттук е проф. Куйо Куев[8] [= 48. колиби].

---

[7] Според списъците на населените места с м. Курулезите е слята м. Мановска, а не Минковска.

[8] *Куйо Куев* (1909–1991) – български литературен историк. Завършва славянска филология в Софийския университет (1937). Д-р в Ягелонския университет в Краков, Полша (1939), доктор на филологическите науки (1973). Професор по славянски литератури в Софийския университет (1961).

Кузевци (*Ку̀з'уфици*) – Зла река, южно 3,5 км, колиби в мах. Пастуха̀ни. По родово име [=49. махала].

с. 161: **Кукените** (*Кукѐнити*) – Острец, южно 0,3 км, родови колиби в *Мядна*. По прякор *Кукѐна* [=50.].

с. 164: **Кьосьовци** (*Кис'ьо̀фици*) – Зла река, югоизточно 2 км, колиби към Видима. По родово име [=41. м. Кисьовци].

с. 167: **Лингурите** (*Лѝнгурити*) – Острец, северозападно 3 км, родова махаличка в Долни Паздери (Трапът). По прякор от рум. *лѝнгура* 'лъжица' [липсва].

Липака (*Липа̀къ*) – 2. Зла река, южно 2,5 км, колиби. От *липа̀к* 'гора от липи' [=53. махала].

с. 169: **Лъгъ̀т** – 7. Зла река, южно 0,8 км, махала; край нея равни ниви [=54.].

Люта̀кът – Зла река, югозападно 2,8 км, махала. По родово име *Люта̀ци*, прякор *Люта̀кът* [липсва].

с. 171: **Малчовци** (*Ма̀лчуфици*) – 2. Острец, западно 1,5 км, родова махала. По лично име *Ма̀лчо*, характерна особеност за рода [липсва].

с. 172: **Манговска махала** (*Ма̀нгускъ мъълъ̀*) – Зла река, западно 5 км, слята с *Королези*. По родово име *Ма̀нговци*, от *ма̀нго* 'циганин', подигравателно: „*цѝнгъ ма̀нгъ фук*" [=55. Мановска, към Курулезите от сборно село Видима].

Манаилите (*Мънъѝлити*) – Острец, югоизточно 1,3 км, колиби от 3 домакинства под връх Острец. От лично име *Манаѝл*, *Еманоѝл* [липсва].

с. 173: **Мареците** (*Ма̀р'ъцити*) – 1. Зла река, западно 0,2 км, колиби, родово име от лично име *Ма̀рек* [=56. м. Маряците]; 2. Ново село, западно 0,5 км, родова махаличка от 3 домакинства [липсва].

Маришница (*Мърѝшницъ*) – 1. Видима, източно 2 км [=58. Меришница /Маришница/]; 2. Острец, южно 5 км, махала и река. Махалата в 1900 г. брои 4 сгради и 32 жители [=57.]. Структурният произход на името обяснява правилно **Ив. Дуриданов** (Южнославянски успоредици в развоя на един топонимичен модел, сп. Език и литература, год. XIX, 1964, кн. 3, с. 50) от първоначалното *Мариньскица>Мариньштица>Маринштица> Мариштица* и *Маришница*.

с. 176: **Метилците** (*Митѝлцити*) – Зла река, югозападно 1,5 км, махала с едноименен род [липсва].

с. 177: **Минковска махала** (*Мѝнкускъ мъълъ̀*) – 2. Видима, южно 3 км, към 1880 г. слята с мах. *Королѐзи* [липсва].

Минковци (*Мѝнкуфици*) – 2. Острец, североизточно 1,5 км, махала от 11 домакинства [=59. колиби].

с. 178: **Миховци** (*Мѝйуфици*) – 1. Видима, югозападно 2,5 км, махала в 1900 г. 9 сгради [=60.].

с. 180: **Мужгурска махала** (*Мужгу̀рскъ мъълъ̀*) – Острец, североизточно 1,5 км. По родово име *Мужгу̀ри* [липсва].

с. 181: **Мурговци** (*Му̀ргуфици*) – Зла река, южно 2 км, част от мах. Липакът. По родово име [=61.].

Мъневци (*Мън'уфици*) – Острец, южно 2 км, родови колиби от 9 домакинства [=62. Мъневски].

с. 182: **Мядна** (*М'а̀днъ*) – Острец, южно 2,8 км, махала, река, местност. Името не е много ясно; стб. 'мед, бакър'. Има желязна руда хематит с цвета на медта. В 1900 г. махалата има 53 сгради и 278 жители, като обхваща и редица близки колиби [=63.].

с. 183: **Нацекът** (*На̀цикът*) – Острец, източно 3 км, колиби от *Боголонта*. От **На̀цек*, по женско лично име *На̀ца* [=64.].

Начовска махала (*Нàчускъ мъълъ̀*) – Зла река, югоизточно 1 км, по рода *Нàчовци* = *Кàревци* [38. Карювци /Начевска/, при Каревци посочено вярно – от сборно село Видима].

Недевци (*Нèд'уфци*) – Ново село, североизточно 4 км, част от махала *Чèрни връх* [липсва].

с. 184–185: **Ново село** (*Нòу сèлу*) – село, югоизточно 25 км от Троян.

В турски документи името е *Иени кьой*, днешното име по какъв повод възниква е трудно да се отговори, вероятно то възниква като антоним на *Стàро сèло* (*Съ̀ево*) на северозападния край на Троянска околия; може би да фиксира и едно първоначално разпръсване и унищожаване на селото и впоследствие неговото вторично създаване.

Р. Стойков (Наименования на български селища в турски документи на ориенталския отдел на НБВК от XV, XVI, XVII и XVIII век, НБВК и БСДУ, Известия за 1959 г., т. 1, 1961, с. 438) отнася всички сведения за селото към това на Новоселка (Търновско): *Новасел* 15. в., *Новасел с друго име Вирадман* (може би Видима) – 1579 г., *Новасел* – 1618 г., *Иени кьой* – 1659 г. [= 65.].

с. 187–188: **Острец** (*Устрèц*) – най-далечното югоизточно селище на Троянска околия. Говори се, че първоначално името на селото е *Тахтаджѝ кьой*, т.е. село на дъскари, сетне [–] *Чакъров кàмък*, по една от махалите, а по-късно [–] по името на съседния забележителен връх *Острèц*.

В Ловчанско се споменава с. *Остириджж* в тур. документ от 15 в., *Кючук Остюриджж* през 17 в. и в същото време и *Осториджж-и кебир* (Голям Острец) или днешния *Острèц* и *Тỳрски Острèц* (**Р. Стойков**) [= 66.].

Падеш (*Пàдиш*) – Острец, колиби от мах. *Мя̀дна*, на левия бряг на реката. Легенда: когато турците отвлекли Мара гедия, сестрата на Крали Марко, той захвърлил боздугана си срещу тях. Където паднал боздуганът му, земята хлътнала и я нарекли „*Пàдеш*". Етимологията изяснява **Ив. Дуриданов** (За някои редки словообразувателни типове в българската топонимия с успоредици от други славянски езици, Славистичен сборник, т. 1, 1958, с. 233) и възстановява основна форма *Падешь* или *Падежь* от *пад* 'стръмно, върло място' [= 67. местност Падиш].

Пазаря (*Пъзàр'ъ*) – Ново село, центърът на селото, където всяка неделя става пазар на продукти [= 82.].

Паздерите (*Пъздèрити*) – Острец, северно 2 км, махала, която се дели на *Гòрни* и *Дòлни* ~. По първоначален прякор на основателя на махалата. От *паздèр* 'конопено стебло след обелване на влакното'. В 1900 г. 35 сгради и 192 жители [= 68.].

с. 189: **Пандевци** (*Пàнд'уфци*) – Ново село, северно 2,5 км, родови колиби от мах. *Черни връх* [= 69. махала].

Пандуците (*Пъндỳцити*) – Видима, южно 2 км, родова махала, в 1900 г. 27 сгради и 143 жители. С нея слети родовите колиби *Бàхлювци*, *Салàфи*, *Тодорàни* [= 70.; както и: = 3. махала; = 80. м. Салафите; = 91. махала].

с. 190: **Пастуханите** (*Пъстувàнити*) – Зла река, южно 3,5 км, родова махала с училище и 40 домакинства и други родове: *Врабцѝ*, *Бояджѝи*, *Кỳзьовци*, *Жабѝли*, *Мỳзевци*, *Мàнговци*, *Пỳнговци*, *Шкèмбевци*. От *пастух* 'овчар' + *ан* [= 72.].

Патевци (*Пàт'уфци*) – Зла река, западно 3 км, родови колиби в мах. *Фъ̀шеци* [= 73. махала].

Пàчници – Зла река, югозападно 1 км, родови колиби, от *пàчник* 'полог на патка'. Преселени от Калейца, разселени и в Ново село [= 74. махала].

Пашовци (*Пъшòфци*) – Ново село, южно 0,1 км, родови колиби. От прякор *Пашàта* [липсва].

с. 192: **Пипèри** – Ново село, североизточно 2,9 км, махала, по родово име от прякор 'люти като пипер' [= 75. Пиперите, към м. Черни връх].

с. 193: **Пировци** (*Пѝруфци*) – Зла река, северозападно 2,2 км, родова махала [липсва].

с. 200: **Пънковци** (*Пъ̀нкуфци*) Зла река, северозападно 3,3 км, родови колиби [липсва].

Първовци (*Пъ̀рвуфци, Пъ̀руфци*) – Ново село, северозападно 1,9 км, родови колиби, по лично име *Първо* [= 76. махала към м. Черни връх].

с. 203: **Ранковци** (*Рàнкуфци*) – Ново село, североизточно 2,5 км, махала от *Черни връх*. По родово име от прякор [= 77.].

Реката (*Р'ъкъ̀тъ*) – 5. Острец, южно 2,8 км, колиби от Мядна [= 78. местност].

с. 205: **Салапиите** (*Сълъпѝити*) – Зла река, северозападно 3,1 км, махала до р. Видима на левия бряг = *Кàменска лъкà*; други родове: *Ампѝрите*, *Кръ̀стевци*, *Нèшковци*, *Шейтàни* [= 37.].

с. 206: **Салафите** (*Сълàфити*) – Видима, южно 3 км, част от Пандуците. Араб. *sila*, а *сарàф* 'разменвач на монети' [= 80.].

с. 207: **Свиланите** (*Свилàнити*) – Ново село, северно 2 км, родова махаличка, колиби. По лично име *Свилàн* [липсва].

Свинова поляна (*Свѝнуъ пул'àнъ*) – Ново село, северозападно 2 км, махала с родове: *Свилàни*, *Тỳмбали*, *Спахѝи*, *Герд̀и*. Първоначално местно название: поляна, където пасели свини [= 81. към м. Черни връх].

с. 208: **Селото** (*Сèлуту*) – 3. Ново село, центъра [= 82.].

с. 211: **Сомлевци** (*Сòмл'уфци*) – Острец, югозападно 1,8 км, родова махала. Прякор от *сом* [липсва].

с. 212: **Сръбска ливада** (*Сръ̀пскъ ливàдъ*) – Острец, южно 2 км, пасище = *Тепавиците* [= 89. м. Тепавици /Сръбска ливада/].

Сръбска махала (*Сръ̀пскъ мъълъ*) – Видима, старото име на централната махала, по-късно по името на реката – Видима. По преселници откъм *Сърбия*, Западна България [= 26. м. Дюгените /Видимска/].

Стайковци (*Стàйкуфци*) – 2. Острец, североизточно 3 км, колиби в *Боголонта*. По лично име *Стàйко* [липсва].

с. 214: **Стоилите** (*Стуѝлити*) – Зла река, западно 1,5 км, родови колиби от 7 домакинства [липсва].

Стойковци[9] (*Стòйкуфци*) – Острец, североизточно 2 км, родови колиби към Боголонта [= 84.].

с. 216: **Стърна река** (*Стърнъ р'ъкъ̀*) – 2. Видима, югозападно 1,2 км, махала, в 1900 г. 16 домакинства и 70 жители, в 1956 г. 197 жители. Родове: *Бацỳри*, *Крàнтовци*, *Къневци*, *Пèйковци*, *Титю̀зи*, *Чолàци*. Махала по речното название [= 85.].

с. 217: **Събевска махала** (*Съб'ускъ мъълъ̀*) – Острец, западно 1,5 км, махала от 37 сгради и 212 жители през 1900 г. = *Събевци* [= 86. Събьовска].

Събевци (*Съб'уфци*) – 3. Острец, западно 1,5 км, махала. От лично име *Събе* [= 86. Събьовска].

---

[9] По сведения на Григор Банев махалата не се казва Стойковци, а *Стайковци*. Николай Ковачев регистрира малко по-горе Стайковци, а е възможно да е взел варианта Стойковци от списъците на населените места, без да може да установи идентичността помежду им.

с. 218: **Сяровци** (*С'а̀руфици*) – Зла река, югозападно 4 км, махала. По лично име *Са̀ро* в този род [= 87.].

с. 219: **Тарлевци** (*Та̀рл'уфици*) – Видима, южно 0,3 км, колиби, слети с Панду̀ци, Центъра [= 88. м. Тарлювци].

Татарлийте (*Тътърлѝйти*) – Ново село, източно 2 км, родови колиби от Черни връх [= 92. м. Топлец /Татарлиите/].

Тахтаджи кьой – Ново село, старото име на селото по предание = 'Дъскарско село' [= 65.].

Тацоните (*Тъцо̀нити*) – Зла река, северно 1,2 км, махала, по прякор от лично име **Тацо̀н*, *Та̀цо* [липсва].

Тепавици (*Типа̀вици*) – Ново село, южно 0,2 км, лъка = *Сръбска лива̀да* [= 89. махала].

с. 220: **Тобовци** (*То̀буфици*) – Зла река, югозападно 4,8 км, родова махала. Дели се на *Го̀рни*, *До̀лни То̀би*. Първите почти изселени във Врабево. Рум. лично име *Tobă* [= 90.].

Тодорани (*Тудура̀ни*) – Зла река, южно 1,5 км, колиби, слети с Пандуците, по лично име *Тодора̀н*, от *Тодор + ан*, като *Драга̀н*, *Руса̀н*, *Първа̀н* [= 91. махала].

с. 221: **Топлец** (*Туплѐц*) – Ново село, източно 1,5 км, махала на *Черни връх* = *Татарлѝите*. По извор, който не замръзва през зимата [= 92.].

Тотьовци (*То̀т'уфици*) – Ново село, северно 1,5 км, махаличка от Черни връх. По родово име [= 93.].

с. 222: **Тра̀път** – 11. Острец, махала = *До̀лни Паздѐри* [липсва].

с. 225: **Тутеците** (*Ту̀т'ъцити*) – Ново село, западно 0,2 км, родова част от селото. По прякор *Ту̀тека* [липсва].

с. 228: **Футевци** (*Фу̀т'уфици*) – Зла река, югозападно 4,7 км, колиби, по родово име от прякор *Фу̀тьо*, в говора *фу̀там* 'мъмря, гълча някого', *фу̀тьо* 'който обича да фута' [= 94. махала].

Фъшеците (*Фъ̀шщити*) – Зла река, югозападно 1,2 км, колиби от 7–8 къщи. Родово име от прякор *Фъ̀шек*. Други родове: *Божѐци*, *Дру̀слевци*, *Па̀тевци* [= 95. махала].

с. 231: **Цачовци** (*Ца̀чуфици*) – Ново село, североизточно 2,5 км, родова част от мах. Черни връх [= 96.].

с. 232: **Цоневци** (*Цо̀н'уфици*) – Острец, източно 0,3 км, колиби, изселени в *Га̀човци* [= 97.].

Чакърите (*Чъкъ̀рити*) – Ново село, североизточно 2,5 км, махала в Черни връх. По родово име [= 98.].

Чакъров камък (*Чъкъ̀руф ка̀мък*) – Острец, северозападно 0,2 км, част от селото. По местно название от тур. *çakir* 'вид сокол', 'небесносин, възпепеляв' [= 99. колиби].

с. 235: **Чѐрни връх** – Ново село, северно 1,5 км, махала в 1900 г. 240 сгради и 1107 жители с много малки родови колиби; висок масив от Предбалкана, между р. Боазка и Видима. От тази посока идват летните градушки и обикновено над него се появяват черни облаци [= 100.].

Чернокожите (*Чърнуко̀жити*) – Острец, североизточно 0,1 км, колиби, преселени от Троян [= 101. Чернокожки].

с. 237: **Чоповци** (*Чо̀пуфици*) – Зла река, югоизточно 2 км, колиби от 8–9 домакинства. По прякор. От тур. *чоп* 'жребий, късмет' [= 102. махала].

с. 239: **Шеневци** (*Шѐн'уфици*) – Ново село, североизточно 4,5 км, колиби от Черни връх. По лично име [= 103. махала].

Шойлеци (*Шо̀л'ъци*) – Ново село, североизточно 2,5 км, махала по фамилно име от прякор *Шо̀йлек* [= 104. Шоляците].

с. 240: **Щърбаните** (*Штърба̀нити*) – Ново село, северозападно 3 км, родова махала, част от Черни връх [= 105.].

Макар в библиографията на изследването си Николай Ковачев да е посочил само **Списък 1921** и **Списък 1957**[10], от цитираните речникови статии става ясно, че той познава и съдържанието на **Списък 1902 (Стат)**. Данните за броя на домакинствата през 1900 г. за махалите Бегликчиите, Боголонта, Габровница, Горнените, Дуневци и др., които авторът представя, могат да бъдат извлечени единствено от споменатия списък.

Между информацията от речниковите статии на Николай Ковачев в „Топонимията на Троянско“ и сведенията от списъците на населените места установих шест типа различия:

1. **В изписването на имената** (на първо място е името според Николай Ковачев, а след знака > това от списъците на населените места): Балабурска махала > Балавурски; Бараре > Барахарите; Барбулите (*Барбулти*) > Барбулти, след 1934 г. двойно име на Станци; Бахлевци (*Бахл'уфци*) > Бахлювци; Божеците > Божаците (Боджаците); Гечовци (*Гечуфци*) > Гечовски; Жулевци (*Жул'уфци*) > Жюлювци; Каревци (*Кар'уфци*) /Начовска/ > Карювци /Начевска/; Колчовци > Колчевци; Королезите (*Курулезити*) > Курулезите; Кьосьовци (*Кис'ьофци*) > Кисьовци; Манговска махала (*Мангускъ мъълъ*) > Мановска; Мареците (*Мар'ъцити*) > Маряците; Мъневци > Мъневски; Падеш (*Падиш*) > Падиш; Пастуханите (*Пъстуванити*) > Пастованите; Събевска махала > Събьовска; Тарлевци (*Тарл'уфци*) > Тарлювци; Чернокожите > Чернокожки; Шойлеци > Шоляците. (Не са включени ойконими, различаващи се единствено по членуването на името.)

Тези различия са незначителни и не могат да се приемат за грешки. В повечето случаи в списъците на населените места селищата са изписани с диалектните си форми, които Николай Ковачев регистрира при анкетите с информаторите си (напр. *Бахл'уфци, Жул'уфци, Кар'уфци, Тарл'уфци*).

2. **При поставяне на ударенията върху имената** (на първо място е името с поставено ударение според Николай Ковачев, а след знака > това от списъците на населените места):

а) Бегликчѝите > Беглѝкчиите; Боголонта̀ > Боголо̀нта; Гръ̀стовци > Гръсто̀вци; Дюгѐните > Дю̀гените; Жу̀левци > Жюлю̀вци; Зла река̀ > Зла рѐка; Ка̀менска лъка̀ > Ка̀менска лъ̀ка; Королѐзите > Куру̀лезите; Криво̀я > Крѝвоя; Кукѐните > Ку̀кените; На̀цекът > Нацѝкът; Река̀та > Рѐката; Сала̀фите > Салафѝте; Стъ̀рна река̀ > Стъ̀рна рѐка; Събевска махала̀ > Събьо̀вска; Татарлѝйте > Тата̀рлиите; Тодора̀ни > Тодо̀рани; То̀тьовци > Тотю̀вци; Чернoко̀жите > Чѐрнокожки.

б) Без посочено ударение от Н. Ковачев: Геневци.

в) Без посочено ударение в списъците на населените места: Боевци; Божаците (Боджаците); Велчовци; Врабци; Глоговица; Делиите; Касапите; Кисьовци; Кривня; Начевска; Патевци; Салапиите; Тепавици; Топлец.

---

[10] **Ковачев, Н.** Цит. съч., с. 247.

За установяване на правилното произнасяне на имената според местното население се допитах до информаторите си. Те бяха категорични, че всички спорни ударения от първата подточка са записани правилно от Николай Ковачев и съответно са сгрешени в списъците на населените места.

Следователно по отношение на ударенията информацията от списъците на населените места не винаги е точна и коректна. Затова препоръчвам тя да се ползва предпазливо и по възможност да се проверява чрез поне още един източник. Тъй като в печатните публикации рядко са поставени ударения върху имената, ясно е, че проверката може да бъде извършена най-вече чрез информатори измежду местните жители.

3. **Във вида (статута) на селищата** (на първо място е статутът според Николай Ковачев, а след знака > статутът от списъците на населените места; името е изписано както е в списъците):

а) *колиби* > *махала*: Барахарите, Бахлювци, Божаците, Бояджиите, Велчовци, Геневци, Врабци, Гръстовци, Жюлювци, Крушово, Кръстевци, Кузевци, Кисьовци, Липака, Маряците, Пандевци, Патевци, Пачници, Първовци, Тарлювци, Тодорани, Футевци, Фъшеците, Чоповци, Шеневци.

б) *махала* > *колиби*: Куевци, Минковци.

в) *колиби* > *местност*. Падиш, Реката.

Тези различия трябва да се приемат за грешки от страна на Н. Ковачев. В началото на XX век съставителите на **Списък 1900**, **Списък 1902 (МВР)** и **Списък 1902 (Стат)** едва ли са правили разлика между *махала* и *колиби*, давайки на една част от родовите селища в четирите общини статут на махала, а на други – на колиби. Според коментара към **Списък 1902 (МВР)** той има нормативен характер и определя както имената, така и статута на селищата. Вече отбелязах, че 42 от списъците на населените места показват под какво име, с какъв статут и в каква административна съподчиненост държавата официално „разпознава“ дадено населено място. Затова и намирам различията във вида (статута) на ойконимите за грешка. Вероятно Николай Ковачев е получил сведенията за вида на селищата с объркан статут от информаторите си, но в случая считам, че е трябвало да се довери на списъците на населените места и оттам да вземе необходимата му информация.

4. **В административната принадлежност** (на първо място е принадлежността на селището според Николай Ковачев, а след знака > принадлежността според **Списък 1930** и **Списък 1939 /Стат/**): Гърдевци – *към с. Ново село* > *към м. Черни връх*; Дуневци – *към с. Зла река* > *от сборно село Видима*; Кривоя – *към с. Зла река* > *към м. Черни връх*; Куевци – *към с. Острец* > *към м. Боголонта*; Пиперите – *към с. Ново село* > *към м. Черни връх*; Първовци – *към с. Ново село* > *към м. Черни връх*; Свинова поляна – *към с. Ново село* > *към м. Черни връх.*

Тези различия не бива да се приемат за грешки. Административната принадлежност на селищата е показана според **Списък 1930** и **Списък 1939 (Стат)**. Възможно е, макар и да е малко вероятно, впоследствие малките родови махали и колиби да са преминали към друго населено място.

Само едно от описаните различия е груба грешка – определянето на м. Дуневци като част от с. Зла река, а не от (сборно) село Видима. В конкретния случай считам, че става дума за техническа грешка в самия речник. Н. Ковачев пише: *„Дуневци (Дỳн'уфци) – Зла река, северозападно 1 км, махала“*[11]. Но махала Дуневци се намира югоизточно спрямо с. Зла река, а северозападно е по-скоро спрямо Дюгените, която махала Н. Ковачев вероятно приема за център на Видима. Така че е възможно при обработването на информацията по съставянето на речника да е допусната грешка и вместо правилното *„Видима“* да е изписано погрешно *„Зла река“*.

5. **Липсата в изследването на Н. Ковачев на няколко ойконима, съдържащи се в списъците на населените места**: к. *Боевци* към м. Боевска; м. *Зла река* към с. Зла река; м. *Йочовци* към м. Черни връх[12]; м. *Касалийска* от сборно село Ново село; м. *Пандушка* към м. Пандуците; м. *Салапите* към с. Ново село[13]; *Станци* като двойно име на к. Барбулти; *Кривня* като двойно име на м. Кривоя.

Четири от изброените осем липси – тези на м. Йочовци, махала Касалийска и двойните имена Станци и Кривня, трябва да се приемат за пропуски.

По-горе уточних, че местното население идентифицира като едно и също селищно образувание махала Касалийска от сборно село Ново село и махала Касалиите към с. Ново село. То е познато с името *махала Касалѝите*, каквото Николай Ковачев все пак регистрира в книгата си „Топонимията на Троянско“[14] Според списъците на населените места махала Касалийска е едно от съставните на сборно село Ново село 3 селища. По приетите критерии тя е отделно населено място сред 25-те, присъединени към гр. Априлци. Затова считам, че Н. Ковачев изрично е трябвало да посочи, че махала Касалиите е позната в списъците на населените места и с името *махала Касалийска*. След излизането от печат през 1969 г. на „Топонимията на Троянско“ махала Касалийска дори е спомената с това си име в указ на Президиума на Народното събрание, който има законодателен характер: *„Заличава от списъка на населените места махала Касалийска от община Ново село, поради фактическото ѝ сливане със с. Ново село“*[15]. Следователно липсата на името в изследването на Н. Ковачев е грешка.

За преименуването на *Барбулти* в *Станци* има официален документ – заповед на министъра на вътрешните работи и народното здраве[16]. В интерес на истината сведения за нея не се откриват в нито един от списъците на населените места, издадени до 1969 г., когато е отпечатано изследването на Николай Ковачев. А двойното име *Станци (Барбулти)* фигурира единствено в **Списък 1939 (Стат)**[17].

---

[11] Пак там, с. 133.

[12] През 2001 г. е записана под името Йочевци. За местоположението ѝ вж.: Априлци. [Туристическа карта]. М 1:20 000. Изд. Турист. сдружение Априлци. Троян, Карт-проект, 2001, Н-2.

[13] Махала с такова име не беше разпозната от информаторите ми. Да не се бърка с двойното име на махала Каменска лъка – Салапиите!

[14] **Ковачев, Н.** Цит. съч., с. 149.

[15] Указ № 757 от 5 май 1971 г. – *Държавен вестник*, № 36, 8 май 1971, с. 3.

[16] Заповед № 2820 на министъра на вътрешните работи и народното здраве от 9 август 1934 г. – *Държавен вестник*, LVI, № 109, 14 авг. 1934, с. 1757.

Обективността изисква да се каже, че независимо от обработката на голям брой имена на селища в изследването на Н. Ковачев и списъците на населените места, в землището на днешния град Априлци има ойконими, които не са описани на нито едно от двете места. Като източник на информация съм използвал туристическата карта на Априлци от 2001 г.[18] Това са 3 оиконима, съдейки по името – вероятно родови махали:

1. *Добревци*, с координати Н-2, между кв. Ново село и м. Йочевци.
2. *Друсляци*, с координати D, Е-3, югозападно от кв. Зла река.
3. *Пеновци*, с координати Н, J-4, между кв. Ново село и кв. Острец, на р. Острешка.

Благодарение на информаторите си успях да уточня, че Пѐновци е съвременното име на махала Бегликчиите. Малка податка за това преминаване се съдържа и в речниковата статия на Н. Ковачев за Бегликчиите, в която авторът описва живеещите там *„Родове: Бегликчѝите и Пѐновци“*[19]. Без информаторите нямаше как да стигна до тази трансформация на името. Следователно като абсолютно нови и непознати ойконими остават само *Дѐбревци* и *Друѝсляци*.

Не съм издирвал ойконими, неописани в „Топонимията на Троянско“ или в списъците на населените места, но фигуриращи в краеведските изследвания на Варчо Варчев „Априлци“ и „Видима“, тъй като авторът си е позволил като селищни имена да класифицира и названията на родове[20].

Центърът по българска ономастика „Проф. Николай Ковачев“ при Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“ реализира научен проект „Тезаурус на българската топонимия – неизчерпаем източник на информация за културно-историческо минало и народностна идентичност“. В издателската му програма е включена и настоящата книга. Целта му е създаването на електронна база данни на топонимията от България на основата на публикувани и непубликувани изследвания[21]. Според неговия ръководител доц. д-р Мария Ангелова-Атанасова за електронния архив ще се разчита само на авторски разработки. Безспорно в базата данни ще бъде въведен и речникът от „Топонимията на Троянско“.

Мисля, че той трябва да бъде допълнен и с разкритите тук ойконими – 4 от списъците на населените места: махалите *Йочовци* и *Касалийска* и двойните имена *Кривня* и *Станци*; и 3 от туристическата карта на Априлци: *Добревци*, *Друсляци* и *Пеновци* (като съвременно, вече тройно име на *Бегликчиите /Касапите/*). Задължително е изричното посочване на източника, от който те са взети.

---

[17] **Списък 1939 (Стат)**, с. 33, бел. 16.

[18] Априлци. [Туристическа карта]. М 1:20 000. Изд. Турист. сдружение Априлци. Троян, Картпроект, 2001.

[19] **Ковачев, Н.** Цит. съч., с. 95.

[20] **Варчев, Варчо.** Видима. Априлци, 1999, с. 74.

[21] Център по българска ономастика „Проф. Николай Ковачев“ <http://www.uni-vt.bg/1/?zid=145&page=2399> (21 октомври 2009).

Ако бъдат въведени в електронна база данни речниците на посочените в първата част на изследването топонимични проучвания по околии, ще трябва да бъдат допълнени с известен брой, невключени в тях ойконими, открити в списъците на населените места. Допълненията няма да бъдат в много голям обем. Прогнозата ми е за 0,5–1,0 % от броя на включените в речника топоними. Или при изследвания с описани 6000 топонима, допълнените ойконими от списъците на населените места ще бъдат между 30 и 60. Изрично искам да подчертая, че това ще бъдат малки родови и фамилни селищни образувания – махали, колиби и местности, а в редки случаи двойни имена на селища от основния списък, неразкрити от изследователите. Възможно е сред тях да попаднат и новите имена на селищата, описвани под линия, дадени им с министерски заповеди през 1934 г. Проучванията показват, че част от тях са непознати на местното население[22] и не са се наложили в именната практика.

6. **Наличие на ойконими, които не са описани в списъците на населените места**:

а) к. *Букарите* към с. Острец; к. *Бъжовци* към м. Боголонта; к. *Делиите* към м. Събьовска; м. *Доневци* към с. Зла река; к. *Дудеците* към с. Зла река; к. *Жаралиите* към с. Зла река; м. *Келешите* към с. Ново село; м. *Ковачовци* към с. Зла река; м. *Кривошиите* към с. Ново село; м. *Лингурите* към с. Острец; м. *Лютакът* към с. Зла река; м. *Малчовци* към с. Острец; к. *Манаилите* към с. Острец; м. *Мареците* към с. Ново село; м. *Метилците* към с. Зла река; *Минковска махала* слята към м. Курулезите; *Мужгурска махала* към с. Острец; м. *Недевци* към м. Черни връх; к. *Пашовци* към с. Ново село; м. *Пировци* към с. Зла река; к. *Пънковци* към с. Зла река; м. *Свиланите* към с. Ново село; м. *Сомлевци* към с. Острец; к. *Стайковци* към м. Боголонта; к. *Стоилите* към с. Зла река; м. *Тацоните* към с. Зла река.

б) с неуточнен вид (статут): *Гатевци* към с. Ново село; *Жабили* към с. Ново село; *Недевци* към м. Черни връх; *Тутеците* към с. Ново село.

в) к. *Горни* и *Долни Врабци* (вероятно като части на м. Врабци); м. *Горни* и *Долни Паздери* (като части на м. Паздерите); м. *Долни Татарлии* (вероятно като част от м. Топлец /Татарлиите/); м. *Долни Шолеци* (вероятно като част от м. Шолящите).

г) *Катранджийска* като двойно име на Долни край; *Трапът* като двойно име на м. Долни Паздери.

Различията по тази точка се явяват достойнства на работата на Николай Ковачев. Чрез теренните си изследвания и работата с информаторите той е успял да разкрие и локализира още 36 ойконима – махали и колиби, които не фигурират в списъците на населените места, както и 2 двойни имена. Макар в повечето случаи да става дума за по-малки махали и колиби – части от споменатите в списъците, приносът е огромен. Защото в изследването на Николай Ковачев е съхранена паметта за родове и фамилии, които са живели в тези махали и колиби. Достойнство е и разкриването на двойните имена *Катранджийска* и *Трапът* на м. Долни край и м. Долни Паздери.

---

[22] Такъв е случаят с присвоеното през 1934 г. ново име на м. Барбулти – *Станци*, срещащо се само в **Списък 1939 (Стат)**. То не е разкрито от Николай Ковачев и е непознато на информаторите ми.

Закономерно е на това място да се появи въпросът: *Ако Николай Ковачев е разкрил и локализирал 36 ойконима, които не фигурират в списъците на населените места, то в каква степен може да се разчита на пълнота и достоверност на информацията от тях?* Отговорът не може да бъде еднозначен. В конкретния случай при няколко ойконима става дума за махали и колиби, части от вече споменати: *Бъжовци* от Боголонта, *Горни* и *Долни Паздери* от Паздерите, *Делиите* от м. Събьовска, *Лингурите* от Долни Паздери. При други се говори за част от селището: *Гатевци – част от Ново село, където живее този род*; *Жабили* и *Тутеците – родова част от Ново село*. Трети наистина са важни като открития: *Манаилите – колиби от 3 домакинства*; *Недевци* и др.

От друга страна, в списъците на населените места е представена официалната „позиция" на държавата (в лицето на Министерството на вътрешните работи или националната статистика): кои селища и селищни образувания разпознава, под какви имена и с какъв статут. Но никъде не е казано, че липсващите в тях по-малки селища (да ги наречем родови махали и колиби) не съществуват. Всъщност в списъците на населените места те не са „разпознати" като ***официален субект*** в селищната мрежа на страната и с тях не може да се „борави" по официален път и в официални документи.

Независимо от разкритите чрез „Топонимията на Троянско" непълноти в списъците на населените места смятам, че тези списъци трябва да се приемат за официални документи, в които е представена (регистрирана) позицията на държавата за административно-териториалното деление на страната, за статута и имената на населените места, за тяхната йерархия и административна съподчиненост, изразена чрез изписването им в основния списък или в бележките под линия (като съставни части от други) и големината им, означена чрез броя на жителите.

Б. Сравняване с други публикации

Както споменах в *Увода*, интересът ми към списъците на населените места се зароди в резултат на две публикации на Анна Чолева-Димитрова[23]. Впоследствие проучих задълбочено и други нейни статии в областта на ойконимията. Тя оценява високо „Списък на населените места в царството. Преброяване на 31 декември 1934 г.", описан в корпуса като **Списък 1939 (Стат)**: *„Това е един от най-ценните списъци за населени места у нас – в него имената на селищата са*

---

[23] **Чолева-Димитрова, Анна.** Селищни имена от Югозападна България. Изследване. Речник. София-Москва, Pensoft, 2002. 216 с.; **Същата.** Някои аспекти при изследване на селищните имена в България. – *Български език*, L, 2003, № 2–3, 116–120.

дадени с ударение, в повечето случаи поставено съвсем точно, а в подлинние, като бележки, са изброени имената на ***всички*** *махали към отделните селища*"[24]. Практическата проверка на резултатите чрез сравнение на извадките за селищата от общините Видима, Зла река, Ново село и Острец и публикуваните материали обаче показа, че в списъците на населените места **не са описани всички** махали (и колиби), което задължително трябва да се знае и има предвид от бъдещите изследователи на ойконимията по българските земи.

А. Чолева-Димитрова греши по два пункта в оценката си за **Списък 1939 (Стат)**. Имайки предвид махалите, описани под линия, нейното твърдение, че „***единствено*** *в този списък е отделено особено внимание на махалите*"[25] не отговаря на истината. Анотациите на изданията, включени в корпуса на списъците на населените места, сочат, че бележки под линия за махали и колиби, числящи се към села и махали от основния текст, има публикувани в **Списък 1902 (МВР)**, **Списък 1902 (Стат)**, **Списък 1906**, **Списък 1907**, **Списък 1911**, **Списък 1912**, **Списък 1915**, **Списък 1921**, **Списък 1924**, **Списък 1930** и **Списък 1939 (Стат)**. Тяхната хронология веднага оборва втория грешен пункт в оценката: „*в подлинние, като бележки,* ***за първи път*** *в такъв вид административна литература, са изброени имената на всички махали към отделните селища*"[26]. Защото **Списък 1939 (Стат)** не е първото, а последното издание от вида *административна литература*, в което под линия са публикувани сведения за по-малки махали и колиби.

За имената на махалите, публикувани под линия, А. Чолева-Димитрова пише още: „*Без съмнение това е един безценен изворов материал за българската ойконимия, който може да бъде основа за по-подробно изследване*"[27]. Това се превърна в един от последните ми мотиви да се заема със съставянето на корпуса на списъците на населените места и с анотирането на включените в него издания. Защото натрупаното от всеки индивид познание придобива смисъл единствено, когато бъде споделено и с останалите.

Докато проучвах написаното от А. Чолева-Димитрова в областта на българската ойконимия, неколкократно се срещнах с неточно цитиране от нейна страна на публикацията „*Предварителни резултати от преброяване на населението на 1 декември 1956. Брой на населението по населени места*" (С., ЦСУ, 1957), включена в корпуса под № 28. Авторката навсякъде нарича изданието „*Списък*

---

[24] **Чолева-Димитрова, А.** Имената на селища, включени към български околии до 1919 г. и по Ньойския договор останали извън нашата граница. – *Македонски преглед*, XXIII, 2000, № 4, с. 67; **Същата.** Селищните имена през XX век. (Промени на ойконими в западната част на Софийска област от 1934 г. до наши дни). – В: Българският език през XX век. С., АИ „Проф. Марин Дринов", Пенсофт, 2001, с. 312; **Същата.** Произход и значение на селищните имена от Санданско. – *Македонски преглед*, XXV, 2002, № 2, с. 87; **Същата.** Селищни имена от Югозападна България..., с. 17; **Същата.** Някои аспекти при изследване..., с. 117.

[25] **Чолева-Димитрова, А.** Селищни имена от Югозападна България..., с. 20; **Същата.** Някои аспекти при изследване..., с. 118.

[26] **Чолева-Димитрова, А.** Селищни имена от Югозападна България..., с. 17.

[27] **Чолева-Димитрова, А.** Имената на селища, включени към български околии..., с. 67; **Същата.** Някои аспекти при изследване..., с. 117.

на населените места в България от 1956 г." и го описва в библиографията като „*Списък на населените места в България от 1956 г. С., 1957*"[28]. За съжаление опитите на всеки читател по нейното библиографско описание да достигне до книгата са обречени на неуспех.

Между другото ще използвам един малък пропуск на Анна Чолева-Димитрова, за да мотивирам допълнително бъдещите изследователи на българската ойконимия задължително да използват списъците на населените места. В своя много интересен труд „*Селищни имена от Югозападна България. Изследване. Речник*" изследователката включва като предишни имена на днешното село *Дрàнгово*[29] (от общ. Петрич) още *Покрòвник*[30] и *Свободà*[31]. Тя обаче изпуска едно от предишните имена на селото, поставено в скоби в седем от списъците на населените места.

За първи път селището се среща в **Списък 1924** под името: *м. Покрòвник (Чешмата 5[.] полк)*[32], а в бележка под линия е записано: „*Махалата Покровник е заселена след общоевропейската* [Първата световна – б. м. П. М.] *война от бежанци из Серско и Демир-Хисарско*"[33]. В **Списък 1930** е повторена същата информация с актуализиране на демографските данни[34]. С тройно името: *Дрангово (Покровник, Чешмата – 5[.] полк* /както и *Чешмата 5[.] полк*/*)* махалата фигурира в **Списък 1935**[35], **Списък 1937**[36], **Списък 1939 (Стат)**[37], **Списък 1939 (Делов)**[38], а в **Списък 1945** вече е със статут на село[39]. В следващите издания на списъците на населените места вариантното име „*Чешмата – 5. полк*" не се среща.

В този случай много ценна се явява информацията от **Речник 1973**, повторена и в следващите две издания – **Речник 1989** и **Речник 2005**:

> ***ДРÀНГОВО*** *(Покровник, Дрангово, Свобода) – село, заселено през 1919 г.; признато от населена местност Чешмата 5-и полк за махала Покровник с писмо 6259 от 17.VII.1922 г. на МВР[НЗ]; преименувано на Дрангово през 1932 г. (липсва администра-*

---

[28] **Чолева-Димитрова, А.** Селищните имена през XX век..., с. 312, 322; **Същата**. Произход и значение на селищните имена от Санданско..., с. 87, 105; **Същата**. Селищни имена от Югозападна България..., с. 16, 17, 206; **Същата**. Някои аспекти при изследване..., с. 117.

[29] **Чолева-Димитрова, А.** Селищни имена от Югозападна България..., с.122.

[30] Пак там, с. 157.

[31] Пак там, с. 164.

[32] **Списък 1924:** с. 32 – с. 36: VIII. Окръг Петрич – 5. Околия Петрич : 12. Общ. Петрич : 4. м. Покрòвник (Чешмата 5 полк). Махалата има 17 сгради, 17 домакинства, 4 жители местно население, 84 жители налично население, от което 78 бежанци.

[33] Пак там, с. 36, бел. 9.

[34] **Списък 1930:** с. 36 – с. 38: VIII. Окръг Петрич – 3. Околия Петрич : 12. Общ. Петрич : 4. м. Покрòвник (Чешмата 5 полк) : бел. 10: *Махалата Покровник е заселена след общоевропейската война от бежанци из Серско и Демир-Хисарско*. Махалата има 14 сгради, 28 домакинства, 35 жители местно население, 135 жители налично население, от което 100 бежанци.

[35] **Списък 1935**, с. 55.

[36] **Списък 1937**, с. 43.

[37] **Списък 1939 (Стат)**, с, 41.

[38] **Списък 1939 (Делов)**, с. 161.

[39] **Списък 1945**, с. 26.

тивен акт), на Свобода с указ 334/обн. 13.VII.1951; възстановено старото име Дрангово с указ 562/обн. 6.IV.1971; признато от махала за село с МЗ 2915/обн. 16.I.1943[40].

Информацията от речниковата статия за това селище не може да бъде намерена на друго място. От непрекъснатите ми занимания със списъците на населените места установих, че авторите на **Речник 1973** Петър Коледаров и Николай Мичев са използвали за съставянето му и азбучната картотека на населените места на Министерството на вътрешните работи. Затова са имали сведения за малко известни документи от рода на непубликувани заповеди на министъра, писма на министерството до Главна дирекция на статистиката и друга подобна преписка.

Накрая обаче остана нерешен въпросът за произхода на вариантното име на с. Дрангово: *Чешмата – 5. полк*. Отговорът намерих в *Енциклопедия „Пирински край“*:

> ***Дрàнгово*** *(от 1919 до 1922 населена местност Чешмата 5. полк; до 1932 – махала Покровник; до 1943 – махала Дрангово; до 1951 – с. Дрангово; до 1971 – Свобода) – село в Петричка община, на 7 км източно от гр. Петрич. Носи името на Борис Дрангов... Западно от селото е оформен парк; в него са чешмата – паметник на загиналите през 1916 войници от 5. пехотен македонски полк и бюстът паметник на Борис Дрангов...*
>
> *Днешното село възниква през 1918 в местността Старото село със заселването (в изоставени постройки на 5. полк) на 8 български бежански семейства от Егейска Македония. През 1932 се измества на днешното място – в построените около 50 къщи от типа шаронки, заселват се и българи бежанци, настанени дотогава в с. Митино*[41].

Остава само да се допълни, че патронът на селото Борис Дрангов (1872–1917) по време на Първата световна война е подполковник и командир на 5. македонски полк от 11. македонска дивизия.

> *През пролетта на 1916 г. полкът се намира източно от Петрич. Там по идея на Дрангов (в землището на днешното село Дрангово) се изгражда чешма-паметник на загиналите войници и офицери от 5. македонски полк, върху която е изписан следният надпис: 1916/на/ПАДНАЛИТЕ ЮНАЦИ/от 5 пех. Македонски полк*[42].

Следователно вариантното селищно име *Чешмата – 5. полк* може да се приеме за мемориално, тъй като е по името на чешмата паметник, а тя от своя страна е построена в памет на загиналите воини от 5. пехотен македонски полк. Макар днес този ойконим да е напълно забравен, паметта за него е съхранена в 7 от списъците на населените места[43].

---

[40] **Речник 1973**, с. 98; **Речник 1989**, с. 108; **Речник 2005**, с. 140.

[41] Пирински край. Енциклопедия. Т. 1. А–М. Благоевград, Редакция „Енциклопедия“, 1995, 292–293.

[42] <http://bg.wikipedia.org/wiki/Борис_Дрангов> (14 октомври 2009).

[43] Ако се познаваха списъците на населените места, не би се стигнало до интерпретациите в: **Трайков, К.** Село Свобода на 51 години. – *Пиринско дело (Благоевград)*, XXV, № 90, 5 авг. 1969, с. 5, където пише, че селото се е казвало: от 1918 *Болницата*, от 1924 *Пети пехотен полк*, от 1926 *Картечното* (?), от 1928 до 1932 *Кравеник* (?).

Във вече цитирания труд *„Селищни имена от Югозападна България. Изследване. Речник"* А. Чолева-Димитрова също и теоретизира – най-вече върху въпроси от терминологията на ойконимията. За нуждите на настоящото изследване особено ценен е нейният опит за изясняване обхвата на термините *макро-*, *мезо-* и *микроойконими*:

> ***Макроойконимите*** *представляват имената на градове, села и махали, а* ***микроойконимите*** *– на колиби, кошари, отделни населени места, дворове. Възниква въпросът къде трябва да бъдат отнесени имената на махали, които не са включени в списъците на населените места, т.е. не са включени в административната литература или в писмени извори, към микро- или макроойконимите? Приемам, че тези имена са* ***мезоойконими****, докато имената на махали, отразени в писмените източници, са по-близо до селищните имена от макротип – градове и села. Мезоойконимите са граничен тип имена. Те са в употреба само от местни жители, но са известни на по-голям кръг от хора*[44].

Малко по-нататък в речник на ономастичните термини тя дава следните определения на трите понятия:

> *Макроойконим – име на град, село, махала, включени в Списъците за населените места, в по-ново време на жилищен квартал в големите градове*[45].
>
> *Мезоойконим – име на махала, в употреба само от местното население. Вж. следващото.*
>
> *Мезотопоним – типичен (среден) оним; наименование в процес на употреба; в социологичен аспект – название, известно на по-голям или по-малък кръг лица.*
>
> *Микроойконим – название на отделни къщи, паланки, егреци, хижи, кошари, колиби и под[обни]*[46].

Ще се опитам да дам свой принос в изясняване на съдържанието на термините *микро-*, *мезо-* и *макроойконими* от гледна точка на включването им в списъците на населените места.

Безспорно е, че всички имена на селища – градове, села, манастири, (до 1995 г.[47] и:) махали, колиби, минни селища, промишлени селища и гари, които се изписват в основния текст на списъците на населените места (понастоящем в Единния класификатор на административно-териториалните и териториалните единици /ЕКАТТЕ/), са **макроойконими**. Това са имена на ойконими от най-висш таксон, самостоятелни селища, повечето от тях с административни функции – (почти всички от) градовете като общински или областни центрове, селата като общински центрове и кметства, а по-малките селища – без административни функции. При настоящото законодателство към макроойконимите трябва да бъдат причислени обявените с административен акт (обикновено на Министерския съвет) *селищни образувания с национално значение*[48].

---

[44] **Чолева-Димитрова, А.** Селищни имена от Югозападна България..., с. 20. Същото и в: Някои аспекти при изследване..., с. 118.

[45] Вероятно А. Чолева-Димитрова е включила при макроойконимите жилищните квартали от големите градове под влияние на: *„Чл. 7. От национално значение са следните обекти:... 2. Градове, села, летовища, курорти, големи жилищни комплекси"* от Указ № 1315 за наименованията от 9 юли 1975 г. – *Държавен вестник*, № 55, 18 юли 1975, с. 1.

[46] **Чолева-Димитрова, А.** Селищни имена от Югозападна България..., с. 23.

[47] С § 7. (3) от Преходни и заключителни разпоредби на Закона за административно-териториалното устройство на Република България, обнародван с Указ № 212 от 12 юли 1995 г. – *Държавен вестник*, № 63, 14 юли 1995, с. 7, съществуващите до влизането в сила на закона населени места от вида на махали, колиби, гари, минни и промишлени селища придобиха статут на села.

Имената на селищните образувания, които се срещат в списъците на населените места в бележките под линия – махали, колиби, местности, заселища, гари, жп спирки, манастири, чифлици, ханове, мини, летовища, минерални бани и други, трябва да се приемат за **микроойконими**. (Ще направя уточнение, че бележки под линия с този вид имена има само в списъците на населените места с № 5–15 и № 20). Част от селищата обикновено са малки родови и фамилни форми на заселване, без ясен критерий за класифициране като *махали*, *колиби*, *местности* или *заселища*. Друга част са селищни образувания, възникнали във връзка със стопанска или обществена дейност на населението – *гари*, *жп спирки*, *манастири*, *чифлици*, *ханове*, *мини*, *летовища* и *минерални бани*. При настоящото законодателство към микроойконимите трябва да бъдат причислени обявените с административен акт (обикновено на общинската администрация) *селищни образувания с местно значение*[49].

Предлаганото по-долу определение за мезоойконими се базира на два критерия:

1. Дали името фигурира в списъците на населените места (понастоящем в ЕКАТТЕ).

2. Дали е субект, споменат в административен акт (закон, указ, решение, заповед) за обявяване, заличаване, сливане или присъединяване на населено място.

Мезоойконими са имена на селищни форми, които:

– са били макроойконими (самостоятелни населени места), но по силата на административен акт са:

1. присъединени към съществуващи селища;
2. слети в нови селища;
3. заличени от списъците на населените места (понастоящем от ЕКАТТЕ);

---

[48] С Решение № 45 на Министерския съвет от 25 януари 2005 г. – *Държавен вестник*, № 11, 1 февр. 2005, 3–4, са обявени за селищни образувания с национално значение курортен комплекс (к. к.) *Албена*, к. к. *Златни пясъци*, к. к. *Св. св. Константин и Елена*, ваканционно селище (в. с.) *Елените*, к. к. *Слънчев бряг*, в. с. *Дюни*, к. к. *Международен младежки център-Приморско*, к. к. *Пампорово* и к. к. *Боровец*.

[49] Според справка в Националния регистър на населените места (<http://www.nsi.bg/nrnm/>), към 16 октомври 2009 г. в страната има 97 селищни образувания с местно значение, утвърдени с решения на общинската власт, сред които са: *Бадемите* при с. Рудник, общ. Бургас; *Баш Самоков* при Етрополе; *Крушов баир* при Козлодуй, *Край канала* при с. Димчево, общ. Бургас, *Курорт Огняновски минерални бани* при с. Гърмен; *Курорт Сливенски минерални бани* при с. Злати войвода, общ. Сливен; *Манастирското* при с. Рибарица, общ. Етрополе; *Панорама* в общ. Варна; *Трите кладенчета* при с. Маринка, общ. Бургас; *Узунджата* при Приморско; *Хайдушки поляни* в общ. Смолян; *Цигов чарк* при Ракитово; *Червенка* при гр. Черноморец, общ. Созопол; *Черешево* в общ. Кричим; *Чолакова чешма* при с. Кошарица, общ. Несебър; *Язовир Батак* при Батак.

– *са били микроойконими (към съществуващи селища), но*:

4. населените места, към които са се числили, са ги „погълнали“ при увеличаването на своя териториален обхват;

5. са слети към новообразувани самостоятелни населени места;

– *или са нововъзникнали*:

6. в границите на съществуващи селища чрез строеж на жилища и мигриране на значителен брой население както вътре от селището, така и от други населени места и са придобили собствени имена (🕮 новите жилищни квартали в големите градове: комплексите *Люлин* и *Младост* в София; район *Тракия* в Пловдив; комплекс *Възраждане* в Русе, кв. *Дружба* в Плевен и др.).

Според произтичащите последствия имената на тези селищни форми:

1. Биват заличени от списъците на населените места (понастоящем от ЕКАТТЕ), но като мезоойконими продължават да се използват – най-вече от местното население в разговорната реч или при неформално общуване.

2. Новите мезоойконими, които са дадени по административен ред или от населението, се употребяват върху ограничен ареал, обикновено в границите на населеното място.

Единственото различие с Анна Чолева-Димитрова за трите вида ойконими се явява при имената на *жилищните квартали в големите градове*, които тя класифицира като ***макроойконими***, а според мен са ***мезоойконими***.

Движението (преминаването) на едно селищно име от една в друга категория е възможно в следните посоки:

1. От **микроойконим** към **мезоойконим.**

Такива са случаите с изписаните в бележките под линия: *м. Модерно предградие*[50], *м. Момкова*[51], *м. Павлово*[52], които днес са квартали на **София**; *м. Столипиново*[53], която сега е квартал на **Пловдив**; *квартал Аспарухово (Сес-Севмес)*[54], който днес е в границите на **Варна**.

Преходът се получава и когато няколко махали, изписани под линия, са слети в самостоятелно населено място, носещо ново име (🕮 село **Сини връх**, общ. Асеновград е образувано[55] от сливането на махалите *Чотрова*[56], *Курджиева*[57] и

---

[50] **Списък 1939 (Стат)**, с. 44, бел. 31, махалата се числи към с. Обеля. За положението днес вж.: София. План-указател. М 1:20 000. 12. изд. С., Картография, 2003, Г-3.

[51] **Списък 1939 (Стат)**, с. 44, бел. 30, махалата се числи към с. Илиянци. Днес под името *Момкова махала*, вж.: София. План-указател..., Д-2.

[52] **Списък 1939 (Стат)**, с. 44, бел. 8, махалата се числи към м. Красно село. За положението днес вж.: Българските карти > София > кв. Павлово <http://www.bgmaps.com/map.aspx?sid=f2655c06f04c1ee35c4c1d8f7244a35c&tip=1>(15 октомври 2009).

[53] **Списък 1939 (Стат)**, с. 18, бел. 7, махалата се числи към Пловдив. За положението днес вж.: Пловдив. Карта. М 1:10 500. Ст. Загора, Домино, 2006, М, Н-4.

[54] **Списък 1939 (Стат)**, с. 61, бел. 2, кварталът се числи към Варна. За положението днес вж.: Варна. Карта. М 1:10 000. Ст. Загора, Домино, 2007, отделна врезка.

[55] С Указ № 93 от 24 януари 1979 г. – *Държавен вестник*, № 8, 26 ян. 1979, с. 74.

[56] **Списък 1939 (Стат)**, с. 13, бел. 7, махалата се числи към с. Мостово.

[57] Пак там, м. *Куруджийска* се числи към с. Мостово.

Рякатa[58] /от село Мостово/) или името на една от тях (🕮 село **Врата**, общ. Асеновград, е образувано[59] от сливането на махалите *Кабата*[60] и *Врата*[61] /от с. Мостово/).

2. От **микроойконим към макроойконим.**

Преходът се получава например при признаването[62] на населената местност **Рударци**[63] от с. Кладница за отделно село.

3. От **макроойконим към мезоойконим.**

Преходът се получава при присъединяването на села към други населени места (🕮 включването[64] на селата *Прослав* и *Коматево* към град ***Пловдив*** като негови квартали), при сливането на няколко селища в ново с име, различно от досегашните (🕮 сливането[65] на селище от градски тип *Генерал Николаево* и селата *Секирово* и *Парчевич* в град ***Раковски***), при заличаването на селища от списъците на населените места (понастоящем – от ЕКАТТЕ) (🕮 закриването[66] на селата *Мачковци*, *Джокари* и *Черневото* от общ. Априлци). Интересно е, че такъв преход са извървели дори ***три астионима*** (*имена на градове*) (🕮 при сливането[67] на градовете *Смолян* и *Устово* и с. *Райково* в един град с наименование ***Смолян***; при обединяването[68] на градовете ***Златица*** и ***Пирдоп*** в едно населено място с наименование гр. ***Средногорие***).

4. От **мезоойконим към макроойконим.**

Преходът е резултат на отцепване на част от дадено селище и обявяването му за отделно населено място (🕮 възстановяването[69] като отделно селище на ***Момин проход*** и обявяването му за град), както и при разпадане на дадено селище на съставните му части и обявяването им за отделни населени места (🕮 заличаването[70] на гр. *Средногорие* и обявяването на ***Златица*** и ***Пирдоп*** за градове).

В **Списък 1939 (Стат)** на територията на изследваните четири общини Видима, Зла река, Ново село и Острец има 23 макроойконима – самостоятелни селища, записани в основния текст, а през 1971 г. се появява още един нов – с. Видима. До 1978 г. всичките те преминават в категорията на мезоойконимите:

---

[58] Пак там, махалата се числи към с. Мостово.

[59] С Указ № 93 от 24 януари 1979 г. – *Държавен вестник*, № 8, 26 ян. 1979, с. 74.

[60] **Списък 1939 (Стат)**, с. 13, бел. 7, махалата се числи към с. Мостово.

[61] Пак там, махалата се числи към с. Мостово.

[62] С Указ № 582 от 26 декември 1959 г. – *Известия на Президиума на Народното събрание*, X, № 104, 29 дек. 1959, с. 5.

[63] **Списък 1939 (Стат)**, с. 44, бел. 27, м. *Рударска* спада към с. Кладница.

[64] С Указ № 829 от 27 август 1969 г. – *Държавен вестник*, № 68, 29 авг. 1969, с. 1.

[65] С Указ № 100 от 3 февруари 1966 г. – *Държавен вестник*, № 11, 8 февр. 1966.

[66] С Решение № 119 на Министерския съвет от 26 февруари 2007 г. – *Държавен вестник*, № 20, 6 март 2007, с. 52.

[67] С Указ № 227 от 18 юни 1960 г. – *Известия на Президиума на Народното събрание*, XI, № 50, 21 юни 1960, с. 1.

[68] С Указ № 313 от 15 февруари 1978 г. – *Държавен вестник*, № 14, 17 февр. 1978, с. 138.

[69] С Решение № 692 на Министерския съвет от 25 септември 2006 г. и Указ № 407 от 27 септември 2006 г. – *Държавен вестник*, № 83, 13 окт. 2006, с. 9, 3.

[70] Със Закон за административно-териториални промени в страната, обнародван с Указ № 250 от 15 август 1991. – *Държавен вестник*, № 67, 16 авг. 1991, с. 14.

1. Махалите *Горнените*, *Дуневци* и *Дюгените* – през 1971 г., когато са слети в с. ***Видима***.

2. Махалите *Крантовци* и *Курулезите* – през 1971 г., когато са присъединени (съответно) към м. ***Стърна река*** и м. ***Пандуците***.

3. Махалите *Бегликчиите*, *Боевска* и *Мядна* – през 1971 г., когато са присъединени към с. ***Острец***.

4. Махала *Касалийска* – през 1971 г., когато е заличена поради фактическото ѝ сливане със с. ***Ново село***.

5. Махалите *Миховци* и *Гробът* – през 1971 г., когато са заличени поради изселване на жителите им.

6. Селата *Видима*, *Зла река*, *Ново село* и *Острец* – през 1976 г., когато са слети в гр. ***Априлци***.

7. Махалите *Боголонта*, *Габровница*, *Карювци*, *Маришница*, *Паздерите*, *Пандуците*, *Стърна река*, *Събьовска* и *Черни връх* – през 1978 г., когато са присъединени към гр. ***Априлци***.

Така в края на 1978 г. на разглежданата територия има само един макроойконим – **Априлци** и 24 мезоойконима.

Ще приведа и друг пример от практиката, за да убедя топонимистите да използват списъците на населените места. Сред малкото топонимични трудове с данни за площта (територията) на изследваната околия е това на Лиляна Димитрова-Тодорова за Поповско[71]. Там тя посочва, че Поповска околия има площ 981 кв. км[72] и коректно цитира източника, откъдето е взела информацията – *Янков 1939: 6*.

Наистина в първоизточника[73] е посочена тази стойност, но тя не е вярна. Защо?

Данни за площта на околиите са публикувани в общо осем издания на списъците – **Списък 1894**, **Списък 1902 (Стат)**, **Списък 1907**, **Списък 1912**, **Списък 1921**[74], **Списък 1924**, **Списък 1930** и **Списък 1939 (Стат)**. Извлечената от тях информация показва, че Поповска околия през годините е имала следната територия:

1. През 1887 г. – 952 кв. км при състав от 1 град и 45 села[75].

2. През 1893 г. – 964,1 кв. км при състав от 1 град и 45 села[76].

---

[71] **Димитрова-Тодорова, Лиляна.** Местните имена в Поповско. С., АИ „Проф. Марин Дринов“, 2006.

[72] Пак там, с. 11.

[73] **Янков, Д.** „Белият град“ Попово и околията му в цифри и картини. Попово, печ. Просвета, 1939, с. 6.

[74] **Списък 1921** повтаря вече публикуваната информация в: **Списък 1894** за преброяването на 31.XII.1892 г., **Списък 1902 (Стат)** – за 31.XII.1900 г., **Списък 1907** – за 31.XII.1905 г., **Списък 1912** – за 31.XII.1910 г., но съдържа и нова информация – за преброяването на 31 декември 1887 г., за което няма издаден „Списък на населените места“.

[75] **Списък 1921**, с. X.

[76] **Списък 1894**, с. 82. Същото и в: **Списък 1921**, с. XI.

3. През 1900 г. – 990,0 кв. км при състав от 1 град и 43 села[77].
4. През 1905 г., 1910 г. и 1920 г. – 981,2 кв. км при състав от 1 град и 42 села[78].
5. През 1926 г. – 1 080,2 кв. км при състав от 1 град и 47 села[79].
6. По административното деление на 1 юли 1939 г. – 1096,2 кв. км[80] при състав от 1 град и 48 села[81].

В книгата си Д. Янков изброява в Поповска околия 1 град и 48 села[82]. От данните по-горе е видно, че околията има площ 981,2 кв. км при състав от 1 град и 42 села, а за 1 град и 48 села вярната стойност е 1096,2 кв. км. Следователно Д. Янков е посочил невярна информация, а оттам е подвел коректната и педантична авторка Лиляна Димитрова-Тодорова. Занапред топонимистите ще могат да използват публикуваните данни за територията на околиите в осем от списъците на населените места. За съжаление, в най-важния за целта – **Списък 1957**, по който се определят границите на изследваните околии и включените в тях селища, такива данни няма. Следователно коректна ще бъде единствено информацията за територията на околиите, които не са променили състава си през 1956 г. (**Списък 1957**) спрямо 1939 г. (**Списък 1939 /Стат/**).

Но все пак сведения за площта (територията) на околиите през 1956 г. е възможно да бъдат получени, макар и чрез допълнителни изчисления. В „Статистически годишник на Народна република България 1959“[83], в раздел *III. Състояние на населението* е публикувана таблица *5. Общини, населени места и налично население към 1.XII.1956 г. по окръзи и околии*[84]. В нея за всеки окръг и всяка околия са дадени сведения в 10 колони за брой: на общините – **1**) градски, **2**) селски; населените места – **3**) градове, **4**) села, **5**) промишлени селища, **6**) махали и колиби; налично население според преброяването от 1956 г. – **7**) общо, **8**) мъже, **9**) жени; **10**) гъстота на население на км^2 – 1956 г. Чрез разделяне на числото от седмата на това от десетата колона може да се получи площта на всяка от околиите. Конкретната проверка за Поповска околия показа, че при общ брой на населението 70 996 ж. и средна гъстота от 64,7 ж. нейната територия е 1097,3 кв. км. Или това се различава незначително от извлечената от **Списък 1939 (Стат)** стойност от 1096,2 кв. км. „Статистически годишник 1959“ е дигитализиран и е достъпен онлайн през страницата на библиотеката на Националния статистически институт[85], което е голямо улеснение за топонимистите.

---

[77] **Списък 1902 (Стат)**, с. 102. Същото и в: **Списък 1921**, с. XVI.

[78] **Списък 1907**, с. 96; **Списък 1912**, с. 54; **Списък 1924**, с. VIII. Същото и в: **Списък 1921**, с. XVIII; с. XIX.

[79] **Списък 1930**, с. XI.

[80] **Списък 1939 (Стат)**, с. XIII.

[81] Пак там, с. XI.

[82] **Янков, Д.** Цит. съч., 5–6.

[83] Статистически годишник на Народна република България 1959. С., Центр. статист. управл. при Минист. съвет, 1959.

[84] Пак там, 21–22.

[85] <http://statlib.nsi.bg:8181/isisbgstat/SSP/isisframes-basic.html>(3 януари 2010). В две от трите празни полета под „Дума (Фраза)“ трябва да се изпише *Годишник* и *1959*. Зарежда се единствено посоченият годишник, а при „Прелистване по страници“ указаната таблица е на страници 31 и 32.

2. В ОБЛАСТТА НА КРАЕЗНАНИЕТО

Щастливата случайност (или правилният подбор на примерните селища) доведе до това за изследваната територия – на бившите четири общини Видима, Зла река, Ново село и Острец да има отпечатани две краеведски изследвания на учителя по български език и история от Видима Варчо Варчев[86].

А. Сравняване с книгата „Видима“ (1999)

Както и при изследването на Николай Ковачев, така и при книгите на Варчо Варчев, коментираните пасажи се предхождат от страницата, на която могат да бъдат намерени в съответната публикация.

с. 11: ***Създаване и развитие на село Видима***

...Видима е самостоятелна община. През периода 1931–1944 г. е кметско наместничество към Ново село.

Тук Варчо Варчев греши. Според списъците на населените места сборно село Видима, с включените в него 11 (до 1911 г. заедно с Маришница – 12) селища, е самостоятелна община не по-късно от 1900 г.[87] до септември 1934 г., когато е включено в състава на общ. Ново село[88]. Сборното село Видима получава статут на самостоятелна община отново през 1945 г. Но първо от декември 1942 г. е в състава на общ. Зла река[89], а от февруари 1945 г.[90] пак е община във вида си до 1934 г.

Коректността изисква да потвърдя, че сведенията за промените в състава на общините, закриването им или откриването на нови съм извадил от „Държавен вестник“. Но именно информацията от **Списък 1935**, препечатана в **Списък 1937 (Стат)** и **Списък 1939 (Стат)**, ме накара да потърся заповедта на министъра на вътрешните работи от 1934 г. Новите сведения за повторни промени, открити в **Списък 1945**, ме задължиха да продължа издирванията си, за да стигна до заповедите на министъра от 1942 и 1945 г., които обясняват новия състав на общините.

---

[86] **Варчев, В.** Видима. Априлци, 1999. 87 с.; **Същият.** Априлци. С., Булгарика, 2000. 423 с.

[87] Община Видимска е обособена с решение на Ловешкия окръжен съвет, взето с протокол № 16 от 30 септември 1895 г. и обнародвано с Указ № 197 от 11 юли 1896 г. – *Държавен вестник*, XVIII, № 153, 15 юли 1896, 18–19. За първи път е показана в **Списък 1900** (вж. там).

[88] Със Заповед № 3102 на министъра на вътрешните работи и народното здраве от 10 септември 1934 г. – *Държавен вестник*, LVI, № 133, 12 септ. 1934, с. 2083, са създадени нови общини в Троянска околия. Новата община Ново село обхваща всички селища от досегашните общини Видима, Зла река, Ново село и Острец.

[89] Със Заповед № 2920 на министъра на вътрешните работи и народното здраве от 29 декември 1942 г. – *Държавен вестник*, LXV, № 11, 16 ян. 1943, 22–23, се открива община Зла река, включваща с. Зла река и село Видима, които се отцепват от община Ново село.

[90] Със Заповед № 228 на министъра на вътрешните работи от 3 февруари 1945 г. – *Държавен вестник*, LXVII, № 29, 6 февр. 1945, 2–5, се открива община Видима, включваща с. Видима, което се отцепва от община Зла река.

с. 13, 15: ***Видимските родове и махали***

...Близки по територии родове се обединяват в махали. Така се създават махалите – Сръбска, наричана още Дюгени (Дюкени), Дуневци, Гроба, Миховци, Габровница, Стърна река, Манафи, Королези, Пандуци, Кареевци, Горнени и Маришница.

От този пасаж е видно, че В. Варчев изпуска една от махалите, съставни на сборно село Видима – м. Крантовци, но пък добавя друга – Манафи. След личен разговор с него разбрах, че под името *Манафи* той разпознава онази махала, която в списъците на населените места е вписана под линия към Крантовци под името *Мановска*.

Предлаганата по-долу извадка от книгата представя опита на Варчев да обясни имената на отделните махали от сборно село Видима, макар и единствено от гледна точка на народната етимология.

с. 15–20: ***Сръбската махала** при отделянето на Видима от Ново село е избрана за център на новото селище, понеже има средищно положение между другите махали, разположена е там, където в р. Видима се вливат Стърна река и р. Габровница и удобни пътища водят за всички махали...*

Първите заселници в Сръбската махала са дошли от Северозападна България (Чипровско и Видинско)... И понеже старите им поселища са били в съседство със Сърбия, новите им съседи в Ново село, където първоначално са се настанили, са им викали „сърби“...

Кръчмите им служат и за дюкяни, като в тях се продават и бакалски стоки. Ето защо махалата започва да се нарича „Дюгените“ (от „дюген“ – „дюкян“)...

***Махала Горнени** получава името си от първите заселници, дошли „от горе“, откъм планината, т.е. от Калофер...*

*Откъде е дошло името на **махала Кареевци**, все още се спори. Едно от обясненията е, че нейните жители преди години гледали „гарести“[91] кози, затова махалата получила названието „Гаревци“, което впоследствие се променило в „Кареевци“. Подгонен от турците, в началото на XIX век тук се преселва от Калофер прочутият Начо Войвода. Той слага началото на* **род Начевци***...*

*Спорно е и названието на **махала Пандуци**. Едни твърдят, че произлиза от пън, влачен от водата, наричан още „пъндух“, други казват, че първият заселник, дошъл тук от Калофер, е бил „пандурин[92] “ в общината и от там произлиза името на махалата. Пò е приемливо първото твърдение.*

***Махала Дуневци** е създадена от заселници, дошли от българските земи край Дунава и те дават името на махалата, като с течение на времето от „Дунавци“ се променя в „Дуневци“, т.е. хора, дошли откъм Дунава...*

*Основател на род и **махала Манафи** е Бочо Манафа...*

*Сега **махала Королези** е много малка, но някога в нея са живели доста хора, които постепенно, поради тесния и неудобен терен, се преселват в други махали на селището или в други села...*

---

[91] Български етимологичен речник. Т. 1. А–З. С., БАН, 1971, 230–231: **гарест > гар** диал. 'сив'; *гарест* 'черен (за кон); на бели и черни петна (за яре)'.

[92] Пандур(ин)*(остар.)* – общински пазач или цивилен стражар.

*Махала **Стърна река** е пръсната покрай двата бряга на река със същото име... Род **Крантовци** идва в Стърна река от Градишкия боаз...*

***Махала Габровница** се е сгушила между четири хълма, на тясна речна тераса в долината на малка рекичка със същото име. Имената на махалата и реката са свързани с местната флора. Край махалата расте обширна габърова гора...*

***Махала Миховци** е кацнала на висок хълм, обърнат с лице на юг към планината. Откъде е произлязло името на Миховци? Едни казват, че тя е наречена на някой си Михо – първият заселник по тия места. Други твърдят, че първоначално се е казвало Мичовци по името на друг заселник, разклонка от род Мичовци, живеещ в Сръбската махала...*

***Махала Гроба** се е пръснала на припек по висок хълм, издигащ се западно от Мала река. Откъде идва нейното име? Турчин, събирач на данъци, човек на бея в с. Дебнево, смазва от бой един сиромах човечец заради това, че нямал парици да му се изплати, и той умира. Син му, як и смел момък, като научава вечерта за случилото се, взема брадвата и скрива се в шубрака покрай пътеката, по която трябва да мине поганецът. Когато турчинът идва, момъкът изневиделица го прасва с брадвата по главата и го убива. После го отмъква настрани, изкопава гроб и го заравя в земята. От поколение на поколение се разказва тая история за „гроба“ и махалата получава името „Гробът“.*

Следващата цитирана и коментирана част от историята на Видима е посветена на броя на населението.

с. 49: ***Движение на населението***

От „Списъка на населените места“, съхраняван в Нар[одна] библиотека „Св. св. Кирил и Методий“, са направени извадки от данните за преброяване на населението в България за с. Видима, които дават представа за промените в движението на неговите жители през първата половина на XX век.

Година	*Сгради*	*Жители*
1900	*270*	*1379*
1905	*274*	*1376*
1910	*285*	*1541*
1920	*260*	*1287*
1926	*294*	*1367*
1934	*333*	*1554*
1946	–	*1572*

От горните данни става ясно, че пропорционално с жителите в селото нарастват и сградите. Като се съпоставят данните от 1910 и 1920 г., се вижда, че жителите при второто преброяване са намалели с 254, а сградите – с 25. Причината за това е следната: през 1911 г. от Видима се отделя махала Маришница и се присъединява към с. Острец. А тя през 1910 г. е имала 39 сгради и 200 жители.

За мое разочарование В. Варчев не е цитирал точно кой списък на населените места е ползвал. Сравних публикуваните тук данни с **ИЗВАДКИТЕ** в корпуса на списъците на населените места. Установих, че за съставянето на тази таблица В. Варчев е ползвал: **Списък 1902 (Стат), Списък 1907, Списък 1912, Списък 1924, Списък 1930, Списък 1939 (Стат)** и **Списък 1947**. Но без изрично да ги цитира!

Последният откъс от изследването е посветен на класификацията на селищните имена.

с. 70, 74: ***Топонимията на Видима***

III. Класификация на селищните названия

Във Видима селищните названия са само два вида – село и махала. Понеже някои родове с течение на времето прерастват в махали, например Королези и Манафи, то си позволявам като селищни названия да класифицирам и названията на родовете.

А. Селищни названия от физико-географски термини.

1. Селищни названия, свързани с физико-географски обекти: Видима, Стърна река, Лъгът, Дуневци.

2. Във връзка с отношение към други обекти: Горни Пандуци, Горнени, Центъра, Горни Дуневци.

3. Във връзка с растителност: Габровница.

4. Във връзка с животинския свят: Зайците, Мургите, Байловци, Тарлевци, Куците мечки.

Б. Културно-исторически селищни названия: *Дюгените (Дюкяните), Гробът, Грънчарите, Ковачкините, Дръндарите, Коритари, Златари, Катранджии, Кърджалии, Чесали.*

В. Посесивни[93] ***селищни названия.*** *Те са преобладаващи и са възникнали от родови имена, от прякори или лични имена: Делии, Сваровци, Чиковци, Боневци, Хвалевци, Врачани, Лютовци, Кънчовци, Касаци, Копаили, Семовци, Шейтани, Баръми, Гешари, Чолаци, Спасовци, Тютюзи, Королези, Матевци, Заими, Мустакери, Каревци, Пандуци и др.*

В. Варчев е абсолютно прав по отношение на вида (статута) на селищата в състава на община Видима – села и махали. Единадесетте (до 1911 г. с Маришница – дванадесетте) селища, влизащи в състава на сборно село Видима, са със статут на махали, какъвто статут имат и записаните под линия още седем селищни форми. *Село* фигурира във вида ***сборно село*** или след 1971 г. в статута на образуваното от сливането на Горнените, Дуневци и Дюгените ***село*** Видима.

Б. Сравняване с книгата „Априлци“ (2000)

Общата история на четирите общини Видима, Зла река, Ново село и Острец, чиито селища от 1978 г. окончателно са слети само в един град, е представена в друга книга на Варчо Варчев – „Априлци“.

с. 35: *През 1885 г. от Ново село се отделя с. Острец и то* [Ново село – б. м. П. М.] *през 1892 г. има 4607 жители. След отделянето на Видима през 1895 г. и Зла река през 1923 г. селището вече обхваща центъра и само махалите в североизточната част на котловината. Това са Пашовци, Касалии, Татарлии, Пипери, Йочевци, Пъровци, Щърбани и Свинова поляна.*

В цитирания пасаж ще изразя несъгласие по два пункта:

1. Острец е самостоятелно село още от първото преброяване през 1881 г., макар населението му да е броено заедно с това на Ново село (вж. **Списък 1885**).

---

[93] *Посесивни* – имена, показващи принадлежността на даден обект към точно определен собственик.

Като самостоятелна община се отделя между 22 юли и 22 септември 1886 г., а указът за утвърждаване на взетото решение е публикуван през 1887 г. (вж. **Списък 1887**).

2. През 1923 г. Зла река не се отделя, а само променя статута си – от махала на село. Селището фигурира като самостоятелно от времето на първото преброяване през 1881 г., макар населението му да е броено заедно с това на Ново село (вж. **Списък 1885**).

> с. 36: *Село Острец заема югоизточната част на котловината и обединява махалите по горното поречие на Острешка река (Остріща). Това са Чакъров камък, където се оформя селският център, Боголонта, Барбули, Реката, Мядна, Събевци и Маришница (след 1911 г.)...*
>
> *Село Видима обхваща махалите в югозападната част на Новоселската котловина. Това са Сръбската махала (Дюгените), Дуневци, Гроба, Миховци, Габровница, Стърна река, Манафи, Королези, Пандуци, Кареваци, Горнени и Маришница (до 1911 г.). Център на новото село става Сръбска махала. То приема името на реката, протичаща през него – Видима...*
>
> *Село Зла река приема името на реката, която тече през него. То заема северозападната част на котловината и обединява махалите Лъга, Барахари, Чоповци, Пастухани, Врабци, Сяровци, Фъшеци, Злиевци, Гечевци, Тобовци, Салапии и Камено бърдо.*

В последното цитирано изречение се крие неизвестен досега отговор: вероятно м. *Зла река*, описвана под линия в списъците на населените места към с. Зла река, е позната сред населението под името *Злиевци*. Основание да мисля така ми дава и фактът, че едно от четирите училища в с. Зла река е открито в Злиевци през 1912 г., а останалите са в Пастухани (1908), Лъга (1920) и Тобовци (1928)[94]. Следователно *Злиевци* е средищно, централно селище, но от друга страна, не е „разпознато“ нито от Николай Ковачев, нито в списъците. Затова е възможно на родовата махала *Злиевци* в списъците на населените места под линия да е дадено името *Зла река*.

Критика търпи написаното от В. Варчев относно административно-териториалното деление на изследваната територия.

> с. 157: *Горните данни могат да се обобщят в таблица, която показва към кои губернии, окръжия и области са били селата от Новоселската котловина и град Априлци от Освобождението на България до днес.*

ГОДИНА	*ОКРЪГ ОБЛАСТ*	*ОКОЛИЯ*	*ОБЩИНА*
1880	*Севлиевско окръжие*	*Троянска околия*	*Ново село*
1884	*Ловешко окръжие*	*Троянска околия*	*Ново село*
1901	*Плевенски окръг*	*Троянска околия*	*Ново село*
1934	*Плевенска област*	*Троянска околия*	*Ново село*

---

[94] **Варчев, В.** Априлци..., 195–198, 206.

1947	*Премахват се областите*	*Троянска околия*	*Ново село*
1949	*Плевенски окръг*	*Троянска околия*	*Ново село*
1959	*Ловешки окръг*		*Ново село*
1976	*Ловешки окръг*		*Априлци*
1987	*Ловешка област*		*Априлци*
1999	*Ловешка област*		*Априлци*

В първите две колони на таблицата информацията е правилно интерпретирана, но грешките са в третата и четвъртата колона.

През 1880 г. община Ново село се числи към Севлиевска, а не към Троянска околия (вж. **Списък 1885** и **Списък 1921**).

Според списъците на населените места общ. Острец съществува от 1887 г. (вж. **Списък 1887**) до септември 1934 г. (вж. **Списък 1935**). Открита е отново през декември 1940 г. (вж. **Списък 1945**), за да бъде окончателно закрита през ноември 1958 г. (вж. **Списък 1960 /Стат/**).

Според списъците на населените места общ. Видима съществува не по-късно от 1900 г.[95] (вж. **Списък 1900**) до септември 1934 г. (вж. **Списък 1935**). Отново е открита през февруари 1945 г. (вж. **Списък 1945**), за да бъде окончателно закрита през май 1956 г. (вж. **Списък 1957**).

Община Зла река е обособена през април 1923 г. (вж. **Списък 1924** и **Списък 1930**) и съществува до септември 1934 г. (вж. **Списък 1935**). Открита е отново през декември 1942 г. (вж. **Списък 1945**), закрита е повторно през декември 1955 г., пак е възстановена през май 1956 г. (вж. **Списък 1957**), за да бъде окончателно закрита през ноември 1958 г. (вж. **Списък 1960 /Стат/**).

Следователно за годините 1901, 1947 и 1949 в четвъртата колона не трябва да има само една община, а четири – Ново село плюс трите, изброени по-горе.

Както в книгата за Видима, така и в сборната история на четирите общини В. Варчев предлага своя класификация на ойконимите.

с. 402–403: ***III. Класификация на селищните названия***

А. Селищни названия от физико-географски термини:

1. Села и махали, свързани с физико-географски обекти: Видима, Зла река, Камено бърдо, Острец, Реката, Стърна река, Черни връх.

2. Във връзка с отношение към други обекти: Ново село, Долни Паздери, Горни Паздери, Горни Пандуци, Центъра.

3. Във връзка с растителност: Габровница, Гръстовци, Липака.

4. Във връзка с животинския свят: Зайците, Мечкарите, Свинова поляна.

Б. Културно-исторически селищни названия: *Гроба, Мядна, Девически манастир, Дюгени (Дюкяните).*

---

[95] Решението за обособяването на самостоятелна Видимска община е взето през септември 1895 г., а е публикувано в „Държавен вестник“ през юли 1896 г. – вж. **Списък 1900**.

В. Посесивни селищни названия (по имена и прякори):

1. От лични имена: Беровци, Вълевци, Гергевци, Гечевци, Гешеви, Гюровци, Даковци, Данеци, Дашови, Доневци, Дражеци, Иванджици, Къневци, Малчевци, Матевци, Миховци, Начеви, Ночевци, Пеновци, Патьовци, Пейковци, Радевци, Семовци, Сомлевци, Спасовци, Стойчоичините, Стоили, Събевци, Сяровци, Тодорани.

2. По родови имена или прякори: Ампири, Базиргяни, Бойловци, Бахари, Барбули, Бачури, Бегликчии, Беровци, Блещовци, Божеци, Богословени, Боневци, Букари, Буревци, Врачани, Гайдари, Гамец, Гатевци, Гръстовци, Гърбули, Даковци, Данеци, Дашковци, Делии, Доневци, Дражеци, Друслеци, Дръндари, Дръндевци, Дудреци, Жабили, Жаковци, Жаралии, Жулевци, Заими, Иванджици, Илийчовци, Йотовци, Йочевци, Касъри, Келеши, Кисьовци, Кокалови, Копаили, Кочуми, Крантовци, Кънчевци, Лютовци, Мануили, Матевци, Пачници, Пашовци, Пльоовци, Пунговци, Пъровци, Първовци, Райките, Ранковци, Ранеци, Роби, Салъфи, Сарахоши, Сваровци, Свилани, Сомлевци, Събевци, Сяровци, Тайнеци, Тарлевци, Татарлии, Тоби, Тодорани, Топчовци, Тютюзи, Футевци, Фъшеци, Хвалевци, Цанетата, Чернокожи, Чолаци, Чоповци, Шейгуни, Шейрети, Шеневци, Шейтани, Шолеци и Щърбани.

Тук авторът не е направил изрично уточнение, както в книгата за Видима, но е видно, че към ойконимите (села, махали и колиби) е включил и имена на родове.

3. В ОБЛАСТТА НА ГЕОГРАФИЯТА НА СЕЛИЩАТА

За сравнение на данните в областта на географията на селищата може да се използват статиите от два специализирани географски речника. Първият е написан от колектив[96], докато вторият е дело само на един автор[97].

А. Сравняване с „Географски речник на България“ (1980)

с. 18: ***АПРИЛЦИ*** *– град в Ловешки окръг, в горното течение на р. Видима, на 25 км югоизточно от Троян. Образуван от сливането на селата: Видима, Ново село, Острец и Зла река (1976). Присъединени махали: Боголонта, Габровница, Карювци, Маришница, Паздерите, Пандуците, Стърна река, Събьовска и Черни връх (1978). 3671 ж. Седалище на община...*

с. 107: ***ВИДИМА*** *– квартал (от 1971 до 1976: село, образувано от м. Дюгените, м. Дуневци и м. Горнените) на гр. Априлци.*

с. 213: ***ЗЛА РЕКА*** *– квартал (до 1923: махала; до 1976: село) на гр. Априлци.*

с. 339: ***НОВО СЕЛО*** *– квартал (до 1976: село) на гр. Априлци.*

с. 350: ***ОСТРЕЦ*** *– квартал (до 1976: село) на гр. Априлци.*

Кратката проверка с написаното в списъците на населените места показва, че речниковите статии са добре структурирани и отразяват точно промените в статута на четирите селища, сливането им в един град, както и присъединяването през 1978 г. на още девет махали. Освен основната статия за града има още 4 препратки за съставните му села, което считам, че е достатъчен минимум, за да бъде представена обективно истината около създаването на селището Априлци.

---

[96] Географски речник на България. Състав. и отг. ред. Николай Мичев, Цветко Михайлов, Иван Вапцаров и Светлин Кираджиев. С., Наука и изкуство, 1980. 561 с.

[97] **Кираджиев, Светлин.** Енциклопедичен географски речник на България. С., ИК „Петър Берон“, 1999. 464 с.

Б. Сравняване с „Енциклопедичен географски речник на България“ (1999)

с. 11: ***Априлци*** *– град в Ловешка област, седалище на община с 6 села, разположен на 24 км югоизточно от Троян, край р. Видима, на 500–700 м надморска височина. Образуван през 1976 г. от сливането на селата Видима, Зла река, Ново село и Острец. Присъединени през 1978 г. няколко махали. Население: 1992 г. – 4097 ж., 1997 – 3835 ж...*

с. 82: ***Видима*** *– климатолечебен планински курорт в най-горното течение на р. Видима (бившето село Видима, сега квартал на гр. Априлци в Средна Стара планина). Надморска височина 640 м...*

с. 167: ***Зла река*** *– вж. Априлци.*

с. 274: ***Ново село*** *– вж. Априлци.*

с. 284: ***Острец*** *– вж. Априлци.*

В този речник от непълнота страда статията за с. Видима, в която трябваше да бъде споменато създаването му през 1971 г. от сливането на Горнените, Дуневци и Дюгените.

Интересни резултати показа проучването на статиите за град Априлци и съставните му селища в най-добрата българска енциклопедия[98].

В. Сравняване с „Енциклопедия България“ (1978–1997)

Статия за град Априлци:

Т. 1. А–В. 1978.

с. 109: ***АПРЙЛЦИ*** *– град в Ловешки окръг, 24 км югоизточно от Троян. Образуван през 1976 от селата Ново село, Зла река, Острец и Видима в чест на 100-годишнината от Априлското въстание 1876... Красиво разположен в хълмиста местност по горното течение на р. Видима и притока й Острецка река, на височина 500–700 м...*

Години	*Жители*			
	Ново село	*Зла река*	*Острец*	*Видима*
1880	*6156*[1]	–	–	–
1900	*1002*[2]	*1304*	*531*	–
1910	*1008*[2]	*1343*	*531*	–
1934	*982*	*1899*	*977*	*457*
1946	*1000*	*2024*	*1004*	*470*
1956	*891*	*1292*	*899*	*432*
1965	*1008*	*1855*	*1312*	*467*
1975	*1017*	*1165*	*963*	*526*

[1] *Към Ново село е броено и населението на селищата Зла река, Острец, Видима и Черни връх.*

[2] *Към Ново село е броено и населението на селището Видима.*

---

[98] Енциклопедия България. В 7 т. С., БАН, 1978–1997.

Община Априлци

Населено място	*Жители (1975)*
гр. Априлци [1]	*3671*
м. Джокари	*80*
м. Драшкова поляна	*133*
м. Мачковци	*105*
м. Скандалото	*219*
м. Черневото	*90*

[1] *През 1971 към махала* (Sic.) *Острец са присъединени махалите Бегликчиите, Боевска, Мядна, а към село Ново село – махала Касалийска. През 1978 с град Априлци са слети махалите Боголонта, Габровница, Карювци, Маршиница, Паздерите, Пандуците, Стърна река, Събьовска и Черни връх.*

Цитираната тук речникова статия изобилства от грешки, които са допуснати в двете таблици към нея.

В първата таблица, отнасяща се до броя на жителите на четирите съставни селища, има грешка във втората бележка под линия. Написаното в нея не отговаря на истината, тъй като съставните махали на сборно село Видима започват да се броят отделно от Ново село още през 1900 г. За същата година в графата за Острец е допусната грешка, вероятно при набирането на текста. Правилният брой на населението е 108[99], а 531 е вярната стойност за следващия ред – за 1910 г. Грешката е очевидна дори заради малката вероятност населението да запази числената си стойност непроменена за период от 10 години.

От 1934 до 1965 г. в графата за Ново село е показан сборът на населението на с. Ново село и м. Касалийска, в графата за Острец е даден сборът на населението на с. Острец и махалите Бегликчиите, Боевска и Мядна, а в графата за Видима – сборът на населението на махалите Горнените, Дуневци и Дюгените[100]. От методическа гледна точка решението е много правилно, тъй като през 1971 г. м. Касалийска е слята към Ново село, махалите Бегликчиите, Боевска и Мядна – към Острец, а от сливането на махалите Горнените, Дуневци и Дюгените е образувано село Видима. Но това сборуване на числеността на населението и показването му общо е трябвало да продължи назад до 1900 година.

Следващата грешка е разместването на редовете за годините 1956 и 1965. Броят на населението на първия от двата реда важи за 1965 г., а на втория – за 1956 г.[101] Грешката е техническа, но едва ли някой читател би подложил на съмнение данните, а механичното им преписване и използване би подменило фактическата истина за демографското развитие на селищата и би довело до некоректни изводи относно спада и растежа на населението.

---

[99] **Списък 1902 (Стат)**, с. 16.

[100] **Списък 1939 (Стат)**, с. 33; **Списък 1960 (Стат)**, 133–134; Предварителни резултати от преброяване на населението и жилищния фонд на 1 декември 1965 година. Т. 1. Брой на населението по населени места. С., Центр. статист. управл., 1966, с. 98.

[101] Вж.: **Списък 1960 (Стат)**, 133–134; **Списък 1973**, 106–107.

В графите на реда за 1975 г. са показани предварителните данни за броя на населението на четирите села[102], тъй като много скоро след датата на преброяването – 31 декември, те са слети в новия град Априлци (вж. **Класификатор 1980**).

Във втората таблица, показваща състава на община Априлци, първата грешка отново е в бележката под линия – през 1971 г. Острец е село, а не махала. Втората грешка е изпускането на с. Велчево като съставно на общината (вж. **Класификатор 1980**). Интересното е, че в енциклопедичната статия за самото село коректно е посочено, че влиза в състава на общ. Априлци[103].

Статии за съставните махали и села:

Т. 1. А–В. 1978.

с. 321: ***БОГОЛО̀НТА*** *– бивша махала в Ловешки окръг; от 1978 е присъединена към Априлци.*

с. 656: ***ВЍДИМА*** *– бивше село в Ловешки окръг; от 1976 заедно със селата Зла река, Ново село и Острец образува* ***Априлци****.*

Т. 2. Г–З. 1981.

с. 7: ***ГАБРО̀ВНИЦА*** *– бивша махала в Ловешки окръг; до 1900 броена към с. Ново село, от 1978 присъединена към* ***Априлци****.*

с. 136: ***ГОРНЀНИТЕ*** *– бивша махала в Ловешки окръг; от 1971 заедно с махалите Дюгените и Дуневци образува с. Видима (вж. Априлци).*

с. 462: ***ДУНЀВЦИ*** *– бивша махала в Ловешки окръг. До 1900 броена към с. Ново село. През 1971 заедно с махалите Дюгените и Горнените образува с. Видима (дн. квартал на гр.* ***Априлци****).*

с. 502: ***ДЮГЀНИТЕ****, Виримска* (Sic.) *– бивша махала в Ловешки окръг; през 1971 заедно с махалите Горнените и Дуневци образува село Видима (дн. квартал на гр.* ***Априлци****).*

с. 731: ***ЗЛА РЕКА̀*** *– бивше село в Ловешки окръг; през 1976 заедно със селата Ново село, Острец и Видима образува град* ***Априлци*** *(до 1900 населението на махала Зла река е броено към с. Ново село; през 1923 махалата е призната за село).*

Т. 3. И–Л. 1982.

с. 366: ***КА̀РЮВЦИ****, Каревци, Начевска махала – бивша махала в Ловешки окръг; през 1978 е присъединена към гр.* ***Априлци****.*

с. 367: ***КАСАЛЍЙСКА*** *– бивша махала в Ловешки окръг (до 1900 населението на Касалийска е броено към селата Ново село и Острец); през 1971 е присъединена към Ново село; от 1976 Ново село е квартал на гр.* ***Априлци****.*

Т. 4. М–О. 1984.

с. 73: ***МАРЍШНИЦА*** *– бивша махала в Ловешки окръг; през 1978 е присъединена към гр.* ***Априлци****.*

с. 307: ***МЍХОВЦИ*** *– бивша махала в Ловешки окръг; през 1971 е заличена от списъка на населените места и землището ѝ е присъединено към гр.* ***Априлци****.*

---

[102] Преброяване на населението и жилищния фонд към 2 декември 1975 година. Брой на населението по населени места (предварителни данни). С., Центр. статист. управл., 1976, с. 106.

[103] Енциклопедия България. Т. 1. А–В. С., БАН, 1978, 638–639.

с. 620: ***НÒВО СЀЛО*** *– бивше село в Ловешки окръг; през 1976 заедно със селата Видима, Зла река и Острец образува гр.* ***Априлци****.*

с. 766: ***ОСТРЀЦ*** *– бивше село в Ловешки окръг; през 1976 заедно със селата Видима, Зла река и Ново село образува гр.* ***Априлци****.*

Т. 5. П–Р. 1986.

с. 28: ***ПАЗДЀРИТЕ*** *– бивша махала в Ловешки окръг; през 1978 е присъединена към гр.* ***Априлци****.*

Т. 6. С–Ти. 1988.

с. 530: ***СТЪРНА РЕКÀ*** *– бивша махала в Ловешки окръг (през 1971 към нея е присъединена махала Крантовци); през 1978 е присъединена към град* ***Априлци****.*

с. 544: ***СЪБЬÒВСКА*** *– бивша махала в Ловешки окръг; през 1978 е присъединена към град* ***Априлци****.*

Т. 7. Тл–Я. 1997.

с. 436: ***ЧЀРНИ ВРЪХ*** *– бивша махала в Ловешка област; през 1978 е присъединена към* ***Априлци****.*

В цитираните 17 статии фактическа грешка е допусната при Видима, където не е обяснено как през 1971 г. е създадено селото. Затова пък актът по сливането на трите махали и появяването на село с името Видима е описан в статиите за съставните махали – Горнените, Дуневци и Дюгените. Като методическа грешка може да се определи липсата на енциклопедични статии за махалите Бегликчиите, Боевска, Гробът, Крантовци, Курулезите, Мядна и Пандуците. Те не се различават принципно от изброените 13 махали и затова е немотивирано за тях да няма поне препратки. За грешка трябва да се отчете и неправилно поставените ударения върху имената *Боголòнта*, *Дунѐвци* и *Събьòвска*, вместо правилните *Боголонтà*, *Дỳневци* и *Сѝбьовска*. Правописна, но все пак грешка, е допусната при изписването на двойното име на Дюгените – *Виримска* вместо правилното *Видимска*.

Г. Сравняване с други научни публикации

Интересни сведения за селищата от четирите общини Видима, Зла река, Ново село и Острец има в изследването на Любомир Динев за колибарските селища[104].

с. 289: *Махала Иванджиците (с. Зла река – Троянско) е създадена от един преселник от с. Врабево (Троянско) преди Освобождението. От същото село мах. Жюлювци е създадена от преселник, дошъл преди 90 год[ини] от мах. Велчевска (Троянско), мах. Лъгът е основана от беглец, дошъл откъм Пиротско, неизвестно кога, а мах. Пастованите – от беглец от с. Сухиндол.*

---

[104] **Динев, Любомир.** Колибарските селища в Средна Стара планина. Принос към изучаване на колибарските селища в България. – *Известия на Българското географско дружество*, кн. 10 (за 1942), 1943, 277–298.

с. 292: *В тази група колибарски селища трябва да поставим и образуваните колиби в Троянско от преселници от Македония, именно: мах. Тобовци (с. Зла река), възникнала от преселник от Македония преди 150 год[ини], мах. Бегликчиите (с. Острец), възникнала [също] преди 150 год[ини] от преселник от Македония.*

с. 293: *От Ново село (Троянско), след изгарянето му от кърджалиите, някои от жителите избягали и основали нови махали, част от които сега са включени в съседните села. Такива са махала Черни връх в същата община, махала Футевци от с. Зла река (на границата със с. Черни Осъм), махала Стърна река от с. Видима и др.*

с. 298: *От с. Ново село (Троянско) са се отделили в самостоятелни села махалите Острец на 1882 г.*[105]*, Видима на 1898 г.*[106] *и Зла река на 1923 г.*

За съжаление не всички сведения са достоверни, макар Л. Динев да ги е научил през август–септември 1942 г. по време на голям излет по протежение на цялата разглеждана област. За да събере повече данни и за да може да се отклонява от главните пътища, е пътувал пеша[107].

През 1965 година Николай Мичев (същият, който е съавтор на **Речник 1973**, **Речник 1989** и се представя за единствен автор на **Речник 2005**) описва доста точно историческото развитие на м. Дюгените:

> *Отделни селища са възникнали като търговско-административни звена на околните колиби и махали. Обикновено тези селища имат централно местоположение по отношение на останалите. Първоначално на тяхното място са възникнали дюкяни, църкви или обществени сгради, около които започнали да се заселват жители от близките селища. По този начин са възникнали централните селища на с. Кръвеник (Севлиевско), с. Видима (Троянско), с. Полатен (Тетевенско) и др.*[108]

В същото изследване е представена и препоръка (прогноза) за групиране на колибарските селища. За селищата от разглежданата територия (по онова време всичките са в община Ново село) Николай Мичев предлага да се групират в пет ядра на заселване: с. **Зла река**, м. **Касалиите** *(Sic.)*, с. **Ново село**, с. **Видима** и с. **Острец**[109]. Неговото предложение е към ядро на заселване Видима да се групират 9 по-малки селища, към Зла река – 16, към ядро на заселване Ново село-Касалиите – общо 22 и към Острец – 13.

---

[105] В „Списък на градските и селските общини в Княжеството“, утвърден с Указ под № 182 от 12 март т. год., обнародван в 38-и брой на „Държавен вестник“, година V. – *Държавен вестник*, V, № 73, 12 юли 1883, с. 692, пише: *„Новоселска селска община [се] състои от с. с. Ново село и махалите Острец, Черни връх и Зла река; граничи с мерите на с. с. Млечево, Дебневски колиби и Колибето“.* Следователно 1882 г., посочена от Динев като година на отцепването на Острец, не е вярна. Община Острец е обособена през 1886 г., а указът за това е публикуван в „Държавен вестник“ през май 1887 г. – вж. **Списък 1887**.

[106] Решението за обособяване на самостоятелна Видимска община е взето през септември 1895 г., а е публикувано в „Държавен вестник“ през юли 1896 г. – вж. **Списък 1900**.

[107] **Динев, Л.** Цит. съч., с. 278 и бел. 2.

[108] **Мичев, Н.** Стопанско-географски проблеми в развитието на колибарските селища в Средна Стара планина. – *Известия на Географския институт*, т. 9, 1965, с. 193.

[109] Пак там, с. 216, фиг. 3 б.

Веднага трябва да направя две уточнения. В статията Мичев приема сборно село Видима като с. Видима, а в **Речник 1973** счита м. Горнените, Дуневци и Дюгените за самостоятелни до 1971 г., когато са обединени в новото с. Видима. Махала Касалийска е представена с името Касалиите, каквото има в списъците на населените места под линия към с. Ново село.

Имената на по-малките селища, предложени за групиране към ядрата на заселване, не са посочени. Някои от тях фигурират в **Списък 1960 (Стат)** – последния преди публикацията – като самостоятелни махали: Габровница, Горнените, Гробът, Дуневци, Дюгените, Карювци, Крантовци, Курулезите, Миховци, Пандуците и Стърна река (в сборно село Видима); Черни връх (в сборно село Ново село); Бегликчиите, Боголонта, Боевска, Маришница, Мядна, Паздерите и Събьовска (в сборно село Острец). Общият им брой е 19, но приемам, че м. Дюгените е ядро за групиране Видима. Следователно от означените (във фиг. 3 б) в статията 60 селища, подлежащи на групиране, имената на 18 са налични в **Списък 1960 (Стат)**, но на останалите 42 могат да бъдат взети само от *извора*: списъците на населените места с номера № 5–15 и № 20.

Списъците на населените места като източник на сведения за географията на селищата имат и един недостатък. Някои от изданията на статистическото ведомство излизат доста време след датата на преброяването. По-долу е показано закъснението при списъците, издадени във връзка с преброяванията:

1. **Списък 1885** излиза 4 години след Преброяването (по-нататък в текста: Пр.) на населението през 1881 г.
2. **Списък 1894** – 1 година след Пр. 1893 г.
3. **Списък 1902 (Стат)** – 2 години след Пр. 1900 г., изчаквайки излизането от печат на Списък 1902 (МВР).
4. **Списък 1907** – 2 години след Пр. 1905 г.
5. **Списък 1912** – 2 години след Пр. 1910 г.
6. **Списък 1924** – 4 години след Пр. 1920 г.
7. **Списък 1930** – 4 години след Пр. 1926 г.
8. **Списък 1937 (Стат)** – 3 години след Пр. 1934 г.
9. **Списък 1939 (Стат)** – 5 години след Пр. 1934 г.
10. **Списък 1947** – 1 година след Пр. 1946 г. (само предварителни резултати, няма издаден списък с окончателните).
11. **Списък 1960 (Стат)** – 4 години след Пр. 1956 г.
12. **Списък 1973** – 8 години след Пр. 1965 г.
13. **Списък 1980** – 5 години след Пр. 1975 г.
14. **Списък 1988** – 3 години след Пр. 1985 г.
15. **Списък 1994** – 2 години след Пр. 1992 г.
16. **Списък 2002** – 1 година след Пр. 2001 г.

Това възпрепятства изследователите, които не могат да си служат своевременно с окончателните демографски данни и да достигнат бързо до верни анализи. Особено фрапиращо е закъснението при **Списък 1973** с 8 (!?) години. Така на практика (вж. **ИЗВАДКАТА** към **Списък 1973**) се е изгубила възможността да бъдат публикувани окончателни данни за броя на слетите, присъединените и заличените през 1971 г. махали Горнените, Дуневци, Дюгените, Бегликчиите, Боевска, Мядна, Касалийска, Крантовци, Курулезите, Гробът и Миховци. При закъснението само от 3 години на **Списък 1988** се е стигнало до това демографските данни да бъдат публикувани по административно деление, което е съвсем различно от времето на преброяването. През 1985 г. България се дели на 28 окръга, а през 1987 г. след сериозни промени – само на 9 области и 273 общини. Тази промяна най-много се отразява в количеството бележки след всяка област, които почти винаги са над 100.

Населените места от бившите общини Видима, Зла река, Ново село и Острец, които са слети към днешния град Априлци, са типични колибарски селища. Присъединяването и сливането им едно към друго и накрая само в един град водят до закономерен резултат – новото селище има огромно землище. Справка (към 20 октомври 2009 г.) в Националния регистър на населените места показва, че от 5302 населени места в страната 4617 имат самостоятелно землище. Със своите 203,099 кв. км по площ на землището си град Априлци се нарежда на 10. място измежду тях. Пред себе си пропуска само 7 града, един от двата манастира със статут на населено място и едно, също колибарско, село (вж. таблица 6).

Табл. 6. *Десетте селища с най-големи землища в България*

№ по ред	Селище	Площ на землището в кв. км
1.	София	492,029
2.	Батак	461,105
3.	Якоруда	254,031
4.	Бургас	253,644
5.	Габрово	233,817
6.	Рилски манастир	231,600
7.	Панагюрище	221,779
8.	Разлог	221,114
9.	с. Рибарица, Тетевенско	216,112
10.	Априлци	203,099

Изт.: Национален регистър на населените места (http://www.nsi.bg/nrnm/).

Със сходна на Априлци история са градовете София, Бургас и Габрово, към които също има присъединени много селища.

Интересно е какви стойности на гъстота на селищната мрежа ще дадат заедно четирите бивши общини Видима, Зла река, Ново село и Острец от Троянска околия, ако се приеме, че общата им територия и през годините е била колкото днешното землище на Априлци. При самостоятелните селища (24 върху 203 кв. км) стойността не е много голяма – 11,8 селища на 100 кв. км. Когато в броя на населените места се включат и записаните под линия (общо 104[110]), то тогава стойността нараства до внушителните 51,2 селищни образувания на 100 кв. км, или на всяко са се падали средно по 1,95 кв. км територия.

Но за напълно коректни стойности може да се говори само при изчисляване на географската гъстота за 2008 г., при която данните за броя на жителите на града (3221 ж. към 31 декември 2008 г.) и територията (203,099 кв. км) са съпоставими. Полученият резултат (16,9 ж. на кв. км) определя на Априлци незавидна позиция спрямо средната стойност за страната 68,6 ж. на кв. км за 2008 г. – 4 пъти по-ниска или едва 24,6 % от средния показател за България.

Тук е мястото да разкрия и следната подробност: в първото издание на Единния класификатор на населените места – **Класификатор 1971**, на 13-те селища от общ. Ново село, които съществуват по онова време като самостоятелни, са присвоени идентификационни шифри. В следващия по хронология **Класификатор 1980** вече има само едно населено място – гр. Априлци, на което е присвоен идентификационният шифър на с. Ново село.

В електронния „Национален регистър на населените места" (http://www.nsi.bg/nrnm/) със задна дата са присвоени идентификационни кодове на всички съществуващи, слети или заличени селища. Идентификационните кодове на двадесет и петте селища, наблюдавани във втората част на книгата – анотираната библиография, са представени в таблица 7.

Табл. 7. *Идентификационни кодове на наблюдаваните селища според Националния регистър на населените места*

№ по ред	Статут и име на селището	Идентификационен код според НРНМ
1.	гр. Априлци	52218
2.	м. Бегликчиите	08262
3.	м. Боголонта	04710
4.	м. Боевска	08499
5.	с. Видима	10968
6.	м. Габровница	14177
7.	м. Горнените	16434
8.	м. Гробът	17899
9.	м. Дуневци	25690
10.	м. Дюгените	24709
11.	с. Зла река	30939
12.	м. Карювци	36539
13.	м. Касалийска	36542
14.	м. Крантовци	39476
15.	м. Курулезите	40720
16.	м. Маришница	47281

---

[110] В броя не са включени с. Видима и гр. Априлци, тъй като те не могат да фигурират едновременно със селища, от чието сливане са обособени.

17.	м. Миховци	48595
18.	м. Мядна	50348
19.	с. Ново село	52622
20.	с. Острец	54328
21.	м. Паздерите	55172
22.	м. Пандуците	55347
23.	м. Стърна река	70144
24.	м. Събьовска	70460
25.	м. Черни връх	80924

Изт.: Национален регистър на населените места (http://www.nsi.bg/nrnm/).

Единственото различие с публикуваните шифри се открива при с. Ново село. В **Класификатор 1971** то има шифър 5221. В **Класификатор 1980** към неговия шифър е добавена отзад контролна цифра 8 и той е присвоен на новия град Априлци – 52218. В електронния „Национален регистър на населените места“ с. Ново село е получило различен идентификационен код – 52622. След като съставителите на регистъра стигнат назад до 1911 г. като самостоятелно селище ще бъде обособена и махала Маришница (Меришница) от общ. Видима и на нея ще бъде присвоен персонален идентификационен код.

4. В ОБЛАСТТА НА ГЕНЕАЛОГИЯТА

Практическата стойност на списъците на населените места за генеалогията може да се потърси като отправна точка в определянето на статута и името на родното място на съответната личност. Така например в повечето публикувани биографии на проф. Марко Семов (1939–2006) пише, че е роден в *„с. Видима, Троянско (от 1976 г. квартал на гр. Априлци)“*[111] или *„с. Видима, дн[ес] към гр. Априлци“*[112]. По онова време обаче има само сборно село Видима, с 11 съставни махали, населението и сградите на всяка от които са броени самостоятелно[113]. Това ме накара да се опитам да издиря сведения в коя махала е роден М. Семов. След лични разговори със сина му Атанас Семов и с историка на Видима Варчо Варчев научих, че Марко Семов е роден в махала Дюгените, или това е сегашният център на Видима. Така в биографията на покойния народопсихолог хиперкоректно трябва да бъде записано:

> *Проф. Марко Семов е роден на 11 юли 1939 г. в м. Дюгените (от 1971 слята в с. Видима, от 1976 кв. на гр. Априлци)...*

В случая обаче е допустимо и отклонение от педантичната точност. Все пак местното население разпознава махала Дюгените като част от с. Видима, без да различава понятията *сборно село* и *село*, създадено през 1971 г. от сливането на три махали. Затова не е грешно да се напише, че Марко Семов е роден в с. Видима.

---

[111] **Цветкова, Милена.** Марко Семов. Био-библиография. С., Факултет по журналистика и масова комуникация, 2004, с. 25. Същото в: **Цветкова, М.** Марко Семов. Био-библиография. <http://liternet.bg/publish3/mtzvetkova/m_semov/dati.htm> (5 септ. 2009).

[112] Енциклопедия България. Т. 6. С., БАН, 1988, с. 157.

[113] **Списък 1939 (Стат)**, с. 33.

Но обективността изисква *присъединени, слети, с променени имена и статут* или *заличени* ойконими да се упоменат хиперкоректно, когато са в ролята на родни места на личностите. От справочника „Кой кой е в България“[114] са извлечени и съставени следните истински примери за родните места на известни българи, а впоследствие селищата са:

1. Присъединени към други:

1.1. Марко Ганчев[115] *е роден на 13 февруари 1932 г. в колиби Марча (от 1971 слети с гр. Дряново)...*

1.2. Тончо ЖЕЧЕВ Танев[116] *е роден на 6 юли 1929 г. в с. Дивдядово (от 1971 кв. на Шумен)...*

1.3. Слав Христов Караславов[117] *е роден на 27 март 1932 г. в с. Дебър (от 1969 кв. на Първомай)...*

2. Слети в населено място с ново име:

2.1. Васил Гюзелев[118] *е роден на 19 октомври 1936 г. в с. Раковски (от 1947 слято в Димитровград)...*

2.2. Николай Гяуров[119] *е роден на 13 септември 1929 г. в с. Каменица (от 1948 слято във Велинград)...*

3. С променени имена:

3.1. Тодор Апостолов Бояджиев[120] *е роден на 11 ноември 1931 г. в гр. Орта кьой (от 1934 Ивайловград)...*

3.2. Ивайло Петров (рождено име Продан Петров Кючуков)[121] *е роден на 19 януари 1923 г. в с. Гьокче дьолюк (от 1934 Бдинци), Добричка област...*

3.3. Кирил Стефанов[122] *е роден на 28 март 1933 г. в Горна Джумая (от 1950 Благоевград)...*

---

[114] Кой кой е в България. Състав. Н. Кицевски, Р. Радулов. С., Труд, 1998.

[115] Поет, писател. В „Кой кой е...“, с. 141, неправилно е написано *„Роден в с. Марча“*.

[116] Писател, литературовед, църковен историк, критик, белетрист. В „Кой кой е...“, с. 272, неправилно е написано *„Роден в с. Дивдядово, Шуменско“*.

[117] Писател, поет, белетрист, автор на тетралогията „И се възвисиха Асеневци“ и трилогията „Солунските братя“. В „Кой кой е...“, с. 342, неправилно е написано *„Роден в с. Дебър, Пловдивско“*.

[118] Историк, академик (2003). В „Кой кой е...“, с. 185, неправилно е написано *„Роден в Димитровград“*.

[119] Световно известен оперен певец. В „Кой кой е...“, с. 187, неправилно е написано *„Роден във Велинград“*.

[120] Езиковед, член-кореспондент на БАН (1989). В „Кой кой е...“, с. 87, неправилно е написано *„Роден в Ивайловград“*.

[121] Писател, белетрист, автор на „Хайка за вълци“ и др. В „Кой кой е...“, с. 562, е написано *„Роден в с. Гюкчедьолюк, Варненско“*, без уточнение за сегашното име на селото.

[122] Диригент, композитор, главен художествен ръководител на ансамбъл „Пирин“. В „Кой кой е...“, с. 661, неправилно е написано *„Роден в Благоевград“*.

4. С променен статут:

4.1. Благовеста Касабова[123] *е родена на 7 април 1934 г. в село (от 1964 селище от градски тип, от 1969 град) Козлодуй...*

4.2. Стоян Кралев[124] *е роден на 8 септември 1929 г. в село (от 2006 град) Куклен...*

4.3. Тодор Петев[125] *е роден на 14 май 1944 г. в село (от 1978 град) Пордим...*

5. Едновременно с променени имена и статут:

5.1. Мими ИВАНОВА Рибинска[126] *е родена на 28 декември 1946 г. в с. Хисар-Момина баня (от 1964 гр. Хисаря)...*

5.2. Явор Спасов[127] *е роден на 28 юли 1951 г. в Гара Пирин (от 1978 гр. Кресна)...*

6. Заличени:

6.1. Йордан Радичков[128] *е роден на 24 октомври 1929 г. в с. Калиманица (заличено през 1971)...*

Истинският живот сам даде пример по темата. През декември 2009 г. след приемането на карикатуриста Цветан Цеков-Карандаш в софийска болница информационен сайт написа: *„Цветан Цеков е роден на 24 ноември 1924 г. в с. Махалата, Плевенско“*[129]. По това описание почти никой читател на новините не би разпознал родното място на художника. За да се проследят ясно промените в името и статута на селището, пунктуално трябваше да бъде изписано: *с. Махалата (от 1957 Пелово, от 1964 селище от градски тип, от 1974 град, от 1998 Искър)*. А за нуждите на новинарския сайт беше достатъчно да се напише: *роден в с. Махалата (дн. гр. Искър), Плевенско.*

Когато за дадена личност имаме сведения, че е родена в селище, показвано в бележките под линия, считам за правилно като родно да се посочва населеното място от основния списък. Такъв е случаят със споменатия от Н. Ковачев[130] в статията за колиби Куевци[131] проф. Куйо Куев (1909–1991). В повечето му биографии пише, че е роден в *„с. Острец, дн[ес] към гр. Априлци“*[132] или само *„с. Острец“*[133]. Считам, че в биографията на литературния историк хиперкоректно трябва да бъде записано:

---

[123] Писател, литературен критик. В „Кой кой е...“, с. 345, е написано *„Родена в Козлодуй“*, без уточнение за статута на населеното място.

[124] Музикален педагог, диригент на хоровете „Родна песен“ (Бургас), на софийските девойки, „Мадригал“ и др. В „Кой кой е...“, с. 390, правилно е написано *„Роден в с. Куклен, Пловдивско“*, тъй като Куклен е обявено за град през 2006 г., а по време на издаването на справочника е село.

[125] Социолог, декан на Факултета по журналистика на СУ (1993–1995). В „Кой кой е...“, с. 553, е написано *„Роден в Пордим“*, без уточнение за статута на населеното място.

[126] Поп-певица. В „Кой кой е...“, с. 299, неправилно е написано *„Родена в Хисаря, Пловдивско“*.

[127] Актьор в Младежкия театър в София и ръководител на театрална школа. В „Кой кой е...“, с. 645, е написано *„Роден в Гара Пирин“*, без уточнение за сегашното име и статут на селището.

[128] Писател, белетрист, драматург, киносценарист, превърнал се приживе в класик на българската литература. В „Кой кой е...“, с. 598–599, е написано само *„Роден в с. Калиманица, Михайловградско“*, но е сгрешена рождената му дата.

[129] Vesti.bg <http://www.vesti.bg/index.phtml?tid=40&oid=2639691> (20 декември 2009).

[130] **Ковачев, Н.** Цит съч., с. 160.

[131] Според Ковачев към с. Острец, според списъците на населените места – към м. Боголонта.

> *Проф. Куйо Куев е роден на 11 ноември 1909 г. в м. Боголонта (от 1978 слята с гр. Априлци)...*

Тук за последен път ще приведа доказателство, че държавата приема селищата, които до 1971 г. са части от сборни села, след тази година вече за *самостоятелни населени места.* Основание ми дава виждането на държавната пощенска администрация. С изданието „Пощенски код. Указател“[134] през 1975 г. в употреба са въведени четирицифрените пощенски кодове на населените места. В него такъв код е присвоен и на всички 13 съществуващи по онова време селища в община Ново село, Ловешки окръг:

с. 16:

Пощенски код	Наименование на населеното място и окръга
5652	Боголонта, Ловешки

с. 22

5635	Видима, Ловешки

с. 25

5637	Габровница, Ловешки

с. 42

5640	Зла река, Ловешки

с. 46

5636	Карювци, Ловешки

с. 57

5649	Маришница, Ловешки

с. 63

5641	Ново село, Ловешки

с. 64

5650	Острец, Ловешки

с. 65

5653	Паздерите, Ловешки
5638	Пандуците, Ловешки

с. 81

5639	Стърна река, Ловешки

с. 82

5651	Събьовска, Ловешки

с. 90

5642	Черни връх, Ловешки

---

[132] Енциклопедия България. Т. 3. И–Л. С., БАН, 1982, с. 634; Кирило-методиевска енциклопедия. Т. 2. И–О. С., УИ „Св. Кл. Охридски“, 1995, с. 476.

[133] Българска книга. Енциклопедия. Състав. Ани Гергова. София-Москва, Pensoft, 2004, с. 258.

[134] Пощенски код. Указател. С., Земиздат, 1975. 106 с.

Горните сведения показват, че през 1975 г. м. Боголонта, към която спадат колиби Куевци, е приемана за самостоятелно населено място, след като ѝ е присвоен собствен пощенски код. В конкретния случай обаче е допустимо, както при Марко Семов, отклонение от хиперкоректността. Все пак местното население разпознава колиби Куевци и махала Боголонта като част от с. Острец и не е грешно да се напише, че Куйо Куев е роден в с. Острец.

В случаите с Марко Семов и Куйо Куев трябва да се вземе предвид и какво е записано в техните документи за раждане, което на този етап ми бе невъзможно да изследвам.

Считам, че пунктуалността в генеалогията трябва да бъде спестена, ако има промени, които не засягат настоящото положение на селището спрямо времето, когато това селище е станало родно място на дадена личност. Примерите тук също са извлечени от „Кой кой е в България“, като в скоби е посочен излишният текст, какъвто не е отпечатан в цитирания справочник.

7. Селището временно е с променено име, след което е възстановено предишното:

7.1. Радка Колева[135] *е родена на 26 септември 1943 г. в с. Чехларе (от 1950 до 1969 Морозово), Пловдивска област...*

7.2. Стилияна Янчева[136] *е родена на 19 септември 1942 г. в с. Торос (от 1954 до 1991 Лазар Станево), Ловешка област...*

8. Селището временно е присъединено към друго селище, след което е отделено:

8.1. Борислав Боянов[137] *е роден на 18 ноември 1944 г. в с. Шемшево (от 1955 до 1991 присъединено към с. Леденик), Великотърновска област...*

8.2. Пенчо Маринов[138] *е роден на 13 септември 1943 г. в с. Айдемир (от 1970 до 1976 кв. на Силистра)...*

9. Селището е слято в населено място с ново име, след това е отделено:

9.1. Иван Искров[139] *е роден на 26 март 1967 г. в гр. Пирдоп (от 1978 до 1991 слят в град Средногорие)...*

9.2. Бойко Ноев[140] *е роден на 13 юли 1954 г. в гр. Златица (от 1978 до 1991 слят в град Средногорие)...*

Следователно списъците на населените места (особено **Списък 1911, Списък 1930, Списък 1939 (Стат), Списък 2002** и най-вече **Речник 2005**) могат и трябва да се използват в генеалогичните изследвания за уточняване вида и името на родното място на личността към момента на нейното раждане. А след това внимателно да се проследят по-нататъшните преименувания или промени в статута на селището.

---

[135] Библиотекар, директор на Народна библиотека „Иван Вазов“ в Пловдив.

[136] Хидроинженер, заместник-директор на Института за водни проблеми (1992–1996).

[137] Математик, академик (1997).

[138] Агроном, директор на Опитна станция по кайсията – Силистра (1987–1993).

[139] Икономист, от 2003 г. управител на Българска народна банка.

[140] Дипломат, посланик, министър на отбраната в правителства № 81 на Ренета Инджова (1994–1995) и № 84 на Иван Костов (1999–2001).

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

В трите части на книгата бяха изпълнени следните, поставени в увода, задачи:

1. Бяха открити класификации на източниците на информация в избраните пет науки: ойконимия, историческа география, краезнание, география на селищата и генеалогия.

2. Издирени и приведени са примери от вече отпечатани изследвания за използване на списъците на населените места като източници на информация в публикации от тематичния обхват на изброените науки.

3. Бяха подбрани 25 селища от бившите общини Видима, Зла река, Ново село и Острец от Троянска околия, след 1978 г. слети в новообразувания град Априлци и чрез извадки на данни за тези селища се доказа важната роля, която списъците на населените места имат като извори.

4. Съставен бе максимално пълен корпус на списъците на населените места, включващ 47 публикации.

5. Извършена е оценка на изданията в корпуса в системата на общия им набор.

6. Чрез сравняване на извлечената от списъците с вече публикуваната информация за избраните селища, на практика се доказа какви нови и ценни сведения в областта на изброените науки съдържат реферираните издания.

В резултат на това считам, че е постигната целта на настоящото изследване, а именно – беше разкрито значението на списъците на населените места и доказана тяхната роля като значими извори за науките ойконимия, историческа география, краезнание, география на селищата и генеалогия.

На базата на изложеното в трите части на книгата, считам, че анотираните издания трябва да намерят широко приложение като извори в следните науки:

Ойконимия

Списъците на населените места като извори за ойконимията са най-ценни с неизчерпаемото количество имена на селища, което се съдържа в тях. Освен настоящите към момента на отпечатването им ойконими списъците съдържат данни и за предишни (променени) или двойни и тройни (вариантни) имена на населените места. Пълноценен и непроучен извор са и имената на по-малки селища, които са описани в бележките под линия в списъците с номера № 5–15 и № 20. Важна е и информацията за промените в статута на самостоятелните населени места.

Ценни са данните за броя на населението при отделните преброявания, а тези от **Списък 1921** – и заради сведенията за етническата принадлежност на жителите. В 6 от списъците са поставени ударения на селищните имена, което повишава стойността им.

Минимумът издания, които трябва да прегледа всеки ойконимист, са: **Списък 1911** (в корпуса с поставена оценка 3*), **Списък 1921** (оценка 5*), **Списък 1924** (оценка 5*), **Списък 1930** (оценка 5*), **Списък 1939 (Стат)** (оценка 5*), **Списък 1957** (оценка 4*) и **Списък 2002** (оценка 5*), както и **Речник 2005** (оценка 3*).

Историческа география

Списъците на населените места регистрират промените в административно-териториалното деление на една изследвана територия или на цялата страна. Ценни са и с данните за броя на населението на отделните селища, както и с описаните предишни, двойни (и дори тройни) имена. Последното създава добри възможности при локализирането на населени пунктове, срещащи се със силно изопачени имена или с названия, които са твърде отдалечени от настоящите им, в пътеписите от XV–XIX в. или в други писмени исторически източници: географски описания, писма, приписки, договори, законодателни актове, завещания, грамоти, надписи върху траен материал, стари географски карти и др.

Краезнание

Позоваването на списъците на населените места (или на част от тях) помага за проследяване на:

а) промените в имената и статута на селищата;

б) броя на населението в дадено селище или покрайнина при отделните преброявания;

в) административно-териториалното деление;

г) по-малките населени места – махали и колиби, които са спадали към отделно селище;

д) броя на сградите и домакинствата;

е) надморската височина на населеното място;

ж) коя пощенска станция е обслужвала селището.

География на селищата

Естествено е списъците на населените места да предоставят важни сведения относно административно-териториалното деление, имената и статута на населените места, административната им съподчиненост, броя на жителите, но и допълнителни данни като надморската височина, броя на сградите и домакинствата и др. Единствено списъците на населените места дават представа за селищната мрежа като система от населени места, организирани в административно-териториални единици, със своя йерархия по отношение на големината, означена чрез броя на жителите им, както и съподчинеността си, изразена чрез отнасяне на вписаните в бележките под линия селища към такива от основния списък. Списъците съдържат и друга, много ценна за географията на селищата, информация, налична единствено в тях – за съществуването, броя и състава на т. нар. „сборни села“.

Генеалогия

Списъците на населените места имат своя територия и в генеалогичните изследвания за уточняване на вида и името на родното място на личността към момента на раждането ѝ. Те спомагат да се проследят по-нататъшните преименувания или промени в статута на селището.

Други науки

Разбира се, с това не се изчерпват всички възможности, които предоставят списъците на населените места за науката. Според единия от рецензентите на книгата – проф. д.ф.н. Людвиг Селимски от Шльонския университет в Катовице (Полша), те ще бъдат от полза и за *изследователите по диалектология, етнография, етнология*, но най-вече по *антропонимия и особено на фамилните имена, част от които се основават върху прозвища по местопроизход.*

Списъците на населените места са официални документи, в които е регистрирана позицията на държавата за административно-териториалното деление на страната, статута и имената на селищата, тяхната йерархия и административна съподчиненост, изразена чрез изписването им в основния списък или в бележките под линия (като съставни части от други селища), и големината им, показана чрез броя на жителите. Информацията в тях е официална, публикувана е от българското статистическо ведомство или Министерството на вътрешните работи и предоставя отлична възможност за възстановяване на данни и факти от историята на българските селища и селищната мрежа като цяло.

Списъците на населените места трябва да се ползват внимателно, дори с известен резерв, защото не са лишени от грешки. Такива са допуснати, както показаха извадките, при изписването на имената, в обяснителните бележки и при поставянето на ударенията. За последното препоръчвам по възможност информацията да се проверява поне чрез още един източник.

Фактът, на който искам да обърна внимание, е, че изброените под линия в списъците на населените места махали, колиби, заселища, мини, гари, спирки, манастири, спадащи към градове, села, махали и колиби, не са включени в нито едно от трите издания на речника на П. Коледаров и Н. Мичев, означени в корпуса като **Речник 1973**, **Речник 1989** и **Речник 2005**. Двамата изследователи са обхванали само селищата, които имат статут на самостоятелни населени места. Това повишава стойността на списъците с номера № 5–15 и № 20, където са публикувани тези имена.

Решението книгата да бъде написана с акцент върху втората част – анотирания библиографски списък, я прави по своята същност *библиография*. Следователно нейното място е в публичните библиотеки и в отделите „Регионална история“ или „Краезнание“ на регионалните (бившите окръжни) библиотеки. Сигурен съм, че там тя ще бъде в помощ на всички изследователи, занимаващи се с ойконимия, историческа география, география на селищата и генеалогия. Надявам се, че библиографията ще бъде използвана и от всички краеведи, които започват или вече завършват историята на различни селища.

По отношение на откритите грешки и отправените в книгата критики върху публикации на топонимисти и краеведи, искам да уточня, че не се смятам за „ревизионист“, т.е. такъв, който гради име чрез отричане на написаното от изследователите преди мен. Точно обратното, имайки възможност „да стъпя“ на публикациите на Николай Ковачев, Варчо Варчев, Тодор Балкански, Анна Чолева-Димитрова, Марин Ковачев, Николай Мичев и много други, цитирани в трите части на книгата, получих шанс да реализирам целта на настоящото изследване.

Един факт ме направи особено доволен. Вторият рецензент на книгата – държавен експерт Албена Генова, по чиято методика е изграден Националният регистър на населените места (http://www.nsi.bg/nmm/), написа в своята рецензия: *„От предложения ръкопис се роди идеята в Националния регистър на населените места да се обособи секция, в която първоначално да се публикуват списъците на населените места от дигитализираните фондове на библиотеката на НСИ, а впоследствие да се допълни и с останалите издания“.*

Следователно книгата ще бъде полезна не само с това, че посочва всеки списък в коя от трите библиотеки може да бъде намерен и под каква сигнатура, но и с провокираното решение списъците да станат достъпни в дигитализиран вид в електронната страница на Националния статистически институт. Последното ще позволи на всеки изследовател да ги разглежда в Internet и да черпи информация от тях дори без да става от работното си място, спестявайки времето за пътуване до библиотеките, подаване и изпълнение на поръчките и т. н.

ИЗПОЛЗВАНИ СЪКРАЩЕНИЯ

авг.	август
авт.	автор, -и
азб. справ.	азбучен справочник
АИ	академично издателство
апр.	април
б., бив.	бивше
б. г.	без година [на издаване]
б. м. П. М.	бележка моя, Пело Михайлов
БАН	Българска академия на науките
бел.	бележка
библ.	библиотека
БНСИ	Библиотека на Националния статистически институт
бот.	ботанически, -о
вж.	виж
вкл.	включително
в. с.	ваканционно селище
ВТУ	Великотърновски университет
г., год.	година
г., гр.	град
глав.	главен, -на, -но
гц.	градец
дек.	декември
дир.	дирекция
доп.	допълнено
др.	друг, -а, -о, -и
древноарм.	древноарменски
държ.	държавен, -на, -но
ЕКАТТЕ	Единен класификатор на административно-териториалните и териториалните единици
ЕКНМ	Единен класификатор на населените места
ж.	жители
загл.	заглавие, заглавна [страница]
идент.	идентификационен [шифър]
изд.	издание [за поредност]; издател, -и
изт.	източник

ИК	издателска къща
информ.	информация
к.	колиби
к-во	книгоиздателство
к-т	комитет
кв.	квартал
кв. км	квадратни километра
КЕССИ	Комитет по единна система за социална информация при Министерския съвет
к. к.	курортен комплекс
км	километра
кн.	книга [за издания], книжка [за поредност]
кол.	колиби
кор.	коричнo
л.	лист, -а
лат.	латински, -о
м., мах.	махала
м-во	министерство
МВР	Министерство на вътрешните работи
МВРНЗ	Министерство на вътрешните работи и народното здраве
минист.	министерски
надм. вис.	надморска височина
нар.	народен, -на
нац.	национален, -на, -но, -ни
НБИВ	Народна библиотека „Иван Вазов“ (Пловдив)
НБКМ	Национална библиотека „Св. св. Кирил и Методий“ (София) (преди това: Народна библиотека „Кирил и Методий“)
ноем.	ноември
НСИ	Национален статистически институт
обл.	област
обн.	обнародван
общ.	община
озн.	означено
окт.	октомври
опис.	описание
остар.	остаряло
отг.	отговорен, -ни
отд.	отдел
пех.	пехотен
печ.	печатница
подв.	подвижна
пощ.	пощенска
Пр.	Преброяване [само пред означена година]

прев.	превод
прераб.	преработено
ПТТ, п. т. т.	пощенска, телеграфна и телефонна [станция]
(ПТТ)	[в смисъл, че е издаден от Главна дирекция на пощите, телеграфите и телефоните]
р.	река
разг.	разговорно
раст.	растителен, -но
ред.	редактор, -и
рец.	рецензия, -и
рум.	румънски
с.	село
С.	София
с.	страница
с. гр. т., сгт	селище от градски тип
св.	свети, -а
свед.	сведения
септ.	септември
(Стат.)	[в смисъл, че е издаден от статистическото ведомство]
статист.	статистически, -а, -о
стб.	старобългарски, -о
СУ	Софийски университет
състав.	съставител
т.	том
т. п.	телеграфо-пощенска, -и
табл.	таблица
тир.	тираж
тур.	турски, -о
тур.-перс.	турско-персийски
турист.	туристическа
УИ	университетско издателство
унг.	унгарски
управл.	управление
февр.	февруари
центр.	централен, -на, -но
цит. съч.	цитираното съчинение
ЦСУ	Централно статистическо управление
ян.	януари

БИБЛИОГРАФИЯ

На списъците на населените места

Азбучен списък на населените места в Народната република България и станциите, които ги обслужват и чрез които разменят пощата си. С., М-во на пощите, телеграфите и телефоните и др., 1949. 124 с.

Азбучен списък на населените места в царството с означение на т. п. т. станции и т. п. постове, чрез които се осребряват ценни книжа. С., М-во на железниците, пощите и телеграфите; Глав. дир. на пощите, телеграфите и телефоните, 1937. 78 с.

Брой на населението по области, общини и населени места. С., Центр. статист. управл., 1988. 302 с.

Брой на населението по селищни системи и населени места. С., К-т по единна система за социална информ. при Минист. съвет, 1983. 387 с.

България. Национален статистически институт. Преброяване на населението, жилищния фонд и земеделските стопанства през 2001. Т. 1. Население. Кн. 3. Население по области, общини и населени места / Иван Балев. С., Нац. статист. институт, 2002. 524 с.

Делов, Петър. Списък на населените места и телеграфо-пощенските станции, от които се обслужват. С., 1939 (Кор. 1940). 384 с. (Библ. Пощенска просвета, г. I, кн. 2).

Единен класификатор на административно-териториалните и териториалните единици в Република България (ЕКАТТЕ). Състав. Иван Михайлов. С., Нац. статист. институт, 2001. XII, 484 с.

Единен класификатор на населените места (ЕКНМ). [3. изд.]. С., К-т по единна система за социална информ. при Минист. съвет, 1982. VIII, 289 с.

Единен класификатор на населените места (ЕКНМ); Номенклатура на основните групи и подгрупи специалности. [4. прераб. изд.]. С., Центр. статист. управл., 1989. [IV], 153 с.

Единен класификатор на населените места в НР България (ЕКНМ). [1 изд.]. С., М-во на информ. и съобщенията; Центр. статист. управл., 1971. VIII, 244 с.

Единен класификатор на населените места в НР България. ЕКНМ. 2. прераб. изд. С., К-т по единна система за социална информ. при Минист. съвет, 1980. VIII, 288 с.

Единен класификатор на населените места в Република България (ЕКНМ). [5. доп. изд.]. С., Нац. статист. институт; Нац. статист. архив, 1992. XIV, 418 с.

Коледаров, Петър, Николай Мичев. Промените в имената и статута на селищата в България 1878–1972 г. [Азб. справ.]. 1. изд. С., Наука и изкуство, 1973. 286 с.

Кюркчиев, Александър. Справочен списък на населените места в НР България. Административна принадлежност и брой на населението. С., Управл. Геодезия и картография и др., 1960. [2 л.], 231 л.

Маркова, Лилия. Списък на населените места в НР България по административно деление към 1 ноември 1973 година, с население от преброяванията през 1934, 1946, 1956 и 1965 г. и изчислено население за 1972 година. С., М-во на информ. и съобщенията; Центр. статист. управл., 1973. 313 с.

Мичев, Николай. Речник на имената и статута на населените места в България 1878–2004. [3. изд.]. С., ИК „Петър Берон“; Изток-Запад, 2005. 408 с.

Мичев, Николай, Петър Коледаров. Речник на селищата и селищните имена в България 1878–1987. [2. изд.]. С., Наука и изкуство, 1989. 302 с.

Преброяване на населението и жилищния фонд към 2 декември 1975 година. Брой на населението по селищни системи и населени места. С., К-т по единна система за социална информ. при Минист. съвет, 1980. 362 с.

Преброяване на населението и жилищния фонд към 4 декември 1992 година. Списък на населените места. С., Нац. статист. институт, 1992. 307 с.

Преброяване на населението и жилищния фонд към 4 декември 1992 година. Резултати от преброяването на населението. Т. 3. Брой на населението по области, общини и населени места (окончателни данни). С., Нац. статист. институт, 1994. 314 с.

Предварителни резултати от преброяване на населението на 31 декември 1946. Брой на населението по населени места. С., Глав. дир. на статистиката, 1947. XII, 107 с.

Предварителни резултати от преброяване на населението на 1 декември 1956. Брой на населението по населени места. С., Държ. изд. Формуляри и регистри, 1957. XI, 104 с.

Списък за населените места. [1. изд.]. С., М-во на пощите, телеграфите и телефоните; Управл. Пощенски съобщения, 1956. 182 с.

Списък на градските и селски общини в Княжеството. (Утвърден от г-да регентите с Указ от 15 май 1887 година под № 157). С., Държ. печ., 1887. 39 с.

Списък на населените места. С., Глав. дир. на статистиката, 1945. [IV], 105 с.

Списък на населените места. С., Глав. дир. на статистиката, 1950. [IV], 141 с.

Списък на населените места в България. Издаден от Министерството на вътрешните работи. С., Държ. печ., 1902. 170 с.

Списък на населените места в България. Издаден от Министерството на вътрешните работи. С., Държ. печ., 1906. 172 с.

Списък на населените места в България. Издаден от Министерството на вътрешните работи и народното здраве. С., Държ. печ., 1911. 184 с.

Списък на населените места в Княжество България според преброяването на 1 януари 1893 година. С., Статист. бюро, 1894. 101 с.

Списък на населените места в Княжество България според преброяването на 31 декември 1900 г. С., Дир. на статистиката, 1902. VII, 125 с.

Списък на населените места в Княжество България според преброяването на 31 декември 1905 г. С., Дир. на статистиката, 1907. 127 с.

Списък на населените места в НР България и на обслужващите ги ПТТ станции. [2. изд.]. С., Техника, 1965. 183 с.

Списък на населените места в НР България по съществуващото административно деление към 15 януари 1960 година с брой на населението от преброяванията през 1926, 1934, 1946 и 1956 години. С., Наука и техника, 1960. 348 с.

Списък на населените места в новоприсъединените към царството земи. Издаден от Министерството на вътрешните работи и народното здраве. С., Държ. печ., 1915. 49 с.

Списък на населените места в Царство България от Освобождението (1879) до 1910 година. (Сравнителен историко-етнографски преглед). С., Глав. дир. на статистиката, 1921. XXIII, 564 с.

Списък на населените места в Царство България с всички изменения в състава на общините и в имената на селищата, направени до края на 1934 г., и азбучен указател. С., Държ. книгоизд., 1935. 157 с.

Списък на населените места в Царство България според преброяването на 31 декември 1910 година. С., Глав. дир. на статистиката, 1912. III, 71 с.

Списък на населените места в Царство България според преброяването на 31 декември 1920 год. С., Глав. дир. на статистиката, 1924. VIII, 141 с.

Списък на населените места в Царство България според преброяването на 31 декември 1926 год. С., Глав. дир. на статистиката, 1930. XI, 117 с.

Списък на населените места в царството. С., Глав. дир. на статистиката, 1937. XV, 107 с.

Списък на населените места в царството в съдебно отношение. С., Държ. книгоизд., 1938. 65 с.

Списък на населените места в царството. Преброяване на 31 декември 1934. С., Глав. дир. на статистиката, 1939. XVII, 91 с.

Списък на населените места в Южна Добруджа. Преброяване на 31 януари 1941 година (предварителни резултати). С., Глав. дир. на статистиката, [1941?]. 6 л.

Списък на населените места (по преброяването на 1 януари 1881 г.). С., Статист. бюро, 1885. VII, 119 с.

Списък на общините в България. Издаден от Министерството на вътрешните работи. С., Държ. печ., 1900. 178 с.

Списък на общините в Княжество България. Издаден от Министерството на вътрешните работи. С., Държ. печ., 1891. 223 с.

На цитираната литература

Азбучен списък на населените места, до които може да се пътува само с открит лист. С., М-во на вътр. работи, 1947. 24 с.

Ангелов, Анастас. Девня. Страници от историята. Русе, Дунав прес, 2001. 136 с.

Ангелов, Анастас. Девня – страници от историята. Варна, електронно издателство LiterNet, 2003. 2. изд. <http://liternet.bg/publish10/aangelov/devnia/index.html>.

Ангелова-Атанасова, Мария. Топонимията на Горнооряховско. В. Търново, Бендида, 1996. 475 с.

Английски пътеписи за Балканите – края на XVI–30-те год. на XIX в. Увод, състав. и коментар Мария Тодорова. С., Наука и изкуство, 1987. 824 с. (Чужди пътеписи за Балканите, № 7).

Андреев, Стефан. Речник на селищни имена и названия на административно-териториални единици в българските земи през XV–XIX век. С., Главно управление на архивите, 2002. 304 с.

Априлци. [Туристическа карта]. М 1:20 000. Изд. Турист. сдружение Априлци. Троян, Карт-проект, 2001.

Арменски пътеписи за Балканите XVII–XIX в. Състав., прев. от древноарм., коментар [с предговор] Агоп Орманджиян. С., Наука и изкуство, 1984. 248 с. (Чужди пътеписи за Балканите, № 5).

Балкански, Тодор. Местните имена на Чепинското краище (Велинградско). В. Търново, Знак'94, 1998. 268 с.

Балкански, Тодор, Кирил Цанков. Местните имена от Доспатското краище. В. Търново, Знак'94, 2000. 224 с.

Балкански, Тодор, Кирил Цанков. Местните имена от Пещерското краище. В. Търново, УИ „Св. св. Кирил и Методий", 2007. 372 с.

Батаклиев, Иван. Село Сестримо. Антропогеографски проучвания. С., Франклин, 1926. 20 с.

Батаклиев, Иван. Чепино. Специално-географски проучвания. – *Годишник на Софийския университет, Историко-филологически факултет,* кн. 26, 1, 1930. 120 с.

Бечева, Ничка. Местните имена в Грудовско (Средецко). С., 1998. 216 с.

Библиография на българската ономастика 1971–1980. Състав. А. Чолева, Н. Бечева, Р. Кокаличева, Л. Лазарова. В. Търново, УИ „Св. св. Кирил и Методий", 1993. 160 с.

Библиография на българската статистическа литература 1878–1980. Част I и II. С., Комитет по единна система за социална информация при Минист. съвет, 1981. 303 с.

Божиков, Веселин. Населените места в Царство България 1878–1944. Справочник. [С.], Сфера, 2008. 150 с.

Братков, П. Село Скутаре, Пловдивска околия. Антропогеографско изучване. с. Скутаре, читалището, 1940 (Пловдив, печ. Добруджа). 40 с.

Братков, П. Стрелци, Пъдарско и Борец, Пловдивска околия. Антропогеографско изучване. с. Стрелци, общината, 1941 (С., Придворна печ.). 89 с.

Брънеков, Тотю. Старите имена на градовете в България. Кратък речник. С., Турист. д-во „Иван Вазов", 1974. 48 с. (Маршрутна библиотека, XIV, № 53).

Българска книга. Енциклопедия. Състав. Ани Гергова. София-Москва, Pensoft, 2004. 506 с.

Български етимологичен речник. Т. 1. А–З. С., БАН, 1971. XCV, 680 с.

Български книги 1878–1944. Библиографски указател. Азбучна поредица. Т. 1–9. С., НБКМ, 1978–2006.

Варна. Карта. М 1:10 000. Ст. Загора, Домино, 2007.

Варчев, Варчо. Априлци. С., Булгарика, 2000. 423 с.

Варчев, Варчо. Видима. Априлци, 1999. 87 с.

Велев, Вельо. Местните имена в Брезнишко. В. Търново, Фабер, 2009. 488 с.

Великова, Менча. Селищните имена на Провадийско. – *Архив за поселищни проучвания (В. Търново),* VIII, 1999, № 3–4, 52–60.

Врачев, Теодоси. Книга за населените места в Пловд[ивска] област с новите и старите наименования на всички села и броя на населението им през 1934 година. Пловдив, Т. Врачев, 1935. 14 с.

Гандев, Христо. Проблеми на Българското Възраждане. С., Наука и изкуство, 1976. 856 с.

Географико-историко-статистическо описание на Татар-Пазарджишката кааза с една карта и таблици на различни стари паметници. Съчинено от Стефан Захариев, т.-пазарджиченин. Виена, печ. на Л. Соммер и сие, 1870. 80 с. (2. юбил. фототип. изд. с коментар. Науч. коментар и ред. Ив. Батаклиев и Ал. Арнаудов. С., ОФ, 1973, XX, 152 с.).

Географический энциклопедический словарь. Понятия и термины. Глав. ред. А. Ф. Трёшников. Москва, Советская энциклопедия, 1988. 432 с.

География на България. Т. 2. Икономическа география. Под ред. на А. Бешков и Е. Валев. С., БАН, 1961. VIII, 569 с.

Географски речник на България. Състав. и отг. ред. Николай Мичев, Цветко Михайлов, Иван Вапцаров и Светлин Кираджиев. С., Наука и изкуство, 1980. 561 с.

Гунчев, Гунчо. Вакарел. Антропогеографски проучвания. – *Годишник на Софийския университет, Историко-филологически факултет,* кн. 29, 8, 1933. 188 с.

Гунчев, Гунчо. Изчезналите селища в България. – *Архив за поселищни проучвания,* I, 1938, № 2, 38–55.

Данева, Мария. Необходим е официален списък на населените места в НР България. – *География*, XI, 1961, № 7, 9–11.

Делирадев, Павел. Принос към историческата география на Тракия. Т. 2. С., БАН, 1953. 488 с.

Димитрова-Тодорова, Лиляна. Местните имена в Поповско. С., АИ „Проф. Марин Дринов“, 2006. 695 с.

Динев, Любомир. Колибарските селища в Средна Стара планина. Принос към изучаване на колибарските селища в България. – *Известия на Българското географско дружество*, кн. 10, (за 1942), 1943, 277–298.

Доклад на Пловдивския окръжен управител [П. Димитров] за общото състояние на окръга през г. 1887–88. Представен на окръжния съвет през септемврийската му сесия 1888. Пловдив, печ. Генадиев, 1888. 48 с.

Дуриданов, Иван. Местните названия от Ломско. С., БАН, 1952. 204 с.

Дуриданов, Иван. Топонимията на Първомайска околия. – *Годишник на Софийския университет, Филологически факултет*, т. 52, кн. 2, (за 1956–1957), 1958, 1–200.

Дуриданов, Ив., Ст. Андреева. Библиография на българската ономастика 1940–1970. С., СУ „Кл. Охридски“, 1980. 404 с.

Дуриданов, Ив., Ст. Андреева. Библиография на българската ономастика 1960–1970. С., СУ „Кл. Охридски“, 1972. 60 с.

Еленин, Йордан. Топонимията на Дупнишко. Благоевград, УИ „Неофит Рилски“, 2006. 519 с.

Енциклопедия България. В 7 т. С., БАН, 1978–1997.

    Т. 1. А–В. 1978. 826 с.
    Т. 2. Г–З. 1981. 768 с.
    Т. 3. И–Л. 1982. 864 с.
    Т. 4. М–О. 1984. 800 с.
    Т. 5. П–Р. 1986. 879 с.
    Т. 6. С–Ти. 1988. 671 с.
    Т. 7. Тл–Я. 1997. 722 с.

Ерулски, Иван. Селищни имена в Пернишки регион. Произход и значение. [Перник], ИК „Ясия“, 1997. 64 с.

Заимов, Йордан. Български географски имена с *-jь*. Принос към славянския ономастичен атлас. С., БАН, 1973. 194 с.

Заимов, Йордан. Заселване на българските славяни на Балканския полуостров. Проучване на жителските имена в българската топонимия. С., БАН, 1967. 352 с.

Заимов, Йордан. Из Панагюрската ономастика. Селищните имена в Панагюрско. – В: Панагюрище и Панагюрският край в миналото. Сборник. [Т.] 2. С., Наука и изкуство, 1961, 7–18.

Заимов, Йордан. Местните имена в Панагюрско. С., БАН, 1977. 200 с.

Заимов, Йордан. Местните имена в Пирдопско. С., БАН, 1959. 306 с.

Закон за административно-териториални промени в страната, обнародван с Указ № 250 от 15 август 1991. – *Държавен вестник*, № 67, 16 авг. 1991, 14–15.

Закон за административно-териториалното устройство на Република България, обнародван с Указ № 212 от 12 юли 1995 г. – *Държавен вестник*, № 63, 14 юли 1995, 3–7.

Закон за административното деление територията на държавата, утвърден с Указ № 236 от 16 май 1901 г. – *Държавен вестник*, XXIII, № 104, 17 май 1901, 1–3.

Закон за административното деление територията на Княжеството, утвърден с Указ № 573 от 28 юли 1882. – *Държавен вестник*, IV, № 91, 21 авг. 1882, 711–713.

Закон за административното деление територията на Княжеството. – В: Сборник от действующите закони в Княжество България по Министерството на вътрешните работи и военното министерство (за 1878 год. до 2 февруари 1896 год.). Официално издание на Министерството на правосъдието. С., печ. Вълков, 1896, 3–39.

Закон за депозиране печатни издания в народните библиотеки, утвърден с Указ № 9 от 10 февруари 1897 г. – *Държавен вестник*, XIX, № 41, 22 февр. 1897, 2–3.

Закон за задължителното депозиране на екземпляри от печатни и други произведения, обнародван с Указ № 488 от 22 декември 2000 г. – *Държавен вестник*, № 108, 29 дек. 2000, 17–20.

Закон за изменения в състава на някои общини, околии и окръзи в страната, утвърден с Указ № 317 от 12 декември 1955 г. – *Известия на Президиума на Народното събрание*, VI, № 100, 13 дек. 1955, 1–14.

Закон за определяне границите на околиите в Княжество България, утвърден с Указ № 782 от 10 ноември 1882 г. – *Държавен вестник*, IV, № 132, 18 ноем. 1882, 1059–1062.

Закон за разделяне на Републиката на окръзи, утвърден с Указ № 768 от 19 септември 1949 г. – *Държавен вестник*, LXXI, № 219, 22 септ. 1949, с. 1.

Закон за разпределение населените места от закритите околии и за прехвърляне селата от едни околии в други, утвърден с Указ № 437 от 28 ноември 1901 г. – *Държавен вестник*, XXIII, № 268, 8 дек. 1901, 1–3.

Закон за селските общини, утвърден с Указ № 117 от 11 юли 1886 г. – *Държавен вестник*, VIII, № 70, 22 юли 1886, 2–14.

Закон за селските общини. Утвърден от Негово Височество с Указ от 11 юли 1886 година под № 117. С., Държ. печ., 1902. 28 с.

Закон за селските общини и Правилник за счетоводството и деловодството на селските общински управления, поправени и допълнени според измененията до 1 януари 1903 г. С., Държ. печ., 1903. 95 с.

Закон за създаване на административно-териториални единици – области, обнародван с Указ № 2653 от 19 август 1987 г. – *Държавен вестник*, № 65, 21 авг. 1987, с. 1.

Заповед № 228 на министъра на вътрешните работи от 3 февруари 1945 г. – *Държавен вестник*, LXVII, № 29, 6 февр. 1945, 2–5.

Заповед № 2820 на министъра на вътрешните работи и народното здраве от 9 август 1934 г. – *Държавен вестник*, LVI, № 109, 14 авг. 1934, 1747–1759.

Заповед № 2920 на министъра на вътрешните работи и народното здраве от 29 декември 1942 г. – *Държавен вестник*, LXV, № 11, 16 ян. 1943, 22–23.

Заповед № 3102 на министъра на вътрешните работи и народното здраве от 10 септември 1934 г. – *Държавен вестник*, LVI, № 133, 12 септ. 1934, с. 2083.

Заповед № 3476 на министъра на вътрешните работи и народното здраве от 3 декември 1940 г. – *Държавен вестник*, LXIII, № 3, 4 ян. 1941, с. 19.

Запрянова-Тодорова, Антоанета. Генеалогия или как да изследваме своя род. С., 1994 (Библ. Нов ден, № 5). 160 с.

Заяков, Нинко. Селищните имена във Видински окръг. – *Известия на музеите в Северозападна България*, т. 7, 1982, 97–125.

Иванов, Йордан. Местните имена в Гоцеделчевско (Неврокопско). С., 1996. 204 с.

Иванова, Елена. Селищни имена от Исперихско, Разградска област. – В: Материали за миналото на Разградска област. Т. 3. Разград, Исторически музей, 1988, 106–131.

Иванова, Недялка. Местните имена в Луковитско. – В. Търново, Фабер, 2009. 407 с.

Иванова-Чавдарова, Недялка. Местните имена в Павликенско. – *Трудове на Великотърновския университет, Филологически факултет*, т. 30, кн. 2 – Езикознание, (за 1994), 1996, 1-256.

Иванчев, Димитър, Петър Чолов. Краезнание и краеведска работа в библиотеките. Теоретически и практически указания с указател на краеведска литература. С., Наука и изкуство, 1961. 210 с.

Иширков, А. Имената на нашите селица. – *Слово*, I, № 83, 22 юли 1922.

Иширков, А. Упътване за изучване селищата в българските земи. – *Училищен преглед*, XI, 1906, № 2, Неофиц. дял, 217 226.

Иширков, Анастас. Имената на нашите селища. Увод и бележки Пело Михайлов. – *Ловеч прес*, XIV, № 66, 28–31 авг. 2008, с. 4.

Кираджиев, Светлин. Енциклопедичен географски речник на България. С., ИК „Петър Берон“, 1999. 464 с.

Кираджиев, Светлин. Енциклопедия География на света. С., ИК „Петър Берон“, 2001. 544 с.

Кирило-методиевска енциклопедия. Т. 2. И–О. С., УИ „Св. Кл. Охридски“, 1995. 911 с.

Ковачев, Марин. Източници за краеведски проучвания. (Методика на краеведската работа.). В. Търново, Окръжна библиотека „П. Р. Славейков“, 1982. 63 с.

Ковачев, Марин. Краезнание. В. Търново, Астарта, 2004. 176 с.

Ковачев, Марин. По-важни „домашни“ източници за краеведски проучвания. – *Архив за поселищни проучвания (В. Търново)*, V, 1996, № 1–2, 157–176.

Ковачев, Марин. Училище и краезнание. С., Народна просвета, 1989. 115 с.

Ковачев, Н. Насоки за разработка на домашни, курсови и дипломни работи по ономастика. В. Търново, ВТУ „Кирил и Методий“, 1980. [44 с.].

Ковачев, Николай. Българска ономастика. (Наука за собствените имена). С., Наука и изкуство, 1987. 212 с.

Ковачев, Николай. Българска ономастика. Спецкурс. В. Търново, ВТУ „Кирил и Методий“, 1982. 230 с.

Ковачев, Николай. Местните имена в Дряновско. В. Търново, УИ „Св. св. Кирил и Методий“, 2009. 448 с.

Ковачев, Николай. Местните имена във Великотърновско. В. Търново, УИ „Св. св. Кирил и Методий“, 2001. 323 с.

Ковачев, Николай. Местните названия в Габровско. С., БАН, 1965. 200 с.

Ковачев, Николай. Местните названия от Севлиевско. С., БАН, 1961. 300 с.

Ковачев, Николай. Названия на селищата във Великотърновско. – В: Юбилеен сборник. (В чест на 10-годишнината на университета). Кн. 1 – Езикознание. В. Търново, Великотърновски университет, 1973, 3–40.

Ковачев, Николай. Селищните имена в Габровски окръг като исторически извор. – *Трудове на Великотърновскія университет „Кирил и Методий“, Филологически факултет*, т. 20, кн. 2 – Езикознание, 1987, 165–192.

Ковачев, Николай. Селищните названия в Дряновско. – *Onomastica (Wroclaw etc.)*, 21, 1976, 107–124.

Ковачев, Николай. Селищните названия в Павликенския край. – В: Павликени и Павликенският край. С., ОФ, 1977, 115–134.

Ковачев, Николай. Топонимията на Троянско. С., БАН, 1969. 263 с.

Ковачев, Николай, Лиляна Минева-Ковачева. Названия на селищата в Русенско. – *Известия на Института за български език*, кн. 18, 1969, 217–242.

Кой кой е в България. Състав. Н. Кицевски, Р. Радулов. С., Труд, 1998. 810 с.

Коледаров, Петър. Историческата география и нейните задачи в България. – В: Помощни исторически дисциплини. Т. 1. С., Наука и изкуство, 1979, 190–210.

Коледаров, Петър. Краезнанието и историческата география. – *Известия на Българското историческо дружество*, кн. 31, 1977, 253–259.

Коледаров, Петър. Някои въпроси на историческата география и картография в България. – *Исторически преглед*, XXI, 1965, № 2, 92–102.

Константинова, Цанка. Топонимията на Казанлъшко. В. Търново, УИ „Св. св. Кирил и Методий“, 2008. 940 с.

Костадинов (Чешмеджиев), Костадин. Местните имена в Асеновградско. Асеновград, Екобелан, 1997. 368 с.

Кръстев, Белчо. Топонимията на Преславско. Шумен, УИ „Еп. Конст. Преславски“, 2005. 296 с.

Лалев, Лалю. Априлци. С., Медицина и физкултура, 1988. 63 с. (Малка турист. библ., № 5).

Маджарски пътеписи за Балканите XVI—XIX в. Подбор, прев. [от унг.] и коментар Петър Миятев. С., Наука и изкуство, 1976. 144 с. (Чужди пътеписи за Балканите, № 2).

Маринов, Васил. Герлово. Областно географско изучване. С., [печ. България], 1936. 94 с.

Маринов, Васил. Дели-Орман <южна част>. Областно географско изучване. С., печ. С. М. Стайков, 1941. 224 с. (Библ. География на България, № 4).

Маринов, Васил. Плисково <Абобско> поле. Поселищно-географско изучване. С., печ. С. М. Стайков, 1943. 184 с. (Библ. География на България, № 5).

Матеев, Тодор. Указател на новото наименование на градовете и селата в следните области: Пловдивска, Старозагорска, Бургаска и Кърджалийска. С., Вносно-износен вестник, 1935. 28 с.

Матов, Г. Материали за изучването разпределението на населението в България по населени места. Агломерацията на населението, според преброяването през 1900 год. – *Сборник за народни умотворения, наука и книжнина*, кн. 22–23, нова редица кн. 4–5, II. Дял за държавни науки, 1906–1907, 1–48.

Михайлов, Пело. Манастирите в България като част от селищната мрежа на страната. Пловдив, Интелексперт-94, 2008. 48 с.

Михайлов, Пело. От кога град Татар-Пазарджик носи името Пазарджик. – В: Научни приноси в памет на професор Константин Попов. Материали от научната конференция „100 години от рождението на проф. Константин Попов“, София, 29–30 ноември 2007 г. В. Търново, Знак'94, 2007, 300–314.

Михайлов, Пело. Ценно справочно издание, но с много грешки. (Отзиви и рецензии). – *Проблеми на географията*, 2008, № 3–4, 197–202.

Михайлова, Димитрина. Местните имена в Берковско. С., БАН, 1986. 162 с.

Михайлова, Димитрина. Местните имена в Ботевградско. С., АИ „Проф. Марин Дринов“, 2008. 256 с.

Михайлова, Димитрина. Местните имена в Михайловградско. С., БАН, 1984. 206 с.

Мичев, Н. Стопанско-географски проблеми в развитието на колибарските селища в Средна Стара планина. – *Известия на Географския институт*, т. 9, 1965, 189–222.

Намерански, Никола. Имената на селищата в Берковско, Михайловградско и Ломско. С., Иван Вазов, 1991. 184 с.

Немски и австрийски пътеписи за Балканите XV–XVI в. Увод, подбор и коментар Михаил Йонов. С., Наука и изкуство, 1979. 518 с. (Чужди пътеписи за Балканите, № 3).

Немски и австрийски пътеписи за Балканите XVII–средата на XVIII в. Увод, подбор и коментар Михаил Йонов. С., Наука и изкуство, 1986. 416 с. (Чужди пътеписи за Балканите, № 6).

Николов, Богдан. Топонимията на Врачанска околия. С., Алиса, 1997. 472 с.

Новите наименования на всички селища в Добруджа. Варна, печ. А. Пъндъклийски, [1942]. 16 с.

Описание на село Панагюрище, съставено от В[асил] Чолаков, а издадено от панагюрското читалище. Печатано у Цариград в 1866. 8 с.

Отчет за състоянието на Плевенското окръжие в икономическо, земеделско, промишлено и други отношения през 1891 и 1892 години от Плевенския окръжен управител [М. Ив. Македонски]. Плевен, печ. Братство, 1892. 115 с.

Отчет на Пловдивската окръжна постоянна комисия за деятелността ѝ от 1 май 1925 год. до 1 януари 1926 год. Пловдив, Търговска печ., 1926. 140 с.

Павлова, Неда. Топонимията на Чирпанско. С., УИ „Св. Климент Охридски“, 2005. 406 с.

Пенков, Игнат. Относно пръснатите селища в България. – *Известия на Българското географско дружество*, кн. 2 (12), 1959, 77–83.

Пенков, Минко. Селища и селищни имена от Герлово. – *Известия на Народния музей-Шумен*, кн. 6, 1973, 283–310.

Петкова, Юлианна. Топонимията на Новозагорска околия. С., Темто, 2007. 396 с.

Пирински край. Енциклопедия. Т. 1. А–М. Благоевград, Редакция „Енциклопедия“, 1995. 608 с.

Пловдив. Карта. М 1:10 500. Ст. Загора, Домино, 2006.

Подольская, Н. В. Словарь русской ономастической терминологии. 2-е изд., перераб. и доп. Москва, Наука, 1988. 192 с.

Попов, Владимир. Град Златица. Принос към поселищно-стопанската география на Златишката котловина. С., печ. Гр. Гавазов, 1942. 36 с. (Приноси за географското изучаване на България. Антропогеографска серия, № 1).

Попов, Константин. Местните имена в Белослатинско. – *Годишник на Софийския университет, Филологически факултет*, т. 54, кн. 2, (за 1959), 1960, 485–671.

Попов, Константин. Местните имена в Разложко. С., БАН, 1979. 182 с.

Пощенски код. Указател. С., Земиздат, 1975. 106 с.

Пощенски код. Указател. С., Български пощи, 1995. 160 с.

Пощенски код. Указател. С., Български пощи, 1998. 165 с.

Пощенски код. Указател. С., Български пощи, 2008. 184 с.

Правилник за прилагане закона за градските общини, утвърден с Указ № 145 от 13 май 1905. – *Държавен вестник*, XXVII, № 106, 23 май 1905, 5–51.

Правилник за прилагане закона за селските общини, утвърден с Указ № 165 от 1 юни 1905. – *Държавен вестник*, XXVII, № 126, 17 юни 1905, 5–49.

Правилник за прилагане на Закона за задължителното депозиране на екземпляри от печатни и други произведения, приет с Постановление на Министерския съвет № 46 от 4 март 2002 г. – *Държавен вестник*, № 26, 12 март 2002, 2–5.

Преброяване на населението и жилищния фонд към 2 декември 1975 година. Брой на населението по населени места (предварителни данни). С., Центр. статист. управл., 1976. 298 с.

Преброяване на населението и жилищния фонд към 4 декември 1985 година. Население по населени места (предварителни данни). С., Центр. статист. управл., 1986. 291 с.

Преброяване на населението и жилищния фонд към 4 декември 1992 година. Брой на населението по области, общини и населени места (предварителни данни). С., Центр. статист. управл., 1993. 296 с.

Предварителни резултати от преброяване на населението в Царство България на 31 декември 1910. Броят на населението по населени места. С., Глав. дир. на статистиката, 1911. 49 с.

Предварителни резултати от преброяване на населението в Царство България на 31 декември 1920 г. Брой на населението по населени места. С., Глав. дир. на статистиката, 1921. 44 с.

Предварителни резултати от преброяване на населението в Царство България на 31 декемврi 1920 год. Брой на населението по населени места (второ издание). С., Глав. дир. на статистиката, 1922. 44 с.

Предварителни резултати от преброяване на населението в Царство България на 31 декември 1926 г. Брой на населението по населени места. С., Глав. дир. на статистиката, 1927. V, 84 с.

Предварителни резултати от преброяване на населението в Царство България на 31 декември 1926 г. Брой на населението по населени места (второ издание). С., Глав. дир. на статистиката, 1927. V, 84 с.

Предварителни резултати от преброяване на населението в Царство България на 31 декември 1934 г. Брой на населението по населени места. С., Глав. дир. на статистиката, 1935. XI, 72 с.

Предварителни резултати от преброяването на населението и жилищния фонд на 1 декември 1965 година. Т. 1. Брой на населението по населени места. С., Центр. статист. управл., 1966. 252 с.

Предварителни резултати от преброяването на населението и жилищния фонд на 1 декември 1965 година. Т. 2. Брой на населението по населени места и основни възрастови групи. С., Центр. статист. управл., 1966. 360 с.

Преименоване на населените места във Варненски окръг. Издание на Варненската окръжна постоянна комисия. Варна, печ. Г. Генов, 1910. 34 с.

Радев, Ради. Произход и значение на селищните имена в Поповско. – В: Попово в миналото. [Т.] 2. Доклади и съобщения от научна конференция, проведена в гр. Попово на 17 май 1996 г. С., 1997, 84–91.

Разбойников, Ан. Видове населени места в България. – В: Сборник в чест на проф. Анастас Иширков по случай 35-годишната му професорска дейност. (=*Известия на Българското географско дружество,* кн. 1). С., Държ. печ, 1933, 337–351.

Райчевски, Стоян. Крайбрежна Стара планина. Топонимия и хидронимия. С., Български бестселър, 2007. 536 с.

Райчевски, Стоян. Крайбрежна Странджа. Топонимия и хидронимия. С., УИ „Св. Кл. Охридски“, 2001. 239 с.

Резултати от преброяването на населението на 1.XII.1965 г. Т. I. 10. Окръг Ловеч. С., Центр. статист. управл., 1967. XI, 498 с.

Решение № 45 на Министерския съвет от 25 януари 2005 г. – *Държавен вестник*, № 11, 1 февр. 2005, 3–4.

Решение № 119 на Министерския съвет от 26 февруари 2007 г. – *Държавен вестник*, № 20, 6 март 2007, с. 52.

Решение № 692 на Министерския съвет от 25 септември 2006 г. – *Държавен вестник*, № 83, 13 окт. 2006, с. 9.

Решение № 695 на Министерския съвет от 29 октомври 2007 г. – *Държавен вестник*, № 89 от 6 ноем. 2007, с. 15.

Решение на Плевенски окръжен народен съвет от 29 ноември 1958 г. – *Известия на Президиума на Народното събрание*, IX, № 99, 12 дек. 1958, 6–7.

Саламбашев, Атанас. Местните имена в Смолянско. С., БАН, 1976. 186 с.

Симеонов, Борис. Етимологичен речник на местните названия от Годечко. – *Годишник на Софийския университет, Факултет по славянски филологии*, т. 60, 1966, 115–249.

Симеонов, Борис. Произход и значение на селищните названия в Годечко. – *Български език*, XIV, 1964, № 4–5, 377–388.

Симеонов, Борис. Произход на селищните названия от Западнософийския район (Сливнишко). – *Български език*, XXI, 1971, № 1, 44–54.

София. План-указател. М 1:20 000. 12. изд. С., Картография, 2003.

Списък на градските и селските общини в Княжеството. Утвърден с Указ под № 182 от 12 март т. год., обнародван в 38-и брой на „Държавен вестник", година V. – *Държавен вестник*, V, № 73, 12 юли 1883, 685–699.

Списък на населените места в Беломорската, Битолската и Скопската области 1941. [С.], Главна дирекция на статистиката, [б. г.]. 60 л.

Списък на населените места в Македония, Моравско и Одринско. Издаден от Министерството на вътрешните работи и народното здраве. С., Държ. печ., 1917. 149 с.

Списък на населените места в Шуменски окръг. Издава Шуменската окр[ъжна] постоянна комисия. Шумен, печ. Сп. Попов, 1915. 14 с.

Списък на общините в България към 1 август 1941 год. С., Държ. книгоизд., 1941. 50 л.

Списък на общините към 1.IX.1942 год. С., Държ. к-во и п-ца, 1942. 51 с.

Списък на преименованите градове и села в Царство България от турски на български, според най-последните официални сведения на Министерството на вътрешните работи, Дирекцията на статистиката и „Държавен вестник", до края на месец септември 1935 год. Съставили: Ц. П. К. и П. Н. П. С., изд. Цочо П. Консулов, 1935. II, 44 с.

Станев, Христо. Книга за Еленския край. Историко-демографски очерк за населението и селищата. В. Търново, Астарта, 2005. 480 с.

Статистически годишник на Народна република България 1959. С., Центр. статист. управл. при Минист. съвет, 1959. 352 с.

Статистическо описание на казата Екси Загра от Г[осподин] С[лавов]. Цариград, печ. на Цариградски вестник, 1858. 16 с.

Табаков, Симеон. Опит за история на град Сливен. Т. 1–3. С., Комитет за историята на град Сливен (печ. С. М. Стайков), 1911–1929.

  Т. 1. История-хорография. 1911. XXIII, 620 с.

  Т. 2. (Политически, духовен и икономически вървеж на сливенци от старо време до днес). 1924. 605 с.

Т. 3. Ч. 1 Икономически развой; Ч. II. Народен бит. С., Сливенска културна дружба Д-р Селимински, 1929. 353 с.

Териториално разпределение, концентрация и урбанизация на населението в Република България. С., Нац. статист. институт, 1994. 248 с.

Типик на Григорий Бакуриани. Увод Г. Цанкова-Петкова. Прев. и коментар Г. Цанкова-Петкова, П. Тивчев, В. Тъпкова-Заимова. – В: Гръцки извори за българската история. Т. 7. (Извори за българската история. Т. 14). С., БАН, 1968, 39–66.

Топалов, Георги. Речник на селищните наименования в Добричка област. Добрич, Матадор, 2005. 592 с.

Трайков, К. Село Свобода на 51 години. – *Пиринско дело (Благоевград)*, XXV, № 90, 5 авг. 1969, с. 5.

Тренков, Христо. Пътеводител по литературата в Народна библиотека „Кирил и Методий". VI. География. С., НБКМ, 1968. 46 с.

Трифонов, Трифон. Седемстотин наименования от Българското Черноморие. (Справочник). Варна, 2003. 166 с.

Турски извори за българската история. Серия XV–XVI в. Т. 1. (Извори за българската история. Т. 10.). Състав. и ред.: Бистра Цветкова и Вера Мутафчиева. С., БАН, 1964. 354 с.

Турски извори за българската история. Т. 3. (Извори за българската история. Т. 16.). Състав. и коментар: Бистра Цветкова. Под ред. на Б. Цветкова и А. Разбойников. С., БАН, 1972. 572 с.

Указ № 1 от 5 януари 1999 г. – *Държавен вестник*, № 2, 8 ян. 1999, 1–2.

Указ № 16 от 17 януари 1884 г. – *Държавен вестник*, VI, № 7, 21 ян. 1884, с. 3.

Указ № 20 от 13 януари 1911 г. – *Държавен вестник*, XXXIII, № 26, 4 февр. 1911, 2–3.

Указ № 45 от 16 януари 1978 г. – *Държавен вестник*, № 6, 20 ян. 1978, 65–66.

Указ № 93 от 24 януари 1979 г. – *Държавен вестник*, № 8, 26 ян. 1979, 73–74.

Указ № 100 от 3 февруари 1966 г. – *Държавен вестник*, № 11, 8 февр. 1966.

Указ № 148 от 25 май 1956 г. – *Известия на Президиума на Народното събрание*, VII, № 43, 29 май 1956, 1–2.

Указ № 157 от 15 май 1887 г. – *Държавен вестник*, IX, № 55, 23 май 1887, 1–37.

Указ № 179 от 19 май 1934 г. – *Държавен вестник*, LVI, № 38, 19 май 1934, Притурка, 4–5.

Указ № 197 от 11 юли 1896 г. – *Държавен вестник*, XVIII, № 153, 15 юли 1896, 1–31.

Указ № 200 от 25 април 1923 г. – *Държавен вестник*, XLV, № 34, 14 май 1923, с. 2.

Указ № 202 от 23 февруари 1976 г. – *Държавен вестник*, № 18, 2 март 1976, с. 1–2.

Указ № 227 от 18 юни 1960 г. – *Известия на Президиума на Народното събрание*, XI, № 50, 21 юни 1960, с. 1.

Указ № 313 от 15 февруари 1978 г. – *Държавен вестник*, № 14, 17 февр. 1978, с. 138.

Указ № 343 от 1 ноември 2007 г. – *Държавен вестник*, № 94, 16 ноем. 2007, с. 45.

Указ № 407 от 27 септември 2006 г. – *Държавен вестник*, № 83, 13 окт. 2006, с. 3.

Указ № 582 от 26 декември 1959 г. – *Известия на Президиума на Народното събрание*, X, № 104, 29 дек. 1959, 5–6.

Указ № 704 от 20 май 1976 г. – *Държавен вестник*, № 47, 11 юни 1976, с. 1.

Указ № 757 от 5 май 1971 г. – *Държавен вестник*, № 36, 8 май 1971, 2–4.

Указ № 794 от 25 септември 1949 г. – *Държавен вестник*, LXXI, № 224, 28 септ. 1949, 7–8.

Указ № 829 от 27 август 1969 г. – *Държавен вестник*, № 68, 29 авг. 1969, с. 1.

Указ № 1315 за наименованията от 9 юли 1975 г. – *Държавен вестник*, № 55, 18 юли 1975, с. 1.

Указ № 2294 от 22 декември 1978 г. – *Държавен вестник*, № 101, 26 дек., 1978, 1073–1075.

Указ № 2295 за определяне седалищата и състава на общините в Народна република България от 22 декември 1978 г. – *Държавен вестник*, № 101, 26 дек. 1978, 1075–1093.

Указ № 2704 от 26 август 1987 г. – *Държавен вестник*, № 67, 28 авг. 1987, с. 1.

Указ за ново административно деление на територията на Народна република България и за създаване на временни окръжни изпълнителни комитети от 22 януари 1959 г. – *Известия на Президиума на Народното събрание*, X, № 7, 23 ян. 1959, 1-2.

Указател на националните телефонни кодове на селищата в Република България. Пловдив, Регионално управл. „Далекосъобщения", 1997. 40 с.

Умленски, Иван. За имената на селата в Кюстендилско и на гр. Кюстендил. Кюстендил, Окръжен държ. архив, 1985. 62 с.

Умленски, Иван, Георги Ковачев. Местните имена в Кюстендилско. Речник. Т. 1. А–Г. С., АИ „Проф. Марин Дринов", 2008. 183 с.

Френски пътеписи за Балканите XV–XVIII в. Състав. и ред. Бистра Цветкова. С., Наука и изкуство, 1975. 535 с. (Чужди пътеписи за Балканите, № 1).

Френски пътеписи за Балканите XIX в. Състав., ред. [с предговор] Бистра Цветкова. С., Наука и изкуство, 1981. 579 с. (Чужди пътеписи за Балканите, № 4).

Харизанов, Димитър. Произход и значение на селищни имена в Търговищко. – *Известия на Исторически музей-Търговище*, № 1, 2005, 48–55.

Хинкова, Хана. Пътеписни извори от XV и XVI в. за бита и културата на българския народ. – *Сборник за народни умотворения и народопис*, кн. 55, 1976, 145–273.

Христов, Георги. Местните имена в Ардинско. В. Търново, ИВИС, 2009. 640 с.

Христов, Георги. Местните имена в Маданско. С., БАН, 1964. 360 с.

Христова, Марина. Типология на генеалогичните извори. – *Родознание*, XI, 2006, № 1, 21–25.

Цветкова, Милена. Марко Семов. Био-библиография. С., Факултет по журналистика и масова комуникация, 2004. 426 с.

Чолева-Димитрова, Анна. За произхода и значението на селищните имена в Петричко. – В: Научни доклади и съобщения от конференцията, посветена на десетгодишнината на Филологическия факултет и на Европейската година на езиците. Благоевград, УИ „Неофит Рилски", 2002, 94–104.

Чолева-Димитрова, Анна. Относно произхода и значението на някои селищни имена в Петричко. – *Македонски преглед*, XXXII, 2009, № 2, 93–104.

Чолева-Димитрова, Анна. Имената на селища, включени към български околии до 1919 г. и по Ньойския договор останали извън нашата граница. – *Македонски преглед*, XXIII, 2000, № 4, 67–90.

Чолева-Димитрова, Анна. Местните имена в Радомирско. С., Институт за български език „Проф. Любомир Андрейчин", 2009. 504 с.

Чолева-Димитрова, Анна. Някои аспекти при изследване на селищните имена в България. – *Български език*, L, 2003, № 2-3, 116–120.

Чолева-Димитрова, Анна. Произход и значение на селищните имена в Санданско. – *Македонски преглед*, XXV, 2002, № 2, 87–108.

Чолева-Димитрова, Анна. Произход и значение на селищните имена от Софийско. – В: Състояние и проблеми на българската ономастика. Т. 7. В. Търново, УИ „Св. св. Кирил и Методий", 2005, 160–187.

Чолева-Димитрова, Анна. Селищни имена от Югозападна България. Изследване. Речник. София-Москва, Pensoft, 2002. 216 с.

Чолева-Димитрова, Анна. Селищните имена в Благоевградско. – *Македонски преглед*, XXVII, 2004, № 2, 53–70.

Чолева-Димитрова, Анна. Селищните имена в Радомирско. – *Българска реч*, VI, 2000, № 1–2, 51–55.

Чолева-Димитрова, Анна. Селищните имена през XX век. (Промени на ойконими в западната част на Софийска област от 1934 г. до наши дни). – В: Българският език през XX век. С., АИ „Проф. Марин Дринов"; Пенсофт, 2001, 312–322.

Янков, Д. „Белият град" Попово и околията му в цифри и картини. Попово, печ. Просвета, 1939. 64 с.

Krejčíková, Jarmila, Tomáš Krejčík. Základy heraldiky, genealogie a sfragistiky. 1. vyd. Praha, Státní pedagogické nakladatelství, 1987. 352 s.

ПРИЛОЖЕНИЕ

ФАКСИМИЛЕТА ОТ СПИСЪЦИТЕ НА НАСЕЛЕНИТЕ МЕСТА

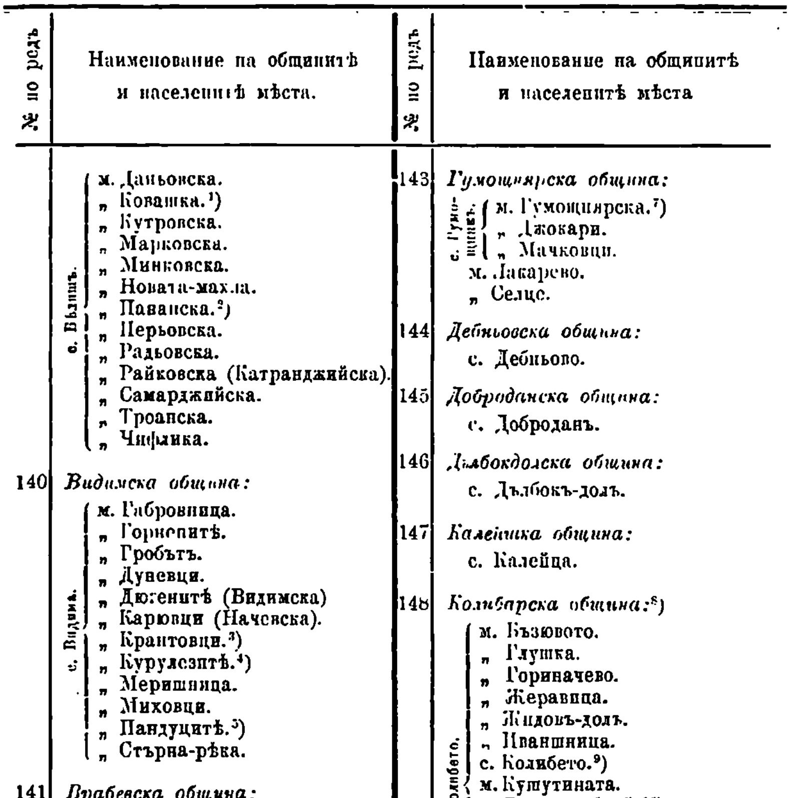

№ по редъ		Наименование на общинитѣ и населенитѣ мѣста.
	с. Вълчинъ.	м. Даньовска.
		„ Ковашка.[1]
		„ Кутровска.
		„ Марковска.
		„ Минковска.
		„ Новата-махала.
		„ Паванска.[2]
		„ Перьовска.
		„ Радьовска.
		„ Райковска (Катранджийска).
		„ Самарджийска.
		„ Троапска.
		„ Чифлика.
140		*Видимска община:*
	с. Видима.	м. Габровница.
		„ Горнепитѣ.
		„ Гробътъ.
		„ Дуневци.
		„ Дюзенитѣ (Видимска)
		„ Карювци (Начевска).
		„ Крантовци.[3]
		„ Курулезитѣ.[4]
		„ Меришница.
		„ Миховци.
		„ Пандуцитѣ.[5]
		„ Стърна-рѣка.
141		*Врабевска община:*
		с. Врабево.
		м. Маргатина.
142		*Голѣможелѣзненска община:*
		с. Голѣма-Желѣзна.[6]

№ по редъ		Наименование на общинитѣ и населенитѣ мѣста
143		*Гумощнярска община:*
	с. Гумощникъ.	м. Гумощнярска.[7]
		„ Джокари.
		„ Мачковци.
		м. Лакарево.
		„ Селце.
144		*Дебньовска община:*
		с. Дебньово.
145		*Доброданска община:*
		с. Доброданъ.
146		*Дълбокдолска община:*
		с. Дълбокъ-долъ.
147		*Калейшка община:*
		с. Калейца.
148		*Колибарска община:*[8]
	с. Колибето.	м. Бъзювото.
		„ Глушка.
		„ Гориначево.
		„ Жеравица.
		„ Жидовъ-долъ.
		„ Иваншница.
		с. Колибето.[9]
		м. Кушутината.
		„ Лѣшко-прѣсой.[10]
		„ Миленча.
		„ Осойната.
		„ Стойновското.
		„ Стругътъ.
		„ Тумбьовото.
		„ Узунска.

---

[1] Съ м. Ковашка е почти слѣта м. Велчовска.

[2] Съ м. Пананска е почти слѣта м. Акалска.

[3] Съ м. Крантовци е слѣта м. Кънювци.

[4] Съ м. Курулезитѣ е слѣта м. Мановска.

[5] Съ м. Пандуцитѣ сѫ почти слѣти м. м. Бахлювци, Пандушка, Салафитѣ, Тарлювци и Тодорани.

[6] Голѣма-Желѣзна е групирано село и състои отъ махалитѣ Касъря, Кузуря, Расадищата и Срѣдна-махала; къмъ него се числятъ к. к. Батоловски, Десепето, Дивитѣ, Дунчовски, Испирски, Кара-Нейчовски, Касапови, Стафински, Топлевски, Узунски, Чакалски и Чолдарски.

[7] Къмъ м. Гумощнярска се числятъ по-малкитѣ махали Бояджиитѣ, Влахчовица, Димовци, Дуевци, Енчовски, Клиповски, Късъритѣ, Рѣката и Топалитѣ.

[8] Въ землището на Колибарската община се намиратъ мънастиритѣ „Св. Ив. Прѣдтеча“ и „Св. Никола“.

[9] Селото Колибето състои отъ махалитѣ Влашка (Мацина), Врачовци, Колибето и Платнишка, които сѫ слѣти една съ друга.

[10] Къмъ махалата Лѣшко-прѣсой се числи по-малката махала Лѣшнишки-долъ.

Фиг. 1. Факсимиле (начало) от **Списък 1906**, с. 61 – основен текст и бележки под линия.

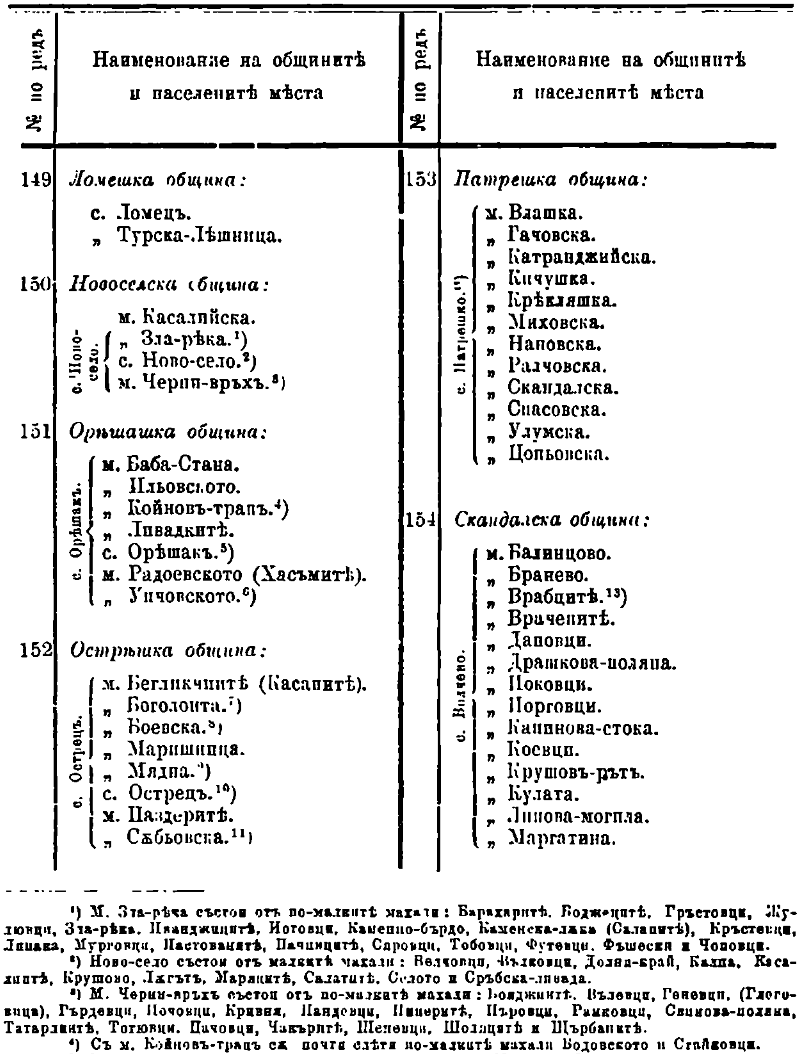

№ по редъ		Наименование на общинитѣ и населенитѣ мѣста
149		*Ломешка община:*
		с. Ломецъ.
		„ Турска-Лѣшница.
150		*Новоселска община:*
		м. Касалийска.
	с. Ново-село.	„ Зла-рѣка.[1])
		с. Ново-село.[2])
		м. Черни-връхъ.[3])
151		*Орѣшашка община:*
	с. Орѣшакъ.	м. Баба-Стана.
		„ Илъовското.
		„ Койновъ-трапъ.[4])
		„ Ливадкитѣ.
		с. Орѣшакъ.[5])
		м. Радоевското (Хасъмитѣ).
		„ Уичовското.[6])
152		*Острѣшка община:*
	с. Острецъ.	м. Бегликчиитѣ (Касапитѣ).
		„ Боголонта.[7])
		„ Боевска.[8])
		„ Маришница.
		„ Мядна.[9])
		с. Острецъ.[10])
		м. Паздеритѣ.
		„ Сѫбьовска.[11])
153		*Патрешка община:*
	с. Патрешко.[12])	м. Влашка.
		„ Гачовска.
		„ Катранджийска.
		„ Кичушка.
		„ Крѣклишка.
		„ Миховска.
		„ Наповска.
		„ Ралчовска.
		„ Скандалска.
		„ Спасовска.
		„ Улумска.
		„ Цопьовска.
154		*Скандалска община:*
	с. Вълчено.	м. Балинцово.
		„ Бранево.
		„ Врабцитѣ.[13])
		„ Врачевитѣ.
		„ Дановци.
		„ Драшкова-поляна.
		„ Поковци.
		„ Порговци.
		„ Калинова-стока.
		„ Косевци.
		„ Крушовъ-рътъ.
		„ Кулата.
		„ Липова-могила.
		„ Маргатина.

---

[1]) М. Зла-рѣка състои отъ по-малкитѣ махали: Барахаритѣ, Боджецитѣ, Гръстовци, Жулювци, Зла-рѣка, Иванджицитѣ, Иотовци, Каменно-бърдо, Каменска-лъка (Салапитѣ), Кръстевци, Липака, Мурговци, Пастованитѣ, Пачицитѣ, Саровци, Тобовци, Футевци, Фъшески и Чоповци.

[2]) Ново-село състои отъ малкитѣ махали: Велчовци, Вълковци, Долна-край, Калпа, Касалиитѣ, Крушово, Лѫгътъ, Марацитѣ, Салатитѣ, Селото и Сръбска-ливада.

[3]) М. Черни-връхъ състои отъ по-малкитѣ махали: Бояджиитѣ, Вълевци, Геневци, (Глоговица), Гърдевци, Почовци, Кривня, Пандевци, Пиперитѣ, Пъровци, Рамковци, Свинова-поляна, Татарлиитѣ, Тотювци, Пачовци, Чакърлитѣ, Шепевци, Шолцитѣ и Щърбанитѣ.

[4]) Съ м. Койновъ-трапъ сѫ почти слѣти по-малкитѣ махали Водовското и Стайковци.

[5]) Съ с. Орѣшакъ сѫ почти слѣти м. м. Бошковци и Миленча. Въ землището му се намира Троянскиятъ мънастиръ „Успѣние Прѣсв. Богородици“.

[6]) Съ м. Уичовското е почти слѣта по-малката махала Братковъ-рътъ.

[7]) Къмъ м. Боголонта се числятъ к. к. Балавурски, Безиргянитѣ, Златевци, Куевци и Стойковци.

[8]) Къмъ м. Боевска се числятъ к. Боевци.

[9]) Къмъ м. Мядна се числятъ к. к. Кукенитѣ, Минковци, Падинъ и Рѣката.

[10]) Къмъ с. Острецъ се числятъ колибитѣ Барбулти, Гечовци, Енчовски, Колчевци, Мжневски, Цоневци, Чакъровъ-камъкъ и Черноковки.

[11]) Съ м. Сѫбьовска сѫ почти слѣти к. Ковачитѣ.

[12]) Махалитѣ отъ това село Влашка, Катранджийска, Кичушка, Спасовска и Цопевска носятъ и общо название Кичушко, а махалитѣ Гачовска, Крѣклишка, Миховска, Наповска, Ралчовска (послѣднитѣ двѣ сѫ почти слѣти), Скандалска и Улумска — и общо название Наповското.

[13]) Къмъ м. Врабцитѣ се числи по-малката махала Стоевци.

Фиг. 2. Факсимиле (продължение и край) от **Списък 1906**, с. 62 – основен текст и бележки под линия.

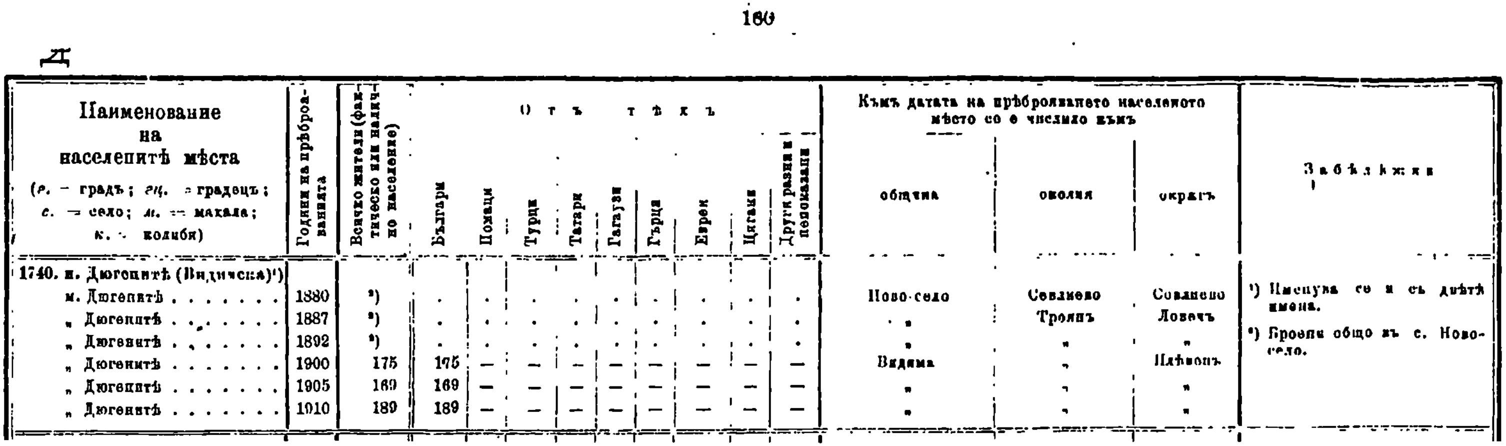

180

Наименование на населенитѣ мѣста (г. = градъ; гц. = градецъ; с. = село; м. = махала; к. = колиби)	Години на прѣброяванията	Всичко жители (фактическо или наличнo население)	Отъ тѣхъ: Българи	Помаци	Турци	Татари	Гагаузи	Гърци	Евреи	Цигани	Други разни и непоказани	Къмъ датата на прѣброяването населеното мѣсто се е числило къмъ: община	околия	окрѫгъ	Забѣлѣжки
1740. м. Дюгенитѣ (Видинска)[1])															[1]) Именува се и съ двѣтѣ имена. [2]) Броени общо въ с. Ново-село.
м. Дюгенитѣ	1880	[2])	.	.	.	.	.	.	.	.	.	Ново-село	Севлиево	Севлиево	
„ Дюгенитѣ	1887	[2])	.	.	.	.	.	.	.	.	.	„	Троянъ	Ловечъ	
„ Дюгенитѣ	1892	[2])	.	.	.	.	.	.	.	.	.	„	„	„	
„ Дюгенитѣ	1900	175	175	—	—	—	—	—	—	—	—	Видима	„	Плѣвенъ	
„ Дюгенитѣ	1905	169	169	—	—	—	—	—	—	—	—	„	„	„	
„ Дюгенитѣ	1910	189	189	—	—	—	—	—	—	—	—	„	„	„	

Фиг. 3. Факсимиле от **Списък 1921**, с. 180 – основен текст и бележки.

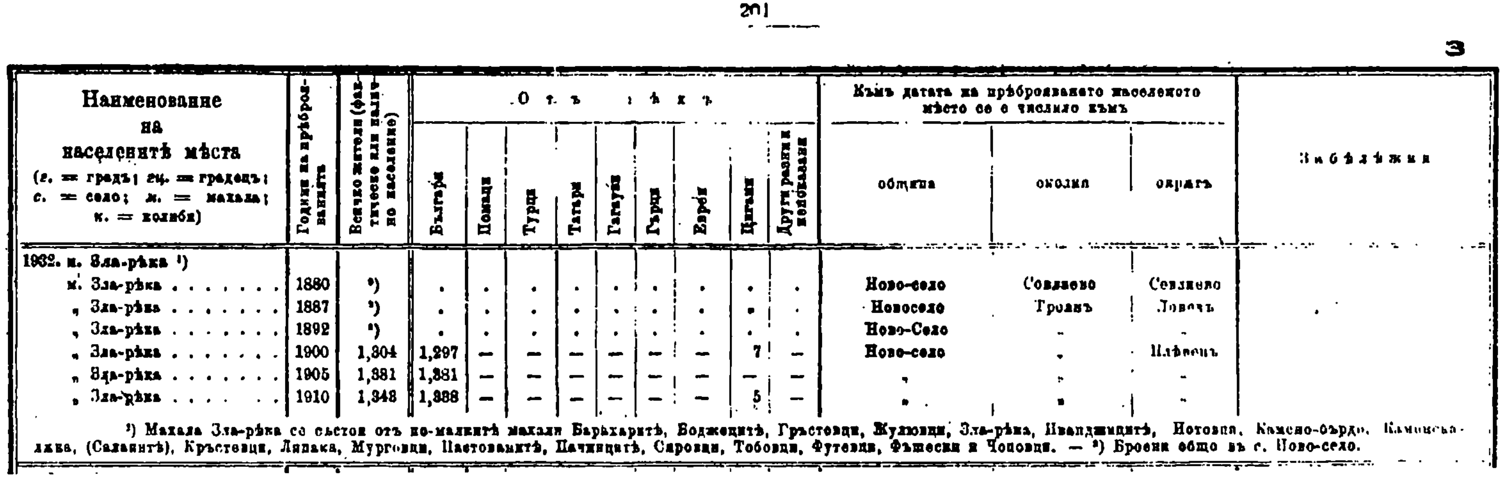

201

Наименование на населенитѣ мѣста (г. = градъ; гц. = градецъ; с. = село; м. = махала; к. = колиби)	Години на прѣброяванията	Всичко жители (фактическо или наличнo население)	Отъ тѣхъ: Българи	Помаци	Турци	Татари	Гагаузи	Гърци	Евреи	Цигани	Други разни и непоказани	Къмъ датата на прѣброяването населеното мѣсто се е числило къмъ: община	околия	окрѫгъ	Забѣлѣжки
1962. м. Зла-рѣка [1])															
м. Зла-рѣка	1880	[2])	.	.	.	.	.	.	.	.	.	Ново-село	Севлиево	Севлиево	
„ Зла-рѣка	1887	[2])	.	.	.	.	.	.	.	.	.	Новоселo	Троянъ	Ловечъ	
„ Зла-рѣка	1892	[2])	.	.	.	.	.	.	.	.	.	Ново-Село	„	„	
„ Зла-рѣка	1900	1,304	1,297	—	—	—	—	—	—	7	—	Ново-село	„	Плѣвенъ	
„ Зла-рѣка	1905	1,381	1,381	—	—	—	—	—	—	—	—	„	„	„	
„ Зла-рѣка	1910	1,348	1,388	—	—	—	—	—	—	5	—	„	„	„	

[1]) Махала Зла-рѣка се състои отъ по-малкитѣ махали Барахаритѣ, Боджецитѣ, Грѣстовци, Жулювци, Зла-рѣка, Ивандживитѣ, Нотовци, Камено-бърдо, Каменска-лъка, (Салавитѣ), Кръстовци, Ляпака, Мургoвци, Пастовамитѣ, Пачивцитѣ, Саровци, Тобовци, Футевци, Фъшески и Чоповци. — [2]) Броени общо въ с. Ново-село.

Фиг. 4. Факсимиле от **Списък 1921**, с. 201 – основен текст и бележки.

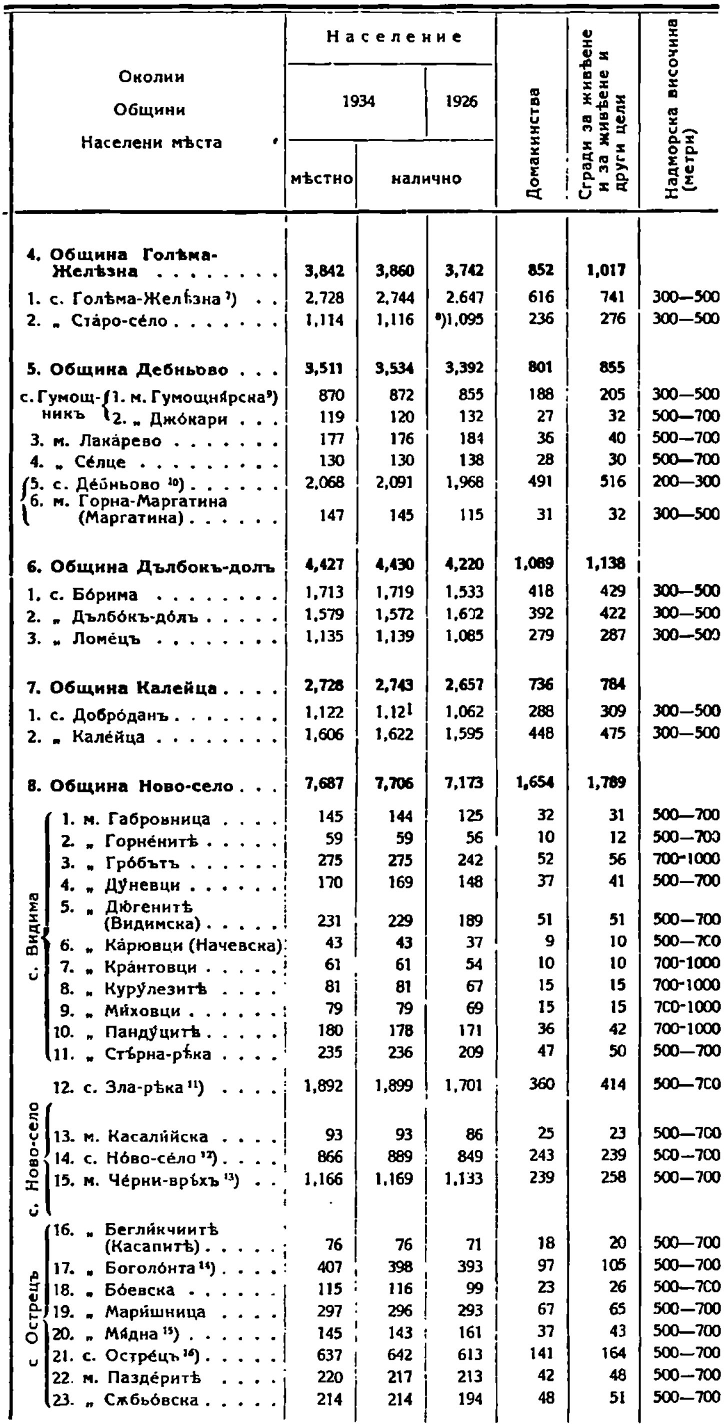

Околии Общини Населени мѣста	Население			Домакинства	Сгради за живѣне и за живѣне и други цели	Надморска височина (метри)
	1934		1926			
	мѣстно	налично				
4. Община Голѣма-Желѣзна	**3,842**	**3,860**	**3,742**	**852**	**1,017**	
1. с. Голѣма-Желѣзна 7) . .	2.728	2,744	2.647	616	741	300—500
2. „ Cтáро-céло	1,114	1,116	8)1,095	236	276	300—500
5. Община Дебньово . . .	**3,511**	**3,534**	**3,392**	**801**	**855**	
с. Гумощникъ 1. м. Гумощнярска 9)	870	872	855	188	205	300—500
2. „ Джóкари . . .	119	120	132	27	32	500—700
3. м. Лакáрево	177	176	184	36	40	500—700
4. „ Céлце	130	130	138	28	30	500—700
5. с. Дéбньово 10)	2,068	2,091	1,968	491	516	200—300
6. м. Горна-Маргатина (Маргатина)	147	145	115	31	32	300—500
6. Община Дълбокъ-долъ	**4,427**	**4,430**	**4,220**	**1,089**	**1,138**	
1. с. Бóрима	1,713	1,719	1,533	418	429	300—500
2. „ Дълбóкъ-дóлъ	1,579	1,572	1,602	392	422	300—500
3. „ Ломéцъ	1,135	1,139	1,085	279	287	300—500
7. Община Калейца	**2,728**	**2,743**	**2,657**	**736**	**784**	
1. с. Добрóданъ	1,122	1,121	1,062	288	309	300—500
2. „ Калéйца	1,606	1,622	1,595	448	475	300—500
8. Община Ново-село . . .	**7,687**	**7,706**	**7,173**	**1,654**	**1,789**	
с. Видима						
1. м. Габровница	145	144	125	32	31	500—700
2. „ Горнéнитѣ	59	59	56	10	12	500—700
3. „ Грóбътъ	275	275	242	52	56	700-1000
4. „ Дýневци	170	169	148	37	41	500—700
5. „ Дюгенитѣ (Видимска)	231	229	189	51	51	500—700
6. „ Кáрювци (Начевска)	43	43	37	9	10	500—700
7. „ Крáнтовци	61	61	54	10	10	700-1000
8. „ Курýлезитѣ	81	81	67	15	15	700-1000
9. „ Мúховци	79	79	69	15	15	700-1000
10. „ Пандýцитѣ	180	178	171	36	42	700-1000
11. „ Стѣрна-рѣка	235	236	209	47	50	500—700
12. с. Зла-рѣка 11)	1,892	1,899	1,701	360	414	500—700
с. Ново-село						
13. м. Касалийска	93	93	86	25	23	500—700
14. с. Нóво-céло 12)	866	889	849	243	239	500—700
15. м. Чéрни-врѣхъ 13) . .	1,166	1,169	1,133	239	258	500—700
с. Острецъ						
16. „ Беглúкчиитѣ (Касапитѣ)	76	76	71	18	20	500—700
17. „ Боголóнта 14)	407	398	393	97	105	500—700
18. „ Бóевска	115	116	99	23	26	500—700
19. „ Марúшница	297	296	293	67	65	500—700
20. „ Мя́дна 15)	145	143	161	37	43	500—700
21. с. Острéцъ 16)	637	642	613	141	164	500—700
22. м. Паздéритѣ	220	217	213	42	48	500—700
23. „ Сжбьóвска	214	214	194	48	51	500—700

Фиг. 5. Факсимиле (начало) от **Списък 1939 (Стат)**, с. 33 – основен текст.

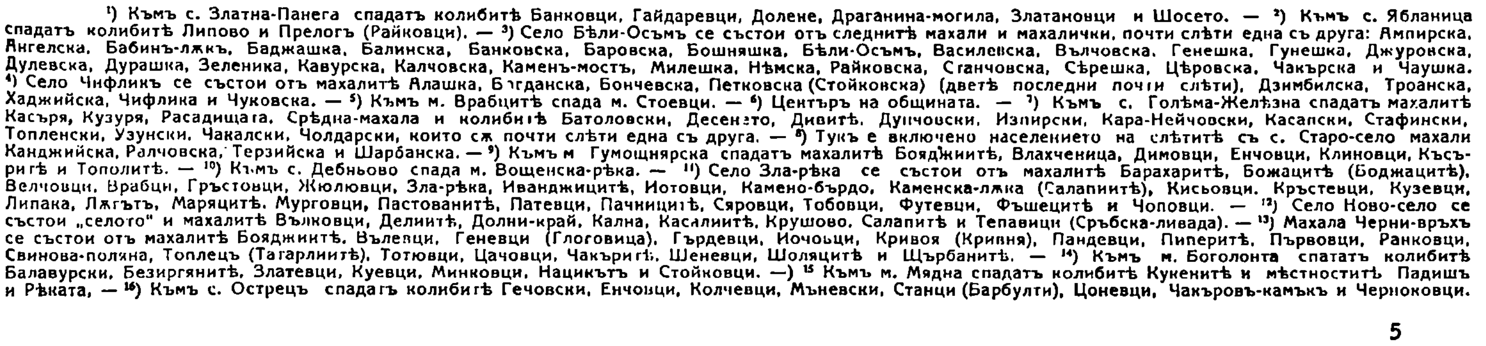

1) Къмъ с. Златна-Панега спадатъ колибитѣ Банковци, Гайдаревци, Долене, Драганина-могила, Златановци и Шосето. — 2) Къмъ с. Ябланица спадатъ колибитѣ Липово и Прелогъ (Райковци). — 3) Село Бѣли-Осъмъ се състои отъ следнитѣ махали и махалички, почти слѣти една съ друга: Ампирска, Ангелска, Бабинъ-лѫкъ, Баджашка, Балинска, Банковска, Баровска, Бошняшка, Бѣли-Осъмъ, Василевска, Вълчовска, Генешка, Гунешка, Джуровска, Дулевска, Дурашка, Зеленика, Кавурска, Калчовска, Каменъ-мостъ, Милешка, Нѣмска, Райковска, Станчовска, Сѣрешка, Цѣровска, Чакърска и Чаушка. 4) Село Чифликъ се състои отъ махалитѣ Алашка, Богданска, Бончевска, Петковска (Стойковска) (двѣтѣ последни почти слѣти), Дзимбилска, Троанска, Хаджийска, Чифлика и Чуковска. — 5) Къмъ м. Врабцитѣ спада м. Стоевци. — 6) Центъръ на общината. — 7) Къмъ с. Голѣма-Желѣзна спадатъ махалитѣ Касъря, Кузуря, Расадищата, Срѣдна-махала и колибитѣ Батоловски, Десенето, Дивитѣ, Дупчовски, Изпирски, Кара-Нейчовски, Касапски, Стафински, Топленски, Узунски, Чакалски, Чолдарски, които сѫ почти слѣти една съ друга. — 8) Тукъ е включено населението на слѣтитѣ съ с. Старо-село махали Канджийска, Ралчовска, Терзийска и Шарбанска. — 9) Къмъ м Гумощнярска спадатъ махалитѣ Бояджиитѣ, Влахченица, Димовци, Енчовци, Клиновци, Късъригѣ и Тополитѣ. — 10) Къмъ с. Дебньово спада м. Вощенска-рѣка. — 11) Село Зла-рѣка се състои отъ махалитѣ Барахаритѣ, Божацитѣ (Боджацитѣ), Велчовци, Врабци, Гръстовци, Жюлювци, Зла-рѣка, Иванджицитѣ, Иотовци, Камено-бърдо, Каменска-лѫка (Салапиитѣ), Кисьовци, Кръстевци, Кузевци, Липака, Лѫгътъ, Маряцитѣ, Мурговци, Пастованитѣ, Патевци, Пачницитѣ, Сяровци, Тобовци, Футевци, Фъшецитѣ и Чоповци. — 12) Село Ново-село се състои „селото" и махалитѣ Вълковци, Делиитѣ, Долни-край, Кална, Касалиитѣ, Крушово, Салапитѣ и Тепавици (Сръбска-ливада). — 13) Махала Черни-връхъ се състои отъ махалитѣ Бояджиитѣ, Вълевци, Геневци (Глоговица), Гърдевци, Иочовци, Кривоя (Кривня), Пандевци, Пиперитѣ, Първовци, Ранковци, Свинова-поляна, Топлецъ (Тагарлиитѣ), Тотювци, Цачовци, Чакъригѣ, Шеневци, Шоляцитѣ и Щърбанитѣ. — 14) Къмъ м. Боголонта спататъ колибитѣ Балавурски, Безиргянитѣ, Златевци, Куевци, Минковци, Нацикътъ и Стойковци. —) 15 Къмъ м. Мядна спадатъ колибитѣ Кукенитѣ и мѣстноститѣ Падишъ и Рѣката, — 16) Къмъ с. Острецъ спадатъ колибитѣ Гечовски, Енчовци, Колчевци, Мъневски, Станци (Барбулти), Цоневци, Чакъровъ-камъкъ и Черноковци.

5

Фиг. 6. Факсимиле (продължение и край) от **Списък 1939 (Стат)**, с. 33 – бележки под линия.

LISTS OF SETTLEMENTS AS A SOURCE FOR RESEARCH

Pelo Mihailov

Summary

The Lists of settlements are the names of the settlements in Bulgaria, almost always including demographic data on the number of their inhabitants, and other information. The oikonymy are presented as administrative-territorial units, but rarely are arranged alphabetically in a single country-wide order.

The book is annotated bibliography of lists of settlements. It includes 47 editions of this title or with similar structure and content. Its purpose is to reveal the importance of the lists and to demonstrate their role as significant sources of several sciences – Oikonymy, Historical geography, Regional Studies, Geography of settlements and Genealogy.

The first part reveals the importance of the lists of settlements as a source for the listed five sciences. For each of them, these issues have found places in the classification of sources of information. Publications of the corresponding sciences are traced, which are cited in the lists of settlements. Extensive attention is paid to oikonymy, which the most valuable sources are the lists. In this part, a *bibliography of Bulgarian toponymy* is also published, including 69 books and articles on toponymy and oikonymy.

The second part, called the *core of the lists of settlements* presents an annotated bibliography. Each of the 47 journals included in it is delivered by an exact bibliographic description, a detailed annotation of the contents and an extract about selected settlements. These are 25 settlements of the former municipalities of Vidima, Zla reka, Novo selo and Ostrets in the Troyan district. Until 1978, they all have gradually merged into the newly established two years earlier town called Apriltsi.

The reported books are divided into *lists*, *glossaries* and *classifiers*. 29 of them are publications of national statistics, represented today by the National Statistical Institute. The oldest list of settlements was issued in 1885 and the last is a glossary of names of villages from 2005. Signatures are listed and publications can be found in the National Library „St. St. Cyril and Methodius“ (Sofia), the Public Library „Ivan Vazov“ (Plovdiv) and the Library of the National Statistical Institute in Sofia. Each of the lists of settlements is set based on the assessment contained in it. Top rated five stars was awarded the **List 1921, List 1924, List 1930, List 1939 (Stat)** and **List 2002.**

The third part is compared to information from the samples from the lists already published in Oikonymy, Regional Studies, Geography of settlements and Genealogy. The importance of the lists of settlements is revealed through numerous examples and their role has been demonstrated as significant sources of new, hitherto unpublished information on research into the above five sciences.

Among the contributing elements in the book are attempts to classify the sources of information for studies in the Geography of settlements (in the first part) and clarifying the concept *of micro-*, *meso-* and *makrooikonymy* (in the third part).

СЪДЪРЖАНИЕ

Увод 5

Първа част

Списъците на населените места като извори за науката 11

1. В ойконимията 11
2. В историческата география 26
3. В краезнанието 32
4. В географията на селищата 38
5. В генеалогията 47

Втора част

Корпус на списъците на населените места. Анотирана библиография 49

1. Съдържание 49
2. Способи за съставянето 50
3. Критерии за подбор 50
4. Методически бележки 54
5. Повтаряща се в списъците информация 60
6. Обхват 62
7. Корпус 63
    - № 1. Списък 1885 63
    - № 2. Списък 1887 65
    - № 3. Списък 1891 67
    - № 4. Списък 1894 68
    - № 5. Списък 1900 69
    - № 6. Списък 1902 (МВР) 72
    - № 7. Списък 1902 (Стат) 76
    - № 8. Списък 1906 78
    - № 9. Списък 1907 81
    - № 10. Списък 1911 83
    - № 11. Списък 1912 86
    - № 12. Списък 1915 89
    - № 13. Списък 1921 90
    - № 14. Списък 1924 97
    - № 15. Списък 1930 103
    - № 16. Списък 1935 107
    - № 17. Списък 1937 (Стат) 108

№ 18. Списък 1937 (ПТТ) 111
№ 19. Списък 1938 113
№ 20. Списък 1939 (Стат) 114
№ 21. Списък 1939 (Делов) 119
№ 22. Списък 1941 121
№ 23. Списък 1945 122
№ 24. Списък 1947 125
№ 25. Списък 1949 127
№ 26. Списък 1950 130
№ 27. Списък 1956 132
№ 28. Списък 1957 134
№ 29. Списък 1960 (Стат) 137
№ 30. Списък 1960 (Кюркчиев) 139
№ 31. Списък 1965 141
№ 32. Класификатор 1971 144
№ 33. Списък 1973 146
№ 34. Речник 1973 148
№ 35. Класификатор 1980 151
№ 36. Списък 1980 153
№ 37. Класификатор 1982 155
№ 38. Списък 1983 156
№ 39. Списък 1988 158
№ 40. Класификатор 1989 160
№ 41. Речник 1989 161
№ 42. Списък 1992 163
№ 43. Класификатор 1992 164
№ 44. Списък 1994 166
№ 45. Класификатор 2001 168
№ 46. Списък 2002 169
№ 47. Речник 2005 171
8. Класификация на списъците на населените места и препоръки 174

Трета част
Практическа проверка на данните от извадките 179
1. В областта на ойконимията 183
2. В областта на краезнанието 206
3. В областта на географията на селищата 212
4. В областта на генеалогията 221

Заключение 226

Използвани съкращения 230

Библиография 233

Приложение

Факсимилета от списъците на населените места 247

Резюме на английски език (Summary) 252

Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий“
Център по българска ономастика „Проф. Николай Ковачев“

Пело Михайлов Михайлов

**СПИСЪЦИТЕ НА НАСЕЛЕНИТЕ МЕСТА
КАТО ИЗВОРИ
ЗА НАУЧНИ ИЗСЛЕДВАНИЯ**
Анотирана библиография

Българска
Първо издание

Рецензенти
Людвиг Селимски, Албена Генова

Отговорен редактор на поредицата
Мария Ангелова-Атанасова

Редактор
Живодар Душков

Коректор
Рашка Йосифова

Превод на резюмето
Найден Найденов

Предпечатна подготовка и оформление
АСТАРТА, e-mail: astarta_publ@mail.bg

Формат 70/100/16
Печатни коли 16

Печат – Печатница БЛАКОМ, Пловдив

ISBN 978-954-350-094-9

17nb.

B135925

ПОПРАВКИ И ДОБАВКИ

към книгата „Списъците на населените места като извори за научни изследвания“

ЗАБЕЛЯЗАНИ ГРЕШКИ

Страница	Ред	Написано	Да се чете	По вина на
20	23 отгоре	Атанас	Анастас	автора
243	13 отгоре	Атанас	Анастас	автора

ДОБАВКИ

На с. 22, ред 1 отгоре, се добавя нов абзац:

Допълнително издирени статии

70. Ангелова-Атанасова, Мария. Български имена на селища в Горнооряховско. – В: Славистични проучвания. Сборник в чест на IX международен славистичен конгрес. С., Наука и изкуство, 1983, 7–18. – 🕮 с. 17, бел. 27: Речник 1973.

71. Ангелова-Атанасова, Мария. Имената на изчезнали селища в Горнооряховско. – В: 1300 години българска държава. Доклади и съобщения от научна конференция, проведена на 5 и 6 ноември 1981 г. в чест на 1300-годишнината на българската държава. В. Търново, ВТУ „Кирил и Методий“, 1982, 85–98. – 🕮 с. 95, бел. 1: Речник 1973; бел. 2: Списък 1921.

72. Ангелова-Атанасова, Мария. Селищни названия от турски произход в бивша Горнооряховска околия. – *Аспирантски сборник [на ВТУ „Кирил и Методий“]*, № 4, св. 2 – Езикознание, 1977, 61–71. – 🕮 с. 70, бел. 1: Списък 1957.

Новоизлезли книги (след 4 януари 2010 г.)

73. Ковачев, Николай, Росица Ковачева-Цветанова. Местните имена в Беленско. В. Търново, Фабер, 2009. 256 с. – 🕮 с. 9, бел. 15: Списък 1939 (Стат); с. 240: Речник 1973; с. 241: Списък 1921, с погрешно вмъкване в съкратеното изписване на ***Симеонов*** (?), Списък 1957, с погрешно вмъкване в съкратеното изписване на ***Попов*** (?).

БАН
ЦЕНТРАЛНА
БИБЛИОТЕКА